

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ
YIL 17
ARALIK 2020 - OCAK 2021

SAYI
102

HECE ÖYKÜ

ÖN YAZI

Rasim Özdenören: Torinolu At ya da Geriye Giden Gühler

ÖYKÜLER

İsmail Sert, Müzeyyen Çelik Kesmegülü, Sema Bayar, Soner Oğuz,
Vural Kaya, Esra Özdemir Demirci, Nagihan Şahin, Mustafa Uçurum...

SÖYLEŞİ

Zeynep Satı Yalçın ile son kitabı *Unutma Sancısı* üzerine Rüveyda Durmaz Kılıç
konuştu.

TOPLANTI

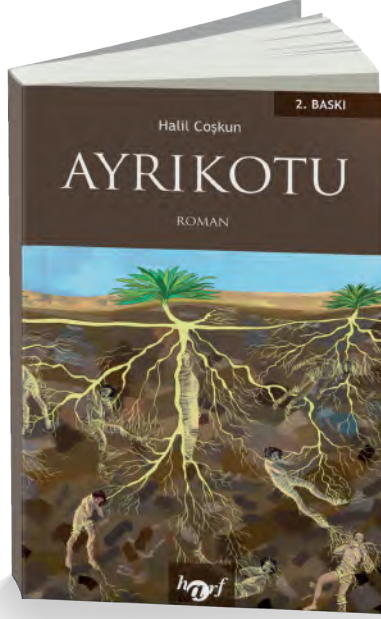
Sema Bayar'ın ilk kitabı *Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam* üzerine konuştular:
Tuba Dere, Mehmet Kahraman, Hatice Bildirici, Emin Gürdamur,
Ali Necip Erdoğan, Rüveyda Durmaz Kılıç

YAŞADIĞIM GİBİ

Mehmet Ayıcı: Musa Amca'nın Ayakları

HECEÖYKÜ'DE İLKLER

Özay Erdem, Aysel Cengiz, Nursultan Taş, Selma Maşlak

AYRIKOTU

Halil Coşkun

Roman, 408 Sayfa

“Özne değil nesneyiz, yabancı belgesellerdeki geyiklere, sığırlara benziyoruz. Hiçbir şeyin farkında olmadan çayır çimen otluyoruz. Güya bizi idare edenler de bir şey söylemiyorlar. O sırada sırtlanlar, çakallar etrafımızı sarıyor, biz hiçbir şeyin farkında değiliz hâlâ, çayırda keyifle yuvarlanıyor, aramızda itişiyoruz. Ondan sonra saldırıyorlar. Bir anda kriz oluyor, yokluklar başlıyor, fiyatlar fırlıyor, terör patlıyor, sokaklara çıkılmıyor, yabani keçi sürüleri gibi bir yerlere kaçıyoruz. Ama faydası yok, her taraf sarılmış. Merkez Bankası boşaltılıyor, bütçe tam takır kalıyor, fabrikalar kapanıyor, bir yanda terör, öbür yanda işsizlik, sefalet. Aynı oyunu tekrar tekrar oynuyorlar, biz de yutuyoruz. Siyasi kriz oldu diyorlar, ekonomik kriz oldu diyorlar. Kimse çakallar saldırdı, sırtlanlar saldırdı demiyor.”

www.hece.com.tr

bilgi@hece.com.tr

[heceyayinlari](#)

Konur Sokak 39/1 Kızılay/Ankara Tel: (0312) 419 69 13 Faks: (0312) 419 69 14

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ YIL:17 SAYI:102 ARALIK 2020-OCAK 2021 ISSN 1304-7604

HECEÖYKÜ

ARALIK

OCAK

102

HECEÖYKÜ

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ

ISSN 1304-7604

YIL: 17 SAYI: 102

Aralık 2020-Ocak 2021

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd. Şti. Adına

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Ö. Faruk Ergezen

Genel Yayın Yönetmeni Rasim Özdenören

Yayın Kurulu Ali Karaçalı, Ali Necip Erdoğan, Ali Ulvi Temel,

Dinçer Eşitgin, Emin Gürdamur, Hatice Bildirici

Yönetim Yeri Konur Sk. No: 39/1 Kızılay/Ankara

İletişim Tel: (312) 419 69 13

Fax: (312) 419 69 14 P.K. 79 Yenışehir/Ankara

İnternet Adresi: www.hece.com.tr

e-mail: hece@hece.com.tr

www.hece.com.tr

hece@hece.com.tr

heceyayinlari

Teknik Hazırlık: Hece

Kapak: Hece www.hece.com.tr

Baskı: Emsal Matbaa Tanıtım www.emsalmatbaa.com.tr

2020 Yılı Abone Bedeli:

Yıllık: 140 TL.

Kurumlar İçin: 460 TL.

Hece ve Heceöykü Dergisi İçin: 350 TL.

Yurt Dışı: 100 Euro

Posta Çeki: 149582

Hece Basın Yayın Ltd. Şti.

Heceöykü'ye gelen yazılar yayın kurulunun onaylaması durumunda takip eden üç sayıda

yayınlanır. Gelen yazılar yayımlansa da yayımlanmasa da geri verilmez.

İlkelerimize uymayan ilanlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 30.11.2020

İÇİNDEKİLER

ÖNYAZI

Rasim Özdenören/Torinolu At ya da Geriye Giden Günler / 5

FOTOĞRAF ÖYKÜ

Selim Yavuz / 8

ÖYKÜ

İsmail Sert/Merkez Muzaffer Bey / 9

Müzeyyen Çelik/Dünyanın Sesi ve Reyhan / 16

Sema Bayar/Bez Bebek / 18

Soner Oğuz/Unuttum Sandıkları / 23

Vural Kaya/Küçürek Öyküler / 28

Esra Özdemir Demirci/Leke / 31

Nagihan Şahin/Böcek / 34

Mustafa Uçurum/Keskin ve Kıvrak Bir Viraj / 41

Recep Kayalı/Kara Ulak Ensar'ı Tüketen Şeyler / 44

Muhammet Erdevir/Üç Katmanlı Tek Öykü / 51

Meral Afacan Bayrak/İncir Kuru ve Çay / 55

Ayşe Hicret Karakaya/Mozart'ın Nasırlı Elleri / 58

Özgen Felek/282 Numaralı Mezar Yeri / 62

Sevda Deniz/Geç Olmadan / 66

Rümeysa Kılıç/Sakinlik / 71

SÖYLEŞİ

Rüveyda Durmaz Kılıç/Zeynep Sati Yalçın ile *Unutma Sancısı* Üzerine / 76

Fatma Efker Aydar/*Unutma Sancısı* Üzerine / 81

ÖYKÜ ÜZERİNE

Hatice Bildirici/Öykü ve Deneme / 84

İsmail Süphandağı/Adalet Ağaoğlu'nun Öykülerinde "İnsan" / 88

Sercan Ceylan/Kürşat Çelik'in Öyküleri: *Kara Hikaye*'lerde İnsan İçin Kaçınılmaz Olan / 95

TOPLANTI

Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam Üzerine/ Katılanlar: Tuba Dere,
Mehmet Kahraman, Hatice Bildirici, Emin Gürdamur, A. Necip Erdoğan,
Rüveyda Durmaz Kılıç / 101

Tuba Dere/Kuklalar İçin -ve İplerden Sonra- Yaşam / 112

YAŞADIĞIM GİBİ

Mehmet Ayıcı/Musa Amca'nın Ayakları / 117

BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

İsacan Sultan /Haydan Gelen Huya Gider / 119

Madina Abdullayeve/Kaderin Oyunu / 124

HECEÖYKÜ'DE İLKLER

Özay Erdem/Tek Kişilik Balayı / 127

Aysel Cengiz/Şehirli Gelin / 132

Nursultan Taş/İstasyon Kafe'nin Müdavimleri / 136

Selma Maşlak/Türkan'ın Kirpikleri / 143

KİTAPLIK

Özlem Güner/Annemi Bir Uğultuya Yasladılar / 147

Ayşe Hicret Karakaya/Uçurumda Bir Gömü / 148

Huriye Emre/Kamburuma Üç Sebep / 150

Merve Şaban/İstanbul Öyküleri / 152

Müzeyyen Çelik/Ferhat Notları / 153

Cahid Efgan Akgül/Mesut Doğan'la *Unutulmuş Sesler Odası* Üzerine Söyleşi / 155

RASİM ÖZDENÖREN

Torinolu At ya da Geriye Giden Günler

Torinolu At... Bela Tarr'ın başyapıtlarından bir film...

Nietzsche'nin başından geçen dokunaklı olaydan esinlenerek beyaz perdeye aktarılmış...

Bunu filmin girişindeki açıklamadan anlıyoruz:

3 Ocak 1889'da Torino'da, Friedrich Nietzsche gezinmek üzere evinden çıkar. Bir arabacının, kıpırdamamakta direnen atını kırbaçladığını görür. Olay yerine gelir, arabanın üzerine atlar ve kolunu atın boynuna dolayarak ağlamaya başlar. Komşusu onu evine götürür, o da iki gün boyunca divanın üzerinde o son sözlerini fısıldayana kadar sessizce, kımıldamadan yatar: "Anne tam bir aptalım." diye mırıldanır. Uysal ve bunamış vaziyette, annesinin ve kız kardeşlerinin yardımıyla bir on yıl daha yaşar. Atın akıbeti ise bilinmiyor.

Bu kısa badire Nietzsche'de sonun başlangıcını belirleyen olaydır.

Tarr'ın filmine gelirsek, anlık bir yaşantı ancak bu kadar başarılı bir biçimde bir sanat eserine dönüştürülebilirdi. Tarr, bu bir anlık olayı 2,5 saatlik bir film boyunca yansıtmanın üstesinden geliyor...

Film, bir anlık olayı 6 gün boyunca işliyor...

Altıncı günde hareketsizlikle bitiriliyor. Hareketsizlik ve karanlıkla... Burada karanlık kelimesini mecaz olarak kullanmıyorum. Film neredeyse bir buçuk dakikalık bir karanlık perde ile bitiyor. Çok ilginç, perdede karanlıktan başka bir şey görünmediği halde gözümüzü karanlıktan ayıramıyoruz...

Altı gün boyunca, dışarıdaki fırtınanın boğuk uğultuları arasında, dağ başındaki damlarında yaşayan baba ile kızının tekdüze süren yaşantısını izliyoruz.

At, filmde, olaydan sonra suskunluk dünyasına çekilen Nietzsche'yi temsil ediyor, diyebiliriz.

Bu film, bana, içinden geçmekte olduğumuz ayrılanma (tecrit, karantina) günlerini çağırıyordu.

Film, bir dağ başı evinde bir baba (arabacı) ile kızının, bir de ahırda

duran atın tekdüze yaşantısını konu alıyor. Konuşmanın en aza indirildiği, hareketin olmadığı görüntülerle...

Tek hareket bozkırda kükreyen fırtınanın kaldırdığı toz toprak, yaprak ve kurumuş ağaç kabuğu parçaları...

Dışarı ile irtibatları yok gibi görünüyor. Ama gözleri ve kulakları dışarıda... Kız her gün avlunun (Avlu mu? Ne avlusu? Çorak bir arazi...) uzağındaki bir yerdeki kuyudan kovasına su doldurmaya çıkar...

Aslında çevreleriyle ilgilerini kesmemişlerdir. Nitekim oradan geçmekte olan göçebe Çingenelerin yakınlarında konaklamalarına müsaade etmezler.

Olayın 6 günde geçtiğini söyledik. Niye altı gün? Kuran (Kaf suresi 33. ayet) ve Tevrat'ın (Tekvin bahsi) söylemine göre dünya 6 günde yaratıldı... Tekvin: oluş... Yokluktan var oluşun evrelerine doğru ilerleyen 6 dönemlik bir seyir...

Ancak filmde bu seyir geriye, sondan başa doğru ilerliyor. Şöyle ki başlangıçta canlı olan her şey giderek hareketsiz, ölü hâle dönüşüyor...

Nietzsche'nin boynuna sarıldığı atın akıbetinin ne olduğu bilinmiyor. Ama filme konu olan at (veya beygir) başlangıçta canlı iken ikinci veya üçüncü günden itibaren giderek araba koşumuna gelmeyi reddediyor, sonra da iştahtan kesiliyor, yemeyi reddediyor...

Belki milyonlarca dünya yılına denk düşen altı gün (altı dönem) belki de yalnızca galaksilerin ve yıldızların şimdiki heyetine dönüşmesi sürecini ifade ediyor. Dolayısıyla henüz galaksilerin hiçbirinde insan yok. İnsanın bu dünya yaşamının tarihi evrenin tarihine göre çok yeni ve çok kısa... Onun da içinde yaşamakta olduğumuz son ikibin yılına gelinceye kadarki serüvenindeki hareketlilik çok yavaş ve uzun aralıklı... Günümüze kıyasla hareketsiz diyebiliriz. Filmin altı gününün, işte bu hareketsiz dönemi simgelediğini düşünebiliriz.

Filmin belki de tek hareketli sahnesi baba kız Ohlsdorfer'leri, komşu Bernhard'ın içki satın almak üzere ziyaretidir. Bu ziyarette içkisi hazırlanırken onun belki de filmin mesajı sayılabilecek uzun tiradını dinleriz:

"Her şey mahvoluyor. Her şey değersizleşti. Fakat şunu söyleyebilirim ki, onlar mahvetti ve değersizleştirdi. Çünkü sözde masumane insani yardımla gelen bir çeşit afet değil bu. Tam tersine insanın kendi kararlarıyla ilgili bu, kendi kararlarının kendisinin önüne geçmesiyle. Tabii ki bunda Tanrı'nın da eli var. (...) Her neye dokundularsa, ki her şeye dokundular, onu değersizleştirdiler. İşte bu nihai zafere kadar giden yoldu. (...) Ele geçir, değersizleştir. Değersizleştir, ele geçir. Ya da istersen farklı şekilde de ifade edeyim: dokun, değersizleştir ve dolayısıyla ele

geçir. Ya da dokun, ele geçir ve dolayısıyla değersizleştir. Durum bu şekilde yüzyıllardır devam ediyor...”

Bu uzun konuşma devam edip gider. Baba, bu fikirlerin saçmalık olduğunu söyler.

Kilise'nin şahsında tanrının öldüğünü ilan eden Nietzsche'nin bu söylemi, Torinolu At filminde, altıncı günde başlayıp geriye doğru birinci güne ve daha sonrası karanlıkla simgelenen yokluğa doğru ilerlerken (filmin gerçekliğinde: gerilerken), Bela Tarr bize acaba tanrının öldüğü söylenen bir dünyanın, karanlığın yurtsuzluğu olduğu iletişini mi vermek istiyordu, diye soruyorum. Derin düşüncelere oyuk açan bir soru...

Selim Yavuz

İSMAİL SERT

Merkez Muzaffer Bey

Büyük toplantı salonunda neredeyse bütün koltuklar dolu. Genel Müdür'ün dışında üst düzey yönetim de yerini almış. Genel Müdür Yardımcısı mikrofona açmadan konuşmaya başlıyor: "Beyefendi işinizi çok beğendi". Açık ve net bir ifade. Konuşmasının başında söylemiş olması da ayrıca etki-leyici. "Anlatılan hikaye, görüntüleriniz, kurgunuz, ışığınız, müziğiniz... özenli bir çalışma olmuş. Bir bütün olarak beğenildi."

Söz dalga dalga yayıldı: "Beyefendi beğendi, beğendi, beğendi..." Genel Müdür Yardımcısı başka sözler de söyledi. Ancak ilk söz salonun tavanında hep asılı kaldı. Zaten aralarda ve sonda tekrar etti.

Bizim için ne büyük bir iltifat. Hemen arkadaşlarıma ulaştırmalıyım. Acele etmeliyim.

Bu yüksek girişin, baştan sona toplantının havasına hakim olacağını, her konuşanın bu sözü destekleyeceğini tahmin etmek zor değil. Herkes söz hakkını kullandı. İlk sözün yankısı farklı seslerle, farklı tonlamalarla tekrarlandı. Hiç kimse "beğendiğini" dile getirmeden sözü yanındakine devretmedi. Bütün salon tek renk, tek ses oldu.

Toplantının yöneticisi Genel Müdür Yardımcısı, ani bir hareketle saatine baktı. Belli ki bir randevusu vardı ya da bir telefon görüşmesi. "Arkadaşlar" dedi "Karar ortaya çıktı. Bugünlük bu kadar olsun." Konuşmasına doğrudan bana bakarak devam etti: "Yeni bölümler için hazırlıklara başlarsınız. Hatta hızlandırın çalışmalarınızı. İlgili daire konuyu takip eder. Hayırlısı olsun."

Protokol kapısı açıldı. Herkes ayağa kalktı. Fısıltıyla söylenen "saygılar efendim"ler, "hayırlı günler efendim"ler salonu doldurdu. Protokol kapısı kapandı.

Ekibi temsilen salonda tek başımayım. Bakışlar bana dönmüş olmalı. Kimseyle göz göze gelmemek için başımı kaldırıp bakmıyorum. Dikkatli olmalıyım. Şımarma belirtisi olarak yorumlanacak hiç bir tavrım olmamalı. Toplantıya nasıl başladıysam öyle bitirmeliyim.

Tek tek ayrılmalar başlamadan kalktım, herkesin elini dikkatlice, hürmetlice sıktım. Her el sıkma da göz teması kurmaya özen gösterdim ve “teşekkür ederim” demeyi ihmal etmedim. Yerime döndüm. Masanın üzerindeki dosyayı, ajandayı, kalemi vs. toplamaya koyuldum. Aslında kısa bir konuşma yapabiliirdim. Böylesi daha iyi olabilirdi. “Biz işimizle konuştuğumuz için sözü uzatmayacağım...” diye başlayabiliirdim. Yok böylesi çok abartılı olurdu. “Bu süreçte desteğini esirgemeyen herkese çok teşekkür ederim.” diyebilirdim. Hayır, bu da yanlış anlaşılabilirdi. En iyisi hiç konuşmamaktı.

Her karşılaştığımızda emeklilik sohbeti açan Şube Müdür Yardımcısı bana doğru hafif eğilerek, yakındaki birkaç kişinin duyabileceği ses tonuyla, “size karada ölüm yok artık” dedi. Benim boş bakışımı fark edince de açıklamak zorunda kaldı: “Beyefendi beğendiğine göre...!”

‘Size karada ölüm yok!’ Her duyduğumda ürperirdim. Yine öyle oldu. Bu sözün başka versiyonlarını, başka başka imalarla duymaya hazır olmalıyım. Hazır olmak derken en azından karşılık olarak ne diyeceğimi bulmalıyım. Ne diyebilirim? Belki bir gülümseme... Evet sadece kontrollü bir gülümseme...

Genel Müdür Yardımcısı gittiğine göre, toplantı salonunda kalanlar için artık ‘serbest zaman’dı. Oturuşlar rahatlatıldı. Kravatlar gevşetildi. Çaylar söylendi. Arada “bana soda” diyenler oldu. İlk “soda” diyenin ardından “soda” diyenlerin sayısı arttı.

Herkese hitaben “hoşça kalın” diyerek kapıya yöneldim. Muzaffer Bey de peşimden geldi. Tam kapıdan çıkarken, o sırada salona giren çaycının tepsisinden bir soda aldığını görebildim. Uzun koridorda peş peşe, yan yana yürümeye başladık. Asansör yerine merdivenlere yöneldik. Hiç konuşmadan zemin kata kadar indik. Muzaffer Bey çıkış yerine, geniş koridorun büyük birkaç çiçeğe donatılmış köşesine yöneldi. Ben de onu takip ettim. Muzaffer Bey durdu. Ben de durdum. Sodasını benim fark edemediğim bir aralıkta içip bitirmişti. Elindeki boş şişeyi çiçeğin iri saksısına bıraktı. Hatta biraz saklar gibi iteledi. Sözü dolaştırmaya niyeti yoktu. “Haftaya yüz yüze bir toplantı yapalım. Konuşacak konular birikti” dedi. Yüzünde dalgalı bir ifade vardı. Söylediklerinin anlaşıldığından emin olmak için tekrar etti: “Evet, evet haftaya bütün konuları görüşeceğimiz bir toplantı yapalım.”

15 dakika önce sona eren, 5. kattaki toplantıda söylenenlerin hiç birine benzemiyordu. İklim değişmiş, hava dönmüştü. Kelimeler, kelimelerin tonlaması, beden dili, yüz ifadesi...hepsi farklıydı.

Sustu Muzaffer Bey. Söylemek istedikleri bu kadar olabilirdi. Boyu uzunluğundaki çiçeğin sararmış ince yapraklarını toplamaya koyuldu. Artık dikkati oradaydı. Bir ara “devletin önceliklerini değiştirmeyelim” dediğini duydum. Biraz önce başka biriyle yaptığı konuşmada bir sözü unutmuş da onu ta-

mamlıyor gibiydi. Belki de tam duyamamıştım. “Efendim...?” diyerek bir adım ileri attım.

Baştaki sözüne geri döndü Muzaffer Bey. “Ben takvimime bir bakayım. Haftanın hangi gününün uygun olacağını telefonlaşarak kararlaştıralım.”

Şaşkınlığım gitmiş, biraz olsun kendime gelebilmişim. “Bir konu başlığımız olacak mı efendim?” diyebildim. Muzaffer Bey’in eli çiçeğin yaprakları arasında geziniyordu. Durumu açıklığa kavuşturmak için devam ettim. “Tabii genel olarak konuşuruz da, bir temel başlık... Nasıl bir hazırlık yapalım?”

Muzaffer Bey pencerenin dışındaki birine anlatıyordu sanki: “Toplantılarda havalı havalı konuşuyorlar, sonra dosya Muzaffer’in kucağına... Neymiş! “Muzaffer sana güveniyoruz.” “Muzaffer senin tecrübene bakıyor bu işler...”, “Muzaffer bak sonra hepimiz zor durumda kalırız. Muzaffer, Muzaffer... Herkes birbirine bırakıyor, en sonunda Muzaffer’e geliyor iş. Eee Muzaffer kime verecek? Hiç kimseye...”

Muzaffer Bey ve ben zemin katın köşesindeyiz. Bir büyük saksı çiçeği ortamızda, biz çiçeğin iki yanındaız. Muzaffer Bey çiçeği tiyatro sahnesindeki bir oyuncu gibi ustaca kullanıyor. Muzaffer Bey ev sahibi, ben kiracıyım. Muzaffer Bey hancı, ben yolcuym. Muzaffer Bey usta, ben çırak adayım. Muzaffer Bey alacaklı, ben borçluyum. Muzaffer Bey oyuncu, ben seyirciyim.

Son bir saati hızla gözden geçirmeye, yukarıda konuşulanlarla, burada duyduklarımı buluşturmaya çalışıyorum. Başaramıyorum. Kendimi zorlamam faydasız. Her şeyi birbirine karıştırıyorum.

En iyisi çiçeğin arkasına saklanıp, hiç olmazsa tam cephe görünmemek...! Kısa süreliğine rahatlıyorum. Muzaffer Beyin elinde çiçekten kopardığı sararmış yapraklar çoğalmış. Muzaffer Bey onlardan rahatsız, koyacak yer bulamıyor. Ben artık tamamen çiçeğin arkasındayım.

Muzaffer Bey yeni bir başlık açıyor konuşmasına: “Bak bir şey demiyorum. İşiniz güzel olabilir. Herkes öyle dediğine göre itiraz etmem. Ben aslında bu işlerden pek de anlamam. Yalan yok. İlk toplantılarda da söylemişimdir. Ancak kurallar var, teknik şartname var, genel müdürlüğümüzün ilke ve prensipleri, devletimizin öncelikleri var. Bir tek bu işi yapmıyor ki devlet! Bekleyen başka önemli hizmetler var. Onların sıraya konulması gerekiyor. Hem bu işlerin bir standardı olmalı. Bu konularda çok sıkıntılarımız var.”

Bir an durdu Muzaffer Bey. Sonra sessizlikten sıkılıp hızla tamamladı cümlelerini. “Benim ne derdim olacak canım, genel müdürlüğümüzün, yüce devletimizin, aziz milletimizin sıkıntıları. Yükümüz çok ağır”.

Dalmışım. Sonrasında konuşmaya devam etti mi bilmiyorum. Duyduğum bu kadardı. Avucumun içindeki yaprakları fark ederek kendime geldim. Konuşmadan ne zaman kopmuş, yaprakları hangi ara koparmıştım? Çıkara-

madım. Hem bu yaprakların hepsi yeşildi. Utanarak cebime koydum yaprakları.

Bir cesaret itiraz edecek gibi oldum, “standart koymak her işte olumlu sonuç verir mi Muzaffer Bey?”

Tam Muzaffer Bey’in beni duymadığını düşünüyordum ki; yüksek ses tonu karşısında irkildim. Duymuştu. “Devletin işlerinde standart olmaz mı?” dedi. “Standart olmazsa anarşi olur!”

Bir an fırsatını bulup kaçmak isterken buldum kendimi. “Kaçabilmeliyim” dedim. Gözümle koridoru taradım, koridorun sonundaki turnikelerin boyunu hesapladım. Elimdeki dosyayı aramızdaki saksının dibine bırakarak, kimliği mi almadan döner kapıdan çıkmalı ve ne yana olursa olsun koşmalıyım. Bir atın ayaklarındaki güçle koşmalıyım. Burayı göremez oluncaya kadar...Başka bir dünyaya varıncaya kadar... Keşke yorulduğumu bilmeden sonuna kadar koşsam, koşsam...! Çatlasam bir at gibi.

Muzaffer Bey son cümlesini söylüyor: “Haftaya bir gün yüz yüze görüşelim. Takvimim yanımda değil. Benim boş gününe bakmam lazım. Gününü belirleriz. Orası kolay”.

Dışardayım. Hava mı soğuk, yoksa bana mı öyle geliyor?

Günü tam belli olmasa da bir hafta süre var. İyi değerlendirmeliyim. Şube müdürlerini, şefleri, uzmanları, danışmanları arıyorum. Anlatıyorum. Bazı şubelerin müdürlerine ulaşamayınca müdür yardımcılarına konuyu izah ediyorum. İkinci kez aradıklarımda anlatmaya baştan başlıyorum.

Bütün yollar Muzaffer Bey’e çıkıyor. O var. O biliyor. O sorumlu. Tam sonuç onda. Dosyaya o hakim.

Hafta hızlı geçiyor.

Küçük toplantı salonunda dört kişiyiz. Muzaffer Bey, ondan daha kıdemsiz olduğu belli olan biri ve daha da genç biri. Tahminen bir stajyer. İlk sözü ben alıyordum, izin istemeden ayağa kalkıyorum. Bu kadar şımarıklığım olsun istiyordum.

“İzin verirsiniz elimdeki kağıttan aynen okuyacağım.” diyerek başlıyorum.

Sayın yetkililer,

Bu dilekçeyi, işin devamını yapmak üzere sizi ikna etmek için yazmıyorum. Tam tersine amacım, yapmamak için kendimi razı etmek. Yine de resmi evrak olarak kabul edilmesini ve kayıtlara geçmesini istiyorum.

Anlattığımız hikayeler çok beğenildi. İçerde, dışarda, genç, yaşlı, erkek, kadın herkes beğendi. Bizde beğenilerin dile getirilmesi adeti yoktur. Bu defa öyle olmadı. Duyduğumuz övgülerden mutlu olduk. Üst düzeyden gelen tebrikler karşısında ne diyeceğimizi bilemedik. Herkese teşekkür’lerimiz-

le yetiştirmeye çalıştık. Mesajlar yayınladık. Pastalar kestik. Bol bol sevindik. Sadece kendimiz için değil, memleket adına da sevindik. İşte dedik. Memlekette iyi işler takdir ediliyor. Artık o eski dönemler geride kaldı. Yeter ki ne yapmak istediğinize net karar verin. Yeter ki; iyi analiz edin. Mesajı hikayenin içine doğru yerleştirin. Emeğinizi sakınmayın. Malzemeden çalmayın. Yeter ki; ilk işinizle çok para kazanıp, sonrasında sektör değiştirmeye, kaçıp gitmeye, kaybolmaya niyetlenmeyin.

Kendi aramızda toplantılar yaptık. Her toplantımızın sonunda kendimizi uyardık.

Unuttuğumuz, hesaba katmadığımız bir şey olabilir miydi? Onu araştırmalı, onu

bulmalı, onun üzerinde durmalıydık.

İşin devam edip etmeyeceğini tartışmak için bir büyük toplantı yapıldı. Toplantı başlarken tedirgin ve sıkıntılıydım. Neyse ki çok ılıman bir havada geçti. Siz de orada olduğunuz için söylemekte sakınca görmüyorum. Aldığımız iltifatlardan mahcup oldum. Bir yandan da şöyle düşünüyordum. Çok çalışmış, çok uğraşmıştık. Her detayı yeniden yeniden ele almıştık. Kısacası; hak etmiştik.

Ancak toplantı sonrasında uyandık. Meğer biz başka yerlere bakıyormuşuz. Kendimizi aldanişın kollarına bırakmışız. Geç de olsa anladık. Muzaffer Bey vardı. O henüz konuşmamıştı. Biz onun konuşmadığını fark etmiyorduk. Konuşmamasına bir anlam yüklemiyorduk. O en mütevazı haliyle duruyor, kendisine gösterilen yerde, sakın oturuyordu.

Toplantılarda müdürler oluyordu. Karşılarında başka müdürler oluyordu. Yardımcılarının karşısında başka yardımcıları oturuyordu. Bir tek Muzaffer Bey'in yeri kendine mahsustu. Onun karşısında kimse yoktu. O kimsenin yardımcısı değildi.

Şimdi artık kavradık. Merkezde Muzaffer Bey var. Muzaffer Bey tek otorite. Sistem Muzaffer Bey'in omuzları üzerinde. Toplantı kaçınıcı katta olursa olsun, Muzaffer Bey bütün katları tek başına temsil ediyor.

Muzaffer Bey gücün bizatihi kendisi. Dosya onun elinde. Dosyanın içindekileri, dosyanın saklandığı kilitli çekmeceyi bilen tek kişi o.

O orta direk. O geleneğin devamı. O seçmen. O delege.

Yazılanlar bir şey söylüyor olabilir. Asıl önemli olan Muzaffer Bey'in onları nasıl tercüme ettiği. Muzaffer Bey olmadan hepsi eksik, hepsi okunaksız.

Artık Muzaffer Bey'in yanına girerken bütün bildiklerimizi unutuyor, her şeye baştan başlıyoruz. Artık gözümüzü kırpmadan ona bakıyoruz.

Muzaffer Bey,

Bundan sonraki satırları doğrudan sizin gözlerinizin içine bakarak yaz-

ma cesaretimi gösterdiğimi bilmenizi istiyorum.

Siz bir tanesiniz. Kimseye devredilemez görevleriniz var. Siz son sınır bekçimiz olarak dimdik nöbet yerinizde duruyorsunuz. Siz vazgeçilmezsiniz.

Kurultay kararı, genel kurul iradesi, salt çoğunluk sizsiniz. Karar yeter sayısı size bağlı. Yüksek Disiplin Kurulu siz olmadan toplanamıyor. Temyiz mahkemesi, istinaf mahkemesi, onun bir üstü neyse o sizsiniz. Siz tek başınıza yüce divansınız.

Siz bir söz söylüyorsunuz, bütün ülkede o duyuluyor. Siz bir karara ulaşıyorsunuz. Bir bakıyoruz; herkes bu kararı makul ve mantıklı bulmuş. Yerli ve milli olmanın ölçüsü sizsiniz. Ölçülerin ölçüsü de sizde.

Siz devletin omurgası, milletin sigortası, rejimin teminatısınız. Siz her yerdesiniz. Sizden kaçış yok. Siz hiç şüpheye düşmüyorsunuz. Bu cümleyi kurunca fark ettim: siz zaten hiç düşmüyorsunuz.

Son sözü söyleme hakkı hep sizin. Kamuoyu araştırmacıları her zaman sizin tercihinizi merak ediyor, onu ortaya çıkarmak için sahada dört dönüyorlar. Sizin görüşünüzü tahmin edebilirlerse çok seviniyorlar. Televizyonlara çıkıyor, nazlana nazlana, parça parça açıklıyorlar. Sizi anlatıyorlar. Siz o sırada çok yorulan ayaklarınızı uzatmış izliyor oluyorsunuz. İzlerken dalsanız da hemen uyanıyorsunuz.

Yapılacak işleri konuşurken siz sözü hep asfaltta getiriyordunuz da biz anlamıyorduk.

Asfaltın son katmanının atılmasını, alttakilerin üstünün boylu boyunca örtülüşünü zevkle seyrettiğinizden söz etmiştiniz de şaşırmıştık. “Saatlerce gidersiniz, asfaltın her santimetrekaresi aynıdır. Dümdüzdür, tek bir renk görürsünüz” demiştiniz de bir yere koyamamıştık.

Size göre ‘iş’ dediğin asfalt gibi olmalıydı. Düz olmalıydı, tek renk olmalıydı. Bizimki öyle değildi. Hem milletin daha acil öncelikleri vardı. Öncelikler sıralamasını en son siz temize çekmiştiniz. Çekmiş de iç cebinize koymuştunuz.

Sizin masanızın tam karşısında büyük bir viyadük fotoğrafı duruyordu. Siz onu gururla seyretmekten bıkmıyordunuz.

Biz sizi anlamanın henüz başındayız. Sizin merkezde olduğunuzu yeni yeni görebiliyoruz. Kimsenin kendi yerini, konumunu fazladan abartmasına gerek yok. Sistemin sahibi, garantisi sizsiniz.

Biz kendimizi her şeye rağmen şanslı sayıyoruz. Çünkü sizi tanıdık. Sizi tanıdığımıza çok memnun olduk. Gücünüzü olanca ağırlığıyla ve açıklığıyla kabul ediyoruz. Devlet adına siz bir standart getirinceye ve bizi çağırınca kadar kenarda duracağımıza söz veriyoruz.

En derin saygılarımızı sunuyor ve sessizce çekiliyoruz.”

Okuyor, bir gözümle de Muzaffer Bey'i takip ediyordum. Muzaffer Bey masanın altına doğru tuttuğu telefonunu elinden hiç bırakmamıştı. Belli ki; kendini güldüren sözler okuyordu, fotoğraflar, videolar seyrediyordu. Mutluydu. Bir çocuk ancak bu kadar mutlu olabilirdi. Gülüyor, gülmesini kendi sınırlarından taşırmamaya çalışıyordu. Bazen abarttığını fark ediyor, etrafına bakınıyor, üst düzey kimse olmadığını, toplantının kendi kontrolünde yapıldığını görünce rahatlıyordu.

Gözler Muzaffer Bey'e çevrildi. Ne diyeceğini merak çok ediyordum. Muzaffer Bey ağır hareketlerle, telefonunu masanın üzerine çıkardı, kendisinden biraz uzağa bıraktı.

"Ne dediğinizi çok iyi anladım." dedi. Daha da meraklanmıştım. "Demek ki kendi iradenizle çekiliyorsunuz. Öyleyse bize bir şey demek düşmez. Şimdi siz çekildiğinizi özet olarak yazın ve imzalayın. Böylece süreci tamamlayalım."

Biraz sessizlikten sonra, aklına yeni bir fikir geldiğini belli eden bir gülümsemeyle devam etti Muzaffer Bey: "Ya da bir tutanak turalım ve hepimiz imzalayalım. Evet, en iyisi bir tutanak. Böylesi daha sağlam!"

MÜZEYYEN ÇELİK

Dünyanın Sesi ve Reyhan

Hem çok çeneli hem de dilsiz. Bizim Reyhan öyleydi işte. Mahalleden çocukluk arkadaşım. Onun hatırına hepimiz işaret dili biliriz ama işaret dili de yetiştirilmez ki Reyhan'a. Anlatır da anlatır, paralar kendini. Parmaklarının şekli değişti derdini anlatacağım derken. Reyhan'ın imtihanı da bu. Konuşmayı çok seviyor ama dilsiz. Biz, dilsizliğini hissetmedik hiç onun. Dert etmedik de. O, hep bir şekilde konuşurdu bizimle. Benden iki yaş büyük, Tuba ile yaşıtı. Biz mahallenin üç kız arkadaşı beraber büyüdük. Tuba ile aynı okula gittik ama o benden iki üst sınıf. Reyhan da özel eğitim okuluna gitti. Dünyadaki hiçbir sesi duymadan geldi bu yaşına. Okumayı yazmayı bilir, işaret dilinde aşırı hızlıdır. Duygu ve düşüncelerini çok iyi ifade eder. Liseyi bile bitirdi. Kafası zehir. Üniversite sınavına hazırlanmaya üşendi. Daha önemli mevzuları vardı. Lise ikide tuzlu kahve pişirme kurslarına kaydını yaptırdı çünkü. Âşık oldu bizimki.

Hasan da dilsiz. Bu da dilsiz. Hasan, kendi sessizliği içinde fazladan sakin. Onun sakinliğinden doğan bütün açığı tamamlamak için Reyhan'ı göndermiş Allah ona. İkinin muhabbetini bir görseniz. Bir kuş öbürünü durmadan gagalıyor gibi. Hasan da seviyor Reyhan'ı. Kıpır kıpır, deli toy bir kız Reyhan. Sevmesin de ne yapsın? Herkes ister gönlüne bir eş. Onlar da birbirlerini buldular. Reyhan öyle dolu ki. Hayalleri, söyleyecekleri hiç bitmiyor. Dili sussa da ruhu konuşkan. Ruhun konuşmama gibi bir arızası yok ki. Bu arızalar hep bedenın işi. Elini kolunu anlatacaklarına yetiştiremedi mi kâğıda kaleme sarılıyor. Hepimize mektuplar, notlar. En çok Hasan'a ama. Hasan durmadan destan gibi mektuplar okuyor.

Bir defasında ikimiz küsüştük. Tuba girdi araya. Reyhan bana fena kızmış. Affetmek istemiyor ama bütün hayatımız beraber geçmiş. Silip atamıyor da. Babasının telefonunu ele geçirip bana yüz elli tane kısa mesaj atmıştı. Tabi telefonlarda öyle şimdiki gibi bin sms kampanyaları yok. Elli kuruştan yüz elli mesaj, siz hesaplayın. Babası az kalsın pataklayacaktı da ucuz atlattı.

Anlatır da anlatır, hiç durmaz. Hayalleri çok renkli ve zengindir. Hindistan'a gitme hayali kurar. Ninesiyle izlediği Hint dizilerinden merak salmış. Hasan'ın dedesi emekli imam. Turizm şirketinde Hac ve Umre organizasyonu yapıyor. Bu yüzden Hindistan hayalinin gerçekleşebileceğine inanıyor Reyhan. Balayında Hindistan demiş Hasan'a. Hasan gülmüş. Bu, tamam demekmiş. Deden bize uygun bilet ayarlar herhalde demiş Reyhan. Hasan ona da gülmüş.

Reyhan, güzel Reyhan'ım. Benim çocukluğum. Sessizlik içindeki dünyasının belki de en konuşkan tarafları bizdik. Gelin ettik onu. Başka mahalleden ev tuttular. Biz üniversiteye gittik, Reyhan evliliğe yelken açtı. Uzaktayken de durmadı ama çenesi. Durmadan mesaj atmaya devam etti. Kopmadı hiç bağıımız. Evliliğin güzel olduğundan, Hasan'ı hâlâ çok sevdiğinden bahsederdi durmadan. Mahallenin dedikodusunu anlatmayı bile ihmal etmezdi.

Unuttum anlatmayı. Gittiler Hindistan'a. Hasan'ın babası gelinini kıramamış. Hepsı toplanıp gittiler. On gün kaldılar orada. Sari alıp getirmiş kendine. Kına gecelerinde onu giyip öyle oynuyor deli. Hepimize renk renk bilezikler, iri iri küpeler almış. Kına tüpleri almış. Hepimize şekilli kına yaktı. Ben onun kadar renkli, hareketli, cıvıl cıvıl birini tanımadım. Dilindeki sessizlik ruhunun türlü renkleriyle ve türlü güzel hayat bakışıyla tamamlanmış.

Bir gün Tuba da ben de Reyhan'dan bir mesaj aldık.

"Kızlar, bebek geliyor ama ben ona konuşmayı nasıl öğreteceğim? Bu sessizliğin ortasında ona nasıl bir hayat vereceğim? Keşke o da dilsiz olsa. Öyle daha kolay anlaşmaz mıyız? Bana anne dediğini bir kez bile duyamayacağım."

Tuba da ben de ne diyeceğimizi şaşırdık. Tuba'yı aradım hemen. Toplanıp Reyhan'a gittik. Bizimkinin içindekiler yine birikmiş. Derdini anlata anlata yoruldu. Dur kız, bebeği düşüreceksin dedik. Havayı dağıtmaya çalıştık. "Öyle deme, dua niyetine geçer. Sen yaşadığın zorlukları biliyorsun, bebeğin sağlıklı olsun. Sen zaten onunla bir şekilde iletişim kuracaksın ama ailen, Hasan'ın ailesi, bizler hepimiz bebeğinle konuşuruz, ona konuşmayı öğretiriz, merak etme." dedik ama onu hiç bu kadar karamsar da görmemiştik. Birkaç rengi solmuş gökkuşağı gibi durgundu, derindi bakışları.

Yedi ay geçti. Oğlan doğurdu Reyhan. Adı Sami Can. Oğlan duyuyor. İşitme testleri temiz. Reyhan onun ağlamasını duyamıyor ama hep yanında. Gözü hep üstünde. Göz göze anlaşıyorlar, koklaşıyorlar. Çocuk büyüyor. Hangimiz gidersek kucağımıza veriyor, konuşturuyor bebekle bizi. Çocuk da nasıl cin bakışlı. Dikkatle dinliyor konuşanı. Kayınvalide, anne dönüşümlü olarak hep yanındalar. Çocuk konuşuyor. Çok konuşuyor hem de. Biraz diliyle, biraz işaret diliyle en çok kalbiyle.

SEMA BAYAR

Bez Bebek

Biz sekiz bez bebektik. Dünyayı, sarı benizli yüzümüze elem ipleriyle iliştirilmiş bir çift kırık düğme ile seyrederdik. Sabahları günün ilk ışıkları büfenin camından süzülüp önce üst raftaki fincanları şöyle bir parlatır ardından sırayla her birimizin saçlarından, gözlerinden öper, yanaklarımızı eşit miktarda ısıtırdı. Aslına bakarsanız pek de eşit sayılmazdık. En büyükleri bendim. Dünyaya gözlerimi bundan tam kırk yıl önce açmıştım ama kırk yaşında değildim. Ruhu, sivri dişli upirler tarafından emilen, ebediyete kadar çocuk kalmaya mahkûm bir zavallıydım. O zamanlar saçlarım daha gür, rengim daha canlı, yüzüm şimdi olduğundan daha sevimliydi. İhtiyar âma bir kadının nasırlı ellerinden doğmuş, küçük bir cana yoldaş olmuştum. Zahide, zümrüt yeşili gözlerini kocaman açarak beni alıp kuru göğüslerine bastırdı. Onun hızlı hızlı çarpan küçük kalbini geceler boyu dinledim. Zahide'nin aklından geçenleri kendi küçücük aklıma sığdırmaya çalıştım. Gogo'dan korktuğunda, göğüsleri tomurcuklandığında, döşeğine kızıl bir gül düştüğünde, babası, amcası oğlu Hüseyin'e sözünü verdiğinde yanında ben vardım. Başında kırmızı duvağı sallanırken sandıkta gizli gizli ağladım. Onunla hiç ayrılmadık.

Sandıktan çıktığımda Hüseyin, sararmış benzimi, tiftik tiftik olmuş saçlarımı pek bir yadırgadı. Yetmedi birkaç kez kolumu bacağımı çekiştirip divan altına, tel dolaba yahut öfkesinin şiddetine göre kömürlüğe kapattı. Kömürlük en kötüsüydü. Karanlık yekpare ve devamlı değildi, sanırım en fenası da buydu. Yoğun kükürt kokusu genzimi yakardı. Duvardaki çatlaklardan, çatıdaki deliklerden sızan ışık, kömürlüğü ecinnilerin oynadığı cadı kazanlarına çevirir, ışıktan kaçan gölgeler kenarda köşede pusuya yatar, küçük ve savunmasız çocukların etiyile beslenen heyulalar misali avlarını beklerdi. Tavandan her an zehirlerini akıtmaya hazır örümcekler, kan emici upirler sarkar, kırmızı karıncalar üstüme çullanır, korku dolu saatleri bu derme çatma barakanın mütemadiyen gıcırdayan kapısı ve her bulduğu delikten sızan

rüzgârın uğultulu sesi tamamlardı.

Hüseyin bekçiydi, karanlıktan korkmaz, heyulaların, kara gölgelerin, arsız âdemoğullarının üzerine üzerine giderdi. Daracık, eğri büğrü sokakları iri bedeniyle doldurur, ne pencere önlerinde lohusa kadınları bekleyen alkarısı bırakırdı ne de ay yüzlü erkek çocuklarını kaçırıp yer altında sittin sene çalıştıran tek gözlü, tek ayaklı abası. Elinde feneri sokaktan geçti mi, hırlı hırsız köşesine siner, evlerin çatılarında gezen kamosların akli çıkar, ins-u cinden cümle şer taifesinin nefesi kesilirdi. Sopasını demir pencere-lerde tıngırdatarak yürüdüğünde karanlık bile ürperir, önünden çekilirdi. Gün ağarırken kapıda göründü mü, Zahide'nin yüreği titrer, alelacele beni sandığa kilitler, Hüseyin'in gazabından kendince korurdu. Gündüz kimselere görünmeden sandıkta saklanır, akşam olup da Hüseyin belinde silahı, elinde sopası yokuşun başında belirince soluğu Zahide'nin ana kucağı gibi sıcak kollarında alırdım. Bilirdim o da benim gibi karanlıktan korkardı. Hüseyin ile günü bölüşmüş, ikimiz de payımıza düşene razı olmuştuk. Fakat zaman geçtikte Zahide, gizli bir derdin pençesinde kıvranmaya başladı. Yemeden içmeden kesilmiş, günbegün erimekteydi. Pencereden denize bakar, suların koyu mavisi ve göğün alaca karanlığının iç içe geçtiği ufukta kim bilir hangi rüyanın peşinden koşardı. Uzun kirpiklerini mızrak gibi sivriltilip o nihai çizgiden bir murat çekip almaya çalışırdı, murat yerine her seferinde göz bebeklerine doğru dikey boşluklar akardı, yivli boşluklar. İçine ışık huzmeleri, sevinç pınarları aksın diye değil; gözünü anahtar deliklerine dayayıp iç çeksin, ılılı beşikler, haleli havuzlar görsün diye. Avlusunda iri kestaneler, akasyalar, kümesler, sevinçle koşuşan çocuklar görsün. Kendi yenilgisine sarılıp uykulara daldı sonra. Beni koynuna alırdı, bir rüyayı hakikat sayıp birbirimize sığınırdık. Bahçedeki kuru ağaçlarda bir salıncak kurar, orada sabaha kadar çocukluğumuzu avuturduk.

Zahide rüyalarını hakikate tebdil etmek için hamuşanın tek göz evlerini mesken tuttu. Bu dünyadan göçüp gitmiş fakat her biri ruhlar âleminde saygın bir yere sahip sur içinin sakinlerini bir bir ziyaret etti. Cafer Baba Tekkesi'nin şeyhlerinden Felah Baba'nın kabri başında içli içli ağıladı. Tekkenin kandilleri için yağ adadı, ziyarete gelen annelerin koynundaki bebeklere gizli gizli nazar boncukları bağladı. Meczupların gariplerin yolunu kesti. Felah Baba'nın hizmetinde bulunmuş, tekkenin rahle-i tedrisinden geçmiş, mabe-de bağışlanan Meryem Ana'mız gibi daha küçük yaşta meşayihin hizmetine adanmış Allah Bilir Asaf Efendi'nin huzuruna vardı. Muhibbandan kocakarıların bellettiği üzere Cuma vakti bu iri kıyım, yarım akıllı âdemin avuçlarına, dakikalardır elinde sıkıdığı, sıkıp âdeta demirden bir kora çevirdiği anahtarı bıraktı. Allah Bilir Asaf Efendi elindeki anahtarı şöyle bir tartıp tok sesiyle

mırıldandı: Allah bilir, Allah bilir... Tam o anda ak saçlı ak pürçekli bir acuze göründü. Asaf Efendi diye seslendi, ayakucunda büyümüş o koca adamı, çocuk gibi azarladı. Gözlerini devire devire söylendi, Zahide'nin yüreği ürperdi. Gerisin geri yuvamıza döndük, gecesi gündüzünden daha aydınlık yuvamıza.

Sonra bir gün o çıkageldi. Zahide'yle iki kişilik dünyamıza davetsiz bir misafir gibi girdi. Eski bir yastık kılıfından yapma sırtında minik birkaç kuş deseni ince boynuna kadar uzanıyor, yeşil boncuk gözleri günün her saati ıslıl ıslıl parlıyordu. Hiçbir zaman uçamayacak kuşlar kimseyi kıskandırmaz. Bu yüzden beni de kıskandırmadı. Saçları upuzundu. Zahide, onu komşu evin bahçesinde seksek oynarken görmüş, çok geçmeden tutup evimize getirmişti. Bir zaman Zahide'nin kederi dağılmış, zümrüt gözleri eski ışıltısına kavuşmuş, yüzüne o tanıdık gülümseme yeniden yerleşmişti. Biraz da bundan sebep onun gelişine ne kadar içerlesem de ses çıkarmadım; ruhumun fokurdayan, diş gıcırdatan bütün kötücül seslerini bir bir bastırdım. Fakat Zahide bizimle yetinmedi. Aradan yıl geçmedi ki sevimsiz kızıl saçlı, çilli bir kız daha peyda oldu.

Bir gece ay ışığının belli belirsiz aydınlattığı odada Zahide'nin iniltilerini yüreğimizin ta derinliklerinde duyduk. Hüseyin, insanları tatlı uykularından eden kim bilir hangi karakoncolusun peşinde geceyi kovalarken, sokak sokak ev ev bütün mahalleye huzur dağıtırken evde zavallı bizler bir kâbusun eşiğinde sabahın ilk ışıklarını, ruhumuzu sivri parmaklarına dolaayan açgözlü yekin pençesinden bizi çekip kurtaracak parıltıları bekliyorduk. Gün ağardığında Hüseyin, Zahide'yi kan gölünün ortasında çırpınırken buldu. Mahallede ne kadar üfürükçü, gaybın derinliklerinde yarı aklını yitirmiş acuze, tek nefeste, yeni gelinlere musallat olan kötü ruhları kaçıran kocakarı varsa hepsini başımıza topladı. Beyaz çarşaf lar gerip Zahide'nin başına, karnına, göğüslerine kurşun döktüler, gümüş mahfazalara sarılı muskaları yastığın altına iğneleyip mübinli Yasinler okunmuş mukaddes sulardan evin her köşesine serptiler. Şehrin bir ucundaki Cafer Baba türbesinin müdavimlerinden ak saçlı, ak pürçekli bir acuzenin önünde el açıp Yaradan'a dualar edildi. Kadın, her biri türbenin hizmetinde bulunmuş, hacılardan hocalardan yahut meşayih-i kiramdan hayır hasenat sahibi ölülerin bizzat etiyle ve kanıyla besledikleri hazirenin yemişlerinden bir avuç vermiş, her akşam yemişlerinden birini ortadan bölüp hem kendinin hem de zevcinin besmele ile yedikten sonra iki rekât hacet namazı kılıp yatağa da abdestli olarak girmelerini tembih etmişti. Onca dua ve muska, okunmuş su, türbenin haziresinden toplanmış şifalı yemişler bir fayda vermedi. Kâbuslar bitti ama Zahide'nin rüyalarında ona gülümseyen çocuklardan hiçbiri kapımızı çalmadı. Zaman geçtikçe üçken beş, beşken yedi olduk. Sekizincimiz en zavallımızdı. Bir

kere o oğlandı. Hüseyin, onu görür görmez öfkeden deliye dönmüş, dermanı tükenmiş bacaklarına aldırmadan çıkıp gitmiş, birkaç hafta boyunca eve adımını atmamıştı. Daracık büfede günleri geceleri kovaladık. Konu komşu, döşemeleri gıcırdayan bu yorgun evi uğursuz saymış, her yıl kan damlayan siyah poşetlerde hayallerini bahçedeki kuru meşe ağacının dibine gömen Zahide'den selamı sabahı kesmişti.

Yine de bu uğursuz evde yaşananlar kapı önlerinde, köşe başlarında fısıltılar hâlinde dilden dile dolaşıyor, herkes Zahide'yi ve yanından hiç ayırmadığı bez bebeklerini konuşuyor, zavallı kadının çektiği sıkıntılardan aklını yitirmiş olabileceğine hükmediyordu. Artık Hüseyin'den korkmuyorduk. Zahide, gündüzleri kimseyi sandığa kapatmıyor, sadece ortalıkta dolaşmamamız, eşyalara zarar vermememiz için büfeye kilitliyordu. Hava kararıp bahçe kapısının demir şingirtisi duyulunca özgürlüğümüze kavuşuyorduk. En büyük keyfimiz kapı önüne çıkmak, sokaktan gelip geçenlerin insanı içten içe huzursuz eden bakışlarına aldırmadan yaz güneşinin, sonbahar esintisinin, kışın karın, ilkbaharda serçe cıvıltılarının tadını çıkarmaktı. Zahide uslu ve daima itaatkâr parmaklarıyla saçlarımızı tarar, sökülen yerlerimizi onarır, her birimizle tek tek yüksünmeden ilgilenirdi. Fakat bilirdim o uzun saçlı yeşil gözlü olanı ayrı bir severdi. Her birimize ayrı ayrı hikâyeler anlatır, nendense bütün hikâyelerin sonunda cinler periler bayram ederdi. Kadınlar onun pencere önündeki, avludaki hâlini gördükçe bir an iç geçirir, şöyle bir durup bakarlardı, kimi hayretle tövbe estağfurullah çeker, kimi ah vah ederek bu kadersiz kadına acır, bazıları da Zahide'nin mustarip olduğu kötü ruhlardan kendi gelinlerini kızlarını korumak için o evin kapısından geçmeyi ev halkına yasaklardı.

Hüseyin bir gece ağlayarak mahalleyi ayağa kaldırdı. Çocuk gibi bir o köşeye bir bu köşeye koşup sindi, pencereden bakan bir gelinin söylediğine göre başına biri vuruyormuşçasına eliyle kafasının üstündeki bir şeyi savuşturup durdu sabaha kadar. Sabah da evinin kapısını çaldı ve koca cüssesiyle olduğu yere yığıldı. Yıllardır kimselerden korkmayan, upuzun sokakların, zifiri karanlıkların, tekinsiz seslerin bir başına hakkından gelen adamcağızın rengi sararıp solmuş, gözlerine kan oturmuştu. Açılıp kapanan burun delikleri ciğerlerinin ihtiyaç duyduğu havayı yetiştirmeye zorlanıyordu. Zahide kocasının yüzüne baktı, bütün gece savaştığı kötü ruhların alnında, çenesinde, ensesinde bıraktığı diş izlerini ıslak bezle sildi, şefkatle okşadı. Bu izleri ondan ve benden başka kimsecikler görmedi. Hüseyin üç gün üç gece ağızsız dilsiz yattı, dördüncü gün sabahı uyanıp kendine geldiğinde gözlerinde o melun geceden kalma cehennemî bir ateş alev alev yanmaktaydı. Başına ne geldi, kolunu kanadını kim kırdı, hangi uğursuzun elinde ruhu lime lime

edildi kimselere anlatmadı. Fakat o artık eski Hüseyin değildi. Öfkelenmiyor, gündüz vakti orada burada kendi başlarına oynayan bez bebeklere ses etmiyor, kimseyi büfeye, tel dolaba yahut kömürlüğe kapatmıyor, Zahide'ye olur olmaz sebeplerden kızmıyordu. Yine de onun sessizliğinde ters giden bir şeyler vardı. Durgun gözlerinden kalbinin derinliklerine akan, aktıkça yüreğini taşılaştıran, göğsünü şişirip avuçlarını terleten bir ateş, bir ikinci vakti ansızın parmak uçlarından bahçedeki yaşlı meşenin kuru dallarına sıçramış, dakikalar içinde göğü simsiyah bir duman kaplamıştı. İşte ne olduysa o gün oldu. Başımıza gelen felaket, daha geldiği gün bütün mahallenin diline düşmüştü. Kimine göre o uğursuz bebekler layığını bulmuş, kimine göre ise yarım akıllı Zahide sonunda delirmişti.

Yıllar geçti, nineler göçtü, gelinler kocakarı, çocuklar gelin oldu. Evlerin rengi, bahçelerin kokusu değişti. Geçmişin izleri bir bir silinip gitti ama yokuşun başında oturan annemizin hikâyesi hafızalardan silinmedi. Geçip giden onca seneye onca yaza onca kışa rağmen ne solgun sarı perdelerin ardından gelen içli ağlayışlar dindi ne de bir ikinci vakti kapı önünde büyükçe bir ateş yakıp bez bebekleri ateşe atan ve valiziyle sessiz sedasız şehri terk eden adam unutuldu. Tembihlere, ikazlara aldırmaııp kötü ruhların çadır kurduğı evimizin önünden geçmeye cesaret edenler, sadece avludan gelen çürük et kokusunu duymakla ya da mütemadiyen tüten dumanı görmekle kalmazlar, bahçedeki direklerde ve çamaşır iplerinde sallanarak yaşlı annelerinin evini kötü ruhlardan koruyan, kolu bacağı yanmış sekiz bez bebeğı de görürler.

SONER OĞUZ

Unuttum Sandıkları

Büyük meydanı çevreleyen akasyaların altındaki banklardan birine oturmuş, dakikalardır sayfasını çevirmediği bir kitaba dalıp gitmişti.

Kitap çok mu güzeldi?

Hayır!

Esasında daldığı şey kitap falan da değildi. Kıymet, hep böyle vakitli vakitsiz bir şeyler hatırlardı. Onu şu güvercinlerden, kaldırım taşlarından, simit satan çocukların dünyasından koparan, ya içinde çınlayan bir kelime yahut da bir cümle olurdu çoğu zaman. Kokular, renkler, sesler, sözcükler ve ölmüşlerine dair birtakım hatıralar, gelip bir kara yılan gibi çöreklenirdi yüreğine. Kimi zaman iskelede bir çay bahçesinde oturur, bazen okur ama çoğunlukla bir şeyler yazıp çizerdi küçük kâğıtlara. Kâh bir parkta çocukları izler kâh güvercin yemleyen sevgilileri gözler yahut da içinin zulasından ansızın çıkıp gelen bir insanı özlerdi. İşte o vakit bakışları öyle bir derinleşirdi ki baktığı yeri tutuşturacak sanırdınız. O gözlerin gerisinde hasretten, pişmanlıklardan ve bilhassa hüzünden bir dünya olduğu kolayca anlaşılırdı. Kıymet, hüznünü yüzünde yaylatır, öfkesini gözlerinde parlatırdı. Karşısındakine ise tüm benliğini ve tarihini okurcasına dikkatle bakardı. Zira Kıymet; her yüzden, her kokudan, her sestten bir şeyler çıkarır ve içindeki kuytulardan bir hatırayı çekip alarak o an için, yaşamının en üzerine koyardı. İç, ne ararsan bulunacak bir hurdacı deposu gibiydi. Kimi zaman ağlayan bir çocuğu kimi zaman kesilen bir bileği, bazen de saçlarında gezinen şefkatli bir eli çekip çıkarırdı bu hurdalar arasından. O vakit yeşil gözlerinden kirpiklerine bir çiy düşer, başında siyah bulutlar dönenirdi. En nihayet kaleme kâğıda sarılır, dünya ile bağını koparırcasına yazar ha yazardı. Sallanan otobüs koltuklarında dahi öyle güzel yazardı ki kalem sağ elinde altıncı bir parmak gibi uzuvlaşırdı. Koşullar ne olursa olsun harfleri inci taneleri gibi düşürürdü kâğıtlara. Saniyeler içinde fırtınalı bir denize dönüşürdü. Yazdıkça kara bulutları dağılır, köpükleri durulur, gönlünde çarşıftan bir deniz

kurulurdu. Sonra bin bir zahmetle ve oldukça güzel bir el yazısıyla doldurduğu bu kâğıtları yırtmadan buruşturur; bir top halinde ceplerine yahut çantasına tıktırır. Yazdıklarını avuçlarında sıkarken kar beyazı ellerinin yeşil ve incecik damarları belirginleşirdi. Bir öfkeyi, bir acıyı aynı anda doğururdu gözleri. Göğsünün nefes alabilecek kadar açıldığını duyardı o an. O kâğıtları odasındaki küçük sandıklara buruşturulmuş bir top halinde atar, sandığı bir daha açmamak umuduyla kilitlerdi ardından. Yedi sandığı vardı Kıymet'in. "Unuttum Sandıkları" diyordu bunlara. Önceleri ciddiye almadığı bir tavsiyeyi yıllar sonra denemekle başlamıştı her şeye. Sonra biraz olsun işe yaradığına kanaat getirmiş olmalıydı ki senelerdir bu sandıkları doldurmaya devam ediyordu. İçini kurcalayan, tüm yaraların kabuklarını kanatabilecek bir çelik, yüreğinin üzerinde dolaşmaya başladı mı Kıymet bilirdi ki o bıçak bir yaranın kabuğunu sıyrırsa oradan fışkıracak kan tüm yeryüzünü tutabilir. İşte o vakit kaleme sarılır; duyduğu, düşündüğü her ne ve kimse yazar da yazardı. İçinden geçen her şeyi renk renk kâğıtlara nakşeder, böylelikle hatırlamanın acısını bir nebze olsun hafiflettiğini düşünür; kalbini o ağır yükten, en azından bir süreliğine, kurtardığına inanırdı. Oysa hatırlamak insanda can içinde bir candır. Ve hatırlamanın şahdamarı insanınkiyle birdir. İnsanın şahdamarı kesilmeden hatıranın canı çıkmaz.

Şimdi, o akasya altındaki bankta elinde kalemiyle unutmaya çalışan, yaraların üzerini sözcüklerle saran, acılarına cümleler giydiren Kıymet, babasının kıymetlisi Kıymet, bir mezar taşı kitabesi işlerken çeyizine, içinde tüm yıkımları yaşarken, oradan geçenlerin adını dahi bilmediği, varlığından haberdar olmadıkları bir eşya gibi oturuyor. Bosnalı Sabit beyitinde bir ebceci sanki, onu kimseler bilmiyor.

Kıymet, kâğıdı doldurup da avuçlarında buruştururken yüzü madeni bir heykel gibi cansızdı. Yürürken, eve girerken, kendisini odasına kapatırken ve kâğıt topağını dört numaralı sandığa koyarken yüzü, günlük bir ritüeli tamamlar gibi ifadesizdi. Ukde sandığıydı bu. Hiç olmayanlar, elde edilemeyenler, boğazına düğümlenenler, gönülde ve gözde kalanlarla tıka basaydı. Bunca sene yüreğine dert olanları, nedametini, hayıflarını doldurmuştu buraya. Şart kipinin hikâyesiyle çekimlenmiş onca yüklem kaynıyordu son kâğıt. "Babam" dedi, "eceliyle ölseydi!" Bir intihar, kader dairesinde eceliyle ölmeye dâhil edilemez miydi peki? Babasının banyonun fayanslarında tutuşan kanını, bileklerindeki jilet kesiğini, bir hastane bodrumunu, feryatlarını, yeşil bir cenaze aracını, imamın gönülsüz kıldırıldığı bir namazı torlayıp topladı ve bir vasiyetin üzerini kilitledi. Sandığı usulca yerine itti.

Yedi sandığı vardı Kıymet'in. Yedi unuttum sandığı... Yıldırım gibi bir anışla gelen, kaderin mazi olmuş sayfalarına dair bu satırların kâtipliğini

yapıyor; değiştiremediği yazgısını buruşturup sandıklara kilitlemekle yaralarına çare arıyor. Öyle demiyorlar mıydı? “Kaçmayın, korkmayın, yüzleşin!” Yazmak bir harpti. Kendinle, kaderinle, geçmişin ve geleceğinle; dişe diş, kora kor bir mücadele. Açık yaralar daha tez kabuk bağlardı. Yazmak, yaranın üzerini açık bırakmak anlamına geliyordu Kıymet için.

Eve geliyor, evden gidiyordu Kıymet. Ne kaldığında bir kıymet uğruyor şu duvarlara ne gittiğinde bir kıymet eksiliyordu odalardan. Bazı günler annesinin yüzünü dahi görmeden yatıyor, yine annesiyle hiç rastlaşmadan çıkıyordu evden. Onu affetmeye çalışmaktan vazgeçeli çok olmuştu. Her deneyişinde onu, babasını öldürürken buluyordu karşısında.

Beşinci sandık, öfke sandığıydı.

– *Üzerine çok gidiyorsun anne, bak adam kendine bir zarar verecek Allah korusun!*

– *Evini geçindiremeyen adam, adam değildir. Bak bana, aklını başına al. Adam gibi biriyle evlen!*

– *Anne sus! Susmadığın için bu başımıza gelen.*

Kıymet, bilinen geçmiş zamanlı bir kader sayfasını buruşturarak sandığı kilitledi.

Sabahtı. İskeleydeki çay bahçesinde oturmuş, denizi içer gibi dalıp gitmişti bu sonsuz maviliğe. Kıymet, denize benzer. Dalgalı, derin... Gözleri yosun yeşili, teni yakamozlanan ay gibi parlak.

“Bırak” diye üç haykırış:

Bırak!

Bırak!

Bırak!

Vaktiyle sevda gölünde prens niyetine üç defa yanlış kurbağayı öpmüş. İlkinden bir kol saati, ötekinden bir nişan yüzüğü, birinden ise kahve kokusu kalmış yalnız. En çok da üçüncüye inanmış. Kıymet’in ağzı, sevdadan üç defa yanmış.

El ne der?

Feminist o feminist!

Kimilerince feminist, kimilerince gözü yüksekte diye gelip de bir alan çıkmamış Kıymet’i. Lakin mesele öyle değil. Kıymet kapılarını kapatmış sevmeye. Bir kez daha yenilmek korkusu, gönlünü açmasına mani olmuş.

Kıymet, çay bahçesinde bir bardak çayı soğutana dek üç sayfayı dolduruyor. Sanki kırk yılın hesabını böyle verecek Allah’a. Üç kurbağa için ağlamamaya yeminli. Üç kurbağanın canı çıkıyor avuçlarında, buruşturduğu üç kâğıt topağını “aşk sandıkları”na atıyor. Birinci, ikinci ve üçüncü sandıklara sırasıyla bir kol saati, bir alyans ve kahve kokusu doldurup kilitliyor kapak-

ları. Böyle yapınca sandıkta mı kalacaklar sonsuza dek? Kıymet, her şeyin farkında mı yoksa?

Başka bir günse pencere kenarında, tül perdenin gerisinden, yanan ve sönen ışıkları gözleyerek sigara zehrini düğümlüyor boğazına. Bir bardakta çocukluğuna dair buğular tütüyor. Geceleri linyit kokan bir mahallenin yoksul çocuklarını özlüyor. Seksek arkadaşı Nuran'ın kesilen bacağı çatıdan düşüyor. Pencerenin önünden geçiyor. Gözlerinin önünden. Nuran, sağ bacağının bir anısı olsun diye mi herkesi yeniyordu oyunda? Sağ bacağı önce bilekten, sonra dizden bu yüzden mi eksiliyordu zamanla? Kıymet, ölülerini; Nuran, bir uzvunu gömüyordu aynı sene. Kıymet'in de gömülmesi gereken uzuvları vardı. Bir daha sevemeyecek olan ve acıdan çürümüş yüreğini, kalem tutmayı beceremeyen sol elini, bunca zaman tutulan dilini kesseler ve gömseler hafiflerdi belki. Yahut o senenin ilkyazında tifodan ölseydi bunlar gelmeyecekti başına. Ne o üç kurbağayı öpecek, ne babası intihar edecek ne anasına düşman ölecekti. Nuran'ın bacağı da kesilmeyecekti belki. Yahut kesilse de ölü bir Kıymet için önem arz etmeyecekti bu. Altıncı sandığa kesilmiş bir bacağı kilitledi Kıymet. Kendine dair gömülmesi gerekenler, kendisiyle kaldı şimdilik.

Kıymet, her gün altı acıyı, altı kırılmayı, altı kederini not ediyor, altı sandığa bölüştürüyordu. Oysa acılar bir bütündü. Bir zincirin halkaları gibi bağlı olmak zorundaydılar birbirlerine. Her acı, kendinden öncekinden güç alan ve kendinden sonrakini doğurup yaşatmakla görevli bir halkaydı. Bu silsile her geçen yıl sezdirmeden uzaya uzaya kıvrılmıştı içinde. Sonra bu zincir, ellerini ayaklarını bağlamaya, boğazını sıkmaya başlamıştı. Yazmak, ona hiçbir acıyı unutturmuyor; mevcut acılarda derinleşmesine yol açıyordu yalnız. Yazdıkları ona yeni açılan yaraları yaradan saymamayı öğütüyordu. Acı eşiği yükseliyor; yazdıkça derinleşen, ateşten bir denize evrilen sabık hüznlerin yanında hafif kaldığından olsa gerek, yenileri yazmaya tenezzül dahi etmiyordu. Nicelikçe çoğalmayan kederi özünde cehenneme çıkacak olan bir kuyuyu derinleştiriyordu ha bire.

Yedinci sandık tüm unuttum sandıklarının sandığıydı. Bütün unuttum sandıkları en son bu koca sandığa kilitleniyordu. Diğer altısı dolup da yazılacak bir şey kalmadığında hepsi yedinci sandığa kilitlenip anahtar Tanrı'ya teslim edilecekti Kıymet tarafından. Belki babası gibi, bir jilette çizilecekti sol bileğini. Kaderine dair son eşya olan ıslıl ıslıl bir jileti o sandığa kilitleyip sonra yavaş yavaş ölebilecek miydi?

Hayır!

Yaşadığı yavaş yavaş bir ölmek değil de neydi? Her gün düzenli olarak eksiliyor, usul usul ölüyordu zaten. Ölmek, tüm kederlerin Kıymet'i kemirme

hevesini kursaklarında bırakırcasına ansızın olmalıydı. Evet, en iyisi buydu.

...

Kıymet, bir gece sandıklarıyla uyuyacak fakat sabah uyandığında yanındaki yöresinde hiçbir sandığını göremeyecekti. Anlayacaktı ki sandıklar kendi içindeymiş, kendi kalbinde. Yabancı bir evin göz göz odalarında uyanmış olacaktı. Bilekleri kan revan... Damarı deşmeyen bir jilet ısıldar gibi sırtıyacaktı. Bilecekti ki, hiçbir şey unutulmamış. Öyledir. Kalbin onca odası vardır lakin unutacak bir köşesi yoktur. Sağlam bir kalbin hafızası silinmez.

Kıymet'in unuttum sandıkları vardı. Bir kapağın altına kilitlemekle unuttum sandıkları... Unuttuğu yoktu oysa. İnsan unuttum sandığı bir anda kalbi öyle bir çatırtıyla ufalanırdı ki tüm hatıralar tozuna kadar damarlarına sızar, nabzında çınılardı.

Kıymet, göğsünde çatırtılar duyuyor şimdi biliyor musun?

Ve insan gibi höyküre höyküre ağlıyor.

Birazdan rahatlar belki.

VURAL KAYA

Küçürek Öyküler

Hele Vagonları Yok mu Şu Trenin?

Sabah bir akşam bir tren seferleri vardı. Şu bozkırın ortasında buranın bir ayrıcalığı olmalıydı. Kaç durakta dururdu, bunu merak ederdim. Koca bir sefer boyunca batıdan doğuya kadar, kaç durak? Trenler gelir trenler giderdi. Garlar durağından bir Ayrancı burası. Treni var bu küçümen kasabanın daha ne olsun derlerdi, nesi var şu memleketin, desen. Treni var ya işte beyim. Hele vagonları yok mu trenin? Zamanı doldurup her birinin içine çekip götürmekte sanki bu trenler.

Tren geçip giderdi. Tepelik bir yerden onları seyretmek hüznün verirdi. Yani hüznüydü trenleri uzaktan seyretmek. İnsan duraklarından bir duraktı burası. İlk görev yerimdi, o yüzden hep aklımda. Ha, kirazı meşhurdu bir de. Yazının yüzünde bozkırın ortasında bir kaderdi ora halkı için; benim için de tabii.

Şu sözü hep aklımda, o garda birlikte tren beklerken konuştuğum sekiz köşe kasketli adamın: Zamanı doldurup her birinin içine çekip götürmekte sanki bu trenler.

Güneş Getiren Adam

Sabahları üstüne güneş doğmamış bir adam tanırdım.

“Güneşi alıp getirdim size!” diye çarşı pazar bağıırırdı.

Sonra garip hareketlerle daireler çizer; bir iki çarşı turu atar ve sonra da gözden kaybolurdu.

Bir gün ‘Üstüne hiç güneş doğmayan o adam’ birdenbire kayboldu.

Ardından söylentiler gırla.

Bedesten sessizliğe büründü bir süre.

Günü geldi bu garip anılmaz oldu.

Hakkında kulaktan kulağa meseller dolandı durdu.

Hulkum Daraldı

Sözelimi bir gökyüzü mavisi kadar içimiz berraktı, dedi.

- Anlamadım.

- Anladın sen.

Anlamış mıydı sahi? O bakışı, saf saf etrafı süzüşü... Karşısındaki insana anlasa da anlamasa da "anladın sen" dedirtecek cinstendi.

İpeksi ve mavi bir gökyüzü işte, diyesim geldi. Demedim.

- Deseydin be oğlum.

- Demesin ziyarı yok be amca.

Ne zıvaladığımı soracak benim sayıklamam maskaralık konusu olacaktı bu defa da. Olmadı şükür.

- Olur olur...

- Olmasa keşke.

Her şeyi bir kenara bırakalım. Her sabah o berrak maviliğin bir yerlerinden çekiştirip yırtıyoruz ya. En çok bu dokunuyor bana. Burada uzağa ta uzaklara bakmam gerekirdi, biliyorum. Olmadı işte, rollerimde zayıfım.

- Of be oğlum hulkum daraldı yeminle.

- Hulkun mu?

Öteki Ağaç

-Bu ağacın adı ne?

-Soyu güzeldi, rahmetli baban yaptırdı aşısını.

-Adı neydi işte?

-Aşı dedim ya; baban yaptırdı... Rahmetli...

Kuklacı

Kuklalarımı alıp denize fırlattılar.

O gün çılgına döndüm.

Demek bundan böyle ne söyleyeceksem kendim söyleyecektim.

Kovuk

Bu kovuktan beni çıkaracak bir iyiliğim bile yok tanrım

Bana bir iyilik borç verir misin?

Filme Gitmek

SAHNE I: Puslu hava, objeler seçilememektedir.
Bir kadın nehre giden erkeğini beklemektedir
Diyelim ki, bir filme gitmiş iki kafadar
Kadının bu bekleyişini dolandırıyorlar
Kafalarında –kafaları düz ve pek ıslak o aralar
İki ton ağırlaşmaktadır kafadar olmak
Düşünmeleri bir şeyi –yok şeyi

SAHNE II: Objeler biraz daha belirgindir
Bir kadın nehirde erkeğinin öldüğünü henüz
Öğrenmemiştir – kadın ve adam – ve filmi gösteren ihtiyar
Hepsi işin içindedir
Belki de hepsi gerçeğin birer gölgesidir
Olur mu?
Olmaz

SAHNE III: Objeler tümüyle kaybolmaya yüz tutmuştur
Yanlış bir tarih düşülmüş kulübenin
Kapısına, kapının ardına –diyelim bin kapılı bir kapı bu-
Efsanevi çentik çeteleyle –bin kapının ilki bu-
Ve modernsiz bir dünya oh ne güzel değildir
Kafadarlar kulübeyi ve nehri anlamsızlaştırarak
Aynı sesi tekrarlar
Kadın hiç gelmeyecek kocası için artık kötü bir tekrarlar
Kömür kokan evlerin gettosuna dönmektedirler
Film bitmiştir

SAHNE IV: Pişmanlıklar baş göstermiştir
Genç kafadarlar
Ve kocasının öldüğünden habersiz olan kadın
Ve ihtiyar adam (Bu ihtiyar adam ne kadar da belirsiz bir yer tutmaktadır
öyküde; şaşkınlık verici değildir yine de. Tuhaf.)
Hepsi birden dudaklarındaki ıslak, yakıcı bir sonla
Nehri ve filmi lanetlemeye durdular.
Lanetlerle örttüler pişmanlıklarını belkide.

ESRA ÖZDEMİR DEMİRCİ

Leke

Küçükken, çok yürüyen insanın ayaklarının eskiyeceğine inandırmıştı annem beni. Çok gezenin iflah olmayacağına olan inancını pekiştiren onca örnek anlatılmıştı kendisine. Şadiye'nin kızı mesela, İstiklal'de görmüş onu herkes, her defasında başka biriyle. Yürür de yürürmüş. Hem öyle bildiğin gibi değil; alımlı, çalımlı. Bir bakanın dönüp bir daha bakacağı cinsten.

İyi de bakan gözün hiç mi kabahati yok, diyerek annemde yıllarca tıkrık tıkrık işlemiş olan kurulu düşünce düzenini çark ettirmiş olmalıydım. Önce boş gözlerle baktı yüzüme, sonra bakışlarını pencereye çevirdi. Çok geçmeden tekrar gözleriyle yakaladı beni : Senden başka kimse bir şey bilmiyor zaten!

Yaşım ilerledikçe annemin bu ve benzeri tepkileri bana değil kendisine verdiğini daha net bir şekilde anlar olmuştum. Bende eleştirdiği kendi pişmanlığıydı. Bende beğenmediği kendi yapamadığı. Sivri dilimden hoşnut değilmiş gibi görünse de gerçek bunun aksiydi. Arada ağzından kaçırıldığı o cümleyle ele verirdi kendini: Aferin kız sana!

Susturulmuş her cümlenin bir gün kilitli kaldığı karanlık odadan çıkıp gün ışığına kavuşacağına, o kapıları üzerine kilitleyen ellere yapışıp hesap soracağına inandırmaya çalıştım onu hep. Hatta belki inandırdım da. Peki ya, kendimi inandırabilmiş miydim buna?

Hemen hemen her yaz tatilinde giderdik memlekete. Dört yaşında, sokakta oynarken kum dolu bir kamyonun yükünü boşaltması esnasında, dökülen kumlarla beraber yere kapaklanıp havale geçirdiğimde söylemiş doktor babama. Oksijen, demiş, bol oksijen almalı. Yemesine, içmesine de dikkat edin. Gözünüz hep üzerinde olsun. Olsun ki bir daha aylarca hastane kapılarında, yoğun bakımdan gelecek haberi beklemeyin.

O günlerden hatırladığım iki sahne var, bazı geceler duvarda yahut tavanda beliren iki resim. Biri, yoğun bakım ünitesinin kapısından el sallayan dayımın, en az benim kadar donuk ve halsiz görünen çehresi. İçeri girmesine

izin verilmediği için hemşireye teslim etmişti elindeki poşeti. Hemşire poşetle yanıma yaklaşırken ben, dayıma gideceğim, diye ağlıyordum. Yatağın demirleri öyle yüksekti ki atlamam imkânsızdı. Kapı üzerine kapatılırken dayımın da ağladığını görmüştüm.

O gün hiç dokunmamıştım o poşete. Gece yarısına kadar ağladım. Nöbet değişiminde gelen diğer hemşire fark etti poşeti. İçinde dört paket çikolata vardı. Kırmızı ambalajlı, her kutusunda sekiz tablet bulunan çikolatalardan. Dayım bilirdi bunları çok sevdiğimi. Sadece o değil, herkes. Herkes kavramı o zamanlar sadece ailemizi içine alırdı. Herkeste ailemiz. Sınır çizgilerimiz yalnızca onlardan oluşurdu.

Zamanla çoğu çizginin üzerinden atladık. Bazılarını sildik, sınırları genişlettik. Bazılarını silmek istediysen de silemedik. Nasıl çizmişse çizenler, üzerinde durup düşünmeden yürüyüp gittik.

Bir kare daha hatırlıyorum demiştin hani. O da köyden. Hastaneden çıktıktan üç ay sonra doktorun tavsiyesiyle yola koyulduk. Sokağın ortasına bir çılgılla düşüp bayıldığım o gün ilk dedem görmüş beni. Öylece kalakalmış kapı önünde. Babam arkasından koşup yetişmiş. Beni yerden kaldırıp bir battaniyeye sarmış. Arabaya yerleştirirken dedem çekmiş kolundan, ölmüş bu çocuk, demiş.

Anneme göre, dedemin lafı her geçtiğinde babamın yüzünde beliren ifadenin sebebi o cümleydi. O gün bir laf edivermiş işte adam, üzüntüden ne dediğini bilememiş. Bu kadar büyütüp de ta bu zamanlara taşıyacak ne varmış yani!

Neyse, ölmemiş de sağ salım çıkmışım ya hastaneden, eve geldiğim gün, kapıdan içeri girer girmez köyü aramış rahmetli. En gülbüzünden bir koç ayırttırmış yeğenine. Adağımızdır, demiş. Köy yoluna düşmüştük böylece, hem öyle birkaç kişi de değildik, düğüne gider gibi çıkmıştık yola. O günü ne zaman hatırlasak, daha âlâ düğün mü olur, derdi babam.

Adaklık kurbanla göz göze geldiğimiz anı bugün gibi hatırlıyorum. Kahrını alnıma sürmüştü dedem şehadet parmağıyla. Bilmediğim onca dua okumuştü yüzüme bakarak. Ben babamın elinden tutmuş, esen rüzgârın etkisiyle alnımda kurumaya başlayan sıcak kandan kurtulmaktan başka hiçbir şey düşünemiyordum. Dua bitince eve koştum, yüzümü yıkayan annem hem ağlıyor hem şükrediyordu.

Yıllar sonra gözümün önünde beliriyor yine bu iki kare. Doğduğum evin bir üst katında, dedemin ufak odasında. İki kişinin yan yana duramayacağı kadar dar bir alana sahip olan odanın camına yapıştırılmış “SATILIK” ilanına değiyor bakışlarım. Satılık olan ne? Sadece beş katlı bir bina mı? Peki ya, şimdi hepsi birer anıya dönüşmüş olan yaşanmışlıklar? Onları da

kapsıyor mu bu ilan?

Emlakçı ve yeni mülk sahibiyle son kez el sıkışıp ayrılacakken aklıma geliyor. Mutfağın girişindeki tel dolabı açıyorum. Kahve kavanozunun arkasında buluyorum aradığımı. Bir fotoğraf bu. Mayıs'ın son günleri. Ilık rüzgâr fotoğrafı aşip alnıma değiyor. Poz verme çabasında herkes. Abim, ayağında topuyla oyuna koşmak için hazır bekliyor. Dedemin kucağında olsam da elim babamda. Anneannem ve annem birbirlerine sarılmışlar. Birazdan başlayacak yemek telaşı umurlarında değil. Ben sağım ya, ben nefes alıyorum.

Yahu, astım mı var sende? Neden nefes alıp vermekte zorlanıyorsun bu kadar?

Melda'yı duymuyor kulaklarım. Arabaya binmeden son kez bakıyorum dede yadigârı eve. Göğsüm daralıyor olsa da düşüp bayılmayacağım sokak ortasına. Babama söz verdim. Bir de gözlerimin önünden geçip durmasa o hatıra.

Babamın elini bırakıp anneme koşuyorum. Yıkıyor, yıkıyor da geçmiyor. Alnımda kalıyor o leke.

Zamanla çoğu yaşanmışlığın üzerinden atladık. Bazılarını unutmamak için direndiysek de başarılı olamayıp unuttuk. Bazılarını unutmak istediyssek de unutamadık. Nasıl yazmışsa kader, üzerinde durup düşünmeden yaşayıp gittik.

NAGİHAN ŞAHİN

Böcek*

Delikanlı yürüdü. Masanın önündeki koltuğa oturdu. Omzuna astığı çantasını yavaşça yere, yanına bıraktı. Bir şey söylemeden öylece kaldı.

Doktor yeni bir dosya açmak için yan çekmecedeki sarı fişlerden birini çıkardı. Fişi doldurmaya hazırlanarak anlayışlı bir gülüşle gence baktı. Profesyonelliğin, iyi bir ruh doktoru olmanın kurallarından biri de oyuncu olmaktı. Randevuların yazılı olduğu ajandayı önüne çekerek gencin adını, soyadını yazdı kartona. Sonra bilinen sorulara geçerek yaşını, doğum yerini, adresini, eğitim durumunu, işini not etti. Yirmi dokuz yaşında olduğuna şaşırdı, çok daha genç görünüyordu.

Bir şirkette çalışıyordu. Orta düzey yöneticiydi. Bekârdı. Ailesinin evinden geçen sene ayrılmıştı.

Sorular bittiğinde doktor kollarını kavuşturdu. Saatine baktı. Şimdi konuşalım, dedi. Anlatın bana.

Genç adam durgun ve tedirgin, sizin sorularınızla başlayacağımızı sanıyordum dedi.

- O daha sonra.

Gencin sıkılmışçasına gözlerini kaçırdığını görünce, benimle rahatça konuşabilirsiniz, dedi. Size yardım etmekten başka amacı olmayan biri var karşınızda. Doktor olduğumu unutun. Yeni yeni tanıştığınız bir arkadaş sayın beni.

Genç, oturduğu yerde doğruldu, yüzü beyazlaşmıştı, sıkıntılı bir nefes verdi. Konuşacakken vazgeçti. Sonra tekrar nefes verdi ve birdenbire konuştu.

- Aklımdan geçen her şey gerçek oluyor doktor bey. Dün, bugün, evvelsi gün... fark etmiyor, ne zaman aklıma gelmiş olursa olsun birkaç güne kalmadan gerçekleşiyor.

* Peride Celal'in *Böcek*'ine öykünerek.. İlk 155 kelime neredeyse aynıdır.

- Mesela?

- Geçenlerde belki de bir doktora gitmeliyim ama iyi birine dedim. Evvelki gün abime gelirken tabelanızı gördüm. İnternette adınızı aratınca size gelmeye karar verdim.

- Benim adıma güzel tesadüf. Böyle şeyler olur ama.

-Bakın, tesadüf ya da algıda seçicilikten filan bahsetmiyorum ben. Geçen hafta iş yerinde saatimi kaybettim. Kimseye de söylememiştim. Pahalı bir şey sayılmazdı ama yıllardır çok severek kullandığım bir saatti. Bu modeli daha üretmiyorlar diye üzülüyordum. Dün bir dükkânın camında bir ilan gördüm. Benim saatimin modelinden kalan son altı adedi satıyorlardı!

Doktor vakadan emin olamıyordu. Karşısında sıkılganlıkla oturan bu genç, okumuş biriydi, hödüğe de benzemiyordu. Bu tesadüfleri ciddiye almasının bir sebebi olmalıydı. Kazı başlıyordu.

- Fakat bu tip şeyler her gün olmaz, arka arkaya birkaç kez tekrarlanınca sizde bir süreklilik algısı yaratmış olmalı. Ve tabii şaşkınlık hali normal.

Genç sustu, önüne baktı. Kollarını kolçakların üzerinde oynattı. Mırılda-nır gibi konuştu: Beni anlarsınız sanmıştım.

Doktor hastalarının bu tavrından hiç hoşlanmazdı ama hemen hepsi ilk seansta mutlaka bu cümleyi sarf ederdi. Buna rağmen namı almış yürümüş-se bu vakayı da elbet halledecekti.

-Durun bakalım, hemen de buruşturup attınız beni. Anlatın lütfen.

Genç adam sıkılmaya devam ediyordu. Gözlerini masanın üzerine dikmişti. Cesaretini toplayıp doktorun yüzüne baktı.

-Sanırım, yani sanıyorum ki..... Sanırım beynime bir çip takılmış.

Bu cümlenin üzerine doktor ürperir gibi oldu ama oyunculuk kabiliyeti onu ele vermedi. Durum anlaşıldı diye içinden geçirdi. Bu genç adam şizofreni sularında yüzüyordu.

-Peki bunu yani beyninizde bir çip olduğunu size biri mi söyledi?

-Hayır, kast ettiğiniz gapten sesler ya da hayali arkadaşlar gibi bir şey, anladım sizi. Bilime ve kurgu bilime meraklıyım, okuduğum birkaç makale sonucunda başıma gelenleri ancak bir çiple açıklayabiliyorum. Kim yaptı, neden ben, ne zaman ve nasıl? Bu sorulara cevaplarım henüz yok ama başka mantıklı bir açıklama bulamıyorum. Tek açıklama bu olunca da size yani bir doktora gelmek zorundaydım. Çıldırarak üzereyim, yardım edin bana!

-Peki başka örnekler verebilir misiniz?

Delikanlı ilk anda soruyu anlayamadı. Ruh hali öylesine karışık ve te-dirgindi ki konuşma sürekliliğini yakalayamıyordu.

-Nasıl?

-Yani aklınızdan geçenlerin hemen ya da çabucak gerçekleşmesine dair

örnekler. Sizi bu kadar korkutan olaylar.

-Önceden tesadüfe yoruyordum. Hoş tesadüfler. Valizim havaalanında kırılmıştı. Ne yapacağımı düşünürken daha otele varmadan hemen karşıma yetkili bir çanta tamircisi çıkıverdi. Ondan aldığım belgeyle hakkımı tazmin etmişim mesela. Kız arkadaşıma bir sürpriz yapacaktım sevgililer gününde. Roma'ya gitsek güzel olurdu diye bir kez aklımdan geçirdim, sadece bir kez. Hemen akşamına indirimli butik tur broşürünü posta kutumda buldum. Ne bileyim, saymakla bitmez ki! Birkaç dostuma ucundan açacak oldum konuyu, ama, ha, evet oluyor bazen öyle tesadüfler deyince vazgeçtim benim sürekli başıma geldiğini söylemekten.

-Peki bu çip sizi ya da hayatınızı nasıl şekillendiriyor? Nasıl beceriyor bunu?

-Tam olarak bilemiyorum ama, aklımdan geçenleri okuyor olmalı mutlaka. Önce bunu yapıyor. Sonra da her şey çözümleniyor, oluveriyor bir şekilde. Yani anlayamadığım kısım bu. Kesinlikle aradığım şeye ya da istediğim sonuçlara ulaşıyorum.

Çok ilginç dedi doktor. Yine rol yapıyordu, hastanın üzerinde üstünlük sağlamak için arada böyle şeyler söylenirdi.

Doktorun sözleri yerini buldu, genç adam yerinde kıpırdandı, yüzü korkuyla hareketlendi.

-Korkmayın, çok büyük bir mesele yok. Uykularınız nasıl? Başka şikayetiniz var mı?

-Açıkçası son bir aydır pek uyuyamıyorum. Dalacak gibi oluyorum ama aniden sırıyorum. Sanki sürekliliği olan bir ses beni uyandırıyor. Kalkıp uzun süre etrafı dinliyorum, hiç bir ses gelmiyor kulağıma. Sadece caddenin geceleyin olağan sesleri. Cadde üstünde bir apartmanda oturuyorum. Uykunun sık sık bölünmesi işteki performansımı etkilemeye başladı. Başka bir şikâyetim yok.

-Peki. Size şimdilik düşük dozlu bir uyku ilacı yazacağım. Önce bir uykunuzu düzenleyelim. İkinci olarak bir dahaki görüşmemize kadar, başınıza gelen tüm bu düşündüğünün gerçek olması olaylarını tek tek kaydedin. Haftaya bugün gelin ve bu kayıtlarınızı da getirin.

Gencin yüzü durgundu. Elleriyle oynuyordu.

- Biliyorsunuzdur, hiçbir hastalık ya da problem tek seferde çözülemez. Sabırlı olun ve dediklerimi yapın.

Genç, doktorun afili hareketlerle yazıp verdiği reçeteyi alıp iyi günler diyerek arkasına bakmadan odadan çıktı. Sekretere de bakmadan merdivenlere yöneldi. Az sonra geri döndü: Çantam, çantamı unutmuşum da, dedi.

Sekreter içeri girip çantasını getirdi. Bu kez sekreter kadına iyi günler

diyerek aşağı indi.

Evde uyku ilacını içip içmemekte kararsızdı. Saat gecenin birini geçiyordu ve yedide evden çıkacaktı. İlacı içti ve gözlerini sımsıkı yumarak başını tekrar yastığa koydu.

Beşinci gündü ve genç adam şunları not almıştı:

11 Mayıs pazartesi:

Bölüm müdüründen Antep görevi e-postasını almadan önce indirimli Güneydoğu Anadolu uçak biletleri reklamıyla karşılaşmam, görevden haberm yoktu bile.

Kız arkadaşımın yeğeni için uygun bir anaokulu bulmam, cumartesi günü telefonda söylemişti.

12 Mayıs:

Geçen haftadan beri aradığım *vintage* ceketin çok benzerini bir vitrinde görmem ve almam. O caddeye pek de gitmem üstelik.

13 Mayıs:

El yapımı halı üreten bir firmanın beni araması. Bunu yazıyorum çünkü satın aldığım evi döşemeye başlayacağım ve özel halılarım olsa güzel olur diye düşünmüştüm.

14 Mayıs:

İşyerinin yakınındaki kahve dükkanı geçen hafta kapanmıştı. Üzülmüştüm. Kahveleri muhteşemdi. Satın alma müdürü, aynı kahveleri satan yeni bir yer bulduğunu söyledi.

İkinci seans günü geldiğinde genç avuç içleri biraz terlemiş olarak bekliyordu. On dakika kadar erken gelmişti. İçerideki hasta çıkınca sizi alacak doktor, dedi sekreter. Burada nedense hasta yerine danışan kullanılmıyordu. Yirmi dakika kadar sonra içeriden alımlı bir kadın çıktı. Yüzünde bir gülümseme vardı. Genç, kadına bakıp iç geçirdi. Böyle rahatlamış olmak istiyordu. Sekreter işaret edince içeri girdi.

Doktor, "Oturun" dedi. "Nasıl, uykularınız biraz düzeldi mi?" Genç asıl meselenin bu olmadığını düşünerek aceleyle cevapladı:

-Evet, eskiden sürekli uyanıyordum, şimdi bir kere. Hatta bazı geceler hiç uyanmadım.

-Peki liste yanınızda mı?

- Evet.

-Alabilir miyim?

Genç adam sayfayı uzattı.

Doktor acele etmeden okudu. Kâğıdı önüne bırakıp gence baktı. Genç heyecanlıydı, bu listeden hemen bir çözüm çıkacağını sanıyormuş gibiydi.

-Peki başka neler oldu bu hafta boyunca?

-Bir şey olmadı. Yani her günkü şeyler. İş, ev, arkadaşlar... Her şey normaldi.

-Yalnız yaşıyorsunuz değil mi?

-Evet. Bir yıldır, söylemiştim.

-Ailenle görüşüyor musun?

-Elbette. Her hafta mutlaka uğrarım.

-Peki bu tesadüfler ya da düşündüklerinin gerçek olması ne zamandan beridir oluyor?

Genç adam doktorun neyi ölçmek istediğini anlamıştı ve bu canını sıkıyordu. Sizden sen hitabına geçmesi de hoşuna gitmemişti. Üstünlüğün onda olduğunu biliyordu, zorda olup ona gelen kendisiydi. Doktorun karşısında kendini çıplak hissediyordu. Ama işte, mecburdu.

-Üç ay kadar oldu herhalde. İlk sevgililer günü için farkettim sanırım. Yani ondan öncesi varsa da ben farkında değildim. Ama o günden sonra çok dikkat ettim. Sürekli oluyor.

-Peki bu durumunu aileden birine söyledin mi?

Bu sırada genç adamın cep telefonu çaldı.

Utanan genç, kusura bakmayın sessize aldığımı sanıyordum diyerek elini cebine attı. Henüz ülkede satışa çıkmamış bir cep telefonu modeliydi. Aramayı iptal edip telefonunu sessiz moduna aldı. Doktorun odadaki kral varlığı kesintiye uğramıştı ve bu hal genç adamın hoşuna gitmişti. Bunu tam olarak yaşayamadan doktor dizginleri hemen eline aldı.

-Bu listede yazdıkların çok uç örnekler değil. Bir hafta boyunca buna odaklanmanı istedim ve bu halde bile sadece bunlar olmuş. Bu düşünceleri şimdilik umursamamaya bakacağız. Önce bu bakış açısından vazgeçeceğiz. Tabii bunu sadece sen yapabilirsin. Seni bu konuda ikna etmek için önce tomografi çektirmeni istiyorum. Tabii önceden çektirmiş ve sonuçta bir şey bulamamış olmalısın ki bana geldin. Yanılıyor muyum?

-Yanılmıyorsunuz dedi genç adam başını öne eğerek.

-Peki. Bu hafta da sana bir ödev veriyorum. Bu kez yaptığın her şeyi not edeceksin. Uyandım. Kahvaltı ettim. İşe gittim. Öğle arası. Evde şu filmi izledim. Şurada şununla kahve içtim. Filan. Her şey. Düşündüğün şeyler, aklına gelen anılar... yazabildiğin kadar yazacaksın. Yanında hep bir not aracı olsun, defter ya da telefon. Kesinlikle aksatma, tamam mı?

-Bir hafta çok uzun değil mi? Bütün gün aklımda bu yaşadıklarım. Yine ne olacak diye bekleyip duruyorum. Konsantre olamıyorum işime gücüm. Daha ne kadar sürecek bu?! İlaçsa ilaç verin, en ağırına da razıyım doktor bey, lütfen!

Genç adam ağlamaklı olmuştu. Doktor onu sakinleştirmesi ve doktoru-

na tam bir güvenle gelmesini sağlamak zorunda olduğunu biliyordu.

-İlaçlık bir durumun yok, üzülme. Bazı zamanlarda insan çeşitli düşüncelere kaptırabilir kendini. Bunun altındaki sebepleri bulursak sorun tamamen hallolur. Acele etme. Madem bu kadar tedirginsin, çok hafif bir yatıştırıcı yazayım. Sadece akşamları alacaksın. Uyku ilacını bırakacaksın ama.

Genç adam doktorun yazdığı yeni reçeteye bakarken dalgınlaşmıştı. Bu durum doktorun gözünden kaçmadı. Genç adam korkmuş bir halde gözlerini kaldırıp doktora baktı. Doktor ne oldu anlamında başını çevirdi. Genç, cebinden telefonunu çıkardı ve bu sabah mesaj kutusuna düşen sakinleştirici ürün reklamlarını doktora gösterdi. Bitkisel çaylardan macunlara, vitamin destekli takviyelere kadar sakinleştirici ve dinçleştirici etkisi öne sürülen ürünlerle ilgili beş- altı mesaj e-posta kutusunda idi.

Doktor mesajlara dikkatlice baktıktan sonra kır saçlarını bir eliyle sıvazlayıp geniş koltuğunun arkasına yaslandı.

-Pekala, ciddi bir tesadüf bu. Dediğim gibi listeyi yapıp sonraki randevuya getiriyorsun, anlaştık değil mi? Kendini çok kötü hissedersen daha önce de gelebilirsin. Sekreterime telefon etmen yeterli.

Doktor bu beklemediği durum içinde daha fazla kalmak istemiyordu. Yerinden kalktı ve gence doğru ilerledi. Genç de yerinden kalktı, birlikte kapiya yönelirlerken kolunu babacan bir şekilde gencin omzuna attı. Kapiya kadar birkaç saniye birlikte yürüdüler. İyi günler diyerek süklüm püklüm merdivenlere yönelmiş gencin arkasından baktı. Sekreterine dönerek, balkonda bir sigara içeceğim, kim ararsa arasın yönlendirme dedi.

Genç adam yine geçirtilmiş olduğunu düşünüyordu ya yapacak başka bir şeyi olmadığından doktorun dediğine uymaya karar vermişti. Saat akşamın yedisiydi. Şu an tek düşündüğü yeni ilacını eczaneden almaktı. İlk rastladığı eczaneye girerek reçetesini uzattı. Eczacı kızın yüzüne üzülerek baktığını sandı. Eve girer girmez oturma odasına yönelip telefonunu şarja taktı, hemen arkasından televizyonunu açtı. Duşa girdi. Taksitleri bitmek üzere olan akıllı evi, mikrodalga fırını otomatik olarak çalıştırdı, içinde genç adamın doktorla olan randevusuna gitmeden önce buzluştan çıkarıp koyduğu tavuk vardı. Bornozuyla oturma odasına geçti. Şarjdaki telefonunu eline alarak ayakta dikildi. Buzdolabı az önce alınacaklar listesini göndermişti. Haftanın bu günü liste güncelleme günüydü. Telefonu bırakıp koltuğa oturdu. Bütün bir günü, hem de hafta boyunca not etmek... hiç de kolay değildi. İçindeki sıkıntı geri gelip yüzüne oturdu. Bütün doktorlar beceriksiz, anca havalı havalı gezsinler diye düşündü. Farkında bile olmadan telefonunun arama motoruna havalı doktorlar diye yazdı. Tam bu sırada sırtında bir kaşıntı hissetti. Yine farkında olmadan telefonu elinden bıraktı. Kaşıntı yavaşça

kollarına, bacaklarına yayıldı. Halbuki duştan yeni çıkmıştı. Ayağa kalkıp silkinmeye başladı, sanki vücudunda bir böcek koşturup duruyordu. Bornoğunu çıkarıp halının üstüne fırlattı. Ayağının ucuyla ittirdi, gözleri dışarı çıkacak böcekteydi ama hiçbir böcek çıkmadı. Kaşıntısı artıyordu.

Doktor sigarası bitmek üzereyken cebinden telefonunu çıkardı. Mesaj kutusunda yeni bir mesaj görünüyordu. Otomatik bir tavırla açıp baktı: Aranmak istemiyorsanız ne yapmalısınız? Bu sorunun cevabını öğrenmek istiyorsanız aşağıdaki linke tıklayıp makalemizi okuyabilirsiniz. Bunun gibi içeriklerden haberdar olmak istiyorsanız düşük bir ücretle abonemiz olabilirsiniz.

Doktor, kısa süren bir şaşkınlık hissetti. Külü uzayıp düştü düşecek sigarasına baktı, diğer eliyle başını kaşıdı. Sonra sırtında bir kaşıntı hissetti. Kaşıntı kollarına geçti. Üzerinde sanki bir böcek dolaşıyordu. Durdu, derin bir nefes aldı. Böceği hesaba katmamışız dedi kendi kendine, epeydir hayatımızda olduğunu unutuyorum. İçeri geçip hasta telefonlarının olduğu listeyi açtı.

MUSTAFA UÇURUM

Keskin ve Kıvrak Bir Viraj

Keskin ve kıvrak bir yol ayrımında durdum. Bir süre düşündüm. Tamam, keskinlik olur. Bir viraj vardır ve oldukça keskindir. Hem de yol şartları arasında en tehlikeli bölgelerden biridir keskin viraj. Öyle bir söylenişi var ki keskin virajın; bir anda kendimi “yârim keskin bıçak” diye bir şarkıya kaptırmasım bile geldi. Mırıldanmaya başladım.

*Kendimden kaçak,
Yarım keskin bıçak
Nerde bende o yürek
Yardan cayacak*

Bir Sezen Aksu marifeti olduğu her halinden belli şarkının. Öyle ama şarkıyı ünlü yapan Kurtuluş idi. Ben buna şarkıya can vermek diyorum. Bazıları alır bir şarkıya can verir, bazıları alır şarkının canına okur. Aslında ruh meselesi bir yerde. Ruhunu katlamakla ilgili bir durum var ortada. Kurtuluş’un da şöyle bir talihsizliği var. Adamı kimse hatırlamıyor doğru dürüst. “Yahu hani uzun saçlı sanatçı var ya, hani elektrogitar çalıyor. Tok sesli... Çelik değil miydi o, yok yok Erkin Koray; Yok.” Hiçbiri sanatçının hatırlanmasına yetmiyor. Artık en son kozu sürüyoruz ortaya; İstanbul Sokakları şarkısı var ya yani;

*Onu benden siz aldınız,
Onu benden siz çaldınız,
Şimdi yalnız bıraktınız,
İstanbul sokakları*

Öyle söylesene. Kurtuluş’u bilmem mi...

Keskin ve kıvrak bir yolun ortasındaım şimdi. İçimden keskin şarkıların geçtiği bir viraj. Şarkı denince Müslüm’den başkasını tanımam derdi İbrahim. Sen tanır mısın sen deyip benden de onay almayı ihmal etmezdi. Tanımam derdim. Hâlâ tanımam. Sanki düz bir yolda gidiyorsunuz da her şey çok sakın, ağaçlar, evler, yol kenarında oturan insanlar.... Akıp gidiyor hepsi. Ne büyük

hız böyle. Akıp giden her şey gibi bir sürüklenme arzusu ile ilerliyor yol. Bir anda karşınıza çıkan keskin bir viraj gibi bir heyecan, allak bullak olma halidir Müslüm. Bir anda sizi alır keskin ve kıvrak bir virajın ortasına bırakır. Durur izlersiniz yoldan geçen kervanları.

Sevdan yüklü kervanlar

Senin kapından geçer

Aşk şarabı içenler

Senin derdine düşer

Aşk şarabı içenler

Senin derdine düşer

Bir sabah kapıya dayandı İbrahim, hadi gidiyoruz dedi. Gel de sor nereye diye. Düştüm peşine. Nefes nefese arkasındayım. Minibüse bindik. Garın orda indik. Biletleri bile almış. Atla trene dedi. Atladık. Gidiyoruz ağır aksak. Şehirden çıktık. Sapanca Gölü görüldü. Yeni yolcular bindi. Biletçi geldi, gitti. “Nereye yolculuk nasipse?” dedim. El hareketi ile gel gel yaparak kulağıma iyice yanaştı. Belli ki gizli bir görevle yola düşmüştük. “Müslüm Baba’nın evine gidiyoruz.” dedi. Hemen geri çekildi. Gözlerini kapattı. İzmit’e kadar tık yok İbrahim’den. İzmit’te açtı gözünü; “Sana pişmaniye alayım mı?” dedi, cevabımı beklemeden tekrar uykuya daldı.

Haydarpasha’da indik. İbrahim yine önde. Sanki bildiği bir adrese gidiyor gibi hızlı hızlı vapurların orada aldık soluğu. Atladık vapura. Karşıya geçtik. Otobüse bindik. Bakırköy tarafına doğru tıklım tıklım dolu bir otobüsteyiz.

Bir durakta indik. Arkadayım yine. Biraz yürüdük. Aniden durduk. “İşte şurası.” diye bir apartmanı gösterdi. Kapısına gitmek imkânsız. Giriş kapalı, güvenlik var. Tam karşıya geçtik, kaldırıma oturduk, beklemeye başladık. “Ne olacak şimdi?” dedim. “Bekleyeceğiz, elbet dışarı çıkacak.” dedi. Bir, iki, üç saat geçti. Ne gelen var ne giden. Hava hafiften kararmaya başladı. İbrahim mırıldanıyor. “Karanlık çökünce sokağınıza, köşede ben varım unutmazsın.”

Güler misin, ağlar mısın? Hadi gidelim, eve haber vermeden çıktık dedim. O da umudunu yitirmiş olacak ki ağır ağır kalktı oturduğu yerden. Gidiyoruz ama gözü hâlâ apartmanda. Döndü, döndü, heyecanla koşmaya başladı. Ben de arkasından. “Muhterem anne, Müslüm Baba’ya geldik.” dedi. O anda güvenlikçi yanımızda bitti. “Müslüm turnede yavrum.” dedi Muhterem Nur. Siteden içeriye girdi. “Selamınızı söylerim.” diyerek uzaklaştı yanımızdan. Bu bile İbrahim’e yetti. Hoplaya zıplaya yola düştük. Vapurdayız. İbrahim’in ağzında mekâna uygun bir şarkı.

Martılar ismini gelir fısıldar Sahilde sessizlik benimle ağlar Her tarafta senden bir hatıra var Baktığım, gördüğüm, duyduğum sensin

Sonra bir şeyler oldu, film koptu, o virajın keskinliği değil de kıvraklığı

zihnimize hücum etmeye başladı. Müslüm sanki bizden kopmuştu da biz onu hâlâ sımsıkı tutmaya çalışıyormuşuz gibi bir hâl içindeydik. Boşlukta sallanıp durduğumuz bir vakit İbrahim elindeki cd'yi sallayarak geldi. "Cohen Baba'yı dinleyelim." dedi. Alt yazılı filmlere bile tahammül edemeyen İbrahim Cohen dinleyecekti. Hayret etmeye vakit bulamadan bir anda içimizde Leonard Cohen çınlamaya başladı. Dumanlı bir ses, ağdalı bir yorum, keskin ve virajlı bir yol ayrımı gibi. Bu ne kadar sürdü bilmiyorum, Cohen'in şiirlerini şarkıları ile karıştırmaya başladığımız bir bahar akşamı ne çok şarkı birikmiş içimize diye düşündük. Bunu aynı anda ikimiz birden düşündük. Sonra bunu düşünmekle kalmadık, sesli sesli söylemeye başladık. Bir fötr şapka, eğik bir boyun, bariton bir ses tonu ile sokağın başında şarkı söylerken bulduk kendimizi.

Hem keskin hem de kıvrak bir yol ayrımı burası. İbrahim şarkılar biriktiriyor. "Bir şarkıyı bin kişi söyler bir kişiye yakışır şarkı." diyor. "O, kız için söylenmez miydi hani bin kişi ister bir kişi alır diye." söze başlayacak oluyorum, "O ayrı mesele. Kız işleri bizi bozar." diye hemen konuyu kapatıyor.

Mesela, "Bir Yemin Ettim kim Dönemem" şarkısı Kayahan'dan başkasına yakışmaz; Barış Manço'nun şarkısını kim olursa olsun onun gibi söyleyemez. Müslüm Gürses şarkıları en çok Müslüm Baba'ya yakışır. Orhan Gencebay ile Cemal Safi birlikteliği efsaneler ortaya çıkarır. Sezen Aksu'nun şarkılarını herkes söyleyebilir. Ferdi Tayfur eğer Ahmet Selçuk İlkan ile bozuşmasaydı daha ne ölümsüz eserlere imza atacaktı.

İbrahim, bütün bunları anlatırken sanırsın ki bir müzik teorisyeni konuşuyor. Konservatuarda hoca olmuş da arabesk müziğin ruhuna sızıyor gibi bir ciddiyetle anlatırdı bütün bunları. İbrahim işte; liseden terk. Sanayide kalfa. Ne zaman Gülhane'de bir konser olduğunu duysa soluğu garda alan, konserde kendinden geçen, bütün kavşakları keskin ve kıvrak sanan...

Konser dönüşü en az bir hafta sahne performansı dinlerdik İbrahim'den. "Ben de ordaydım." desem de öyle bir anlatırdı ki konseri sanki ben farklı bir konsere gitmişim gibi hissederdim kendimi. Sayısız konsere gittik ama İbrahim'in ikilisi hiç değişmedi. "Gülhane Konseri demek Müslüm Baba ve Ferdi konseri demektir."

Keskin ve kıvrak bütün virajlarımızı bir bir kaybettik. Artık dümdüz bir yolda ilerliyoruz. Yol ışıklarımız da kalmadı. Bütün tarifler, şarkılar, sevdalar dijital. İbrahim de artık youtube'dan müzik dinliyor. "Tek tıkla Müslüm Baba'nın bütün şarkıları elimin altında." diyor. Bir Fatiha okuyor arkasından. Elindeki 99'luk tespihi huşu ile çekiyor. Müziğin sesini biraz daha açıyor.

*Artık günahları bırakmalıyız,
Zaman varken tövbe etmek ne güzel
Bu dünyadan sonra ahiret için,
Allah'a ibadet etmek ne güzel.*

RECEP KAYALI

Kara Ulak Ensar'ı Tüketen Şeyler

Soylu Ölümlerin Geride Bıraktıkları

Ölüsü yurduna dönebilen şanslı askerlerden kalma postal, kar yığınları üzerinde derin izler bırakıyor. Belli ki çok kullanılmamış. Üst üste geçirilmiş çorapların üzerine bir de örme patik. Anca sıcak tutuyor ayaklarını. Kara kabanı sırtında. Çantasında haberler, mektuplar, ölümler ve umutlar... Neredeyse dizine kadar geliyor kar. Yürüyor, yürüyor. Soğuk kesiyor yüzünü. Boyunluğunu burnuna kadar çekiyor. Bu defa da gözlükleri buğulandığından önünü göremeyip kapaklanıyor yere. Düşünce ıslanıyor eldivenleri. Elleri üşüyor. Gözleri kör eden bu beyazlığın içinde beliriyor kasabanın evleri. Buraya en son kar yağmadan önce gelmişti. O zaman ne de güzel görünmüştü bu memleket. Geldiği yerler gibi renksiz, kokusuz değildi. Allah, bahar rüzgârını rengârenk tarlalara üflediğinde ortaya çıkan hışırtı, savaşı ortadan kaldırmıştı sanki. Öyle ki birazdan vereceği kara haberler sonrasında ruhunu kemiren kurtları kulağına salacak olan kadın feryatlarıyla olan biteni anlamaktan uzak, boş gözlerle kendisine bakacak çocuklar bir anlığına da olsa silinip gitmişti aklından. Alnından öpen güneşin, güzelliğini ilkyaza kadar saklayacak olan, asaleti ancak kadınlara yaraşır toprağın kokusu başını döndürmüştü. Fakat hemen sonra bu kara günlerde içine dolan hayat neşesinden utanmış, kendine iki tokat atmıştı. Şükür ki şimdi bu çıldırtıcı beyazlık saklıyordu tüm neşeyi. Ellerini hissedememeye başladı. Tuhaf bir korku kapladı bedenini. Bir anlığına da olsa öleceğini düşündü. Nedendir bilinmez bu düşünce hiç beklemediği anlarda gelir bulurdu onu. Tanıdık kötücül bir misafir gibi uğrayan bu ölüm fikri, zihnini meşgul eder, toprağın altında çürüyen bedeninin neye dönüşeceğini hayal ettirir, yüzünü unuttuğu ailesini hatırlatır, kalbini çiğnedikten sonra akan birkaç damla gözyaşıyla birlikte olay yerinden uzaklaşırdı. Burada ölse kimse bulamazdı cesedini. Onu bırakan araç bile anca yarım günlük yola kadar gelebilmişti. Cesedini kimse bulamazsa toprağa karışırdı.

Böylece bir bütün olurdu dünyayla. Kabul olma fikri ne güzeldi. Başını iki yana salladı. Zihnine yağın düşünceleri çocukluğundan beri böyle savuştururdu. İçini dolduran ölüm korkusundan olsa gerek kasabaya yaklaştıkça adımları hızlandı. Koşmayı denedi. Başaramadı. Bacak kaslarını geren, aldığı her nefesle genzini yakan soğuk onu yormuş, bir kürek mahkûmunun ayağındaki gülleleri andıran postallarını kaldıramaz olmuştu. Yürüdü. Yürüdü. Kasabaya yaklaştıkça zemindeki acıyı hissediyordu. Vücuduna yayılan hüznün, etini dağılayan soğukla birleşince gözlerini doldurdu. Kendini tuttu. Görevdeyken ağlayamazdı. Kara haberciler yetimler arasından seçilirdi. Bu yüzden okutmuştu onları devlet. Öyle ya ailesi olmayan aile acısını bilemezdi. Burnu akıyordu. Yorgunluğun avucunda girdi kasabaya. Kolunda takılı olan bantta kara habercileri simgeleyen kargayı (kara haber ulaklarının simgesi karga, hayırlı haber ulaklarında ise güvercin sembolü olurdu) görenler uzaklaştı. Dehşete kapılmış gözlerle izlediler onu. Perdeler çekildi. Zaten zemheriden sebep dışarda kimsenin olmadığı kasaba iyiden iyiye hiçliğin eline geçmişti. Üşüyordu. Az ilerde kasaba kahvesi vardı. Bacasının tüttüğünü gördü. İçeri girdi. Selamladı hepsini. Gürleyen sobanın başındaki ihtiyarlar yer verdiler ona. Önce eldivenlerini sonra postallarını çıkardı. Parmaklarını sıkıp bıraktı. Yavaş yavaş çözülüyordu buzları. Postallarının içine dolan karları sobanın dibine döktü. Ocakçı çay getirdi. Aldı. Bardağı sıkıca kavradı. Rahatlamış, içi gıdıklanır gibi olmuştu. Deri çantasını masaya koydu. Başına toplanan kasabalı korkuyla yüzüne bakıyordu. “Hoş gelmişsiniz” dedi ihtiyarlardan biri. “Devletimizi görmek mutlu etti bizi. Aç mısınız?” “Evet” der gibi başını salladı. Ona yufka ekmeği, peynir, domates ve portakal verdiler. Dev bir iştahla yedi. Üzerine iki bardak çay. Kahvehane halkı bu kara ulağın ağzından çıkacak her kelimeyi merak ediyordu. Heyecanından bıyıklarının uçlarını kemiren Ocakçı kendini tutamadı. “Haberler nasıl? Çok üzecek misin bizi?” Ocakçı’nın bu sorusu açlığı, soğuğu ve yorgunluğu üzerinden atıp içten içe uykuyla flörtleşen Ensar’ı kendine getirdi. İçi titrediydi. Oturuşunu düzeltti. Birisi için meraklanıp endişelenmenin nasıl bir şey olduğunu düşündü. Az önce mayıştığı için utandı. Kendisine gelebilmek adına bir süre çevresini seyretti. Duvarlarda kurucu liderin posterleri, rengi uçmuş bir bayrak... Kahvehanenin nüfusu sakatlar, yaşlılar ve birkaç çocuktan oluşuyordu. Merakları gözlerinden taşan bu insanların kalp atışları korkularıyla karışıp canlı bir varlığa dönüşerek boğazını sıkıya başladı. Toparlandı. Masanın üzerindeki deri çantasını aldı. İçinden bir liste çıkarttı. Boğazını temizleyip sesini devletin grisine boyadıktan sonra ölenleri tek tek duyurdu. Artık eti kemiğinden bedeni ruhundan sıyrılmış birer isimdi onlar. Kendi tarihleri olmayan, yan yana geleerek anlam kazanmış birer harf kümesinden başka bir şey değillerdi. Ensar,

isimleri okurken çocuklardan biri abisinin adını duydu. Kaskatı kesildi. Ne yapacağını bilemeyen herkes gibi boş gözlerle çevresine baktı. Burnunu çekti. Yutkundu. Ayağa kalktı. Sonra birdenbire yıldırım gibi çıktı kahveden. Evine doğru koşmaya başladı. Her şey çok hızlı gelişmişti. Çocuğu gözden kaybolana kadar seyretti kahve ahalisi. Herkes önüne döndü. Sessizlik doğdu. Sessizlik büyüdü. Serpilip büyüyen sertleşip kuvvetlenen sessizlik, ihtiyarlardan birinin dua ederken birbirine değen dudaklarının arasından kaçan kelimelerle minik minik delindi. Gücünü tekrar toparlayan Ensar, okumaya devam ettiği listenin sonuna geldi. Kasaba eşrafından başka ölen çıkmamıştı. Oh çekti ahalî. Bu kadarına da şükürdü. Az önceki sessizlik geri döndü. Kulaklar sadece sobanın gümbürtüsüne teslim olmuştu. Çocuğun yüzünü aklına getirince tuhaf bir mahcubiyet duydu Ensar. Duasını bitiren ihtiyar “Ne zaman bitecekmiş savaş?” diye sorunca “Bilmiyorum” diye cevapladı. Ardından çayından bir yudum aldı ve ekledi “Bize de az kaldı, bitecek diyorlar”. “Ne zaman bitecek ama? Az çok bellidir durumun ne olduğu.”, “Bilmem ki çekiliyormuş bizinkiler. Onlardan da çok kayıp varmış. İki aya çözülür dediler.” diyerek geçiştirdi soruları. Ensar’ın ağzından savaşın bitmeye yakın olduğunun haberini alan kahve ahalisi rahatlamıştı. Sevinçlerini göstermekten çekinmemişler az önce ölüm haberini aldıkları gencin acısını çoktan unutmuşlardı. Ensar’ın cevabının üzerine “Anladım.” dedi ihtiyar. Kafasında kısa bir hesap yaptıktan sonra “Karlar eriyince bitecek yani.” Kasabalının dili çözülmüştü artık. Bir başka ihtiyar “Kusura bakma kardeş, sıkıyoruz seni.” diyerek girdi araya. “Burada ne televizyon var ne radyo. Bir tane vardı, kahvenin radyosu, o da bozuldu. Söylesene bizden haberi var mı baştakilerin.” Yumuşacak bir sesle “Olmaz mı?” dedi Ensar, “Her yerde gözü vardır devletin.” O an gülümsedi ihtiyar. Diline geleni tuttu. Tövbe çekti. Birbirlerinden cesaret bulan kahve halkı tüm şikâyetlerini anlatmaya başladı oracıkta. Aylardır kimsenin gelip gitmediğini söyleyen Ocakçı sağ el işaret parmağını sol elinin avucuna yavaşça vurarak kasabalının aylar boyunca yaşadığı sıkıntıları saydı. Kardan yollarının kapandığını, doğru düzgün yiyecek içecek kalmadığını söyledi. Tüm gençler gitmiş sadece ihtiyarlar kalmış kasabada. Kaç kişi ölmüş de taşıyacak, gömecek adam bulamamışlar. Kadınlar ayrı harap. Köy yolları desene hepten kötü olduğundan orada yaşayanlara ulaşamamışlar. “Aha işte bu kadar kaldık.” dedi ihtiyarlardan biri. Sonra gözleri doldu. Sustu. Her dakika daha fazla içi bunalıyor Ensar’ın. Yapabileceği bir şey yok çünkü. Bu kadar dinlenmek yeterli diyerek deri çantasındaki zarfları çıkartıyor. Elinde birkaç mektup ile fotoğraf. Mektup sahiplerinin isimlerini okuyor. Adını duyan Ocakçı heyecandan duramıyor yerinde. Cepkedeki oğlundan gelmiş mektup. Kokluyor. Hemen yırtıyor zarfı. Okuması zayıf. Kelimeleri okurken hecelerin

arasına duvar saatinin tik takları sıkışabiliyor. Kara habercilerin görevlerinden biri de mektupları okumak olduğundan araya giriyor Ensar. “Ver ben okuyayım abi.” Ocakçı’nın yüzü gülüyor “Allah razı olsun.” diyerek çömeliyor yanına. Ensar mektubu okudukça kendinden geçiyor Ocakçı. Minik bir yumruk yaptığı elini ısırtıyor, gülüyor. İhtiyarlardan birine dönüp “Gördün mü dayı?” diyor. “Bizim oğlan kaç kâfirin kanını dökmüş” Ocakçı’nın böldüğü mektubu satır satır, bazı bölümlerini tekrar ede ede cümlelerin üzerine bastırarak okumaya devam ediyor Ensar. Mektupta savaşın başlarında çok sıkıntı yaşadıklarını ama daha sonra sıkıntıların azaldığını söylüyor çocuk. Köylü de yanlarında olunca temizlemişler düşmanı. Arkadaşlarından şehit olanlar olmuş ama onun burnu bile kanamamış daha. Dönecekmiş. Yasemin’i nasılmış. Korkmasınmış. Dönünce alacakmış onu. Cephede demiş komutanı. Savaş bittiğinde gazi maaşı başlayacakmış devletimiz. Gül gibi bakarmış ona. Kahvenin de başına geçecekmiş. Babası da dinlensinmiş artık. Ensar okudukça mektubu alkış geliyor kahveden. Ocakçı gururdan ağlıyor. Mektupta yazanları evdekilere de anlatabilmek için birkaç defa daha okutuyor. Yazılanları iyice ezberledikten sonra alnından öpüyor Ensar’ı. Diğer mektupların sahiplerine geliyor sıra. Bir tanesi dışında hepsi ölmüş. Diğerini de uzun zamandır gören olmamış. “Yarın götürürüz seni oraya.” diyor Ocakçı. “Kasabanın dışında köy yolunda orası. Bu gece dinlen burada.” Çaresiz kabul ediyor. Zamanla dağılıyor kahve. Ocakçı arka taraftaki küçük somyayı hazırlıyor Ensar’a. Gece. Karanlık. Listede adını okuduğu askeri düşünüyor. Kardeşinin yüzünü. Koşuşunu. Başını iyi yana sallıyor yine. Yorgunluğun tatlı öpüşleriyle düşüyor içine uykunun.

Bilmek Bizim Annemizdir

Kış uğultularının pencereleri dövdüğü yorgun bir gecenin sabahına uyandı Ensar. Uyanır uyanmaz ağrısı hâlâ geçmemiş ayak tabanlarını ovdu. Karnı acıkmıştı. Soğuk içecek dolabının içinde birkaç portakal buldu. Günlük planını yaptı. Önce eldeki mektubu köy yolundaki eve götürüp okuyacak, akşam bastırmadan kasaba merkezine geri dönecekti. Ulaştırması gereken bazı fotoğraflar, elbise parçaları vardı. Ocakçı’nın oğlu Yasemin’e bir paket göndermişti. Onu da teslim edecek, kalan birkaç gününü de buradaki insanların yazdıracağı mektuplara ayıracaktı. İşler bitince önce kara haber merkezine gidip parasını alacak daha sonra genelde kara habercilerin konakladığı Yaşlı Karga pansiyonundaki odasına dönüp ayaklarını uzatacaktı. Ulaklar için belirli bir süre sınırı yoktu. Belirlenmiş bölgelerden birini seçip uzaklığa göre para alırlardı. Hazırlandı. Kahvehaneyi açan Ocakçı’ya köy yolundaki

adama nasıl ulaşacağını sordu. Yolu öğrendi. Hava buz gibiydi. Sulu yağın kar hızlanmış, gözlere görüşü engelleyen beyaz bir tül çekmişti. Rüzgârla hızlanan kar, Ensar'ın içini titretiyordu. Evleri geçti. Köy yoluna saptı. Dışarıda olduğu süre boyunca tek bir araç görememişti. Dişlerinin takırdamalarına engel olamıyordu. Derin çatlaklarla kaplı dudaklarını ikide bir yalıyor, ısılanan dudaklarında zamanla hoşuna giden bir acı hissediyordu. Mektubun sahibinin evini buldu. Kapıyı çaldı. Açan olmamıştı. Üşüdüğü için sabrı da azalıyor bu sebepten kapıya vurduğu yumrukların şiddeti de artıyordu. Kapıdan ayrıldı. Evin çevresinde bir tur attıktan sonra aralık perdelerin müsaade ettiği kadarıyla içeriyi izlemeye başladı. Sadece ayaklar görünüyordu. Adam evde demekti bu. Camı tıkladı. Hareket yok. Bu defa cebinden çıkarttığı bozuk parayla camı tıklamaya başlayacaktı ki görüntüdeki ayakların üzerinde bir farenin dolaştığını gördü. İri sayılabilecek bir fare ayak başparmağını kemiriyordu. Sırtı ürperdi. Koştı kapının kilidine doğru bir tekme savurdu. Yüzüne vuran koku anında midesine inmiş, yediği ne varsa karların üzerine boşaltmıştı. Midesine kramplar girene kadar kustu. Boyunluğunu burnunun üstüne çekti. İçeri girdi. Nefesini tutuyordu. Adamın yüzünün büyük bir bölümü yenmiş olsa da uzun süre önce öldüğü sağlam parçalarının değişen renginden anlaşılıyordu. Gördüğü farelere tekme savurdu. Hayvanlar kaçışmaya başladı. Adamı evin dışına çıkarttı. Paramparça olmuş bedenini karların üzerine attı. İçi titriyordu. Dizlerinin üzerine çöktü. Kusmak için öğürdü ancak midesinde bir şey kalmadığından sadece ekşi bir sıvı geldi ağzından. Eve girdi tekrardan. Adamın yattığı kanepeyi de dışarı attı. Kanepenin arkasında birkaç fare ölüsü gördü. Öğürdü. Ne yapacağını bilemedi. Kasabaya geri dönecek gücü bulamıyordu kendinde. Kar hızlanmış zaten bozuk olan köy yolunda yürümeyi de imkânsız hâle getirmişti. Ocakçı'nın da söylediği gibi yakın çevrede başka bir ev görünmüyordu. En yakın ev diğer köyün girişindeymiş. Orası kasabadan bile uzakta. Kapının eşiğine oturdu. Yüzünün yarısı kemirilmiş bir ölü. Yatıyor yerde. Adamı inceledi. Korktu. Tipiye döndü hava. Yüzüne çarptı kar taneleri. Sert. Gözlüğünü çıkarttı. Kırpikleri bembeyaz. Üşüdü. Titreme aldı bedenini. Dayanamadı. Eve girdi. Aynı koku. Tekrar bulandı midesi. İçerisini havalandırmak için kapatmadı kapıyı. Duvarlara, tavana, perdelerle sinmiş koku. Salon buz gibi. Yine de dağılmıyor betona sinmiş ruh artığı. Kaç dakika bekledi böyle. Parmakları kasıldı. Dayanamadı kapattı kapıyı. Tombul fareler. Tıka basa dolu mideleri insan etiyile. Sobanın yanında kömür tenekesi. Elini daldırdı. İrilerinden seçti. Nişan aldı tombul fareye. Kafasından vurdu. İnce bir ciyıklama. Kan sızıyor ağzından. Aynı kömürle birkaçını daha vurdu sonra. Leşleri dışarı attı. Her yerini aradı evin. Kaşındı. Çok kaşındı. Kara kabanını çıkarttı sırtından. Devam etti kaşınmaya.

İstemsizce ayaklarına baktı. Postallar. Postallar varken yiyemezdi fareler parmaklarını. Biraz olsun rahatladı. Didik didik aradı evi. Bulamadı başka fare. Sobayı yakmak için ölülerin mektubunu tutuşturdu. Ev sahibinin mektubuna kıyamadı ama. İs koktu önce ev. Çürük bedenden geriye kalan keskin koku kırıldı. Öksürdü. Yaş geldi gözünden. Divana oturdu. Az önce dışarı attığı kanepenin duvarda bıraktığı boşluğu izledi. Pencereden dışarı baktı. Kar örtmüştü ölünün üzerini. Kararıyordu hava. Işığı yakmak istedi. Yoktu elektrik. Sobanın yanına oturdu. Ürpertisi geçmemişti. Deri çantasına gitti eli. Ölü adama gelen mektubu açtı. Oğlundandı. Okudu. Kurşun yediğini anlatıyordu. Paramparça olmuş diz kapağı. Hiç görmediği babasına yazıyormuş mektubu. Cepheye gitmeden annesi söylemiş bu köyde yaşadığını, adını. Bilsin istiyordu kendisini. Ölürse diye. Bilsindi çünkü kahramandı oğlu. O gece görememiş düşmanı. Namussuz iyi nişancı çıkmış. Annesi şehirde. Tek kalmış. Kira derdi yokmuş ama lazım olabilirmiş para. Onun da adresi yazılıydı kâğıtta. Durum belli olmazdı. Şehit olursa annesine arada destek vermesini, para göndermesini rica ediyor. Hatırlamıyormuş babasının yüzünü. O da oğlunu yolda görse tanımazmış zaten. Yolladığı fotoğrafı kurşun yemeden bir hafta önceden çekirmiş. Olur ya ulaşırsa eline asarmış duvara. Nefret etmiyormuş ondan. Nefrete bile yer kalmamış içinde. Burada en çok köklerini özlüyormuş insan. Babasının gelip onu seveceğini umduğu gecelerdeki gibi bir hüzne bile muhtaç kalıyormuş. Helallik istiyor. Ölürse hakkını helal ettiğini söylüyor. Mektubu katladı Ensar. Deri çantasına koydu. Ölünün üzerinde kardan bir tepecik oluşmuştu. Kendi köklerini düşündü. Ağlamak geldi içinden. Deri çantasının üzerindeki karakarga rozetini okşadı. Kaskatıydı şimdi. Boğazında biriken tükürüğü tuttu. Gözlerini sildi. İstemsizce dizine giden elini yumruk yaptı. Kıvrılan orta parmağıyla tıkladı diz kapağını. Tok bir kemik sesi duydu. Rahatladı içi. Yaptığından utandı. Göğsü daralmıştı. Yollardayken böyle olmuyordu hiç. Evde turladı. Nefesleri hızlandı. Hızla geçti saatler. Sobanın ateşi söndü. Gün doğarken uzandı divana. Üzerine kara kabanını örttü. Oğulsuz babaları nereye gömmeliydi. Bunu düşündü. Burnunun direğinde sızı. Porselen bir kuğu gibi büktü boynunu. Öyle daldı uykuya.

Açılan Tüm Kapıların Eşikleri

Hava normale döndü. Bir haftadır evde. Birkaç fare daha öldürdü. Mektubu okudu. Ağlamamak için kol bandını sıktı. Oğulun fotoğrafını duvara astı. Mutfak dolabında bulduğu pirinç ve makarnayla doyurdu karnını. O sabah kara kabanını geçirdi sırtına. Deri çantasını aldı. Kapı önündeki kar tepeciğini eşeledi. Bayatlamıştı kar. Sertleşmiş, buzlanmış. Buzu kırdı. Çıkardı ölüyü.

Parmaklarının bir kısmı kopmuş ayaklarından tutup sürükledi. Açılan beline çamurlaşmış cıvık kar bulaşıyordu. Koku yoktu. Kömürlükten kazma kürek aldı. Bahçenin karını temizledi. Nihayet yüzünü gösteren toprağı deldi. Parmarparça etti toprağı. Vurdukça rahatladı. Köksüzlüğü geldi aklına. Bu defa avucu su toplayana kadar vurdu. Kürekle açtı boşluğu. Soluklanırken bir ses duydu. Ödö koptu. Bir karga. Yerde yatan ölüün diz kapağına vuruyor gagasını. Kargayı kovdu. Ölüyü mezara mektubunu da üzerine koydu.

İçi almıyordu dünyayı. Midesini tuttu. Kaşındı. Köksüzlüğünü düşündü. Kasabaya kadar yürüdü. Yol boyunca devlet yurtlarının yatış zili çınladı kulağında. Ne lüzumu vardı şimdi bunun. Kafasını iki yanına salladı. Kasabaya gidecek, durumu anlatacaktı. Sonra deri çantasındaki paketi Yasemin'e verecekti. Ocakçı'nın oğlu göndermişti. Kahvehaneye kadar yürüdü. Kulağından gitmedi yat zili. Durumu anlattı. Sus oldu kahvehane ahalisi. Ocakçı çocuklarla beraber yollardaki cıvıyan karları temizlemeye gittiğinden ihtiyarlar getirdi çayını. İçemedi. Midesi almıyordu. Ölümü aklına geldi yine. Uzaklaşmak istedi. Köksüzlüğünü düşündü. Ona mektup yazan olur muydu? Peki, onun mektup yazacağı biri. Anlamsız sorulardı bunlar. Kafasını iki yana salladı. Ayağı kalktı. Yasemin'in evini sordu. İhtiyarlardan cevap gelmedi. Asker kamufleji deseniyle kaplanmış hediye paketini gösterince sakatlardan birini verdiler yanına. Evin yakınına kadar getirdi onu. Kafasını öne doğru uzatarak kapıyı gösterdi. Zili çaldı. Bir kadın açtı kapıyı. Yasemin'i sordu. Meşgul olduğunu söyledi kadın. Bu defa kolundaki bandı gösterdi. Göz bebekleri büyüyen kadın içeri aldı onu. Geniş bir salona buyur etti. Evi inceledi Ensar. Loşluk gözünü yordu. Ayağı kalkıp perdeyi açmak istedi ancak kadın izin vermeyince tekrar yerine oturdu. Salonun kapısı kapandı. İçerden bir kapının açıldığını duydu. Öksürük sesi. Sokak kapısı açıldı. Gıcırdadı. Kapandı. Perdeyi araladı Ensar. Sigara yakmış Ocakçı pantolonunu düzeltiyordu. Tanımlayamadığı bir acı tuttu dilini. Başı ağrıdı. Gitmek istedi. Kalkamadı. İçi kabardı. Kaşındı. Köksüzlüğünü sevdi ilk kez. Midesi bulandı sonra. Ölümünü düşündü. Burada olmamalıydı. Salonun kapısı açıldı. Paketi bıraktı. Dışarı çıktı. Koştu. Sabah gömdüğü ölüün evine kapattı kendisini.

Mezarın çevresini taşlarla sardı
 Karlar eriyince güneş gösterdi yüzünü
 Kara kabanını geçirdi sırtına
 Kasabadan çıktı
 Yürüdü
 Şehir merkezine giden otobüslere bindi
 Radyoda zafer türküleri çalıyordu

MUHAMMET ERDEVİR

Üç Katmanlı Tek Öykü

Durak

Durağın camını yeni silmişler. Buna rağmen lekelerden camı görmek mümkün değil. Kirli suyla siliyor olmak bir camı; aynanın çatlağını, çatlakları çoğaltarak tamir etmek sanki. Kirleterek arıtma, çatlatarak sağaltma... Tam da ihtiyacımız olan şey, ne güzel. Ramazan neden öyle baktı bu sabah? Gözlerinde damarlar yol yol. Aynası çatlamış, çatlaklarından sorular sızıyor. O böyle bakar, evlendikleri günden beri böyle bakar. Hatta öncesinden... Neyse. Böyle bakar o, didik didik eder gözleriyle de bir şey anlamaz sanki. Anlayamaz. Anlar da susar mı veya? Bilinmez. Bilemez Esra bunu.

“Bende cevap yok Ramazan, benim kendime bile cevabım yok ki sana bir şeyler anlatabileyim.” demek istemişti kendini dışarı atarken. Olmamıştı. Kapıyı çekip çıkarken ayakkabısını bile tam giymemiş, telefonunu yere düşürmüş, çantasının fermuarı açık olduğu için deodorant şişesi kayıvermiş ve merdivenden yuvarlanıp gitmişti. Her şey göz göze gelmemek, bir soruyla daha muhatap olmamak içindi. Ramazan sorularını içinde tutuyor, Esra cevaplarını. Sorunun doğumuyla cevabın doğumu kesişecek mi bir gün? Yağmurlardan sonra... Bardaktan boşanırcasına bir yağmur yağsa şimdi, tam şu anda, tam da otobüs beklediği bu durağa. Yaşamak yağmur olsa, yağmur yağdıkça yaşasa, damlalar kaldırımda sıçradıkça yaşadığını tekrar tekrar anlasa. Yaşıyor mu? Yaşıyorum diyebilir mi bunca kuşatılmışlıkta “yaşa”dıklarına?

Şirkette büyük kavga var. Yeni pazarlama müdürünün kim olacağı herkes için meseleye dönüştü. Bu pozisyona Esra’nın gelme ihtimali yüksek, konuşulan bu. Gerçekten önemli mi diyor bazen. Sorumluluğu çok, uğraştığına geçecek bir maaşı yok ama evet önemli. Biliyor, bunun ne derece ciddi bir pozisyon olduğunun farkında. Romantizm yapamaz böyle bir şeyde. Aslı’ya, Elife hatta beş yıldır kendi elleriyle yetiştirdiği Begüm’e bile güvenemez

bu rekabette. O da ilk fırsatta ayağını kaydırır bir adım öne geçmek için. İnsafsızlığın ne demek olduğunu ve ne çok işe yaradığını o kadar iyi anladı ki bunca zaman içinde, şimdi isteyenlere ders bile verebilir.

Ramazan hiç istemiyor bir derece daha yükselmesini. Kışkandığından değil, onun böyle halleri yoktur. Bunu da biliyor. Yorulursun diyor ki haklı. Ama olsun, Ramazan anlamasa da Esra yorulmak istiyor, çok yorulmak istiyor hem de. Eve geldiğinde düşünmek istemiyor. Hızlıca yemek yesinler, çay kahve faslını çarçabuk geçsinler ve gece yarısı olmadan uyusunlar. Hayatları bundan ibaret olsun. İş, ev, iş, ev, iş, ev. Herkesin kaçtığına koşuyor Esra. Bunun sebebini bir tek o biliyor gibi ama nedir diye sorsalar verecek cevabı yok. Evet, çok iyi bildiği bir şey bu: Esra'nın cevapsızlığı gün gibi hakikat.

“Kalbimin kenarından ruhuma eklemelenen bu zincir var ya, işte bu zincir Haliç’e gerilen zincirden de kalın. Bunu geçebilecek bir gemi henüz icat edilmemiştir.” diye yazdı gruba. Arkadaşları “Amma aforizma kastın hal!” diye düşüneneceklerdi. Çünkü Esra yazmaz asla böyle şeyler, işinde gücündedir. Ne mesaj yazacak zamanı vardır ne de bunlara bakmaya mecali. Fark ettiklerinin değerini iyi bilir de yazmaz. Mesela bazı sıfat filler sözcüğe şimdiki zaman anlamı katardı, bazıları geçmiş zaman. Cümleler yüklemelerini kaybedince eksik olurlardı ama saçma yüklemelerle cümle kurmak sorun olmazdı. Ah o belirsizlik, kesinlik, saçmalık... Hani şu bildiğimiz ama bilgimize rağmen siliikleşen geçmişin çocuğu olan gariplik. Olan, el’an. Olmaz, sildi mesajı, göndermedi.

Otobüs yanaştı durağa, kapılar açıldı. Milyonlarca kez tekrarlanmış o mekanik ritim: OTOBÜS YANAŞTI VE AÇILDI KAPILAR BOŞALDI KOLTUKLAR VE DOLUŞTU İNSANLAR KAPANDI KAPILAR.

Yüzükler parmağını sıkıyor. Üç ayrı yüzük takacak ne var sanki! Kilo da alıyor. Almasa daha iyi. Ama ya? Neyse, düşünmeyecek bu konuyu. Düşünmek daha da iyi. Merdivenleri çıkarken soluk soluğa kalması peki? Bunu da koyacak bir kenara. Annesinin yaptığını yapacak kenara koyma konusunda. Tam da o yolda, her iyi kız gibi: Merdiven altları, dolap gözleri, gardırobun üstü... Bulduğu her boşluğa paçavralar, plastik kaplar, poşetler, elbiseler, ayakkabılar, bağcıklar, kalemler, el kadar boş yeri olan kâğıtlar, gazeteler, dergiler tıkıştırılmıştı çocukluğunun geçtiği evde. Görünürde düzenli olan bu ev annesinin ihtiyatlılığının vücuda bürünmüş bronz bir heykeliydi aslında. Öyle bir heykel ki kazara bir düğme kaybolursa kıyametler kopardı bütünlüğü bozulduğu için. Annesinin tiz sesini hâlâ duyar beyninin içinde. Herkes kendi kıyametini içinde taşıyor olmalı. Ah Ramazan, sen kıyamet nedir nereden bileceksin ki?

Mutfak

Masayı topluyor. Kahvaltı sofrasını kurmak kadar kaldırmak da önemli onun için. Sonra ofise geçecek. Öğleden önce pek gelen giden olmayacağından içi rahat. Zaten randevuları hep öğleden sonraya verir. Gelenler iyi para bırakır, gelmeyenlerin peşinden koşmasına gerek kalmaz. Bugün müşterilere göstereceği yerleri gözden geçiriyor hızlıca. Her şey tamam, akşama doğru o mağazaların satışını yapıp komisyonunu alır. İşte bu kadar. Sofra bekleyebilir. Çayın altını açmalı.

Sormak istediği sorular var karısına. Niye bu evde yaşamalarında ısrar ediyor mesela? Bu sokakta, bu müstakil sayılabilecek binada oturmalarına pek bir anlam veremiyor. Kendi arabası olmasına rağmen işe otobüsle gitmek istemesinin sebebi ne? Kahvaltı masasından, akşam yemeğinden alelacele kalkmaları neden? Esra sorular karşısında suskunluğu sever. Suskunluğunu ve soruları çoğaltmayı kutsar ışıklı bakışlarıyla. Gözlerindeki parıltının aksine derinlere doğru uzayıp giden yarı aydınlık bir maden galerisinden ibarettir onun dünyası. İçine seslendiğinde sesinin yankısı sonsuzca çalkalanır durur o boşlukta. Esra ve onun gri, belirsiz, bulanık gerçekliği. Ramazan, bu alanın iklimine asla hâkim olamayacak, anlıyor burada genişleyen gerçekliği. Bilgisi, algısı, görgüsü, görünürlüğü saklanacak ondan bu gizemli galerinin. Çözünürlüğü olmayan çözümsüz çözümleriyle Ramazan. Olmadı bu. Duralım, durduralım veya. Evlilik bu, durgun olduğu için akışı değişir mi?

Pencereyi açmalı, sucuk kokuyor bütün ev. Kahvaltıda sucuk yapmaktan vazgeçmeli belki de. Zaten Esra da sevmiyor, öğürür gibi oluyor bazen. Karnını tuta tuta evden çıkışı geliyor gözünün önüne. Boğuluyorum derken mecaz mı yapıyordu yoksa tost makinesinde ısınan ekmeklerin dumanı mı dolmuştu genzine? Soramamıştı ki... Sormaya izin vermeyen aceleciliğini nereye koymalı Esra'nın? Ah etmek için erken, vazgeçmek için çok geç. Hiçbir yol dönülmez değil ama bu yol... İşte bu karmaşada Ramazan şimdi kalıp pencereyi açmalı. Mutfığa hava girmeli yoksa sahidten boğulacak. Yanık plastik kokusu doluyor ciğerlerine. Onun da midesi bulanıyor. Çayın altını kapatmalı. Çaydanlıkta su kalmamış kaynaya kaynaya. "Ne ara buharlaştı o kadar su? Çaydanlık cinleri mi yaşıyor bu evde nedir?" diye kalkıyor yerinden kendi keşfine sevinerek. Sonra ahlar ve sorular doluyor zihnine:

"Ah be Esra, keşke soru sorabilecek kadar çok zaman versen bana. Keşke sorularıma cevap verebilecek kadar geniş olsa o derin ve loş galerinin kapısı. Ah be Esra..."

Pencere

Pencere belki elli senedir aynı sokağa bakar. Üsküdar bir kazan, bu pencere kepçedir. Binayı kuranlar taşı, tuğlayı keresteyi nerelerden getirdiklerini unutmuş olsalar bile bu pencere unutmaz. Sanki temel için ilk kazma vurulduğunda bu pencere şimdiki yerinden olayları seyretmektedir. O kadar eski, o kadar köklü bir penceredir. Kanatlarını ağır ağır açması, menteşesinin gıcirtısı, yer yer dökülen ve çatlayan yağlı boyası, kuruyup kavlayan cam macunuyla bu pencere kadim bir kültürün hatırı sayılır bir temsilcisidir. Sokağın hafızası, binanın kalbidir.

Bakış açısı oldukça geniş bir penceredir Esra'yla Ramazan'ın evinin penceresi. Karşı çaprazdaki durağın kirli camını görür mutfak kapısının ardındaki ocağı gördüğü görüş açısıyla. Birkaç ağaca bakar, birkaç yüz dama. Esra'yı ve Ramazan'ı görür yan sokaktaki çocuk parkını gördüğü bakışlarıyla. Esra karnını tutar ve kaçır evden, Ramazan başını ellerinin arasına alır tam önündeki koltuğa oturup sigarasını içerken.

Pencerenin manzarası zaman zaman hareketlenir. Otobüsler gelir ve gider, bulutlar hızlanır. Tam durağın üstüne yağmur bırakacakken vazgeçerler. Mahallenin sarı kedisi bahçenin köşesine aylar önce atılan kırık elma kasesinin altına girer doğum yapmak için. O vazgeçmez. Ramazan sigarasını söndürür, pencereyi kapatır. Esra otobüse binmiştir çoktan. Kapılar tıslar. Otobüsün motoru homurdanır. Pencere, görür ve bilir bir kedinin doğum yapması, yağmurun yağmaktan vazgeçmesi, Ramazan'ın sigarasını söndürmesi ne demektir ve neden sıkır parmağındaki yüzükler bazı bazı.

MERAL AFACAN BAYRAK

İncir Kuru ve Çay

Garson çayını getirdi, sonunda Nevin keyiflendi. Neydi o öyle, iş yerindeki olanlar... Haftada bir uğrayan patronun üstten ve alaycı konuşmasını sabırla dinlemişler, yarım saat sonra dağılmışlardı. Yalnızdı. Kendini, en yakın sahil boyundaki çay bahçesine benzer bir mekâna zar zor atmıştı. Neredeyse bütün gününü alan dosyaları işyerinden buraya kadar taşımıştı bir de. Memnuniyetsiz bir ifadeyle yüzünü buruşturdu. Hepsini hayli büyük, koyu kahverengi deri çantasına hızla tıktırdı. Sandalyesine iyice yaslandı. Hemen karşısına düşen boş sandalyeye attı ağır çantayı. Mavi güllü gri minderleri iyi ki döşemişler, diye düşündü. Ayrı bir hoşluktu işte. Ya da ona öyle göründü. Daha bir rahatlardı sanki. Dalga sesleri... Bazısı için katlanılmaz bazısı için şiiirdir, yazıdır. Ama dalga işte, sahici olanından, seni yaşadığına, heyecanlandığına, insan olduğuna inandıran bir ses bu. Tıpkı çocukluğundaki gibi. İnsanın geçmişe olan özlemi bitmezdi ya.

Neredeyse cüce olan tezgâhtardan aldığı, az miktarda kuru incir paketini hatırladı birden. Çayla iyi giderdi doğrusu. Yolda, aktar görünümlü, kapısında kuru bamyaya asılı bir dükkânın önünden geçerken yavaşlamıştı. Bir yandan Fazilet'i unutmadan aradı. Hal hatırdan sonra: "Kalabalıklar çok uzakta Nevin. Geçen hafta geçti gitti işte. Uykunu alamamışsın, gözlerin mahmur, açsın, tir tir titriyorsun; bu nedenden belki de ama hafıfsın. Ruhun ferah senin." demişti.

Dilinde ninni gibi bir mevlit terennümü. Geçen hafta katıldığı bebek mevlidi geliyor birden hatırına denizi seyrederken... Ne kalabalıktı öyle. Adım atacak yer yoktu. Ama konu bu değil elbette. Mırıldanma halinde ilerliyorsun, kimseye imrenmeden, kimseyi rahatsız etmeden. Yalnızsın sonunda.

"Ne diyordum, kendine dikkat et Nevin. Evet. İnsan okudukça ve yaşayıp gördükçe anlıyor yolun uzunluğunu. Bir arpa boyu yol almadığını, gerçeğin peşinde." Bütün kayıtsızlığıyla sırtına ilıştirdiğin bir incecik yünden örülmüş zarif şal eşliğinde tavşan kanı çayını yudumlarken o. "Hayret hep bayatlamış

ya da sodalı olurdu bugün tazesine denk gelmişsin çayın. Bünye de bir yere kadar dayanır değil mi canım?” dedi Fazilet.

Demedim hiç. “Diyemediklerim içimde kaldı. Başka şeyler geveledim ağzımda. Kısa tuttum telefon konuşmamızı.” Ama tam da şuraya yazıyorum cümlemi, şimdi bu mini deftere: Ağır aksak yürüyüşüne, dudağının ucuna yapışan bir gülümsemeyle ufak bir savrul, gün batımına, kız kulesine bir selamla niyetiyle dua et. Duanda ben de olayım, isterdim, ama ne çare! Belki de aklına en son ben geleceğim dualarda bile.

“O zaman da donuk olur o an. Belki başka anlar daha güzel olacak, ne biliyorsun Nevin?”

“İstesek de istemesek de ölüm gibi. Sıcaklığı sıcaklığına veda. Acı hissetmeyeceksin böylece. Bak iyi bu, sakın üzölmeyesin. Sonra bir öküz gibi göğsüne oturacak, kalkmayacak o ağrı, o sızı. Anlatılır gibi değil aslında. Sonra ama yine hissiz ve sıradan haller. Ölümünü kabullenme turları başlar. İsterdim hem de ne...”

“Hadi deniz seni dinlesin, hadi martılar arsızlıklarına ara versin, çığılıksız seni izlesin bu kez.”

“Dinlemişti belki sen kaçırдың o anı. Her anın farkında olmak mümkün değil.” dedi Fazilet.

“Çok iyidir bu böyle. Mücadelen bitmemiştir dünyaya dair. Gözüne kum kaçmadan hem, bu anını derinleştirmek istersin.”

“Kalem elimde. Öyle bir şey değil. Çok güzeldir aslanağızları, durmadan resmini çizmek, eskizler çıkarmak istersin. Arıların şevkini görürsün, rengârenk bütünde. Başka bir güne atlamak, ölümün sindiğı haftaları silmek istersin. İnan bana anneni düşünmeden...”

Delirmeden bir bir günü daha akşam etmişti atölyede kadın. İnsan iyi-yim demeye görsün bir ferahlık bir iç genişliği. Sanırsın inşirah okunmuş, rayihası yayılmış dimağa. Konuşma iyi geldi o muhakkak Fazilet’e. Kimsenin bozamayacağı bir muhabbetti bu. Dostun dosta ilaç olduğu zamanlar. Sanki çocuk esirgemenin kapısına yıllar önce bırakılmış küçük kız çocuğı o değilmış gibi... Aradı ya onu son kez, nasıl sevindi. Konuşmanın tatlılığı bir yana, ona anlattıkları dün gibi aklıdaydı:

“Böldüm galiba özür...”

“Yok canım, olur mu hiç? İyi ki varsın. Katılıp kaldığın bir anının şeklini bozmaya kıyamazsın ya işte. Öylece izlersin, ne güzel.” Gülüştüler. “Belki her veda inanılmaz zordur senin için, yıllar önce kaybettiğın anneni hatırlattığından olsa gerek.”

Öğleye doğru bitmeyen bir gitme telaşına ortak oluyoruz sayende. Mecburuz. En yakınımızsın çünkü. Öyle olmasa bile bir ortak noktamız... Bağlıyız

birbirimize, bir damarımız, belki bir frekansımız... Biletine bakarsın istemsizce, telefonda saatin kaç olduğuna, otobüsteki koltuğuna. Mevlit havasından çıkmış ruhun, bu durumdan uzaklaşmaya hazır. Bavulunu kontrol ediyorsun. Muavine sıkı sıkı tembihliyorsun, düzgün koyması için bagaja. Yerini bulup oturuyorsun. Seni geçirmeye kimse gelmiyor aslında. Ama zihninin öyle kalabalık ki, gerek kalmıyor.

Vedalaştılar. Öyle kuru yaprakların gelişigüzel savruluşuna benzer, içini oyan bir hüznün değildi bu. Güneş vardı bir kere gökyüzünde. Dostluk vardı. Yürüdü yine merdivenli yola doğru. Mesajlarına baktı. Sadece birine odaklandı: “Şimdi üstün başın Üsküdar kokacak diye korkmuyor musun gerçekten? Salacak senin ahlarını işitecek, Mihrimah’ta yağmur çiselerken, kıldığın namazın, ettiğin niyazın huzuru içini kaplayacak. Belki çok sonra havanın nasıl soğuduğunu fark edeceksin. Siyah paltonun yakalarını kulaklarına doğru düzeltip, tek hareketle, sertçe kapüşonunu kaldıracaksın. Ayazı daha az hissetmek için. Yürüyeceksin tempolu. Ağaçlarla söyleşeceksin, deli demesinler diye içinden içinden.”

“Vay iyiymiş, gerçekten beğendim.” dedi Fazilet. Yazdı ona cevabını. Hep hayal, işi gücü işaret etmek ateş eder gibi diye düşündü. Görünen köşkün beyaz mermerlerine baktı. Bakışları balkonlarına, eyvanındaki ahşap kıvrımlara takıldı en çok.

Tutunarak sarmaşığın en güzel, en yeşil yaprağına, güneşe, uzanıvermek istedi. Hep gayret, bin coşku vardı işte. Hep yaşamak hevesiyle dolu olmalıydı insan. Başka türlü olmazdı. Evet.

AYŞE HİCRET KARAKAYA

Mozart'ın Nasırlı Elleri

Eve henüz gelmiştim. Kuvvetli bir arzuyla piyanomun başına oturdum. Gözlerim yarı aralık, müziğin tınısına teslim olmuşken zil çaldı. Beni hep rahatsız eden bu gürültü, ne zaman çalsa irkilmeme sebep oluyordu.

Karşımda öfkeyle dolu mavi gözlerini gözlerime diken kadına gülümse-dim nazikçe. Yüzü aklımda kaldığı gibi değil. Duygular nasıl da değiştiriyor gözleri. Apartmanda, asansörde, arabalarımızı park ederken karşılaşırsız ara sıra. Üstünkörü bir günaydınla sıradanlığımı yüzüme vurur.

Hararetli, konuşuyor durmaksızın. Uzun sarı saçları uçuşurken, yıpranmış saç uçları dikkatimi çekiyor. Tek kelime çıkamıyor ağızımdan. Gürültümüzden usanmış. Siz derken yalnızlığımı yüzüme mi vuruyor? Sabrediyormuş, buraya kadarmış. Bense sindikçe siniyorum. Ellerimdeki nasırlarla oynuyor, nokta nokta sıralanışlarına odaklanıyorum. Kendime çekidüzen vermezsem olacakları söylerken yüzüme iyice yakınlaşıyor. Ağır makyajının altındaki çiz-giler gittikçe belirginleşiyor.

Kapıyı kapatıp da koridorda tırıs tırıs giderken dilimle dişlerim arasın-da itişen okkalı küfürler ağızımdan çıkmaya çalışıyorlardı. Seyrinde gittiğini sandığım her şeyin bir anda tepetaklak olduğunu hissettim. Hayat yine be-nimle kedinin fareyle oynadığı gibi oynamaya başlamıştı.

Annem telefonda. Ne zaman keyfim kaçsa yanı başımda belirir. Ses to-numdan o gün içinde ne yaşadysam anlatabilir. Sesimin çatalından nasıl hissettiğimi bir çırpıda anlayan insan, nasıl olur da en uzak kişi olabilir bana?

Panikle "N'oldu?" dedi. Önemsemiyormuş gibi bir tavırla "Alt katta otu-ran komşumla tanıştık," dedim. "Biraz asabi biri," diye ekledim. Konuyu sor-madı. Sesi uzaklaştı. "Gerçekten önemli değilmiş," dedi.

Annem erken yaşta evlenmiş; bir su birikintisinin üzerinde nereye gi-deceğini bilemeyen bir tüy gibi savrulurken bu yaşa gelmişti. Kadın olmanın ağırlığı dar omuzlarını düşürmüştü. Ona ağır geldiğimi unutmayayım diye kambur yürürdü.

Babamsa çelimsiz, kısa boylu biriydi. Gür kaşlarının arasındaki çizgiler belirgindi. Hep sinirli olduğundan konuşmamaya çalışırdım. Hiç yüzüme bakmazdı. Bana söylediği tek cümle olarak kaldı aklımda:

-Çiçek, çay koy kızım.

Hep düşünürüm, neden nadide güllerle bezenmiş, bahçıvanına herkesin gıpta ettiği bir evde doğmadım ki! Çorak topraklara açmışım gözümü. Kökünde kendi suyunu taşıyan bir kaktüs gibi bu yaşıma gelmişim.

Saat çaldı. Sabah altı. Gözlerimi araladım. Saatin sesi gitmiş midir acaba alt kata? Birazdan zil çalar mı? O gelmeden çıkmam lazım evden. Her gün çektiğim siyah sürmeye göz ucuyla bakıp vazgeçtim.

Asansör kapısı açılınca ter boşandı. Kaşlarının arasındaki belirgin çizgileri görebildim sadece. Günaydın demedi. Ellerimde koparmaya çalıştığımı, kan oturmuş nasırlarıma diktim gözümü. Deri parçalarını tırnağımla soymaya çalıştım. Elimde kalan belki tek şeydi bu nasırlar. Günaydın bile demediğine göre kızgındı bana. Çocukluğumdan bu yaşıma kadar geçen sürede geldik zemin kata. Kapı açılınca önümden geçmek için atıldı. Geri çekilmek zorunda kaldım. Uzun topuklu ayakkabılarının sesi gün boyu kulaklarımdaydı.

Sonraki günler ev âdeta bir mayın tarlasına dönüştü gözümde. Bastığım noktaya dikkat kesilir oldum. Bir tabak tıkırtısı, kapı gıcirtısı, sandalyenin zeminine sürmesi, terlik sesi daha alt kata varamadan kulaklarıma üşüşüyordu.

Kulak kesilince sesler büyür, hele gece sessizliğinde. Bir tıkırtı gelse açılıyordu gözlerim. Artık geceler bir karabasan gibi çöküyordu üzerime. Uyanamıyordum. İş yerimden izin aldım. Ses çıkaracak ne varsa ortadan kaldırmaya ant içmişim. Birkaç gün boyunca hummalı bir çalışmaya giriştim. Sandalyelerin ayaklarına koruyucu yapıştırdım. Kapıları yağladım. Ses çıkaran terliklerimi attım. Piyanomdan yükselen o büyülü sesle vedalaşıp kulaklıkla çalışmaya başladım. Yeni hayatımda alışamadığım tek şey o kulaklıktı. Beş yaşım, kahverengi Rönisch piyanomla arama uzun bir mesafe girmişti sanki.

Terlemiştim. Yüksek sestem oldum olması nefret ederdim. Annemle babamın kavgalarına döndüm yine. Duvar dibine çöktüm o günlerdeki gibi. Nasırlarım soyuldukça Mozart'ın Requiem bestesi çalmaya başlıyordu zihnimde. Gittikçe hızlanıyordu notalar. Ardımdan kovalayan sadece notalar olsaydı. Oda oda bölünüyordu zihnim. Mavi gözleriyle, çatık kaşlarıyla Nigâr Hanım, biri seslenirken duymuştum adını, belirliyordu karşımda. Sinirli olmasını beklerken kahkaha atıyor, daha güçlü basıyordu notalara. Onu hiç gülerken görmemişim.

Annem geldi. Dağılmış saçlarımı, mor halkalarla bütünleşmiş gözlerimi görünce "İyileştin sanıyordum," dedi, merhamet kırıntısı kalmış gözlerini fark

ettim bir an. “Hasta değildim ki,” dedim. “Ellerin mahvolmuş yine Çiçek,” dedi. Oynayıp durduğum kulaklıktan kafamı kaldırmadım, beste bittiğinde baktım yüzüne. “Terliklerini çıkar,” dedim sakince, “Altta kiler rahatsız olabilir.”

Annemle aynı ağacın köklerinden çıktığımızı inkâr etmişim hep. Bölündüğümüz dalları ayrı yollar bellemişim. İki odalı evime sığınmışım, beş aydan sonra annemle daha fazla oturamayacağımı anlayınca. Sığınak sandığım her limanda bir tufan yakalıyordu. Bir ip cambazı gibi hiçbir yere tutunmadan yürüyebilmeliydim tüm rüzgârları arkama alarak. Herhangi birine dönüşmemek için mücadele veriyordum. Sıkıştığım da ellerimi kanatıyordum. Bitkin düşünce uyuyordum. Bunca mücadele kolay mıydı? Ne kolaydı ki bu hayatta! Her bir insanın ayrı ayrı mücadele yolu varken; kimseye bağırılmazken ben, kızamazken bile, yutkunup mücadelemeye devam etmek hasta yapar mıydı beni.

Her akşam piyanomun başına oturuyor, ruh halime göre besteler seçiyordum kendime. Yorgun tuşlar nasırlı parmaklarımın altında eziliyor, arada bir çatal sesler çıkarıyordu. En yakınım olmanın verdiği hazla tekrar kavırıyordu parmaklarımı sıkıca. Requiem kasvetli ruhumun koridorlarında gezindiğim bir gün çıkmıştı karşıma. Annem “Bunları atıyorum,” demişti, elindeki kâğıt parçalarını göstererek. Notaları görünce çekip almıştım elinden. Bir haberci gibiydi bu beste.

Huyumdur, mana çıkarırım her şeyden. Gölge takip eder beni, koşar ardımdan. Ben neye yetiştim ki zaten; ay kovalar geceleyin, gününse adımları hızlanır. Annem koşar, gürültü koşar, notalar koşar, nasırlarım sere serpe uzanır ellerime... İlk defa olmuyor ki, ağır gelen korkaklığımın nefesini ensemde hissedirim hep.

Babama bakmıştım bir gün uzun uzun. Nasıl yaşıyordu, memnun muydu hayatından, mutsuz muydu? Bir insan nasıl hissettirmezdi; korkuyor muydu o da, şaşırır mıydı hiç acaba, bezmiş miydi yaşamdan? Ölüm ilahisi söyler miydi hiç içinden, yakarır mıydı? Dualarımız beklentilerimizdi. Bir şey bekliyor muydu hayattan?

Omuzları düşmüş insandan korkarım. Alın yazısıyla kol kola yaşamalıydı insan. İçin için çürümeye mahkûm bir ağaç, solmaya meyilli bir yaprak olmalıydı. Bana gösterilenler bunlardı her zaman. Boyun eğmiş birkaç insan yüzü görmüştüm hayatım boyunca. Ama öğrenememişim böyle yaşamayı. Korkaklığım, sinmişliğimle bile kavgalıyım. Nigâr Hanım evimde, yanımdaydı sürekli. Korkularımı ayyuka çıkaran oydu işte. İyi ydım son birkaç aydır. Korkularıma çelme takmışım en son. Kala kalmıştı öylece. Ama Nigâr Hanım çıktı karşıma, apartmanı inleterek bağırışının üzerinden çok geçmemişti. Yaralı bir kuş gibi bırakmıştı beni.

Babamın arkadaşları gelirdi eve sık sık. Kalabalık bir erkek güruhu salona toplanır, kahvehane muhabbetlerine bulanırdı akşam. Annem derme çatma mutfağında ince belli bardaklara koyduğu çayları ellerime tutuştururdu. Boşuna soymadım o etleri. Nigâr'ın bakışları gibiydi adamların bakışları da. Gürültülerine gelen komşuların önünde el pençe divan dururdu babam. Anneme gösterdiği güç gösterisinin çeyreğinin olmamasına şaşardım. Annemin çökmüş omuzlarıyla benim nasırlarım kapışırdı.

Kaşık sesleri, höpürdetmelerine karışır, bağıra bağıra anlattıkları komik olmayan olaylar, seviyesiz gülüşmeleri... Hepsinden nefret ederdim. Adımın Çiçek olmasından da. Neyi sevdiğimi hiç öğrenememiştim hayatta, neyi sevmediğimi çok iyi öğretmişti yalnızca.

Mozart'ın ellerinden tutup da ağıtını çalmaya başladığımda öğrendim; arada bir bağırıyordum istemsizce, karla kaplı bir dağ gibiydi yaşam. Geride bıraktıklarım çığın altında kalıyor, bense alevlere koşuyordum can havliyle.

Nigâr Hanım geldi, kek yapmış. Bir kitabın son sayfası gibiydi bugün. Nasırlarım iyileşiyor. "İzi kalır bunların," dedi Nigâr Hanım ellerimden tutarak.

ÖZGEN FELEK

282 Numaralı Mezar Yeri

İtalyan asıllı Christina (ki bundan pek gurur duyardı), kocası, yetişkin iki oğlu ve kızı, hiç evlenmemiş ağabeyi, dokuz keçisi, siyah alaca ineği, bir koyunu, biri Büyük Pirene cinsi iki köpeği, evlerinin önünde ardında beslediği sayısız kedisi ile New York'un 100 mil kuzeydoğusundaki Bristol kasabasında yaşıyordu.

Bütün zamanını bu küçük çiftliğin bir türlü bitmeyen nankör işlerine harcar; olur da vakti kalırsa bahçesinden güller, naneler, kadife çiçekleri, lavantalar, aynı sefalar kurutup keçi sütünden yaptığı ballı sabunlara katardı.

Hayatı boyunca Bristol'den çıkmayan Christina hiç uçağa binmemişti. Her ne kadar New York'tan İtalya'ya on saatlik uçak yolculuğunu düşününce içini bir ürperti kaplasa da en büyük hayali taş duvar ustası atalarının geldiği toprakları, İtalya'yı dünya gözüyle bir kez olsun görebilmektir.

Kendini bildi bileli samimi bir Katolik olan Christina, çocukluğunda ve genç kızlığında kilisenin sadece Pazar ayinlerine değil, günlük sabah ayinlerine de katılırdı. İlkokuldan itibaren Katolik okullarına gönderilmiş, rahibelerin ders verdiği bir liseye devam etmişti. Okuldaki rahibeler içinde en çok Rahibe Angela'yı sever ve büyüyünce onun gibi kendini Tanrı'ya adamayı hayal ederdi. Uzun süre rahibelik ve annelik arasında kalmış, nihayetinde anne olmak arzusu daha ağır basınca ciğeri yana yana rahibelik hayallerinden vazgeçmişti. Yatağının başucunda asılı Meryem Ana tablosu, bahçede dizili küçük İsa ve Meryem heykelleri, dış kapıda senelerdir asılı dura dura paslanmış demir istavroz onun İsa ve Meryem'e hiç eksilmeyen sevgisinin ve bağlılığının mücessem birer nişanesiydiler.

Christina, yirmi iki yaşında evlenince evden ayrılıp kasabanın yukarı kısmında başka bir mahalleye taşındıysa da, anne ve babasından ayrı kalamadığı için bir kaç sene içinde kocası Tom'la onların yanbaşındaki bu eve yerleşmişlerdi. Otuz sene var ki bu küçük çiftlik evinde yaşıyorlardı. Oğullarının ve kızının doğumlarında, ilk dişleri çıktığında, ilk adımlarında, okuma yazmayı

söktüklerinde anne babası hep Christina'nın yanındaydı.

Önce babası John'ı, dört sene sonra da annesi Virginia'yı kaybettiğinde Christina henüz kırklı yaşlarının başındaydı. Uzun bir zaman onların vefatını atlatamamıştı. Tek tesellisi ölünce onlara kavuşacak olmasıydı. Gençlik başındayken ölüm aklına gelmezdi pek, ama babasının ardından ölüm fikri paslı bir bıçak gibi acıta acıta mütemadiyen zihnini kazımaya başladı. Uzak bir geleceğin muhal bir hayal olduğunu, eninde sonunda sıranın kendisine de geleceğini daha o yaşlarda öğrenmişti.

Sık sık kendini üzeri pembe çiçeklerle örtülü mütevazi tabutunda uzanmış, pek sevdiği John Denver şarkıları, Andrea Bocelli'den *Fall on Me* veya Jill Jackson Miller'dan *Let There be Peace on Earth* dinlerken hayal eder, cenazesinin dört dörtlük olması için kızı Tess'e detayları tek tek itinayla tenbihler olmuştur. Cenaze evinden tabutunu çıkaracak altı kişinin ismine henüz karar vermemişti, ama tabutunun dört bir köşesine yerleştirilmesi için yatak odasındaki şifonyerin en alt çekmesinde sakladığı dört küçük geyik biblosunun yerlerini Tess'e göstermişti.

Lakin bütün bu anlatılanlardan, okuyucu Christina'nın ölmeye çok hevesli biri olduğu zannına kapılmasın. Ölmekten, karanlık ve kapalı bir kutunun içinde toprağın altına gömülmekten herkes gibi o da korkuyor, bunu düşündükçe yüreğine kocaman bir ağırlık çöküyordu.

Anne babası, büyük büyük dedelerinin ve ninelerinin gömülü olduğu Terryville

Caddesi üzerindeki Saint Joseph Kabristanı'nın kuzey cephesinde, 283 numaralı mezarda yatıyorlardı. Elli yıllık evliliklerinin sembolü olarak iç içe geçmiş iki alyans ve Christina'nın üç çocuğunu temsilen üç başak deseni ile süslenmiş mermer mezar taşına altmışıncı yaşını geçen hafta kutladıkları, vakti saati gelince onların yanına gömülecek ağabeyi John David'in de ismi çoktan kazanmıştı.

Kabristan yönetmeliği gereği her mezar yeri üç kişilikti. 283 numaralı mezarın solundaki 282 numara uzun zaman önce satıldığı için Christina'nın tek seçeneği anne babasının sağındaki 284 numaralı üç kişilik mezar yeri idi. Üçüncü çukurun evlatlarından hangisine nasip olacağını henüz o da bilmiyordu; ama biri kendisi, diğeri kocası Tom içindi.

Karısının arzusu üzerine zaten evlendiklerinden beri Bristol'de yaşayan Tom, Bristol'de gömülecek olmayı dert etmiyordu. Nevada eyaletinde yaşayan anne babası da bundan rahatsız değillerdi. Ne tanrıya ne öte dünyaya inandıkları için ölümden sonra evlatları ile aynı mezarlıkta gömülü olup olmamanın onlar için bir anlamı yoktu.

Evine sadece beş mil uzaktaki kabristanın önünden her geçtiğinde içine

bir ateş düşer, Tanrı'nın Saint Joseph Kabristanı'nda yatmayı nasip ettiği şu şanslı kullarına gıptayla bakardı. Haftalık ziyaretlerinde mutlaka kabristan müdürü Roger'a uğrayıp (Müdür Roger Archer'a ilk adı ile hitap etmesinden bu kabristana ne kadar sık geldiğini tahmin edebilirsiniz siz de) 284 numaralı mezar yerinin hâlâ satışta olup olmadığını endişeli gözlerle sorar, henüz satılmadığını duyunca derince bir nefes alıp iç çekerek Tanrı'ya şükrederdi. Christina'yı babasının vefatından beri tanıyan Roger, ne çok işi olursa olsun bir kaç dakikalığına ara verip bu kararlı müşterisinin kaygılarını nezaketle teskin ederdi.

Christina'nın üç kişilik mezar yeri için vergiler dahil 3.375 dolara ihtiyacı vardı. 3.375 dolar bazı okuyucularımızın kulağına pek de fahiş bir rakam gibi gelmeyebilir; nihayetinde ölüm dediğimiz, her insan evladına hayatta ancak bir kere nasip olur. Hatta her mezar yerini üç kişinin paylaşacağı da hesaba katılırsa bazıları bunun gayet makul bir ücret olduğunu bile düşünebilir. Ama Christina'nın altmış bin nüfuslu, eskinin varlıklı ama şimdilerde toprağının çok da para etmediği küçük Bristol kasabasında yaşadığını unutmayalım.

Onun da kulağına çok yüksek bir rakam gibi gelmemiş olsa gerek ki Christina bu parayı kolayca toparlayabileceğini düşünmüştü önceleri. Ama bu öyle sandığı kadar kolay değildi.

Bristol belediyesinin tapu kadastro birimi için çalışan kocasının maaşı ancak bu kalabalık evin ve çiftliğin masraflarına yetiyordu. Üstelik, geçen yaz büyük oğlu nişanlanmıştı ve nişanlısı şatafatlı bir düğün, New York'taki ışıltılı mağazalardan pahalı bir gelinlik ve Almanya'da ailecek gidilecek kalabalık bir yaz tatili istiyordu. Bristol ve civardaki diğer küçük kasabalardaki düğünlerde, nişanlarda, doğum günü partilerinde fotoğrafçılık yaparak para kazanan küçük oğluna gelince, üç sene önce bitirdiği üniversitenin borcunu kapatabilmenin sıkıntısıyla kıvranıyordu. Üniversiteden şu geçtiğimiz baharda mezun olan kızı Tess'den ise hiç bir şey bekleyemezdi. Liseden beri haftasonları bebek bakarak harçlığını çıkaran Tess, anne babasına hiç yük olmamaya gayret ederek Christina'nın yüreğini ziyadesiyle titretiyordu zaten.

Üstüne üstlük, kimi zaman fırtınada evin çatısına düşen yaşlı bir ağaç, kimi zaman bacağı kesilen bir keçinin ameliyat parası, kimi zaman göz ameliyatı için sağlık sigortalarının onları yarı yolda bırakması gibi hesapta olmayan bir sürü masraftan dolayı ellerinde avuçlarında ne varsa hiç beklenmedik bir anda uçup gidiyordu.

Lakin, her ne kadar keçi sütünden yaptığı çiçek kokulu sabunları satarak o mezar yerini alabilmesi eşe dosta mümkün gözükme de, Christina ümidini hiç kaybetmeden her yazda ve baharda renk renk çiçekler kurutup ballı

sabunlara katmaya ve Saint Joseph Kabristanı'ndaki 284 numaralı mezar yerini kendine nasip etmesi için her gece Tanrı'ya yalvarmaya devam ediyordu.

İki sene önce, daha kar yerden kalkıp güneş açmadan, Christina'nın on üç senedir gelip gidip baktığı, hâlâ satılık mı diye hemen hemen her hafta yokladığı 284 numaralı mezar yeri aniden satılıverdi.

Christina'nın önce neşesi soldu, sonra güneş yanığı kırmızı yanakları. Roger, mezarlığın yeterince büyük olduğunu, özellikle güney yakasında havadar ve gün boyu güneşe bakan pek çok boş mezar yerleri olduğunu söyleyerek onu teselli etmeğe çalıştıysa da Christina'nın üzüntüsünü hafifletemedi. Roger onun kendini sadece anne babasının yakınındayken güvende hissettiğini, okullu bir kızken annesinden ayrı kaldığı için tedirgin ve ürkek kalbinin akşama dek nasıl pır pır ettiğini bilmiyordu elbette. Halbuki, Christina dünyada olduğu gibi mezarda da onlarla kapı komşu olursa huzur içinde ölebilecekti ancak.

Artık Saint Joseph Kabristanı'na kolu kanadı kırık geliyor ve her gelişinde Amerikan bayrakları, Meryem Ana ve İsa bibloları, boy boy istavrozlar, İncil'den uzunlu kısalı ayetler ve kanatlı meleklerle süslenmiş mezar taşları arasında yürürken, anne babasının mezarı başında dualar okuyup çiçekleri sularken sağına soluna bakınıyor, göz kararıyla boş mezar yerlerinden hangilerinin onlara en yakın olduğunu tesbit etmeğe çalışıyordu.

Son kabristan ziyaretinde, her zamanki gibi sağ eli göğsünde, yüreğinin üstünde, sol eli anne babasının mezar taşında duasını bitirip mezarın üstünü boylu boyunca örten lavantaları ve aynı sefaları sulamaya başlamıştı ki kızı Tess bir hediyesi olduğunu söyledi ona, titrek bir sesle.

"Hediye vermek için ne tuhaf bir yer!" diye aklından geçirdi Christina.

Tess, önce eliyle uzun saçlarını omuzlarının üstünden arkaya doğru savurdu, sonra gömleğinin altından büyükçe sarı bir zarf çıkardı.

"Umarım çok uzun bir süre ihtiyacın olmaz buna" dedi, hüzünlü bir tebessümle.

Zarfı uzatırken elleri titriyordu.

Sanki göklerden binlerce taş inmiş; inmiş de her biri tek tek Christina'nın başına düşmüştü. Daha zarfı açmadan hediye'nin ne olduğunu anlamıştı. Mavi gözlerinden iplik iplik yaşlar süzülmeğe başladı. Elindeki kağıtlarda Saint Joseph Kabristanı'ndaki 282 numaralı mezar yerinin kızı Tess tarafından Christina adına satın alındığı yazıyordu. Eski alıcısı iflas edip otuz beş yıllık karısı tarafından da terk edilince başka bir eyalete taşınmaya karar vermiş ve soldaki mezar yerini iki hafta önce satışa çıkarmıştı.

SEVDA DENİZ K.

Geç Olmadan

Züla, tam karşısında duran Berk'in gözlerini kısarak kendisine bakması-na, bakışlarının içini oyar gibi acıtmasına ve öfkesine daha fazla katlanamadı. İleriye doğru sert bir adım attı, durdu.

"Yaşamak diye de bir şey var." dedi.

Sesi karar vermiş olmanın getirdiği eminlikte çıkarken bedeni muhatabından çekindiğini belli eden huzursuz kıyıdanışlar içindeydi.

Berk'in -o her defasında yerini bulan- öfkesi, Züla'nın cümlelerine çarpınca kadının kalbine korku salamadan dağıldı. Yumruk yaptığı eli -kadının omzunu hedef almıştı- gevşedi ve masanın üzerine bir suçlunun utancıyla düştü. Genç adam, nişanlısından çok kendine karşı mahcup olmuştu.

Züla, ilk saldırıyı atlatınca içinden derin bir oh çekti. Ardından Berk'in yere düşen egosunu ve her hâlini sorgulayan bakışlarını kendinden emin bir tavırla üzerinden savurup attı. Berk'e, "İzin istemiyorum senden. Sadece kararımı bilmeni istedim." diye de ekledi.

Berk'in söylemek istediği ne varsa küçük bir çocuk gibi kaçmış da kapının arkasına saklanmışlardı sanki. Şimdi roller değişmişti. Daha yarım saat önce ortalığı çınlatan sesini çıkaramıyordu. Doğruluğuna emin olduğu düşüncelerini de Züla'nın kesin tavrı karşısında söyleyemeden susmak zorunda kaldı. Ne kendi varlığının ne de öğretilmiş düşüncelerin izi vardı Züla'nın üzerinde. Yine de kendini zorlayarak -aslında birden bire üzerine çöken bezginliğe daha fazla direnemeyerek- biran önce çekip gitme isteğini de ertelerek sordu.

"Ne demekmiş yaşamak! Biz seni öldürüyor muyduk?"

Züla, "Evet" dedi sesi titremeden, "Sizler beni azar azar, beni benden soğutarak ve eksilterek öldürüyordunuz." Kendisi de şaşırdı cesaretine ama bir kere açılmıştı Pandora'nın kutusu. Buradan geri dönüş yoktu artık. Ne olacaksa olmalıydı. Tedirginliğinden sıyrılmış ve genç adama gözlerini kaçırmadan dik bir şekilde bakmaya başlamıştı. Bakışlarında bir meydan okuyuş,

istememediği her şeyi geride bırakmaya hazır bir ifade vardı.

Berk'in kısa bir süre için ötelemediği öfkesi yeniden kabardı. Hırsla kapılarak sehpanın üzerinde duran cam kül tablasını duvara fırlattı ama anında pişman oldu. Duvarda kalan ize –duvar sanki kendisine darılmış gibi gelmişti- ve yerdeki cam kırıklarına baktı. Ona öyle geldi ki bu yaptığından dolayı eşyalar da suratını asmış ve soğuk bir yüzle kendisine bakıyorlardı. Utandı. Ardından bütün öfkesini cam kırıklarıyla birlikte toplayıp çöpe attı. Odaya geri döndüğünde tek kelime etmedi. Bir süre için dışarıda akan hayatı seyretti. Gözleri yoldan gelip geçen insanlarda ama aklı Zülal'de idi. Biraz önce dilinin ucuna gelen tehditkâr cümlelerin de bir işe yaramayacağını anlamıştı. Sonra göz göze geldiler. Tam karşısında duran Zülal'in hâlinde Berk'i durduran bir sertlik vardı. "Hiç sesin çıkmıyordu senin." dedi cılızlaşan bir sesle. Cevap beklemeden sustu.

Balkona çıktı. Sigara içmeye niyet etmişti ama vazgeçti. Dallarından kopan yaprakları takip etti. Bir süre sonra kendi içine dalıp gitti. Belirli bir düşünce ya da duyguyu değil de kafasının içinde birbirini tutmayan kelimeleri nizama sokmaya çalışıyordu aslında. Tam bir cümle söylenmek üzere netleşecekken hiç olmadık bir şey, sabah yediği peynirin tadını beğenmediği aklına geliyordu. Sonra bir boşluk. Beyninin içinde dolaşan düşünceleri ve anlamı olan hiçbir şey birbirine bağlanarak bütünü oluşturamıyordu. Kendini zorlamaktan vazgeçti. Faydası olmayacaktı. Aylardır iyice sessizleşen Zülal şimdi konuşuyor ve tüm gerçeğiyle kendisini ifade ediyordu.

Zülal çok güzeldi. Üzerinde dolaşan hiçbir bakışın kayıtsız kalamayacağı kadar. Üstelik elini attığı her işte de çok başarılı. Resim yapıyordu ve en az üç enstrümanı oldukça iyi bir seviyede, kanun ve piyanoyu ise dinleyenlerin kulaklarını tırmalamayacak kadar iyi çalışıyordu. Ve hiç kimse –ailesi de dâhil- resim yapmasının dışında Zülal'in ne sevdiği şeylerin ne de yeteneklerinin farkındaydı.

Fakat her gün tekrarlanan, kulağında küpe olması istenen ama bir türlü kabullenemediği emirleri verenler vardı her daim etrafında, hayatında. Bir de hastalıklı hücreler gibi çoğalarak varlığını tüketen herkesin doğruları...

"Sokağa çıkarken üstüne başına dikkat et."

"Bir daha dudaklarını boyarsan..."

"Sesin dışarıdan duyulabilir. Şarkı söylemekten vazgeç."

"Liseyi bitirdikten sonra hiç heveslenme. Üniversiteye gidemezsin."

"Bırak elinden kitapları. Bu evde iş bekleniyor senden, okuman değil."

"Eğer böyle devam edersen sana para vermeyeceğiz. Evin her yanı fırça, boya, resim dolu."

Zülal, ailesine açıkça ne karşı çıkabilmiş ne de sormuştu. Kurmaya ça-

lıştığı dünyasını neden dikenli tellerle çevirir gibi hep ayıpla ve günahla sınırladıklarını.

Zülal, salonun soğuyan havasından hafifçe ürperdi. Bacaklarının kasılmaya başlaması daha fazla tartışmaya gücünün kalmadığını, sakinleşmesi gerektiğini söylüyordu. Aklına okuldan kaçarak arkadaşlarıyla gittikleri deniz kenarı geldi birden. Sıcak kumlarda yanan ayaklarını denizde serinletirken hissettiği o ferahlığa -bacaklarına vuran hırçın dalgalara- bıraktı kendini. Zülal'in -beline kadar inen kestane renginde- saçlarını annesi, sıkıca tepesinde toplar atkuyruğu yapar ve salmasına izin vermezdi. O gün tokadan kurtarıp rüzgâra bıraktığı saçlarının yüzünde, omuzlarında hafif dokunuşlarla gezinmesi nasıl da kuşlar gibi özgür hissettirmişti. O günün sonunda üstlerinden başlarından dökülen deniz kumlarıyla evlerine döndüklerinde nereden geldiklerini ve okuldan kaçtıklarını açıkça belli etmişlerdi. Arkadaşlarından bazılarının annesinden ya da babasından tokat yediğini ya da iyice azarlandıklarını ertesi gün okulda kâh gülerek kâh ağlayarak konuşturlarken öğrenmişti. Zülal'in payına düşen ise dağılan saçlarına büyümüş gözlerle bakan annesinin bağırışı, babasından bu yaptıkları yüzünden günaha girdiğini söylemesiyle başlayan uzun bir -ayıptan, günahattan, etrafa rezil olmaktan, aile geleneklerinin dışına çıkılamayacağından- nasihat düşmüştü. Arada bu azarlamalara, bundan sonra diye başlayan emirler ve babaannesinin öfke dolu sözleri de karışıyordu. Zülal, yatağına girdiğinde ağrıyan başını ve içindeki kırık çocuğu nereye koyacağını bilemeden saatlerce ağladı. Sabaha doğru bulanıklaşan aklında uyuyup kalmadan önce, "Ben gerçekten de onların dediği gibi kötü huylu ve haram olana meyilli fena bir kızım. Neden böyleyim? Neden iyi bir insan olamıyorum ki..." diye başlayan düşünceler kalmıştı.

Yan daireden, en iyi arkadaşının yaşadığı evden gelen müzik sesi, ikisini de bulundukları zamana geri getirdi. Daha önce defalarca tanık olduğu sahneyi görür gibiydi Zülal. İlk olarak Agâh Bey sazını alır ve sevgili kızının dikkatini çekecek bir tonda çalmaya başladılar. Bu çağrısı hiç bir zaman karşılıksız kalmaz kızı Yasemin de odasından bağlamasıyla gelirdi. Sonra saatlerce süren bir müzik ziyafeti başladılar. Zülal, onları dinlerken çoğu zaman gözleri arkadaşının yüzündeki ifadede takılırdı. Babasına bakarken gözlerinden taşan sevgi söylediği türkülerde başka türlü hayat bulurdu Yasemin'in. Sonra ellerine bakardı arkadaşının. Her zaman vücuduyla uyumlu, rahat ve kendi doğal hâlinde olurdu. Kendisi gibi nereye koyacağını şaşırmazdı Yasemin.

Zülal omuzlarına ağır gelmeye başlayan ellerini koyacağı yeri bulamıyordu yine. Acemi ve korkak hareketlerle arada göğsünde birleştiriyor arada sağ eliyle saçlarını parmaklarıyla tarayıp duruyor ya da iki elini kavuşturarak sağa sola sallamaktan yorgun düşen kollarını sabitliyordu.

Genç kız belli etmemeye çalışıyor olsa da ailesi de dâhil en çok da Berk'ten -onu kaybetmekten- korkuyordu. Ve gün gün iradesini zayıflatan bu duygularla nasıl bu günlere gelebildiğine şimdi kendisi de inanamıyordu.

Yasemin'in babasından yıllarca ailesinden gizleyerek müzik eğitimi almıştı. Tanınmış bir sanatçının neredeyse sağ kolu gibi olan Agâh Bey, aynı zamanda kendisi gibi müziğe âşık gençlere ders de veriyordu. Zülal'e, çok yetenekli olduğunu ama bunu muhakkak konservatuara giderek taçlandırması gerektiğini söyleyen de oydu.

Yasemin'in bütün yolları açıktı. Üniversite için hangi bölümü istiyorsa seçmekte özgürdü. Fakat müziği değil tıp okumayı seçmişti. "Ben hastalarımı türkü söyleyerek iyileştireceğim," demişti bir keresinde. Tıp fakültesine kayıt yaptırdığı gün tercihinin getirdiği sevinci etrafına da bulaştırmıştı Yasemin. Oysa Zülal arkadaşının sevincini paylaşıırken bir yandan da konservatuara hazırlandığını nasıl söyleyeceğini düşünmüş ve bunun sonucunda yaşanacak depremin altından kalkıp kalkamayacağını bilmediğinden sevincini eksik yaşamıştı. Sınava girmek için günlerce ailesine dil dökmüştü. "Evlenmek üzereyken üniversiteye hazırlanmak nereden çıktı." diyerek itiraz etmişlerdi. Ardından Berk izin verirse ve öğretmen olabilirsen..." diye de şartlı bir kabbullenişle izin vermişlerdi. Aslında nişanlısının bir şey dediği yoktu -müzikle uğraştığını da biliyordu ama büyüklerin karşısında Zülal'in yanında duramıyor, sessiz kalıyordu.

Önceden babası ve aile çevresi şimdi de nişanlısı ve onun aile kural-ları... Aslında Berk de kendi tercihi değildi. Babasının çocukluk arkadaşının oğlu olması, iki ailenin yıllar boyu süren dostlukları ve ikisinin de bu uyu-mun içinde büyümeleri ve her şeyin biraz da kendiliğinden oluşu ikisinin de aklına itiraz etmeyi getirmemişti. Bir akşam, yıllardır annelerinin dilinde olan evlenmelerine dair planlar konuşulup onaylanmış ve iki genç ertesi sa-baha nişanlı olarak uyanmışlardı. Berk ile evlenme fikrini başlarda yadırga-mamıştı. Fakat zaman geçtikçe endişe etmeye başlamıştı. Zaten bir çemberin içinde sıkışıp kalmışken bir de Berk'e olan sevgisi iradesini elinden alırsa... Bir kendisi vardı bir de bir türlü anlaşılamadığı diğer insanlar. Ya nişanlısı da diğer herkes gibi olarak zamanla kendisini ötekileştirirse ve iki kişilik bir yalnızlığa mahkûm olurlarsa diye.

Berk de düşünceli görünüyordu. Zülal ile olan tartışması -mülakatı da geçerse konservatuara muhakkak gidecekti- istediği gibi sonuçlanmayacaktı. Saatler süren konuşmaları sırasında nişanlısının gözlerinde -cılız bir ışığın yanıp sönmeleri gibi- ayrılmak ve ayrılmamak arasında gidip gelen kararsızlığı da görmüştü. Zülal, "Söylemek istediğim ama söyleyemediğim duygularım var." demişti. O sözünün üzerine daha fazla inat etmeye devam edemezdi.

Onun içinde kalan cümlelerinin içinde, “Yoluma yalnız da devam edebilirim.” gibi şeyler söylemesinden de korktu. Şimdi ikisinin arasında süren sessizlik, Berk için ölüm hükmü verilen birinin başının üstünde duran keskin bir kılıç gibiydi.

Salon duvarının neredeyse yarısını kaplayan akvaryuma takıldı gözleri. Rengârenk irili ufaklı balıkların ahenk içinde dans eder gibi yüzmelerini sanki ilk defa gören birinin ilgisiyle seyretti. Bazen yan yana bazen de ayrılarak ama muhakkak yeniden bir araya gelerek sudaki süzülüşlerine hayranlıkla baktı. Balıkların hareketlerine ilk defa bu kadar dikkat ediyordu. Aslında her şey ne kadar uyum içindeydi. Ne gerek vardı akan suyun önünde set olmaya, duru suyu bulandırmaya. O an karar verdi. Hırçın tabiatının aksine sakin olmalı ve nişanlısının her durumda yanında olmalıydı.

Berk, güneşin son ışıkları odaya dolarken elini nişanlısına uzattı. “Birlikte gidip konuşalım ailelerimizle. Onlar ne derse desin ben senin yanında-yım.” Zülal gülümsedi. Onunla birlikte eşyalar da asık yüzlerinden sıyrıldılar. Berk nişanlısına, “Güzel ya da çirkin, doğru ya da yanlış olsa da.” dedi tüm içtenliğiyle, “Yaşamak diye de bir şey var.”

RÜMEYSA KILIÇ

Sakinlik

“Bari sakın yaşama lüksümü kaybetmeyeyim.” diye söylenerek kendisine acıdı. Kalktı. Balkonda yetiştirdiği salatalıklardan gözüne en hoş görüneni aldı. Yemeye başladı. Tekrar bilgisayarın başına oturdu. İnternet sayfaları arasında bıkmış gözlerle aramaya devam etti. Tam istediği gibi bir ev bulamıyordu. “Hayatın kendisi kusur. Kabullen ve kötünün iyisine razı ol.” diye aklından geçirdi. Asla yapamazdı bunu. “En az kusurlu olan hangisiyse onu bulurum o zaman.” diye yine kendisine cevap verdi. Beğendiği bir ev bulabilse yemesinden içmesinden keser gerekirse kirayı bu şekilde öderdi. Ama üç aydır bakınıyordu, bulamamıştı ve bir ay içinde ev sahibinin evlenecek yeğeni için evi boşaltması gerekiyordu. Ekranı baktı. Bir yeni mail gelmişti. Üniversitedeki asistanlarından Esra “Hocam, tam size göre bir ev buldum. Umarım beğenirsiniz. Sevgiler!” diye yazmış bir de link eklemişti. İçini bir sevinç kapladı. Cennet Hoca, bu kızın hayat enerjisine, iyimserliğine, gözlem gücüne ve becerikliliğine hayrandı. Edebiyat Fakültesi’nde hocalık yaptığı 20 yılda gördüğü en özgün karakterlerden birisi bu kızdı. Cennet Hoca, beklemiş, uzun zaman gözlemlemiş, gençlik fırtınalarının Esra’yı götüreceği yeri görmek istemişti. Son sınıfa geldiğinde Esra, hâlâ gayet başarılı, akıllı ve çokça da çocuktuktu. Sınavlarda amfinin en ön sırasına oturuyor, önüne düşen saçı bir uçtan kemirerek uzun uzun yazıyor ve kâğıdı kontrol etmeden teslim edip çıkıyordu. Cennet Hoca, hiç kimsenin onayına ihtiyaç duymayan, konuşarak inşa eden, yazarak kendi yolunu bulmaya çalışan bu kızı asistan olması için teşvik etmiş, hayalleri köy köy, kasaba kasaba gezerek öğretmenlik yapmakken fakülte kütüphanesinde bir dünyanın saklı olduğuna ikna ederek yanına almıştı. Esra’nın dağınık saçlarına taranmış bir görüntü bile vermemesi, kot pantolonla derse girmesi, hafta sonları kampüsün en güzel manzarasına atıverdiği kamp sandalyesi etrafında arkadaşları ile çay içip çekirdek çitlemesi kimi hocaları rahatsız etse de Sevda Hoca ile Cennet’in koşulsuz desteğinden dolayı kimse Esra’ya diş gösteremiyordu. Esra,

Cennet'in olmak istediği ama bir türlü olamadığı kişiydi. Birkaç öyküsünde özene bezene oluşturduğu kadın karakterlerdendi. Bu yüzden bakana mutluluk veren bu kızın kot pantolonuna kimseyi karıştırtmamaya çoktan karar vermişti. Bölüm dekanı olan Sevda Hoca'ya "Ben asker çocuğuyum biliyosun. Annem ev dediğimiz kışlanın bir askeriydi. Hayatta kalabilmek için ihtiyacım olan sevgiyi- ki o zamanlar benim için evin komutanı olan babamın onayındı- alabilmek için içimdeki bazı yanları öldürmem gerekti. Kendi iç dünyamı parçalayarak o onayı ve sevgiyi aldım. Aldım da ne oldu? Öğretmen mi olacaksın diyerek hayatta kendim yaptığım tek tercih olan okulumu küçümsedi. Evlenmememle dalga geçti. Halbuki ben bilinçli bir şekilde aşktan, sevgiden yine bir insan için kendi içimdeki bazı parçaları öldürmem gerekir korkusuyla uzak durdum. Esra öyle değil. Hayatta kalmak için yemeğe suya bile ihtiyacı yokmuş gibi yaşıyor. Ayakları yere basmıyor diyeceksin, bu doğru. Bu yüzden onu yalnız bırakmayı istemiyorum." diyerek içini dökmüştü. Esra'nın gönderdiği linke tıkladı. "Güzel Evimi Kiralıyorum. Evimin tüm fotoğraflarını, birçok açıdan çektim. Yani sürpriz bir şeyle karşılaşmayacağını size taahhüt edebilirim. Evim 100 m2'dir. Tek katlıdır. Bahçesinde erik, kiraz ve kayısı ağaçları bulunuyor. Bir de bir incir ağacı dibinde küçük eski bir süs havuzu. Ayrıca yine bahçede barbekü şöminesi de mevcut. Bu evi babam, üniversiteyi kazanıp buraya geldiğimde deprem korkum olduğu için tek katlı evde kalmak istemem nedeni ile okul hediyesi olarak satın aldı. Mimarlık fakültesi bittiğinde bir ev duygusu geliştirebilmek için uzun süre evden çıkmamaya karar verdim. Uzun süre deyince bir iki ay gelmesin aklınıza. Nereden baksanız beş-altı yıldan bahsediyorum. Bilinçli bir şekilde çıkmadım. Çıkmak istemedim. Bu eve olan sevgim de bundan kaynaklanıyor. Ben bu evde öğrencilik dönemimde 4 yıl, mezuniyet sonrasında gece gündüz hiç ayrılmadan 6 sene kaldım. Ev nedir, öğrendim. Ev, insanın tüm köşelerini kapsayan, tüm varlıklar ile bağını sağlamlaştıran kozmik bir alan. Bundan dolayı sizinle her yere taşınabilir ve gelebilir. Bu ev ile bağ kurabilecek birine kiralamak istiyorum. Artık evin fiziki varlığından ayrılmaya hazırım. Şimdi uzun bir seyahate çıkacağım. Ne zaman dönerim bilmiyorum. Dönersem bu eve döneceğimi zannetmiyorum çünkü ben ilk evimi kendim için inşa etmek istiyorum. Bundan dolayı evi uzun yıllar kalacak birine kiralamak isterim. Evi görmek ve daha fazla bilgi edinmek isterseniz lütfen beni arayın. Ha bir de son not; salonda kuyruklu bir piyano var. Bu piyanoyu götürme imkânım yok. Piyanoyu yerinden oynatmayacak kişiler ile muhatap olmayı tercih ederim." Cennet hoca okumayı hızlıca bitirip, evin fotoğraflarına baktı. Şirin mi şirin bir evdi. Evin sahibi olan delikanlıyı merak etti. Bu kararlılık ve bir çamur gibi kendi hayatını şekillendirme hali hoşuna gitti. Telefonu eline aldı. Biran

düşündü. Hayat onun için hep kendi kendisini teselli ettiği, oyaladığı bir devinim olmuştu.

Teselli etmek kolaydı. Evden çıkmayan bir deli bile “Oh iyi ki evden çıkmadım da günah yüzü görmeden göçüp gideceğim bu dünyadan.” veya “Kapitalist düzene bir kuruş katkım olmadı. Evden çıkanlar yoksullaşmanın sebebidir.” diye kendini teselli edebiliyordu. Kendisinden bir makas aldı. “Ol-sun be Cennet” dedi. Güzel evin sahibini aramaya karar verdi. Şehrin biraz dışında bir evdi ama en azından bahçesi vardı. Salatalık ekerim dedi. Bu dünyada en çok sevdiği şey salatalıktı. Peki tehlikeli olur muydu kadın başına? Amaan dedi. “Birisi gelip öldürürse bahçeye gömer, günlerce evde kokmam en azından”. Kendine güldü. Ah ne iyi ve ne korkutucu bir fikirdi ölmek. Güzel evin sahibi üçüncü aramada açtı. Evet evin kirası aylık 2000 liraydı. Peki ev güvenli miydi? Kesinlikle öyleydi. Duvarlar yüksekti ve üstlerinden dikenli tel geçirilmişti. Siz evi ne zaman gelip görebilirdiniz Cennet Hanım? Tamamdır Cennet Hanım. Piyano ile ilgili kısmı okumuş muydunuz Cennet Hanım? Seyahatten döndüğünde piyanoyu yeni eve alacaktı. Ama şimdilik piyanonun o evde durması gerekiyordu. Dursun diye düşündü Cennet. Arada tıngırdatırım. Hayatıma bir ses gelir. Sandaletlerini giydi. Kabarık saçlarını ensesinde topladı ve yola düştü. Evi bulmak çok zor oldu. Kıyıda köşede kalmıştı. Çatısı muhkemdi. Bahçesinde incir, erik ve dut ağaçları vardı. Bir de fındık vardı ama kurumuştu. Evin içi âdeta kucaklayıcı bir şiir gibiydi. Girişte tüm odaların açıldığı bir hol vardı. Işık doluydu. Sol tarafta Amerikan mutfak vardı. Hem oda hem de mutfaktı ve çok genişti. İşte tam burada ortada büyük güzel bir piyano vardı. Piyanonun üstünün bazen yemek masası olarak kullanıldığına şüphe etmedi. İki oda daha vardı. Biri yatak odası diğeri de çalışma odası olacak büyüklükteydi. Her odanın penceresine doğru eğilen bir ağaç vardı. Bu ağaçlar hem yaz güneşini süzüyor hem evi uzak yakın bakışlardan koruyor, hem de rüzgârın tatlı serinliğini taşıyorlardı. Cennet Hoca “Tanrım, ev sahibim, izin ver bana / Biraz daha oturayım evinde.” dedi içinden. Girişteki taş eşiği maviye boyamaya karar verdi. Nazarı, kötü bakışı savardı hem. Ev sahibi delikanlı mavi gözlü sapsarı bir gençti. Evin dağınıklığını göz ardı etmesini rica ediyordu. Cennet Hoca “Sen 10 yıl bu evde böyle mi yaşadın evladım” diye dayanamayıp sormuş bulundu. Genç adam dişlerini göstermeden manalı bir şekilde güldü. “Yaşamak kadar kolay bir şey var mı” diye belli belirsiz bir cümle kurdu. İsmi Enver’di. Cennet Hoca genç adamın bakışları, hal ve hareketleri, evindeki sallanan sandalyesi, eski püskü saksıları, mutfakta bir magnetle tutturulmuş “lavabo için lavoba açıcı, çay için pötibör bisküvi, pilav için pirinç, güller için Esra, Esra için güller” şeklindeki alışveriş listesi, banyoda lavabonun üstündeki tıraş bıçağı, komodinin üstüne dizdiği

Legoları, salonda insanı kendisine dokunmaya çağıran küçük bir taş döküm kadın heykeli, yatak odasında duvara astığı bir zeytin ağacı illüstrasyonu ve elbette kitaplığını çaktırmadan incelemeye çalıştı. Evde kendisine yabancı olmayacak tek şeyin kitaplık olduğunu ummuştu. Ancak belki de en yabancı şey oydu. Zira kitaplıktaki kitapların yarısından fazlasını İngilizce mimarlık kitapları oluşturuyor, kalan yarısını da polisiye-korku türünde romanlar oluşturuyordu. Ancak bir tek kitabın varlığı hoşuna gitti. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Huzur romanı kitaplığın içinde âdeta parlıyordu. Evin tek sorunu sokağına yeni açılmış Body Building salonuydu. Öğrencilerinin arasında da “body çalışıyorum hoceam” diyenler vardı. “Bodyciden edebiyatçı olur mu oğlum?” dediğinde, “Düşünün hocam hem edebiyatçı hem bodyciyiz. Hangi kız dayanabilir?” diye gülerlerdi. Bunlar dersi kaynatmaya çalışan gürültücü bir gruptu. Acaba bu body salonuna gelen gidenler de çok gürültü yaparlarmıydı? Yok Cennet Hanım dedi delikanlı. “Bunların gürültü yapmaya hali kalmıyor buradan çıktıktan sonra.” İçi rahatladı. Depozitoyu verdi. Evi tuttu. Şeytan dürttü söyleyiverdi: “Enver Bey, evinizi bana kim önerdi biliyor musunuz, Esra isimli bir asistanım.” Enver bir anlığına durdu. “Biliyorum. Esra size benden bahsetmemiş sanırım. Esra ile biz bir süredir arkadaşız. Teyzesi bana temizliğe yardıma gelirdi. Bu şekilde tanıştık.” Cennet hoca Esra'nın bu bilgiyi kendisine vermediğine şaşırdı. Ama kafasından attı hızlıca. Hemen taşınmak istiyordu. Atlı kovalar gibi ev tuttum diye düşündü. Biraz düşünseydim ya dedi. Bahçeme geçip düşünseydim... Cennet Hoca'nın garip bir huyu vardı. Bir karar verdikten sonra bir ağacın dibine bir niyet gömerdi. “Niyetim büyümeyi bu ağaçtan öğrensün. Bu ağaçla büyüsün.” derdi. Çoğu zaman da işe yarar, niyeti hevesi içinde solmazdı. Ağacın görüntüsünü asla unutmazdı ve kafasının içindeki bir bahçede dibine niyet gömdüğü tüm ağaçlardan oluşan bir bahçesi vardı. Karar vermeden önce niyet bahçesini hayal eder, girer ve orada düşünürdü. Bu sefer kafasının içindeki niyet bahçesine uğramaya vakti olmamıştı. Yürüdü yürüdü yürüdü. Yeni evinden epey uzaklaştı. Hava bulutlandı. Bir evin bahçesinde büyük güzel bir çınar gördü. Ah yaşamak ne tatlı diyerek iç geçirdi. Aslında kimselerin bahçesine girip de niyet gömeceği yoktu ama bu ağaç gerçekten niyetini büyütebilirdi. Tarihi tekrar kontrol etti. İkinci garip huyu da ayın küçülmeye başladığı dönemlerde önemli kararlar almasıydı. Ayın büyüdüğü dönemde sorunlar büyür, ayın küçüldüğü dönemde sorunlar küçülür, iş hayrına kavuşur. Niyetini çantasından çıkardı. Heyecanla terleyen avcunda sıkarak kapıyı itti ve genişçe bir avluya girdi. Çınarın kökünü bulmak için biraz daha ilerlemesi gerekti. Tam ilerlerken gördüğü şeyin korkusu ile yerine çakılıverdi. Çınarın biraz ilerisinde iri, siyah bir köpek hırliyordu ve ona doğru yönelmişti. Cennet Hoca arkasına bile bakmadan

koşmaya başladı. Köpek neredeyse kulağının dibinde havlıyor, iri beyaz dişleriyle onu paramparça edeceğini tüm mahalleye ilan ediyordu. Dili damağı kurumuştı, kalbi fırlayacak gibiydi. Koştukça koştu. Nefesi kesilince durdu. Arkasına baktı. Köpek bahçenin kapısında ona bakarak havlıyordu. Peşinden gelmeye niyeti yoktu. Titreyerek eliyle göğsünü tuttu. Kendisini sakinleştirdi. Yürümeye devam etti. Niyet kağıdını unutmuştu. Biraz sakinleşince aklına geldi ve sımsıkı kapattığı avcunu açtı. Niyet kâğıdı terden parçalanmış, mürekkep avucuna dağılmış öylece duruyordu. Başından aşağı kaynar sular indiğini hissetti. İlk defa böyle bir şey olmuştu. Bu evi tutması kesinlikle bir hataydı. “Ben bu evde öleceğim.” diye düşündü. İçi içini yiyordu. Caddeye çıktı. Tam bu sırada telefonu çaldı. Arayan Esra’ydı.

-Hocam acil okula gelmeniz lazım. Sevda Hocam aramamı söyledi. Ana girişteki ağacın dibine bir kâğıt mı ne gömmüşsünüz. Kâğıda Osmanlıca “Bu okul Esra Sertap Cihangir’i büyütsün, Esra Sertap Cihangir de bu okulu büyütsün. Niyet hayr akıbet hayr.” yazmışsınız. Bulup tutanak tutmuşlar. Soruşturma açtırmaya çalışıyorlar. Torpille beni asistan kadrosuna aldırıldığınızı iddia ediyorlar. İnanamazsınız Kel Cevher Hoca “Bu kadın büyü yapmış.” diye bir laf attı ortaya.

- Kim büyücü, ben mi?

- Hocam 657’den uygun bir madde bulmak kolay değil böyle bir durumda.

Esra gülüyor artık.

- Geliyorum Esra’cığım. Yoldayım. Evi tuttum. Bu Enver senin arkadaşınmış hiç söylemedin.

- Arkadaşım mıymış? Yalancıya bak sen. Enver benim sevgilim hocam.

Zeynep Sati Yalçın ile *Unutma Sancısı* Üzerine

Konuşan: **Rüveyda Durmaz Kılıç**

Okurunda beklenti yaratan bir yazarınız. Genellikle öykülerinizde şimdiye kadar mistik temalar, mesaj içeren kurgular, iyiyi işaret etme çabası gibi konular tartışıldı. Unutma Sancısı, diğer kitaplarınızdan farklı temaları ve yönelişleri de içinde barındıran bir kitap. Kitabınızda sadece insanı konuşan, dışarıdan izleyebilen, yargılamadan, “halden anlama” üzerine kurulmuş öyküler okuyoruz. Metinlerinizdeki bu yol almalar için neler dersiniz?

Öykülerimi yazarken de kitaplarımı ilk olarak elime alıp ben yazmamışım gibi okuduğumda da o değişimi fark ediyorum. Dünyada olmak demek, bana göre, değişim dönüşüm ve tekâmül hâlinde olmak demek. Değişen dünya, gelişen teknoloji, hayat şartlarımız, okuduğumuz kitaplar, gezdiğimiz mekânlar, izlediğimiz filmler, tanıdığımız insanlar değişirken biz de değişiyoruz. Hayata bakışımız, felsefemiz, beklentimiz, değer verdiklerimiz ve değersizleştirdiklerimiz değişiyor. Öykülerime yansıyan değişime de bu bağlamda bakıyorum.

Dünya tek ülkeden, var oluş tek düşünceden, insanlar tek inançtan, kararlarımız tek doğrudan ibaret değil. Yaşadığımız şehir, oturduğumuz mahalle, hatta aynı ailenin bireyleri birbirinden farklıdır, kendimiz bile çünkü biz değilizdir. Teklikten bahsettiğimiz zaman hele de bunu dayattığımız zaman, ötekileştirmenin ve savaşların da davetçisi oluruz. Benim gibi düşüneneceksin demek, insana ve insanlık onuruna hakarettir bence. Kısaca ben ve benim gibiler, sen ve senin gibiler dışında da bir yaşam var. Allah dileseydi, hepimizi tek tipte ve tek düşünceye sahip yaratırdı, oysa bize seçme imkânı vermiş ve seçimlerimizden sorumlu tutmuş. Bu muhteşem bir şeydir bana göre. Buradan bakmak; insan olmaya, kendini yeniden ve yeniden kurmaya bir kapı aralayabilir. Ortak değerler etrafında, başka birilerini bütün yönleriyle anlama olmasa da bir yanıyla anlamaya çalışma deneyimlerinin bir kurguda can bulmasıydı son öyküler. Hiçbir yere, hiç kimseye ve hiçbir ideolojiye ait olmadığını hissetmenin ezici garipliği ile fiziksel acziyetin farkında oluş, dü-

şünsel gücün sonsuzluğu, bana çok karmaşık ve ürpertici gelir. Kendi yaşadıklarımın başkasındaki yansımasına tanık olmak, başkasının yaşamının bendeki yansımasını izlemek, insan olmanın başka boyutları olduğunu görmek, tarafgirliği sadece insan üzerine çeken yargılamayan bir bakışa imkân veriyor.

Unutma Sancısı'nda genel olarak aşk hikâyelerine tanıklık etmekteyiz. Aşk konusunda oldukça yaratıcı çeşitlemeler var. Tekrara düşmeyen, kendine alanlar açabilen, karakterine denk düşen aşklar

bunlar. Ve bu aşklar içinde, kadın karakterlerin cesareti bizi etkiliyor. Kınanma korkusu olmayan, insan yanlarıyla varlık gösteren, itiraf edebilen, itirazcı, yer yer sövmekten, alay etmekten çekinmeyen, ironisini yakalamış kadınlar ağırlıklarını atmış gibiler. "Unutma Sancısı"nın kadınları hakkında neler demek istersiniz?

Kadınlar, her öyküde başka yönleriyle varlık alanı bulan kadınlar, onlar bizim kadınlarımız, dünyalı kadınlar yani. Toplumun, ailesinin, inancının, kanunların, tarihin var ettiği kadınlar, Ademoğlunun diğer yarısı... Yaşamına sahip çıkamamış, anlamlandıramamış veya yaşamına sahip çıkmanın kendince savaşını vermiş kadın kahramanlar, sonu yenilgi veya hüsrana olsa da başka durumlar için olduğu kadar, aşk için de kendi koşulları çerçevesinde kendi savaşlarını vermişlerdir.

Cesur kadınlar, sadece aşk bağlamında değil; edebi, siyasi, tarihi, eğitim, hukuk gibi hayatın her türlü ciheti karşısında tarihin her devrinde var olduğu gibi günümüzde de mevcut. Sanırım dünyadaki ve ülkemizdeki bu cesur kadınlara çok şey borçluyuz, yaşam alanı ve söz söyleme sınırları daraltılmış kadınların cesur tavırları, kararlı mücadelesi, asıl değişim ve dönüşümü gerçekleştirmiştir. Bunu yalnızca aşkla sınırlandırmak kahramanlara haksızlık olur, bir erkeğin çok yönlü olması kadar bir kadının da çok yönlü olabileceği gerçeğini göz ardı etmemek bakımından, kendileri olarak kendi gerçeklikleri bağlamında yer buluyor kahramanlarım.

Unutma Sancısı kitabınızı elime aldığınızda okuma hızımı kesmeyen öykülerle karşılaşacağımı biliyordum. Öykü diliniz, anlatı evreniniz düzenli bir akış içinde. Okuma kolaylığı sağlayan bu anlatılar bazen hikâye etmeye, bazen de

felsefi, içkin durum hikâyelerine evriliyor. Öykü dili oluşturma konusunda çalışmalarınız, sınırlarınız ve tanımlamalarınız nelerdir?

Öyküler; klasik bir adlandırmayla olay ve durum öyküleri olarak tanımlanıyor bir de modern öykü dediğimiz öyküler var, belki bu tanıma uyabilir. Kahramanımı bulunduğu hâl içinde geçmişinin yüklerindeki izlerle anlatmayı önemsiyorum. Öykünün kendi içindeki akışı kendiliğinden gerçekleşiyor, durum, olay veya fantastik öykü olsun gibi bir sınırlamam yok. Şöyle oluyor; bir çekirdek bulmuşum tam olarak ne olduğunu bilmiyorum, nasıl bir top-rağa ihtiyacı olduğunu da bilmiyorum, ama onun aslında ne olduğunu çok merak ediyorum, filizlensin istiyorum. Yazarken, ben buna tohumu ekmek diyorum, kendini duyuruyor öykü, kahramanın kimliğine göre de anlatıcı ve öykü dili kurulmuş oluyor. Yazmadan önce planlayanlardan değilim, o çekirdeği filizlendirme hevesi içindeyken yazma edimi sırasında o güne dek zihin ve hayal dünyamda birikmiş olanlar, öykünün içinde kendine yer buluyor.

Şahsi bir öykü tanımım yok elbette, edebî eser türlerinde temel farklar illaki var ama kesin çizgilerle belirlenmiş, dışına çıkılamaz sınıflandırmalara taraf değilim, bir tür diğer türe kayabilir. Şiir içinde öyküler, öykü gibi anlatılan denemeler okumuşuzdur hepimiz. Öyküde de bir zincirin halkaları gibi düşünüyorum bunu, klasik anlatı dediğimiz olay öyküsü daha geleneksel ve toplumsalken, durum öyküsü modern insanın bireyselliğini, insanı tanımayı öne alıyor. Modern öykü ise her iki öykü türünü içinde barındırmakla beraber, daha teferruatlı bir gözlem ve fark edişle yepyeni alanlar açıyor. Belki yeni öykü türleri gelişecek, daha doğrusu kuramcıların değişime ad vermesiyle ortaya çıkarsa, onun da modern öyküden bağımsız olacağını düşünmüyorum, yeni olanın eskinin üzerine onu boğmadan ve ondan beslenerek eklenmesiyle olacağını düşünüyorum.

Ayrı ayrı üç öyküde karşımıza çıkan bir “Zülü”müz var. Cesur, gözü kara, hayalleri için, sürekli ileriye koşan bir kız çocuğu. İlk olarak “Hep Uzaklarda” öyküsünde Zülü’nün mücadelesine tanıklık ettik fakat daha sonra “Ardımdaki Ses” ve “Yol” öyküleri yine “Zülü” hakkında öyküler bir devam serisi olarak karşımıza çıktı. Aslında ilk öykü, müstakil olarak yeterli. Okur kendi zihninde Zülü’nün öyküsüne devam edebilecekken siz, bunu okura bırakmadan, anlatmaya devam ediyorsunuz. Bu tercih, metin için bir risk değil mi? Aynı kurguya, karaktere okuru tekrar döndürmek metin değerini nereye taşır?

Züleyha, aynı şartları taşımasa da başka başka engellerle ideallerine, düşüncelerine, hayallerine, var oluşuna ket vurulan kızlarımızın sembolü. Bir yere kadar boyun eğen, sonra hayatının anlamını sorgulayıp kendisi olmak için yola düşenlerden... Başta o kadar da cesur değil ya da örtük cesaretinin farkında değil. Elinden alınanların, kendisini nasıl boşalttığını fark ettiğinde

ve değerli gördükleri değersizleştirildiğinde kendisinden başka kaybedecek değeri kalmadığını anladığında o cesaret açığa çıkıyor. Yazmadan önce bu kadar güçlü olabileceğini ben de tahmin etmemiştim, yazarken gördüm nasıl direndiğini.

Okur Zülü'nün hikâyesini "Hep Uzaklara"dan sonra zihninde muhakkak benden farklı hayal etmiştir ama onun içimde bir türlü bitmeyen çabası yeniden yazdırdı kendisini. "Ardımdaki Ses" ve "Yol"da devam etti macerası. Kitap yayınlandıktan sonra bir öykü daha yazdırdı Zülü bana.

Aynı karaktere dönüşü hiç sakıncalı bulmadım, farklı seçenekler olduğunu, insanların yaşamının bizim sandığımız gibi değil başka bir gerçekliği barındırdığını görmek ve göstermek istedim. Gerçek hayattaki gibi; çatışmalarını dinlediğimiz veya şahit olduğumuz bir insanı bir süre göremeyince onu gerçekten merak etmişsek onun hakkında düşünürüz. Neler yaptığını ve yaşadığını kafamızda kursak bile birgün rastlaştığımızda sorma ihtiyacı duyarız, bu yaklaşımla okurun Zülü'yle tekrar karşılaşmasının güzel bile olacağını düşündüm.

Öykülerinizde doğaya dair anlatılarınız önemli bir yere sahip. Öykü evreninizin güzelliği doğayla olan ilginize bağlı diye düşünüyorum. Özellikle metin başlarında ya da aralarında geçen doğa tanımlarınız, hep anlamlara dönük; doğurgan ve çoğalan... Şairin "yeryüzü karşısında konuşmak ne zor" olarak tarif ettiği çaba, olağan bir rahatlık içinde gerçekleşiyor sizde. Doğa karşısında oldukça konuşkan bir yazarınız. Öykü için, hayatı görme biçimlerinizden biri bu sanırım. Bu sizde nasıl geliyor, öykülerinize nasıl bir dinamik veriyor?

Böyle bir amaç olmasa da çok ön plana çıkarmamış olsam da bu hissi verebilmiş olmak beni çok mutlu etti. Doğayı insandan ayrı tutmuyorum, büyük yarataının farklı parçaları olarak görüyorum. Şimdilerde solgun bir köye dönüşen ama vaktiyle yemyeşil cıvı cıvı olan, gürül gürül suların çağıldadığı bir kasabada doğup büyümüş olmama borçluyum bunu. Özellikle dağların ve ağaçların sonra çiçeklerin ve otların enerjisine bağlıyım. Yaz veya kış olsun yağmur veya kar boran olsun –zorunluluklar dışında- yürümeden, bir

ağacı bir kuşu bir kediyi bir karıncayı görmeden bir parkta soluklanmadan geçen günüm neredeyse yok gibi. Dinginlik veren, susmayı öneren, düşündürdüren, aydınlık, sevgi ve cömertlik saçan bir anne gibidir doğa. Onca insan talanına rağmen direnen yanıyla saygıyı sonuna dek hak eden canlı varlıktır. Çoğu öykülerimin çekirdeği de doğayı ve onun parçalarını izlerken düşer içime.

Unutma Sancısında “Sandaldaki Kadın”, “Kuşlar Konar Kaşıma”, “Kayıp Resimler”, “Zıdır” en sevdiğim öyküler oldu. Hepsini bir araya getirip baktığımızda birçok tekniği, imkânı buluşturan bir üretkenlik ile karşılaşılıyor. Alt metinde, duyguda acı duyabileceğimiz konularda bile mizahı kullanarak bir baş etme yöntemi geliştiren karakterlerle karşılaşılıyor. İmgeler, semboller, çağrışımlar, açık bir anlatımla, okurun zihninde olması gerektiği gibi yerini buluyor. Bu bağlamda, öykücülüğünüzün değerini oluşturan başat konular, teknikler nelerdir?

İnsanın dünyaya düşmesi aslında en çok düşündüğüm ama en yetersiz cevap aldığım konulardan biridir. Yaşamayı kotarmak, iyi insan olarak kalıp da kotarabilmek bir beceridir, hele bu çağda iyi kalabilmek en büyük başarıdır. Aslında düşününce geçmişte yaşayanlar için de kendi çağları böyle zordu diyorum. Bu çağ birçok yönden kolaylaşan ama bir o kadar da zor bir çağ. Bu çağın farklı ama iyi insanlarına, bilhassa ağır yenilgiler ve derin acılar yaşamalarına rağmen bir tutamak bulmuş ve ona sımsıkı sarılmış, kötü anlarında bile iyi yanını unutmamış insanlarına hep hayranlık duymuşumdur. Öykülerimde kahramanlar bu yanılla öne çıkıyor sanırım. Her kahramanın kendi kimliğine ve şartlarına uygun bir mücadelesi, kendini savunma, tutunma yöntemi var. Özel olarak seçtiğim, uyguladığım bir teknikten söz etmekten ziyade öykü yazılırken kendisi akıp giden bir anlatımdan söz etmek mümkün.

FATMA EFKERE AYDAR

*Unutma Sancısı**Hikâyeler biraz da irili ufaklı insanların dünyalarına tutulan aynadır.*

Zeynep Sati Yalçın, edebiyat dergilerindeki şiir, öykü ve denemeleriyle tanıdığımız bir kalem. Yazarın beşinci öykü kitabı olan *Unutma Sancısı*, Hece Yayınlarından okura ulaştı.

Yazar bir söyleşide kendisine yöneltilen “öykünün olmazsa olmazı nedir?” Sorusuna şöyle cevap veriyor. “Bir öyküde hüznün yoksa, insanda merhamet duygusunu depreştirmiyorsa, okuru tek bir noktadan da olsa yakalayıp içine çekemiyorsa, okura kahramanları yer yer kızdırıp yer yer sevdiremiyorsa, olay veya durum okurla buluşamıyorsa eksiktir. Kendi toplumunu, insanını ve hassasiyetlerini anlamadan tepeden yazılmış öykülerde her şey fazlalıktır, kusurdur.” Yazarın ustaca kaleme aldığı öykülerinde ifade ettiği unsurların tamamına rastlıyoruz. Öykülere genel bir gözle baktığımızda; hayattan eli boş dönmüş insanların iç dünyalarındaki çatışmaları, hayal kırıklıkları, gönül kırgınlıkları ve her şeye rağmen canlı tutmaya çalıştıkları umutlarının konu edildiğini görürüz. *Unutma Sancısı*’nda bu konular yeniden ve daha derinden işlenmiştir.

Kitapta yer alan öykülerin neredeyse tamamında, hüznü hayatlar melodrama bağlanmadan kurgulanmış, güçlü bir dil ve anlatım becerisiyle okura sunulmuştur. Yazarın kaleme aldığı tüm yaşantılar kimi kanamalı kimi kangrene dönüşmüş, hemen her yerde karşılaştığımız yüzlerce insan hikâyesinde örneğini bulan yaşantılardır. Öykülerin çoğunda okurla kahraman baş başa bırakılmıştır. Kahraman kendi ağızyla anlatmıştır acısını, sancısını, yok sayılmışlığını ve yaşama tutunmasını... Satır aralarındaki birkaç kelimelik ayrıntı, okuru derinlemesine şahidi kılıyor anlatılanların. Diyebiliriz ki anlatımdaki samimiyet ve yalınlıkla okur kurgunun bir parçası haline geliyor. Bir anda sorgulamaya, yargılamaya başlıyor; kendinizi kahramanla aranızda kimin başlattığı belli olmayan bir ilişkinin içinde buluyorsunuz.

Zeynep Sati Yalçın'ın tuttuğu aynadan yansıyanlara baktığımızda, öykü kişilerinin unutmakla hatırlamak arasında arafta kalmalarının sancılı gerçeğini görüyoruz. Öykülerin sonunda gidip gelmelerden tükenen kahramanların yorgunluğunu kendi omuzlarımızda, kendi yorgunluğumuz gibi hissediyoruz.

Unutma Sancısı, kendini bulma, varlığını kabul ettirme ve dünyaya tutunma mücadelesi veren kadın kahramanların varoluş sürecinde yaşadıkları sancıyı döküyor kelimelere. Bu kelimeler en çok da “Bütün öfkem Pandora’yı haksızca cezalandıran şu arkamdaki Zeus ruhlu aksak adama...” diyen, adına kurbanlar adanarak bulunmuş Züleyha'nın dünyasından dökülmektedir.

“Hep Uzaklara” adlı öyküde; okuldan alındığı günden beri her günü okuyup yazarak geçiren, her hamur yoğuruşunda kendini doğuran, her çamaşırdaki kelimelerine düşman olanların zihnini yıkayan, odun keserken yok sayılışını parçalayan, yaşamaktan vazgeçen ama yazmaktan vazgeçmeyen kahramanın mücadelesini okuyoruz. Adı anılmayan, kendi görülme, sesi duyulmayan ama her şeyi düzene koyduktan sonra kapı arkasında çalı süpürgesine dönüşen, binlerce kadının adına seçilmiş bir kahraman Züleyha. Nefes almayı yaşamak sananlarca elinden kalemi bırakmadığı için tüm yazdıklarının bir leğende yakılmasına aldırmayıp kabuklarını kırarak ölümüne bir kaçışın kahramanıdır Zülü. Züleyha, nasıl başlar üzerinde gezdirildiyse; Zülü o kadar yok olması, kaybolması, adının silinmesi gereken bir nesne olarak görülmüştür. Kahraman hayata karşı muhataplığını, yazmaktaki ısrarcılığına borçludur. Yaşıyor olmanın belirtisi yazmaktır kahramana göre ve iz bırakmaktır aslolan. “Madem okumak yazmak yasak. Ben, ben olarak bir iz bırakmayacağım, bir ismim olmayacak şu dünya denen boğuntuda, hep onun dediği olacak, önce baba adı, sonra koca adı adım olacak. Olmayaydım daha iyiydi.” der ve iz bırakmak uğruna kaçır.

“Yol ve Ardımdaki Ses” adlı diğer iki öyküde de Zülü'nün “Zeus ruhlu aksak adam...” dediği basından kaçışının öyküsü devam ediyor.

İnsanlık tarihine yine insanın bizzat kendi elleriyle kazıdığı utanç sayfalarından birinin başlığıdır, Hocalı. “Sustum”, üzerinden postallar geçen, her şeyi gören, gördüğünü yutan Gulya'nın ismi altında o gün o anları yaşayan tüm kadınların hazin öyküsüdür.

Kitapta kabuğundan çıkmaya çalışan kozaların yanı sıra, kayıplarının arkasından dünyadaki yerini bulamayan, uyum sağlayamayan ötekileştirilen kadınların öykülerinde de hüznün teması ana tema olarak karşımıza çıkıyor.

Modern çağın dayatmalarıyla öncelenen fiziksel kusursuzluk tezi altında ezilmiş karakterlerden biridir “Kuşlar Konar Kaşıma” öyküsünün kahramanı. “İğneli Şarkı”da insan için, engelli bir ruhun bedensel engelden daha

yaralayıcı olduğunu görüyoruz. “Kırmızılı Kadın” toplumun sevimsiz gördüğü, arasına mesafe koyduğu kanamalı bir yaranın öyküsüdür. Yok sayamayacağımız kahramanın acı sonu sıra dışı ama bu toplumun kaldırım taşlarında yaşanan yüzlerce hayatta gördüğümüz acı sonlardan biridir.

Zeynep Sati Yalçın’ın önceki kitaplarındaki öykülere konu olmuş mistizm, *Unutma Sancısı*’nda da yerini bulmuştur. “Aşk Örtür”, bir gönülde iki sevdâyı barındırmak isteyen, bunu başaramayıp gönlün asıl sahibine “sevdamı kaldır gönlümden...” diye yalvaran Derviş Ahmet’in öyküsüdür. Dervişe söylenen insana söylenmiştir aslında. Dervişe gülen hepimize gülüştür bu yalancı dünyada.

“Botlarımın Götürdüğü Yer” ve “Kayıp Resimler”de hafızalarının yalnız bıraktığı kahramanların öyküsü anlatılıyor. “Hafıza zamana endeksli çalışmıyor. Hafızanın kendine ait bir kurgusu var.” diyor anlatıcı. İnsan yaşlandıkça kalp, hafızanın sokaklarında doğduğu yerlerde geziniyor. Dış dünya ile kendi arasına çekilmiş bir perdenin desenlerinde kayboluyor kimi zaman. Kaybolduğu dünyadan dönemiyor, dönse de hiçbir şeyi yerinde bulamıyor.

Kitabın son iki öyküsü “Sinekli Sevgili” ve “Sombahar Ninnisi”nde pişmanlığın, anlamsızlaşmanın, kaybolmuşluğun sancısını çeken kahramanların ortak özellikleri hüznü yaşayan kadınlar olmaları. Canı yanan, ahlar içinde yok olmayı hatta hiç olmamayı dileyen kadınlar...

Zeynep Sati Yalçın’ın öykülerinde, kahramanların bize söylediği pek çok şey var. Her biri, kendinden olmayan ama kendiyle bütünleşen, varlığının tanımında yerini alan kalıpların, sınırların sancılarını yaşayan kahramanlar. Okur, bildiği ama çağdaş dünyanın koşuşturmasından kulak ardına attığı sancılı başlıkları bir de bu kahramanlardan dinlemeli diye düşünüyorum. Çünkü hikâyeler aslında, bizim dünyamızdan kahramanların dünyalarına yansıyandır.

HATİCE BİLDİRİCİ

Öykü ve Deneme

Bazen bir öykü kitabının içinde, bir dergide ya da mutfağında yer aldığım dergilere öykü olarak gönderilmiş metinleri okuduktan sonra “Ama bu bir deneme.” dediğim oldu birçok kez. Bu metinlerde olay kenara çekilmiş ve yerini düşüncelerin akışına bırakmıştı. Bazen de kısa bir denemenin bir iki dokunuşla rahatlıkla bir öyküye dönüşeceğini sezdim. Hatta kendi karamalarım da bu iki türün sınırlarında gezdiğimi anladım. Bu tecrübeler, deneme ve öykü arasındaki ilgi üzerine düşünülebileceğini fark ettirdi bana. Ama ilk önce edebî türler arasındaki bu yakınlaşma ve geçişkenliğin nedenini kavramak gerekiyordu.

Düşündüm ki son yüz yılda evreni fizik olarak kavrayışımızın ve içinde kendimize açtığımız yerin belirsizliği, bunun metafizik karşılığı, özgürlükler ve iletişimin gücü; bütün sınırların sorgulanmasına yol açıyor. Hatta yeni insan bu sınırları âdeta eritiyor. Bunun yansımaları neredeyse her alanda kendini gösterirken bu sınırların erimesine bağlı olarak 21. yüzyılda türler arasındaki geçişkenliğin her geçen gün daha bariz hâle geldiğini görüyoruz. Edebiyat da eriyen sınırlardan ve bu geçişkenlikten nasibini alıyor. Aslında edebiyatta hiçbir zaman türler arasında çok keskin çizgiler olmadığını söyleyebiliriz. Şiir; duygu, tahkiye ve/veya düşünceyle örülür, metaforlarla yolunu bulur ve söz sanatlarıyla süslenirdi. Tahkiye ile kurulan eserler de şiirsel söyleyişten uzak duramazdı. Bunu; Batı’daki tiyatro metinlerinin manzum olmasını, mesnevileri, destanları anarak somutlaştırabiliriz.

Yazılı kültürün kendine açtığı geniş alanda roman, deneme, eleştiri, makale, anı, gezi gibi türlerin ortaya çıkması ve sınırlarının belirlenip tanımlarının yapılması bu türler arasındaki gelgitleri hiçbir zaman durduramadı. Edebiyatın büyük bütünlüğü, kendi içinde çalkalanmaya hep devam etti. Bugün fizik anlayışından zaman algısına, ulaşımdan haberleşmeye, bilginin ulaşılabilirliğinden savaşımlara, giyinişimizden yiyip içmemize her şey bu kadar hızlı bir dönüşüm içindeyken kültürün bir birimi olan edebiyatın değ-

şime uğramaması, türlerin bir farklılık göstermeden yollarına devam etmesi söz konusu olabilir mi?

Buradan deneme ve öykü türleri arasındaki yakınlaşmaya gelelim. Bundan yüz elli yıl evvel deneme ve öykü arasında bir ilgi kurmak belki de zorlama bir uğraş olurdu. Çünkü kısa hikâye, halk hikayeciliğine yani dikkat çekici bir olayın tahkiyesine dayanıyordu. Zaman ve mekân hiçbir belirsizliğe mahal bırakmayacak biçimde kronolojik olarak olayın zemininde duruyordu. Bugünse modern öykü için bunların sabit bir tavır olduğunu söyleyemiyoruz çünkü olayın gücü çok zaman yerini düşüncenin iklimine bırakıyor. İşte bu yüzden düşünce bağlamında kesişen bu iki tür arasındaki ilgi üzerine düşünebilmemize imkân sağlayan şey, denemenin çok da değişmeyen doğası ve öykünün bir evrim geçirerek bugün geldiği yer olmalı. Evet, deneme öyküye yaklaştı; öykü kendini denemenin kucağında buldu. Şartlar onu denemeye doğru yavaş yavaş çekti. Denemenin değişmeyen doğası derken dayandığım yer, denemenin klasiği olarak görebileceğimiz Montaigne denemeciliğidir.

Denemenin, yirminci yüzyılda modern bir boyut kazanırken eleştirel denemeyi de doğurduğunu burada not düşmeliyiz. Eleştirel deneme; kavramların, sanat eserindeki özellikle de edebî metinlerdeki iz düşümleri ve sosyal yaşamdaki karşılıkları üzerine düşünmeye başladı. Bunun yolunu açan Frankfurt Okulu bizde de güçlü temsilcilerini ortaya çıkardı. Bu modern deneme ya da eleştirel deneme derinlikli okumalardan yeni felsefi nazarlar çıkardı. Ancak, Montaigne tarzı denemenin öldüğünü iddia eden Lukacs gibi denemeciler haklı çıkmadı. Klasik Montaigne denemeciliği bir edebî tür olarak geniş imkânları ile ilk halini muhafaza etmeye devam ediyor ve form olarak âdeta bir ihtiyaca karşılık geliyor.

Montaigne *“Herkesin gözü dışarıdadır, ben gözümü içime çeviririm, içimde gezdiririm. Herkes önüne bakar, ben içime bakarım. Benim işim gücüm kendimledir. Hep kendimi seyreder, kendimi yoklar, kendimi tadarım.”*¹ diyor. Aslında o, denemelerinde kendini insanlığın bir numunesi kabul edip kendinden yola çıkarak insanı ve dünyayı çözümlemeye çalışıyor. İşte öykünün de evrildiği yerde yakınlaştığı deneme türü tam da bu arka plana sahip.

Tekrar Montaigne’in cümlelerine dönmek istiyorum: *“Ruhumuzun ele avuca sığmayan akışını gözlemek, onun karanlık derinliklerine kadar inmek, türlü hallerindeki bunca incelikleri ayırt edip yazmak sanıldığından çok daha zahmetli bir iştir.”*² Bugünün sanatçısından da haber veriyor sanki bu sözleriyle Montaigne. Öykü bugün ben’in kendine ve dünyaya dair düşünmesinin yuvalandığı ve boy verdiği yerde denemenin sınırlarından çok da uzakta

¹ Denemeler, İş Bankası Y., 2011, s. 130,131.

² Age, s. 5

durmuyor. Deneme yazarı bir kavram üzerinden deneyimlere dayalı görüşlerini bir üslubun sığınağında bize sunarken sebep sonuç ilişkilerine dayanabiliyor, mantık kurallarına başvururken birden oradan uzaklaşıp mistik değerlendirmeler yapabiliyor ve bir fikir yürütme yolu geliştirerek bize bir iddia sunabiliyor. Peki, bugün öykünün bunu yapmadığını söyleyebilir miyiz? Öyküde anlatıcı kahramanın bilinç akışı ile fikirlerini bize aktarmasıdır en çok da öyküyü denemeye yaklaştıran.

Bakın, hem denemede hem öyküde başarılı bir isim olan Fatma Barbarosoğlu, Cihan Aktaş'la yaptıkları söyleşide Aktaş'ın “Şimdiye kadar üç değişik türde kitap yayınladın. Bunların içinde senin için denemenin özel bir yeri var mı?” sorusuna şöyle cevap veriyor:

“Yazarken yazılan her metin çok özel geliyor. Benim için yazdığım süreç önemli ve o süreçte hikâye ya da deneme yazıyor olmak birbirinden çok farklı değil. Ele alacağım konu onun biçimini ve biçimini kendi içinde taşıyarak bana ulaşıyor. Yani, konunun önce musikisini duyuyorsam yazmaya başlarım. O musikininki makamı, elimdeki metni hikâye ya da deneme yapar.”³

Burada yazar önce konuyu buluyor, sonra da musikisini yani o konunun bir su gibi akacağı yolu muhtemelen konunun hangi veçhelerini ele alacağını da tespit ediyor. Peki, o bir öykü mü deneme mi olacak? İşte o da musikininki makamı meselesi ona göre. Yani makama kadar konu, deneme için de öykü için de aynı. Nitekim söyleşinin devamında Aktaş *“Hikâye ile denemelerin içi içe geçiyor. Hikayelerinde deneme denemelerinde hikâye tadı var. ...”* diyerek meseleyi buradan açmasını istiyor Barbarosoğlu'ndan. O da şöyle dillendiriyor görüşünü:

“Bu tespit beni çok mutlu ediyor. Esasen tam da böyle olsun istiyorum. Çünkü felsefe okudum, sosyoloji ile serüvenli bir doktora macerası yaşadım. Dolayısıyla düşünce yoksa benim için hikâye de yok, deneme de yok. Hikâyede vaka, sadece iskelet. O iskelete hikâye adı altında elbise biçmeye kalktıysam eğer, sezgisel olarak peşine düştüğüm şeyler aşkınadır. Hayatın manasına dair bir şey yakalayabilme aşkıdır, beni hikâyenin peşinde koşturan. Bazen bu maya öylesine kabarmış bir şekilde karşınıza çıkar ki onu bir iskelet içinde biçimlendirmek çok sınırlayıcı gelir. Gidebildiği yere kadar serapa gitsin istersiniz. O zaman denemenin vadisinde akmaya başlarsınız.”⁴

Gerçekten, öykü yazan birinin içinde yaşadığımız bu dönemde yolunun düşünce ile kesişmemesi düşük bir olasılık. Felsefe ile meşgul bir öykü yazarının eserine bunu iliştiirmesi ya da kurguyu bunun üzerine kurması da gayet tabii bir sonuç. “Tam da böyle olsun istiyorum.” diyor hatta Barbarosoğlu.

³ Fatma Barbarosoğlu, *Sözüm Söz*, Profil Y., 2015, s. 189.

⁴ Barbarosoğlu, s.191

Bu iki tür arasındaki bağı mutlulukla karşılıyor. Düşüncesinin yol almasını istiyor; bunun için hangi tür daha elverişliyse meseleye oradan yürüyebileceğini ifade ediyor. Belki onun gibi birçok öykücü bu sebeple denemeci aynı zamanda.

Tahkiyeden mahrum bir roman düşünmek zordur. Ancak bugün tahkiyesiz öykü tuhaf bulmadığımız bir üslup ve böyle bir öykünün, muhayyilenin imkânlarından çok düşüncenin ikliminde boy verdiğini söylemek mümkün. Tam da burada yazar bunu nasıl yapıyor diye soruyorum? İlk araç yukarıda belirttiğim gibi bilinç akışı. Yazar düşüncelerini, akıl yürütmelerini kahramanının bilinç akışı ile gerçekleştiriyor. Bireye odaklanan öykü çok zaman bu bilinç akışı ile yaptığı biraz da gelişi güzel ilerleyen akıl yürütme eylemi ile denemenin sınırlarında dolaşıyor. Olay örgüsünün kaybolduğu bir öyküde, hatıralara benzeyen çekirdek olayların etrafında dönen düşünceler de denemenin kapılarını çalıyor.

Felsefe yapılan her zeminde “insan” ve bir bakıma “birey” merkezî konumdadır. Kanaatimce deneme ve öyküyü birbirine en çok yaklaştıran Montaigne’in işaret ettiği ve modern öykü kuramlarında da altı çizilen husus, metnin merkezinde bireyin duruyor olması: Yazarın ve anlatıcının kendinden yola çıkıp yine kendine dönmesi.

Deneme yazarı gibi öykü yazarı da başına buyruk fikirlerini kahramanına söyletebilir, yazdırabilir ve denemede olduğu gibi kahramanına bilimsel pasajlar bile söyletse referans vermez. Yazarın özgür küçük odasıdır her ikisi de ve kesiştikleri yerde, o küçük odada, yüzleşmenin durduğunu görmek hiç de zor değil. Nitekim Walter Benjamin “Hikâye anlatıcısı, dürüst adamın kendisi ile yüzleştiği kişidir.”⁵ diyor. Galiba bunu en iyi bu türlerin yazarları bilecektir: sağlam bir öykü, yüzleşmeden ve hesaplaşmadan ortaya çıkmaz; aynı deneme gibi.

Son olarak yine Barbarosoğlu’na dönüyorum. Barbarosoğlu yukarıda da atıf yaptığım söyleşisinin sonunda deneme ile ilgili şunları zikrediyor: “*Denemeci her bakımdan Araftadır. Çünkü denemenin sınırları belirsizdir. Edebiyat ile felsefe arasında bir yerde duruyor olmak, onu ne edebiyata dahil ediyor ne de felsefeye. Çünkü denemeci, üslûp olarak edebiyatın sınırları arasındadır, konu ve muhteva olarak felsefenin.*”⁶ Evet, deneme edebiyatla felsefenin kesişen kümesinde duruyor. Buna mukabil öykü, diğer edebî metinler gibi düşünmenin belli kıstaslarını taşıdığı anda yüzünü felsefeye dönüyor ve hatta bir felsefi metin olarak okunabiliyor. Düşüncenin iklimi bu iki türü de bünyesinde olgunlaştırabiliyor.

⁵ *Son Bakışta Aşk*, Metis Y. 2018, s.112.

⁶ Barbarosoğlu, s.197

İSMAİL SÜPHANDAĞI

Adalet Ağaoğlu'nun Öykülerinde “İnsan”

“İnsanı bulan, daima kalır.”

A. H. Tanpınar

Adalet Ağaoğlu öykülerine toplumun farklı kesimlerinden karakterleri özenle taşır. Bu karakterler üzerinden onların temsil ettikleri kurumlar, eserler, yapılar eleştirel gözle okunur, yansıtılır, bazen ironiyle, kimi zaman da parodileri yapılarak olumsuzlanırlar. Bürokrat, müteahhit, aydın, yazar, öğrenci, esnaf, işçi, mahalle sakini, aile üyeleri, köylü gibi karakterlerin yanında bir de şahsında kentte mukim insanı ya da bir tür “genel”i temsil eden karakterler vardır. Doğrudan ya da dolaylı hangi kurum ya da sınıf, hangi konu etrafında gelişen olaylar söz konusu edilirse edilsin bunlar insanı aramada ve bulmada bir araca dönüşürler. Şöyle de sorulabilir. Ağaoğlu öykülerinde kurum ya da sınıfları, yoksulluğu ya da çürümüşlüğü, iş hayatını ya da bürokrasiyi, işçiye ya da sıradan hayatları mı anlatıyor yoksa tüm bunları insanı bir yönüyle ele almada bir araca mı dönüştürüyor? Öykülerinde oldukça başarılı bir dolayım ile gerçekleştiren Ağaoğlu'nda kanaatimizce her şey insana bir yönüyle dokunabilmenin tırnak içinde bahanesidirler. Öyle ki bu öykülere seçilen konular ne denli farklı olursa olsun hemen hepsinde, farklı eğilim ve hassasiyetleriyle, farklı oluş ve görünüşleriyle, farklı *mütenakıs hakikatleriyle* var oluşunu gerçekleştirme ve iyileştirme yolunda çabalayan “insanı” buluyoruz.

“Şiir ve Sinek” öyküsü bu bağlamda zikredilecek öykülerden biridir. Bu öyküde ince şeylerin hep bir engele takılmasından, araya giren küçük ayrıntılar yüzünden ertelenmesinden, gerçekleşmemesinden yakınılan bir durum vardır. Annesi için yazdığı şiiri annesine okumak için bir türlü uygun vakti bulamayan kızı, tam bulduğunu sandığı sırada araya giren bir sineğin vızıltısıyla yine uygun vakti kaçırmış. Nihayetinde şiirini annesine okuyamadan

okuluna geri döner. Burada gündelik hayatın içinde, adına ister yazgı densin isterse başka bir şey, iyi şeyler umulurken araya çoğu zaman bir şeylerin girdiği, bir takım küçük engellerin umulanı askıda bıraktığı görülür. Soluk Soluğa şiirinde Cevat Çapan da benzer bir temaya odaklanır: "... Bitmeyen bir kavuşmadır da aşk / Araya her zaman bir şeyler girer / Bazen kendi sevincinin kanat gölgesi / Bazen nabzın hızı yüreğin titreyişi..." "Şiir ve Sinek" öyküsünün bir tür şerhi olarak görebileceğimiz bu şiirde görülen de hayatın olağan akışında umulan şeylerin hesap edilemez küçük ayrıntılara takıldığıdır.

Ağaoğlu, oyun yazarlığından öykü ve roman yazarlığına geçişinin gerekçesi olarak mesajlarını vermede ve insanı yakalamada arzu ettiği biçimleri oyun yazarlığında bulmakta zorlanmasına bağlar. Roman ve öykünün insanı bulmada yazara daha da elverişli geldiği açıktır. Öykülerinde tema ile konu arasındaki ayrımı oldukça başarılı bir şekilde veren yazar, bu yönüyle Türk edebiyatında özgün bir yerde durur. Tema ile konu arasındaki ayrımı yapmada pek de parlak bir tecrübeye sahip görülmeyen birçok yazara karşın Ağaoğlu, öykülerinde bilhassa dolayımamaya bilinçli şekilde yönelir. Tema ile konu arasındaki ayrımı x ve y gibi ayrı iki düzlemde sunmayı başaran yazar, dolayımamayı metnin kurgusal yapısında öne çıkarır. Onun öykülerinde tema x ise konu y'dir. Âdeta x'in y üzerinden anlatımına tanıklık ederiz. Bu bağlamda o Tanzimat ile birlikte başlayan roman geleneğimizde x'in x üzerinden anlatımına tepki gösterir. Bununla birlikte öykülerinde ideolojik saiklerle karakterlerine herhangi bir yön tayin etmez. Onlar ne ideolojilerinden ne de herhangi bir aidiyete gönderme yapacak şekilde kimlikleri üzerinden iyi ya da kötü diye sunulurlar. Ne şehirlisi ne köylüsü ne işçisi ne bürokratı sadece temsil ettikleri üzerinden ele alınır. Onda ne öğretmen iyidir ne muhtar kötü. Ne ağa kötüdür ne de işçi iyi. Verili olanla hesaplaşma içine girerek âdeta "İnsanı bulan daima kalır." (Tanpınar, 1992: 483) ilkesine sarılır. Sanat eserini bir düşünce eseri olarak kabul eden yazara göre sanatın gerçeği, arayış üzerine kurulur: "Ağaoğlu'na göre sanat eseri her şeyden önce 'bir düşünce eseridir'. Tek gerçeği 'arayış', aynı zamanda 'muhalafet' olan sanat ve edebiyatın var oluşunun tek nedeni 'gün'le ve düzen çatışmasıdır'. Sanat 'öteye bak'ması, 'arama'sı, 'kurcalama'sı, ve olan 'eşme'siyle bu varoluşunu gerçekleştirir. Sanat aynı zamanda temelinde uyumsuz, olmazı barındırır ve doğasında aykırılık vardır" (Uğurlu, 2003: 65,66).

Ağaoğlu öyküsü, düz tahkiyenin sınırlarını aşar. Dolayımama farkındalığı ve yetkinliğiyle o, öyküsünün temini bir konunun ardına gizler. Konunun sürükleyici, içe işleyici, çarpıcı, ayırkısı ve çatışmacı, baş kaldırıcı, şiirsel, fark'ı açımlayıcı, fark'ı yüceltici ve fark'ta gösterici yönleriyle kurgulanışı, bunların ardında olan temaya doğru okuru bir düşünsel eyleme sürükler.

Şunun da belirtilmesinde yarar vardır. Ağaoğlu, sanatı ve sanat eserini düzen ile çatışma içinde görür ve kabul eder. Yukarıdaki alıntıda belirtil- diği üzere sanatı kurcalayıcı, sorgulayıcı, eşleyici, arayış içinde, uyumsuzu ve olmazı barındırıcı bir nitelikte sunar. Öykülerinden hareketle denebilir ki yazarın sanata yüklediği bu sıfatlar, muhtemelen iki nedenden kaynaklanır: İlki, teknik bir eylem biçimi olarak sanatın gerçekliği ile doğanın gerçekliği- nin birbirinden farklı olmasıdır. Çünkü “doğanın üretimi, sanat üretiminden bambaşka niteliktedir” (Lenoir, 2004: 63). Bunu ilaveten sanatın gerçeği *zu- hura erdiren* vasfından da söz etmek gerekir: “Sanat, gerçeği açığa çıkarmak amacıyla başka deyişle: “göstermek üzere gerçeğe aracılık etmek için ya- lan” söyler (Farago, 2011: 28). Bu durum sanatın üzerine kurulması öneri- len dolayımlayıcı yapısını neredeyse zorunu kılar. Aksi takdirde sanat; düz tahkiyenin sınırlarında, ders verici, nasihati ya da acıyı ifşa edici yönleriyle işlevsel kılınır. Yazar sanatta bu ufka açıkça mesafeli durur. Sanata muhalif bir yol tayin eden yazara göre muhtemelen ikinci sebep ise aslî yolundan bir tür sapma içinde seyreden insanlık tarihinin bizzat kendisidir. Sanat bu sapmaya tepki gösterir. Bunu yaparken uyumsuzu, çatışmaya, ayrık olana ya da anarşist tutuma başvurabilir. Sanatın başına bu işi böylece açmış olan bir yerde insanlığın sefaletle, acıyla, zulümle, hileyle, baskıyla, aldatmayla yol alan tarihinin bizzat kendisidir denebilir. Bu ikinci sebepte belirtilen sapmayı okura hissettirebilmenin, okurda iz bırakacak şekilde ele almanın yolu ise birinci sebep etrafında belirtilen teknik detaylarla mümkündür. Nitekim yazar, öykülerinde yer verdiği karakterler itibarıyla, konular ve kur- gular itibarıyla bu izlekte seyreden bir *düşün sanat* kişisi olarak edebiyat tarihinde yerini alır.

“Kimi Zaman da Yapayalnız Gitmek Uzun ve Çok Dönemeçli Yolları” öyküsü; edebiyatı küçük hesapların, muhteris duyguların aracına dönüştü- ren duyarsız, düzenbaz ve kaba bir yazarın ironik dille yergisidir. Bu öyküde “Cahil yazar Osman Hasat’ın bilgiçliği karşısında aydın mühendis anlatı- cı kahramanın cahillik taslaması, tezdı ve ironiyi oluşturur. Bu yapı içeri- sinde Osman Hasat’ın düştüğü gülünç durumlar ile mühendisin saflığında ısrar ediş i ironiyi artırır (Coşkun, 2013: 159).” Yol imgesi, bilgiç ve kaba yazarın gerçek yüzünün görünür kılınmasının imkânı olarak öne çıkarılır. Öykü sade bir kurguya sahiptir. Doğu’ya bir yolculuk gerçekleştirecek olan Mühendis’e, bir gazetede çalışmakta olan Osman Hasat’ın da eşlik etmesi önerilir. Osman Hasat, gazeteye Doğu Anadolu, şantiyelerdeki yaşam, dina- mitlenen dağlar üstüne bir yazı dizisi yazmak için gözlem amaçlı yolculuğa çıkmaktadır. Yolculuk boyunca Osman Hasat’ın konuşma ve tavırları anlatıcı Mühendis’in gözünden verilir. Osman Hasat üç yıl gibi bir zaman aralığına

“dört röportaj, iki deneme, beş inceleme ve iki roman” (s. *Hadi Gidelim*, s.77) sığdırmıştır. Gözlem için yola çıkmış Osman Hasat’ın yolun önemli bir bölümünde uyuması, bu düzenbaz ve seviyesiz yazarın neredeyse en masum davranışdır. Osman Hasat, okurunu güdülmesi gereken olarak görmekte, ona bir şeyleri yutturmaya düşünmekte, yazarlığı basit iş saymakta, insanların nezaketini kullanmakta ve hayatı düzenbaz bir şekilde yaşamayı beceri kabul etmektedir.

Osman Hasat, kişilik olarak yaptığı kabalıkların farkında olmayan, yanındaki inceliklerini hiçbir şekilde göremeyen, kendinde taşıdığı kusurları başkasında gördüğü anda onu ağır şekilde itham eden, kıran ve aşağılayan tavırları yüzünden kendisiyle yol alınması neredeyse imkânsız bir cahil tip olarak sunulur. Yazar, Osman Hasat gibilere karşı nasıl davranılması gerektiği konusunda açık seçik bir tepki biçimini bulma konusunda muhayyerdir. Esasen buna inceliğin kabalık karşısındaki çaresizliği de denebilir. Zira Osman Hasat gibileri, kendilerine verilecek olan tepkinin nedenini âdeta anlamayacağından ya da kendilerini “hakikat merkezi” olarak gördüklerinden muhataplarına her türden suçlamayı kolayca yöneltebilir, onları kolayca yargılayabilirler. Anlatıcı mühendisin, kabalık karşısında azalan hatta neredeyse yok olan özgüveni, esasen muhatapın bir tür olgunlaşmamış zihin durumu ve karakteriyle ilgilidir. Öyle ki Osman Hasat, “Devran değişiyor. Şimdi artık yazdıklarımda ölümlere değil, açgözlülüğe, açıkögözlülüğe daha çok değinmem gerekecek.” diyerek karakter itibarıyla dürüst olmayan yanını âdeta iyi bir hasletmiş gibi sunuyor. Esasen öyküde yol boyunca Osman Hasat üzerinden muhtemel bir yazın ortamı sorgulanır.

“Eskiden, Bir Sabah...” öyküsünde de yazar, başka insanların duyarlılıklarını fark etmeyen, kendi kabalığını görmeyen, bilinçli ya da bilinçsiz kendini hakikatli, muhatapını hakikatsiz belleyen tavırlardan duyulan rahatsızlığı dile getirir. Öyküde anlatıcı, “orada tezgâhların üstüne, raflara sıralanmış kitapları gözden geçirerek bekliyordum. Delikanlı kucağında kitap yüküyle içeri girince küt diye tosladı sırtıma. Tezgâhın üstüne yüzükoyun kapakları verdim” (*Sessizliğin İlk Sesi*, s. 67) diyerek öyküye başlar. Bundan sonra anlatıcı, olay karşısında bir özür beklentisi içine girer ve sorar: “Hadi bakalım, şimdi karar verin böyle bir durumda ne yapılacağına” (*Sessizliğin İlk Sesi*, s. 69). Yazar, bu tavır karşısında gösterilecek muhtemel tepkileri sıralar ve nihayet verdiği tepkiyi anlatır.

Yazarın “Özgürlükçü” öyküsünde de Osman Hasat’ın başka bir çeşidini görmek mümkündür. Öykü “Nankörler! Beni unuttular. Herkes beni unuttu. Kimse beni anlamadı. Özgür olalım, özgür olsunlar diye ömrümü verdim onlara. Ne oldu? Hiç.” (*Yüksek Gerilim*, s. 85) ifadeleriyle başlar. Daima anla-

şılmak isteyen Özgürlükçü' nün anlamak diye bir derdi yoktur. Bu karakter, hakikati kendinde temellük eden bir nazarla etrafına bakar. Böyle bir bakış açısına sahip olanın kendini yanılgı içinde görmesi neredeyse imkânsızdır. Ona göre haliyle yanlış olan, eksik olan hep muhataptır. Yazar ironik olarak esasında bir tür cahillik durumuna işaret bu zihin yapısını özgürlükçü diye kodlar. İronik dille yazar özgürlükçü olarak geçinen karakterin, esaret üretici bir zihin yapısına sahip olduğunu imler.

Ağaoğlu, "Sen Ey Kutsal Işık" öyküsünde bir yönüyle insanın hayrına olan şeyi va'z eden dinin, insan eliyle nasıl da bir sömürü aracına; aynı şekilde halka hizmet makamı olan konumların insan eliyle nasıl da bireysel ihtirasların tatmin alanına dönüştüğünü imler. Öykü, Papaz Efendi'nin Tanrı'ya yakınlık, Belediye Başkanı'nın ise seçilmek adına halkın sefaletini göz ardı etmesine odaklanır. Papaz Efendi kilisenin mumlarını arttırmakla, Belediye Başkanı ise Büyük Kumandan'ın ışık kaynağını sürekli kılmakla meşguldür. Her iki durumda da yoksulluğu fark edilmeyen halk vardır. Halk ne Papaz Efendi'den ne de Belediye Başkanı'ndan umutludur. Papaz Efendi de Belediye Başkanı da halkın kendilerini avladıklarını, kullandıklarını fark ederler. Fakat öykü, bu düzlemde ifade ettiklerinden daha fazla mesaj içermektedir. Burada yapısal olarak Papaz Efendi'nin dini, Belediye Başkanı'nın ise dünyevi iktidarı temsil ettiği söylenebilir. İki iktidar da halkın yoksulluğunu fark etme hususunda benzer bir duyarsızlığa sahiptir. Halk, iki iktidara karşı kendini savunma mekanizması geliştirir ve iktidarlara dolaylı yoldan kullanır. Diğer ifadeyle halkın dinî ve dünyevi iktidarlardan umudu pek yoktur. Kendi sefaletlerini görmeyen iktidarlara samimiyetine inanmazlar. Zira onlar için gerçek, içinde bulundukları yoksul ve sefil durumlarıdır. Bunun görülmemesi, onların yüce ideallerinin geçerliliğini ve meşruiyetini halk nezdinde azaltır hatta hiçe indirir. Ayrıca burada bir döngünün oluşturulduğu görülür. Döngü âdeta yönetim erki ile halk arasında sağlanan diyalektiğin yapısını ortaya koyar. Büyük Kumandan figürü, ayrık yapılar arasındaki döngüyü bağlantılı kılan unsur olarak belirir.

Halkın iki iktidardan da uygun olmayan yollarla elde ettiği şeyin ışıkatış olduğı görülür. Halk aşırıldığı ateşler sayesinde işlerini görmekte, hayatlarını idame edebilmektedirler. Ateşin sahibi iktidarlara ve ateşe ihtiyacı olan halk karşı karşıya gelir. Burada ateş, simgesel değer bakımından Promete'nin tanrılardan çalıp insanlara armağan ettiği ateş olarak düşünülebilir. Ateşin, mitolojide bilgiye karşılık geldiğı ifade edilir. Başka deyişle insanlar, Promete'nin tanrılardan çaldığı ateş sayesinde varlıklarını sürdürebilme imkânına erişmiştir. Promete çaldığı ateşe karşılık tanrılar tarafından cezalandırılır. İnsanlar ise ateş sayesinde varlıklarını sürdürürken Promete'ye dost,

tanrılara ise düşman olurlar. Nihayetinde varlıklarını tanrılara rağmen elde etmiş oldukları açıktır. Bu öyküde de halklar, iktidarlardan tırnak içinde ışığı aşırımlarına yardım edenlere dost, ışığın kaynağını elinde bulunduranlara ise tırnak içinde düşman konumdadırlar. Mitolojide çalınan ateş bilgiyi temsil eder. Diğer ifadeyle tanrıların insanlardan esirgedikleri *bilgidir*. İnsanlar da uygun olmayan yollarla elde ettikleri bilgi sayesinde varlık içinde devamlılıklarını sağlamışlardır. Öyküde de halkların ihtiyacının ışık ve ateş etrafında şekillendiği görülür. Bunun bir yönüyle *bilgiye* tekabül ettiği düşünülebilir. Nihayetinde bilgi hem mitolojideki insanlar hem de öyküdeki halklar için varlıklarını sürdürülebilir kılmanın biricik imkânıdır. Bilgiyi elde etmenin güce erişmiş olmaya, güce erişmiş olmanın da iktidara meyilli bir yola girmeye imkân tanıdığı dikkate alındığında burada halkların yolunun bilgi sayesinde iktidara doğru seyrettiği söylenebilir.

Ağaoğlu, söz konusu öykü ile insanlık tarihine tepeden ve uzaktan bakmayı yeğliyor. Ona göre iktidarlar, yüce idealler adına halkların sefaletine göz yummuşlardır. Gerçekten bu iktidarlar yüce ideallere gönülden bağlılıkları nedeniyle mi hakları yoksulluğa terk ediyor? Hangi tanrı, kendisine yakın olmanın yolunu halkların sefaletine bağlı kılabilir? Veya hangi hakikat anlayışı, kendisine ulaşmanın yolunun, halkları yoksul bırakmaktan geçtiğini söyleyebilir? Papaz Efendi *ilahi yakınlık*, Belediye Başkanı da *halka hizmet* söylemine yaslanarak kendi meşruiyetlerini devamlı kılmanın dayanaklarını bulurlar. Ne ilahi yakınlık ne de halka hizmet söylemi, ölçülebilir dilin sınırlarında yer alıyor. Ölçülemezlik, doğasında barındırdığı belirsizlik veya gizem nedeniyle doğrudan ya da dolaylı hem baskı hem de çıkar aracına dönüşür. Halklar üzerinde doğrudan ya da dolaylı kurulan bu baskı ve sömürü düzeni, nihayetinde halkların zekâsının realitenin tahakkümü altında işlemesine yol açar. Onlar da kendi varlıklarını bir şekilde uygun olmayan yollarla sürdürmenin uğraşı içinde olurlar.

Ağaoğlu öykülerinde ister siyasi isterse başka alanda bir konuyu merkeze almış olsun, hemen hepsinde *insana* dokunabilmenin imkânlarını arar. Öykülerin konu, kurgu, izlek, sembol gibi kullandığı enstrümanlar, büyük ölçüde insana ulaşabilmenin aracına dönerler. Elbette bunlar, öyküyü estetik düzeyde var etmenin unsurları olarak önemlidir. İnsan yakalanmadığı takdirde bu unsurların başarılı bir terkibi nadiren işe yarar. Ağaoğlu'nda insan ne siyasi kimliğiyle ne başka bir sıfatıyla yer edinir. Örneğin "Muz" öyküsünde, yoğun iş hayatından ayrılmak zorunda kalan müsteşarın içine düştüğü boşluk sunulur. Burada, bir zamanlar bürokratik olarak iyi bir konumda olmasına rağmen başka hayatlara uzak kalan insanı suçlamaktan önce boşluğun insan hayatındaki ağırlığına vurgu yapılır.

Ağaoğlu'nun öykülerinde ortaya neredeyse ortak karakterde olan bir insanın görüntüsünün çıktığı söylenebilir. Bu kendini hakikatin merkezi olarak telakki eden insan tipidir. Kendi doğrularından kuşkusu olmayan bu insan; kabalığının, yıkıcılığının, muhatap olduğu insanı yaraladığının farkında değildir. Mutlakçı düşünüş biçimiyle bu insan tipinin yegâne meziyeti yargılamaktır. Birçok öyküde esasen resmi çizilen tipin de bu olduğu söylenebilir.

Kaynakça

- Adalet Ağaoğlu, *Hadi Gidelim*, Everest Yayınları, 2016 İstanbul
 Adalet Ağaoğlu, *Hayatı Savunma Biçimleri*, 2017 İstanbul
 Adalet Ağaoğlu, *Sessizliğin İlk Sesi*, Everest Yayıncılık, İstanbul 2015
 Adalet Ağaoğlu, *Sessizliğin İlk Sesi*, Everest Yayınları, 2015 İstanbul
 Adalet Ağaoğlu, *Yüksek Gerilim*, Everest Yayınları, 2016, İstanbul
 Ahmet Hamdi Tanpınar, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1992
 Beatrice Lenoir, *Sanat Yapıtı*, Çev: Aykut Derman, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2004
 Betül Coşkun, "Adalet Ağaoğlu'nun Hikâyelerinde Bir Eleştiri Vasıtası Olarak İroni", TAED, 2013, 145-170
 France Farago, *Sanat*, Çev: Özcan Doğan, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2011
 Seyit Battal Uğurlu, *Adalet Ağaoğlu'nun Hayatı, Roman ve Hikâyeleri Üzerine Bir Araştırma*, YYÜ, SBE, yayımlanmamış doktora tezi, Van 2003.

SERCAN CEYLAN

Kürşat Çelik'in Öyküleri: *Kara Hikaye*'lerde İnsan İçin Kaçınılmaz Olan

Öykü kendini, insan öyküyü tekrar etmekle hatırlanıyor dünyada. Yaratıcılığın, yaranın, aşkın ve ölümün hikâyesi, kişisel hafızanın ve her türlü anlatının sözlüğünde, kaynağında yer buluyor kendine. Aslında hikâyeler, zoraki katlandığımız, aşkla sarıldığımız, tartıştığımız, yadsıdığımız, bağrımıza bastığımız öyküler aklımızda. Herkesin hafızasındaki bir akışta, dolaşıp duruyorlar. Halk hikâyelerinde, mesnevilerde, masallarda, şarkılarda ya da mitlerde anlatılanlar da benzer öyküler. Bu öykülerde yinelenen acı, kaygı, aşk ya da pişmanlık yeni koku, renk, biçim ve çizgilerle bezenip tarihi, zamanı, sözü ve insanı inşa eden toplum kültürünü yaratıyor. Kültürün, toplumun uğradığı kıyılarda dolaşmak sanki yazar ya da şairin boynunun borcu. O bunu yaparken sanatın, yazının, hayalin sinir uçlarındaki kurmaca biçimlere bağlı. Kurmacanın atmosferi ona biçim ve öz kazandırıyor. Kendi öyküsünün a priori kahramanı olan yazar, bir diyalektiğin de içinde. Bazen karanlıktan bazense aydınlıktan yana. Modern roman ve öykü bu diyalektik, otobiyografik, kurmaca 'tarafgirlik' yapısını içeriyor.

Yazar bazen karanlıktan bazense aydınlıktan yana. Mesela *Kara Hikaye*'in¹ 'kara'sında bu tercih kendini ele veriyor. Yine de arzulanan hangisi, belirlemek zor görünüyor. Kürşat Çelik'in öykülerinde kahramanlar arzu ve teslimiyet arasında. İstemek ve yitirmek gibi dilemmalar, içlerini kurcalıyor. Bu kahramanlar modern hayatın gündelik manzaralarında, dünyayı hatırlamak ve bir an önce unutmak çatışmasını yaşıyor. Kimi zaman çaresizlik ve yorgunluk dolu karanlıklarda, bir başlarına yitip gidiyorlar.

Kara Hikâye, yazarın *Dergâh*, *Mahalle Mektebi*, *Türk Dili*, *Post Öykü* gibi dergilerde yayımlanan öykülerini bir araya getiriyor. Bir ilk kitap. Kürşat Çe-

¹ Çelik, Kürşat, *Kara Hikâye*, Ketebe Yayınları, İstanbul, 2020.

lik'in bu ilk öykü kitabında toplam on iki öykü var. Yirmi dokuz yaşındaki yazarın öyküleri üzerinde, sanki kendi kurmaca dünyasını da çevreleyen gölgesi var. İnce bir çatlaktan sızan suyun nimeti gibi otobiyografik bir esinti denebilir buna. Kendi yaşamından, yakın çevresinden edindiği gözlem ve izlenimler, sade bir dille, yalın bir anlatımla, gerçekçi bir kurguyla birleşiyor.

Çelik'in öykülerini niteleyen kara, sözcük anlamıyla karamsarlığı, umutsuzluğu çağrıştırıyor da olsa öykü için başka bir işaret taşıyor. Çünkü Türk edebiyatı geleneğinde 'kara hikâye'nin bir karşılığı var. Pertev Naili Boratav bu kavramı, "Halk hikâyelerinde nazımla karışık hikâye haline gelmemiş metin"2 şeklinde tanımlar. Kısaca türküsüz, nesir şeklindeki anlatmalardır bunlar. İkinci bir hikâye ya da masal eklenen metinlere 'kara hikâye' yerine 'karavelli' demek gerekiyor. Hem kara hikâye hem de karavelli, modern edebiyat bağlamında sık değinilmeyen kavramlar. Belki halk hikâyeciliği çerçevesiyle sınırlı kalmasından dolayıdır bu. Oysa Çelik'in öykülerinde şehrin, kaldırımların, yalnızların seslerini duyuyoruz. Modern kaygıları, modern insanı merkeze alıyor bu öyküler. Ancak yazar ister istemez geleneği güncellemiş oluyor. Öyle ki bir yazarın bundan kaçması neredeyse olanaksız.

Türk öyküsünde Ömer Seyfettin, Memduh Şevket ve Sait Faik'e bakarsak güçlerini bir bakımdan sadelik ve gerçeklikten aldıklarını görürüz. Yazarın dili eğer yetkin bir gözlem gücü ve ayrıntı titizliğiyle yola çıkmışsa, yaşamın gerçekleri ve hayal vaatleriyle doludur. Bilgi ya teknik değil, etkileyici olan yaşamın kendisidir çünkü. Söz gelimi Sabahattin Kudret Aksal ya da Necati Tosuner'de okur, metnin diline, temposuna ve alışmakta fazla zorlanmaz. Ayrıntılara, olay ve durumlara nüfuz eder. Zorluk, öykülerdeki hüznün, yalnızlık, çaresizlik gerçeklerini kabullenmeye çalışırken başlar. Kürşat Çelik'in öykülerinde de zorluk, bu noktada başlıyor.

Modern dünyanın iliklerine, gözeneklerine sinmiş duygusal ve düşsel çöküntüler, bireysel çözümler, *Kara Hikaye*'nin merkezinde yer alıyor. Kimi zaman bu çözümler; kendini gerçekleştirme ve acizlik arasındaki benlik kavgası, benlik endişesi gibi sorunlarla iç bunalımı, karamsarlığı tetikler vaziyette. Karamsarlığın ve her türlü yenilginin ya da hayal, rüya ve aşkın öykülerdeki ana mekânı çoğunlukla şehir. Çünkü şehir tarih aracılığıyla yüz, yüz elli yıldır mideye indirdiği insanları bir türlü öğütemiyor. Zaten bireysel çözümler de insan şehre karışamayınca, şehirle bütünleşemeyince başlıyor.

Çelik'in öykü kahramanları, evlerde, sokaklarda, caddelerde, otobüslerde ve vapurlarda huzuru, hayatı, aydınlığı arıyor. Özellikle ev ve sokakların modern insan hayatındaki travmatik anlamı, bu kahramanlarda gittikçe ontolo-

² Boratav, Pertev Naili, *Folklor ve Edebiyat* 1, Adam Yayınları, 1982, s. 354.

jik bir hal alıyor. “Hiçbir Şey Bilmiyorum” adlı öyküde bunu görmek mümkün. Öyküde Rıfat, dünya gömleğine sığmaya çalışan yalnız, sıradan bir adam. Onun “benim bu dünyada yükümlü olduğum tek şey saklanmak” derkenki güçsüz, cılız sesinde yenilgiden çok bir hayal kırıklığı var. Benliğini, kimliğini bütünleyen en önemli figür, babasının ölümü, onu sersemletiyor. Bu ölüm, hayallerinin de yıkımı anlamına geliyor biraz. Babanın ölümü, çocuğun bilinci ve belleği için sarsıcıdır çünkü. Baba dayanaktır. Evlatlara çatı, aileye payandadır. Bu öyküde, babanın ölümünden duyulan sarsılma ya da sersemlemeye modern Türk şiirinde de rastlarız. Cemal Süreya “Gözümün biri söndü kör oldum” der. Aslında gözünün birini yitiren insan yine görür. Fakat babanın eksikliği gözü değil görmeyi kapatır, karartır. Yine Turgut Uyar “Kırbacıyla birlikte bir çam ağacına gömülü” babasını, hatıralarında arar. Çelik’in öyküsündeki Rıfat da böyledir. Babasını hatıralarında, yaşamında, zihninde arar. “Bu Böyledir” isimli öyküde de aynı arayış söz konusudur. Bu defa baba, hafızada tekrarlanan ‘ölüm’ sözcüğüyle hatırlanır. Çünkü “Bu böyledir. Babası ölünce insan, çılgın olur.” Öyküde ‘ölüm’ sözcüğü on sekiz kere yinelenir. Doğuştan çelimsiz ve hastalıklı bünyesiyle Rıfat’ın babasını kaybetme hikâyesi, çocuğun bilincini, belleğini odağa alır. “Babaların Gelmediği Cumalar” öyküsünde de baba ve çocuk arasındaki travmatik ilişki anlatılır.

“Unutmak” ve “hatırlamak” sözcüklerinin ise farklı biçimlerde, farklı kahramanların ve anlatıcıların diliyle, öykülerde tekrar edildiği görülür. “Gelenler Alevdi Ateşti İbrahim” böyle bir öykü mesela. Öykünün kahramanını İbrahim, ‘unutma’ hastası, ‘hafıza’ kurbanıdır. Kendini, gerçekliği, yaşamı unutturan travmasının temelinde ise bir aldatılma hikâyesi yatar. Ancak bu, onun benliğindeki çözülmeyi, çöküşü yeterince açıklayamaz. Aşk değil kendi sorunlu benliği çözer onu. Bir köşede unuttuğu sigara, modern insanın kendini unutması gibi, felakete, parçalanmaya dönüşür. Öyküde İbrahim, eylem ve düşüncelerine hâkimiyeti zayıf, biraz bön, Oğuz Atay’ın Beyaz Mantolu Adam’ı kadar edilgen, *Anayurt Otel’*nin katibi Zebercet kadar yalnız, sıradan bir adamdır. Anlatıcının “Ot gibi yaşamak yok bu dünyada” itirazına karşı da edilgendir. Onu alevlere atan aldatılması değil daha çok kendini bulamayışı, kendinden de çıkamayışıdır.

Kahramanın kendinden çıkamayışı, modern öyküden ana izleklerden biridir aslında. Çelik’in “At Hırsızları”, “Belki De Hayat” öyküleri bu izlekler etrafında kurgulanmıştır. *Kara Hikaye*’nin ‘kara’sından nasibini alan yalnızlıklar, yolculuklar ve rüyalar eşlik eder bu öykülere. Şehir, çıkmaz sokakların ve karamsar rüyaların merkezi figürüdür. “At Hırsızları”nda, “Buraya gelen varını yoğunluğunu unuttur” sözünü anlatılan, şehirdir. Anlatıcı şehirde, otobüs ve vapurlarda yolculuk ederken, bir gece önceki rüyasını çözmeye, anlamaya çalışır.

Bir süre sonra şehirle rüya, rüyayla kişisel hafızası birbirine karışır. Camiye, namaza yetişeyim derken akli şehirde, iş başvurusunu takip ederken akli rüyada kalır. Cami, şehir ve benlik, düzensiz bir zaman algısında, Proustvari bir hafıza dağınıklığında yer ve biçim değiştirir. Rüyasında at arabasında bir köpek gövdesi, o gövdenin üstünde kendi insan başını gören kahramanı, şehrin ve modern dünyanın hızı da afallatmıştır.

Çelik'in öykülerinde otobiyografik bir esintiden bahsetmiştik. "Belki De Hayat" ile "Tam Üç Kez Sela Okundu", bu minvalde okunabilir. İlk öyküde, şair Ö. E.'ye kitap imzalatmak isteyen genç bir adamın Kadıköy, Cağaloğlu, Sirkeci civarlarında İstanbul'u dolaştığı entelektüel bir macera vardır. Kahramanın "şair diye aradığım bu şey, bu şey aslında benim" dediği gibi, bir benlik arayışı da söz konusudur. Zaten kendisi de ilk hikâyesini dergiye gönderdikten sonra merakla yayımlanmasını bekleyen genç bir yazardır. Bir yazar olarak, modern insan olarak kendi kimliğini arar aslında. "Tam Üç Kez Sela Okundu", Çelik'in kişisel yaşamından daha somut izler barındırır ve hafızayı bir problem olarak işler. Öykünün kahramanı, yakın bir dostunun ölüsü başında, geçmiş hatırlar ve bu hatırlama, öykünün iskeletini oluşturur. Tanışmaları, lise yıllarındaki serüvenleri, marangozluk deneyimleri, dergâhtaki ibadet ve sohbetler, müezzinlik denemeleri, yaşamak karşısındaki hüznün ve yenilgileri, onları birbirlerine bağlamıştır. Mesela dergâhta, onlara kılavuzluk eden "Hazret" de ortak geçmişlerini oluşturan figürlerden biridir. Fakat öykünün kahramanı, dostuyla bu ortak geçmişlerini, ölümün karanlık egemenliğine bırakır. Hatıralara da yaşama da hükmeden bir karanlıktır bu. İnsanın aydınlık ve çözüm arayışına ise unutuşun sıcak ve tatlı merhemi şifa olacaktır. "Yavaş yavaş alışıyor insan. Unutmak işte bunun için var, unutmak işte bunun için güzel." Kahraman burada, şifayı bulmanın eşiğine gelir.

Birey toplumsal bir varlık, toplumsal bir mekân olarak yalnızlıkla çatışmalı değil midir? Çoğu zaman böyle. Bu yüzden insan, yaşamı ve dünya gerçeğini kucaklamak, kendine dönmek ihtiyacındadır zaten. Çelik'in 'baba' öykülerinde bu var. Kahraman kendine, evine ve rüyalarına döner. Fakat yalnız bununla kalmaz. Bir de evde, evin derisine, kokusuna, boyasına kadar sinen 'anne'ye sığınır. Toplumsal bir mekân olarak insan, şifayı biraz da annede arar çünkü. *Kara Hikaye*'nin "Yine Gel Olur Mu" ve "Rüyama Gel Aynur Rüyama Gel Artık" öykülerinde liman, payanda annedir fakat anne, kimi zaman travma ve iç çözümlerin de kaynağıdır.

"Yine Gel Olur Mu" genç bir kızın, ona kötü davranan annesini reddetmesini merkeze alır. Kız anne ve benlik gerçeğine 'hafıza' ve 'hatırlama'yla ulaşır. Reddettiği anne, reddedilen bir hafıza ve sorunlu bir zihne dönüşmüştür. Belki bundan olsa gerek hayali arkadaşlar yaratmıştır kendine. Kızın anne

gerçeği, ona dışlanma ve yalnızlıktan başka duygu hissettirmemiştir. Metinde, “ANNE YOK” şeklindeki biçimsel tekrarlar, genç kızdaki iç yaraları, isyanı ve öfkeyi vurgular. O da tüm benliğiyle, babaya, baba sevgisine sığınırken, tek varlığı olan babasının ölümü, hafızasında ve bilinçaltında krizler, patlamalar yaratır. “Rüyama Gel Aynur Rüyama Gel Artık”, yine ‘anne’ eksikliğini işler. Kahramanın annesi, Aynur ölmüştür. Anlatıcı, annesinin ölümünden sonraki duygu ve düşüncelerini hayata karşı bir sorgulamaya dönüştürür. Anne bu kez sığınaktır, eczadır. Annesinin rüyalarına girmesini, bu huzur verici düşsel buluşmayı bekleyen kahramanın dikkati, taziye gelenlerle dağılır. İnsanlar annesini anlatıp durmakta fakat o, sürekli kendi içine, gözyaşlarına ve beklediği rüyalara yönelmektedir. Çocuk ve anne ilişkisi, “Hangi Dua Kurtarır Şimdi Seni” öyküsünde de ele alınır. Hikâyede hamile bir kadın olan Sırma, direnmeye güç ve mecal bulamaz halde kocasından şiddet görür. Annedir. Anneliğin eşiğindedir fakat ‘şiddet’ terörizmi altında çaresiz kalmıştır. Öyle ki o çaresizliği, yalnızlık ve korkuyu çocuğu bile hisseder. Kocasının yerindeki adamdan gördüğü şiddeti, “Yalnız Allah ve ben duyuyorduk bu sesleri” sözleriyle betimleyen Sırma değil sanki anne karnındaki çocuktur. Bazen bebek, onun bilinci, bazen Sırma olur konuşan. Bu öyküdeki ilk sahnedir. Devamında gelen ikinci sahne, sinematografik biçimde yeni bir dekorla kurulur. Genç bir adam, başka bir kadınla duaların iyileştirici gücünden, manevi etkisinden söz ederler. Derken adam uzaktan, çırılçıplak bir kadın, Sırma’nın sokağa atıldığını görür. Bu, öykünün en dramatik ve trajik anıdır. Toplumsal bir canavar olan şiddet, ‘erkek’ maskesi altında masum kadının peşinden gelir.

Çelik’in öykülerinde kadın, ancak “Bir Akşam Gezintisi Değil Bir İstiklal Yürüyüşü” adlı metinde sahici bir aşk nesnesi olabilmıştır. “Hiç hayır demedi ama dedikleri evete de çıkmıyordu” diyen başkahraman için imkânsız bir aşk öyküsüdür bu. Sevgi, hayal, çelişki, gurur, teslimiyet ve sabır, yazgı karşısında suskun ve aciz kalır. Tanpınar’ın *Huzur* romanındaki Mümtaz ve Nuran ilişkisine benzer aşkları. Başkahraman, sevdiği kızdaki olumlu bir karşılık, aşk dolu bir yanıt veya gönül rızası beklerken kafa karışıklığı, modern yaşamın hızı, şehrin kalabalığı arasında kalır. Anlatıcı, okurun kızdaki yaklaşma-kaçınma çatışmasının kökenine değil, erkek kahramanın hayal kırıklıklarına, duygularındaki hüzne ve hüznündeki lirizme kapılmasını sağlar. Kız, Ernesto Sabato’nın *Tünel* romanındaki Maria Iribarne gibi çelişkili davrandığı için kahraman, belirsizlik düğümü içinde cevapsız kalır. Öyküdeki adam delicesine bir tutkuyla âşık olsaydı, sanki *Tünel*’deki gibi bir cinayetin yaşanması neredeyse kaçınılmazdı.

Öykü, bir anlamda hayatın felsefesini yapmaktadır. Çelik’in öykülerinde bu felsefe, gerçekçi hayat sahneleriyle anlatılır. Tıpkı William L. Randall’in

vurguladığı gibi insanı her şeyden çok sözlü ve yazılı anlatılar inşa etmekte, hikâye -gerçeği- geleneği ile *biz* arasında ontolojik, gizil bir koşutluk bulunmaktadır. *Bizi 'Biz' Yapan Hikâyeler*'in "Sunuş" yazısında Ruthellen Josselson, şöyle seslenir: "Muriel Rukeyser, 'Evren hikâyelerden oluşur, atomlardan değil' diye yazar; benliklerimiz de öyledir, atomlardan değil hikâyelerden oluşur"³. Bu oluşum ise zaman kavramını, zaman ise hafıza ve hatırlama kavramlarını işaret eder. Öykü ve diğer anlatılarda karakter, olay ya da mekân ayrıştırılırsa geçmiş, şimdi ve gelecek arasındaki mekik dokumaların, çatışmaların, hafıza ve zamana karşı bir tepki olduğu anlaşılacaktır. Kürşat Çelik'in öyküleri için de bu geçerlidir. Özellikle hafıza, *Kara Hikaye*'deki öykülerde insanın kaçamadığı, insan için kaçınılmaz olandır. Ölüm ve yalnızlık da hafızaya ilave edilebilir. Fakat esas mesele sanki hatıralardır, hatırlamadır. Ne de olsa insan, "Rüyama Gel Aynur Rüyama Gel Artık" öyküsünde yazarın söylediği gibi "bir yığın geçmişten ibaret"tir. Ama insanın hikâyelerle yaşamasının en temel sebebi ne olabilir? Belki *kalıcılıktır* yani bir kimlik ya da benlik mirası, ölümlü dünyada iz bırakmak, kişisel tarihi abideleştirmek. Belki de 'dünya sürgünü'ne katlanma alıştırmasıdır. Seçenekleri geniş bir yelpazede çoğaltmak kolay. Her ne olursa olsun yaşam, büyüleyici bir yinelenme, zaman ve insan ekseninde kurgulanmaya devam edecektir. Geleneksel anlatılar kadar modern anlatılarda da bu böyledir. Mesela çikolata, gündelik hayatın sıradan bir parçası görünümündeyken Marcel Proust'un kurmaca dünyasına ilişir. Bir fincan çay ile *madlen* çikolatası sayesinde, *Kayıp Zamanın İzinde* romanının kahramanı hatırlıyor, unutuyor ve bu ikisinin arasındaki rengârenk sarkaçta vücut bulup sonsuzda kayboluyordur.

³ Randall, William, *Bizi 'Biz' Yapan Hikâyeler*, Ayrıntı Yayınları, 2014, s. 11.

Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam Üzerine

Yöneten: **Tuba Dere**

Katılanlar:

Mehmet Kahraman, Hatice Bildirici, Emin Gürdamur,
Ali Necip Erdoğan, Rüveyda Durmaz Kılıç

Tuba Dere: Merhaba arkadaşlar. Bu ayki oturumumuzda Sema Bayar'ın dikkat çeken ilk kitabı *Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam* hakkında konuşacağız. Sohbetimize kitabın adı ve kapak görseli ile başlayalım mı, ne dersiniz? İlginç ve uzun sayılabilecek bir kitap adı ile okurla buluştu Sema Bayar. Bu isim, aynı adlı öyküyü ve kitabı okumadan evvel size neyi/neleri çağırıştır-
dı, sizce ismi kitabı temsil ediyor mu? Kapak görselini nasıl buldunuz?

Mehmet Kahraman: Sema Bayar'ı ilk kitabı için tebrik ederek başlayayım. Hayırlı olsun, nice kitaplarını bekliyoruz. Kitaba isim vermenin öyküye başlık koymaktan çok zor olduğunu biliyorum. Hem kitabın içeriğini taşıyacak hem de okuru kitaba çekecek bir isim bulmak hiç de kolay değil. Lakin Sema Hanım bunu başarmış. Bence *Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam* güzel bir kitap adı. Hem içeriği taşıyor hem de okura sıcak gelecek bir isim olduğunu düşünüyorum. Öyküyü okumadan önceki algım, insanın var olma çabasının bir yansımasını olduğunu düşünmüştüm. Sonuçta kukla olmak iplerin başkalarının elinde olması demektir. İpler başkasındaysa kendi yaşamınızdan bahsedemezsiniz. Bu, başkasının hayatını yaşıyorsunuz demektir en açık tabirle. Fakat şurası var ki benim içimi başka türlü acıtıyor: iplerden sonra kuklaların bir yaşamı olur mu? Kukla üzerinden değerlendiresek cansız birer nesne halinde bir köşeye yığılıp kalırlar. Kendileri olmaları mümkün değildir, çünkü şahsiyet kazamamışlardır. İnsanı düşündüğümüzde bu daha can

yakıcıdır. Var olamamış bireylerin sonraki yaşamları da ne yazık ki incinme, pişmanlık ve hayal kırıklıkları içinde geçmektedir. Bayar bu pişmanlıkları ve incinmişlikleri yetkinlikle öyküsüne taşımıştır. O nedenle isim ve kapağın uyumlu olduğunu düşünüyorum.

Emin Gürdamur: Uzun kitap adları iyi seçilmemeleri durumunda gerçekten kitap için talihsizlik. Ama ben *Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam*’ın daha ilk karşılaşmadan itibaren muhatabında bir şeyler uyandırdığı kanaatindeyim. Kapakla isim, kitaplarda nadir rast geldiğimiz bir uyum taşıyor. Ben aylar öncesinde bu isimde bir öykü yayımladığı anda, Sema Hanım’ın kitabı için bunu seçeceğini tahmin etmiştim. Çünkü onun öykülerindeki kadınların, erkeklerin, çocukların birincil meselesi kendi yazgılarına karşı geliştirdikleri söylenmeler. Bu söylenmeler, kaderin ve özgür iradenin tokuşturulmasına benziyor ki bu bizi kaçınılmaz olarak kukla imgesini düşünmeye yönlendiriyor.

Hatice Bildirici: Kitabın kapağını da ismini de çok beğendim. Bu ismin tamamına değil “kukla” tabirine odaklandım ilk önce. “Kukla” çağrışımı bol olan bir kelime hatta bir metafor burada. Teslim olmak, başkaları ya da bir başkası tarafından yönetilmek hatta oynatılmak anlamlarını düşünüyorum önce. Kapaktaki hüznü kadınları da kukla olarak algılamaktan kendimi alamıyorum. Halbuki değiller. Kitabın bize söylediği dünyanın kederini yansıtmakta ve insanın kukla tarafını işaret etmekte başarılı çizimler. Keşke kimin çizdiğini de bilseydik.

Ali Necip Erdoğan: Kitabın ismi güzel. İp, kukla için oynatıcıyı işaret eder. Kuklanın temel meselesi oynatıcıyadır ve iradesi yoktur ya da biz bir irade görürüz ve kukla bizi bu iradenin kendi iradesi olduğuna inandırır ama kendisi iradenin kime ait olduğunu bilmektedir. Bir yandan izleyiciyi güya kendi iradesiyle etkilemeye çalışırken diğer yandan oynatıcıdan kurtulma planları yapar. Ama her halükârda iplerinden kurtulup oynatıcıyla bağını kestikten sonrası için hiçbir fikri yoktur. Sema Bayar bize kuklanın iplerinden kurtulduktan sonra içine düştüğü açmazı işaret eder: Kukla şimdi ne yapacaktır? Kitabın ismi bende böyle bir çağrışım yaptı. Kapak görseline gelince, resimdeki üç kadının temsil ettiği fikir yani kitap, örgü ve silah çok etkileyici geldi bana. Sanki bize şöyle söylüyor: tercih senin, sen nasıl biriysen, bu hikâyeler sana onu yansıtacaktır.

Rüveyda Durmaz Kılıç: *Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam* ismini ilk duyduğumda, bu ismin çok uzun ve akılda kalmasının zor olduğunu düşündüm.

Fakat isme odaklanınca, bu kelimelerden kopmak pek mümkün olmuyor; insanı düşündürüyor, durduruyor. Sadece başlığın bile mini bir öyküye dönüştüğünü fark ettiriyor yazar. Bu nedenle kitabın ismini ustalıklı ve yaratıcı buldum. Kapak tasarımı ise ismini karşılayacak çizgilere, estetiğe sahip olarak hazırlanmış. Bu da oldukça dikkat çekici ve başarılı. Fakat kapakta yer alan kadın resimlerinin, okurun zihnine sınırlar çektiğini düşünüyorum. Genel olarak insanın anlatıldığı, çok sesliliğin olduğu, erkek dünyasının da baskın olarak varlık gösterdiği öyküler yer almakta kitapta. Bu nedenle kapak tasarımının öykülere çok fazla denk düşmediği kanaatindeyim.

Dere: *Sema Bayar'ın kalemini, öykücülüğünü Heceöykü'de yayımlanmaya devam eden öykülerinden biliyoruz. Ama bir yazarın öykülerini kitaplaştırmış görmek bir okur olarak bende dergilerde öykü okumaktan daha farklı bir etki uyandırıyor. Öykü kitabı okumak öyküyü müstakil bir eser olmaktan çıkarıyor. Öyküler âdetâ birbirine tesir ediyor. Yazarın öykü evreniyle karşı karşıya kalıyorsunuz ve onun kumaşını tanıyorsunuz. İlk kitaplar bu nedenle çok önemli. Sema Bayar bu kitabıyla sizde nasıl bir etki yarattı ve nasıl bir yazar izlenimi uyandırdı?*

Gürdamur: Tuba Hanım, çok önemli bir konuya değinmiş oldunuz. Öyküleri bir bütün olarak okumak asla parçalar hâlinde okumaya benzemiyor. Bütüncül okumada yazarın titizlendiği, etrafında döndüğü, öyküden öyküye gezdirdiği imgeleri görmüş oluyorsunuz. Sanırım yazar açısından ilk kitabı heyecanlı kılan şey de bu: Her seferinde korkup çevresinden dolandıklarını da takıntılı biçimde üzerinde durduklarını da okurun görmesi. Sema Hanım'ın yakın arkadaşı ve genelde öykülerinin ilk okuru olduğumuz hâlde, görünüşte birbirinden çok uzak atmosferlerin, tiplerin aslında ruh akrabalığına sahip olduğunu kitap vesilesiyle kavramış olduk. Bende uyandırdığı etkiyi açıkça söylemek isterim: Tek tek öykülerde görülmeyen ama kitapta kendini belli eden bir yazar enerjisi. Belki yazmak tutkusu demeliyim. Kaldı ki bunun, yazarın geleceği hakkında kitaptan daha fazla şey söylediği kanaatindeyim.

Kılıç: Sema Hanım'ın öykülerini uzun süre dergilerde takip ettim. Öykülerini kitaplaştırmış olarak görmek, bütüncül bir okuma zevkine dönüştü benim için. Birbirini azaltmayan, akışı bozmayan, beklentiye düşürmeyen öyküler diyebilirim hepsi için. Ortada bir ilk kitap başarısının olduğu oldukça açık. Benim için yazarın öykü dili, en özelde konuşulması gereken taraf. Her okumada öyküleri tariflerken kullandığım cümle "çok katmanlı" cümlesi oldu. Kesinlikle içeriye doğru bir kazı var yazı dilinde. Hiç bitmeyecek bir

anlatı zenginliğine sahip olduğunu okuruna rahatlıkla hissettiriyor. Tekrarlar yok, benzeişler yok; her öyküde başkalaşmayı beceren üretken bir zihin var. En önemlisi de kitabı okurken öykülerin kurgusu mu yoksa dili mi daha güzel diye karar verememek oldu. Bu nedenle *Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam*'ın çok hazırlıklı bir biçimde ve uzun bir sabır döneminden sonra ortaya çıktığını düşünüyorum.

Erdoğan: Şu tespitinize katılıyorum: Öyküler adeta birbirine tesir ediyor. Evet, kitabın bir bütün olarak anlamı, öykülerin tek tek anlamlarını aşan bir güce sahip. Dergide okuduğumuz bir öykünün üzerimizdeki etkisi sınırlı olabiliyor ama aynı öykü kitaba girince diğer öykülerden güç alıyor, yazarın bütün öykülerini arka arkaya okuyunca öyküsünün gücünü fark ediyorsunuz.

Öncelikle kitaptaki dil titizliği çok etkileyici. Öyküler atmosfer yaratmada oldukça başarılı ve tek tek öykülerin atmosferi, bir bütün olarak kitabın atmosferi olarak tezahür ediyor. Öykü içerikleri de son derece sıra dışı. Yazarın odaklandığı ayrıntılar da çok etkileyici. Aniden bir dünyanın içine düşüveriyorsunuz ve nerede olduğunuzu tayin etmeye çalışıyorsunuz. Mesela Cemile öyküsü şöyle başlıyor: Onu yolundan bir gece vakti çevirdim. Bu cümle okuyucu olarak beni (kitabı zaten gece okuyorum) yolumdan çeviriyor ve sisli bir deniz kıyısından büyümlü bir şehrin dehlizlerine sürüklüyor. Onur Belgesi isimli öykünün girişi örneğin: Yeşil bulutları andıran ardıc ağaçlarının eteklerinde bütün mazbutluğuyla irili ufaklı taşlar beliriyor. Sarıklı hocalar, gelinlik kızlar, fesli, kavuklu beyler, boynu bükük katipler eski zaman masallarını aralarında fısıldaşılıyor. Büyümlü, efsunlu bir giriş bu, beliren taşlarla birlikte eski zaman masallarını fısıldaşan masalsı tipler. Biraz karanlık, flu biraz, bir dehlizden aşağı düşer gibi düşüyor insan öykülerin içine ve orada hem kendiyle hem de yaşadığı çevreyle yüzleşmek zorunda kalıyor. Kesinlikle ürpertici.

Bildirici: Sevgili Tuba; senin de dediğin gibi kitap olarak okuyunca “Sema Bayar öyküsü nedir ve ne değildir?”i güzelce görmüş olduk. Öncelikle öykücünün arkasındaki şairi gördüm. *Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam* bir imgeler cümbüşü. Şiirler öyküleştirmiş gibi. Çok iyi cümleler var. (Mısralar mı demeliydim?) Hem bulduğu orijinal fikir hem de yan yana getirmeyi seçtiği kelime ve kelime grupları ve bunların yan yana getirme biçimi ile Sema'nın sıra dışı bir düşünme ve ifade etme biçimine sahip olduğunu yani bu ilk kitapta söyleyişte bir üslubu kurmuş olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Birkaç örnek vermek istiyorum: “Kemal Bey kelimeleri ağzında dolandırdı, çiğnedikçe yu-

muşar sandı. Bakkalın yüzünde kendince bir terazi kurdu, hesap defteri açtı.” “Bir ağlamak özlemi taşıyor tebessümü.” gibi. Bu son cümleden sonra ben, insanların yüzünde hüznü bir tebessüm gördüğümde o kişinin bir ağlamak özlemi çektiğini düşüneneğim. Bakın bu benim düşüncemi inceltti. Edebiyatın misyonu biraz da bu değil midir? Yontarak güzelleştirmek. Sema bunu yapıyor. Ama sanki bu sıklıkla olması bir mesele oluşturuyor.

Kahraman: Sema Hanımı ilk öykülerinden beri tanıyorum. İlk öyküsünü dergide okuduğumda da aynı şeyi düşünmüştüm. Kaleme, dile hâkim bir öykücü görüntüsü çiziyordu. Şimdi o öyküleri kitap bütünlüğü içinde okumak ayrı bir keyif veriyor. Şunu kendi açımdan belirtmem gerekiyor; öyküyü dergide okumakla kitapta okumak gerçekten çok fark ediyor. Kitabın bir büyüğü var bence. Belki öyküleri arka arkaya okumak, yazarı bir bütün olarak görmek öyküye farklı bir idrakle yaklaşmamızı sağlıyor olabilir. Bu bakımdan Sema Hanım’ın öykülerini kitaptan okumak bütünü görmek açısından faydalı oldu. Böylelikle ilk izlenimimde de yanlış düşünmediğimi görmüş oldum. Kalemi oturmuş, dil işlevsel, akıcı anlatımı olan bir yazar gördüm karşımda. Konular bildik olsa bile rüya, hayal ve gerçeküstü anlatımla onu farklı yönleriyle yakalayabilen, sorgulayan ama sıradanlığa düşmeyen bir yazar olarak çıkar karşımıza.

Dere: *Yoğun, okur dikkati ve emeği isteyen bir kitapla karşılaştık. Bu kitap-taki öyküleri için ‘hazmı kolay olmayan öyküler’ diyebilir miyiz? Bunun sebebi üslup mu, kurgu mu, alt metin ve mesaj mı, ne sizce?*

Gürdamur: Burada Sema Hanım’ın okurunu seçen bir tutum içinde olduğunu söylersem acaba abartmış mı olurum, bilemiyorum. Sadece bu kitap özelinde değil, okunması ve anlaşılması emek gerektiren kitaplar hakkında genelde bu fikre kapılıyorum. Bir de şu tüketim çağında bari sözlerimiz, öykülerimiz hızlıca tükenmesin, tüketilmesin diyenleri iyi anlıyorum galiba. Bu amaçla kurguya imge, gizem, bilinç akışı, lirizm ekleyenlerin risk aldıklarını ama güzel bir risk aldıklarını düşünüyorum. Okumayı zorlaştıran asıl sebebin ise alt metin olduğu kanaatindeyim. *Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam*’da yüzeyde bizi karşılayan duru, dingin dili, bir perdeyi aralar gibi araladığımızda sokakta bizi karanlığın, kaosun, ezeli bir kederin karşıladığını görüyoruz. Elbette bütün bunların hazmı kolay değil. Kimileri perdeye dokunmamayı seçebilir, ondaki şiirsel dalgalanmayı seyretmekle yetinebilir. Ama insanla yüzleşmek isteyen herkesin, yaşarken de okurken de yazarken de biraz cesur

davranması gerekiyor.

Erdoğan: Evet öyküleri birkaç kez okumak gerekli. Çünkü tema ve ayrıntıların işleniş şekli, göndermeler, anlam katmanları ancak o zaman kavranabiliyor. Üslubun sade, akıcı ve temiz oluşu okumayı kolaylaştırıyor ancak anlamın kapalılığı okurun biraz gayret sarf etmesini gerektiriyor. Bu, iyi okur için en önemli unsurlardan biri. Yazarın kurgudaki başarısı da bunda etkili. Çünkü olay akışının nereye evrileceğini kestirmek güç. Öyküler çoğu kez beklenmedik bir finale akıyor. Öykülerde mesaj kaygısı yok. Okuyucunun anlam dünyasını da içine çeken öykü yapısı, mesajı okuyucunun maharetine bırakıyor.

Kahraman: Burada bir yazar başarısından söz ederek başlamak istiyorum. Her ne kadar anlaşılacak istesek ve anlatmak için yazsak bile öykülerden kendini kolayca ele vermemesini de arzu ederiz. Çünkü kolay anlaşılan metinler kolay tüketilirler. Oysa yazar öyküsü üzerinde düşündürmek, hissettirmek, yüzleştirmek ister. Bunların olabilmesi için de okurun öyküye kendini vermesini ve kendi anlam dünyasını oluşturmasını ister. Tabii bu, okur için zahmetli bir durum. Çoğu okur buna tahammül edemiyor; bu yüzden olsa gerek öykü okurunun incelmış bir anlayışı oluyor. Sema Hanım'ın öyküleri için de böyle bir okur gerekiyor açıkçası. Çünkü öyküler kendini kolayca ele vermiyor. Aslında kolay okuduğumuzu, anladığımızı sanırken sona geldiğimizde sanki bir noktayı kaçırmış hissine kapılıyoruz. Bunda en büyük payın gerçek üstü öğelerin olduğunu düşünüyorum. Yazara hem geniş bir anlatım imkânı veriyor hem de imgelerle çoğul okumaya davet ediyor. Ayrıca bunun bir kurgu başarısı olduğunu da söylemek lazım. Yazar her şeyi değil, sadece gerektiği kadarını anlatıyor bize. Öyküler muhtemelen her okurda farklı farklı anlamlara gelecektir.

Bildirici: Kitap bittiğinde bu konudaki düşüncemi bir köşeye not almıştım. Meğer bu sorunun cevabıymış. Tuba, senin “hazmı kolay olmayan” dediğin durumu ben yıllarca biriktirilmiş imgelerin yarattığı bir sıkışıklık olarak nitelendiriyorum. Kurgunun üstünü örten, iskeleti zor seçilir kılan, romantizm yaratan bir imge yoğunluğu bu. Bunun da müzmin bir ilk kitap problemi olduğunu düşünüyorum. Bir örnek vermek istiyorum yine: Elif Şafak'ın değerli bulduğum ilk altı kitabı içinde en “hazmı zor olanı”nın ilk kitabı Pinhan olduğunu düşünürüm. Hatta bu biraz ikinci kitaba (Şehrin Aynaları) da sirayet eder. Çünkü o güne kadar biriktirdiği ne varsa oraya yerleştirmiş, cebinde ne varsa boşaltmış gibidir. Çok şeyi, dar bir yere yerleştirmeye çalışmak ya da bir kurguya on kurguyu kaldıracak duyguyu, imgeyi, metaforu asmak gibi bir durum bu. Burada da aynı durumu görüyorum. Bir anlamda kurgunun ve temanın, biraz önce söylediğim o güzel kelime oyunlarının arkasına gizlenmesi sebebiyle onlara ulaşmakta ve onları hazmetmekte zorlandığımızı düşünüyorum.

Yani olayın önüne çekilen bir perdeye dönüşüyor bunlar. Okurken dedim ki bu güzel cümleler, bu ilginç metaforlar üç kitaba yeterdi. Gerçi bunlar harcanıp bitmiyor. Bundan sonra gelecek metinlerin zenginliğinin de habercisi bu birikim. Birikecek havzayı gördük burada. Öykülerin değil metinlerin diyorum: Çünkü şiir ve roman çalışmaya müsait bir havza burası belli ki.

Dere: *Kitapta sizi tekrar okumaya çağıran öyküler oldu mu? Hangi öykü ya da öyküler ne sebeple sizi tekrar kendi dünyalarına davet ettiler? Kitapta en beğendiğiniz öykü hangisi?*

Kılıç: Kitapta bizi tekrar okumaya davet eden öyküler var. “Bir Kokunun Ardından”, Küstüm Çiçekleri”, “Tahta Kaşıklar” ve “Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam” benim en sevdiğim öyküler diyebilirim. Aslında bana bu öyküleri sevdiren en belirgin neden; hepsinden sinema tadı almam oldu. Kurgudaki şaşırtan bağlantılar, bunun ustaca bir dil geçişi ile yapılması o kadar pürüzsüz ve yerli yerinde ki hepsini okurken kısa film izler gibi bir keyif duydum. Zaten okurun zihninde görüntüleriyle, sözleriyle, esas insanlarıyla kalabiliyorsa bir öykü, okurun hayatına girmiştir artık. O öyküler okurla yaşar, hayat akışında, okuruna ara ara göz kırpar, kendini hatırlatır. Her küstüm çiçeği gördüğümüzde, her tahta kaşığı elinize aldığımızda bu böyledir.

Erdoğan: Tekrar okuma isteği duyduğum öyküler oldu. Bunlardan ilki Cemile. Sonra İstasyon, Onur Belgesi, Tahta Kaşıklar, Muzaffer.

Cemile konusu ve ayrıntıların işleniş şekli bakımından en sıra dışı öykü diyebilirim. Hayatını çöplere borçlu bir adamın, zihninde canlandığı bir Cemile mi yoksa Cemile'nin hayal ettiği çöp toplayan bir adamın serencamı mı, bilemedim. Birkaç kez okudum. Okudukça sevdim. Şiirsel dil hem adamı hem de Cemile'yi sevdirdi bana.

Beni en çok etkileyen diğer öykü ise İstasyon oldu. Öykünün karanlık ve gerilimli atmosferine ürpererek giriyorsunuz ve kahramanın kimliğine bürünüp saatin tik taklarına bırakıyorsunuz kendinizi. Tahta Kaşıklar'daki sen dilinin kullanımını başarılı buldum. Yazgının insana ilişkin hatta yapışıp kalan yanını etkileyici bir biçimde aktarmış yazar.

Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam isimli öykü de bilimkurgu öykülerine has bir girişle başlıyor: “Merhaba benim adım Bay X.” Bu öykü geçmiş olmayan bir adamın öyküsü ve onu hayata bağlayan bütün ipler kopmuş. Ancak varlığıyla yarattığı etki bir yüzleşmenin ve itirafın ortaya çıkışını sağ-

lıyor. Uyanık olduğumuzu zannederken derin bir uykuda olabiliriz.

Bildirici: Bende “Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam, Bir Kokunun Ardından, Tahta Kaşıklar ve Onur Belgesi” öykülerinin iz bıraktığını söylemek isterim. Kurguları güçlüydü. “Tahta Kaşıklar”daki yüzleşme dikkat çekiciydi. “Onur Belgesi”nde bir fotoğrafın üzerinden ilerlemesi benim çok hoşuma gitti. “Bir Kokunun Ardından”da atmosfer oluşturmakta çok başarılı olduğunu düşünüyorum. Kokunun tarifi, okuyucuya hissettirilmesi; sanki metnin içine okuru çekmekte hatta onu unutmamasını sağlamakta etkili bir araçtır her zaman. Aynı şekilde “Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam” hem atmosfer yaratmaktaki başarısı hem de çok katmanlılığı ile dikkatimi çekti ve kitapta-ki bir numaram da bu öykü. Ayrıca biraz önce bahsettiğim imge, atmosfer ve kurgu dengesi bu öyküde diğerlerinden daha başarılı kanaatimce.

Kahraman: Aslında kitap tekrar okunması gereken öyküler bütünü diyebiliriz. Daha önce söylediğim gibi yazarın kapalı anlatımı bizi yeniden okumaya çağırıyor. Bu açıdan beni en çok etkileyen öykü “Cemile” oldu. Bir tarafta kırık bir aşk hikâyesini bünyesinde barındırırken diğer taraftan insanın varoluşsal sorunlarına değinmesi beni kendine çekti. Yazar, yaşamın kaçırılması, pişmanlıklar, hayal kırıklıkları, değersiz şeylerle ömrün tüketilmesini gerçeküstü öğelerle, rüya ve hayal unsurlarının içinde çok iyi vermiş. Doğumda annesinin ölümüyle suçlanan karakterin bir de sakat kalması onu yalnızlığa, değersizliğe itiyor. Cemile ile aradığı desteği bulmak, bir noktada onunla hayata tutunmak istiyor. Fakat önündeki en büyük engeli sakatlığı olarak görse bile asıl engel sevgisizlik ve değersizlik duygularıdır. Cemile’yi hayalinde yarattığında kurduğu cümleler onun bu açlığını gösterir. “Dünya ilk kez koca bir çöplük olmaktan çıkmıştı gözümde.” der onunla karşılaştığında. O karşılaşma aynı zamanda bir yüzleşmedir. Kahramanımız Cemile sayesinde pişmanlıklarıyla, hayal kırıklıklarıyla yüzleşir, kaçan hayatın farkına varır. Şu cümle yüzleşme için çok önemlidir: “Meğer yıllardır çöplük çöplük dolaşıp değeri beş para etmez şeyler topluyormuşum.” Topladığımız şeyler nedir? Neler biriktiriyoruz hayatımıza dair? Biriktirdiğimiz şeyler bizim kim olduğumuzu söylüyor bir bakıma. Öykü her açıdan derin okumaları hak ediyor ben- ce. Kendi adıma çıkardığım bir diğer sonuç da şu: yanımızda sevdiğimiz ve değer verdiğimiz biri olduğunda hayat anlam kazanıyor ve ona dair değerli şeyleri biriktirmeye başlıyoruz. Bunu uğrunda savaşaçağımız değerler veya kişiler olarak da ele alabiliriz. Öyküye dair son cümlem şu olsun: sevdiklerimiz yanımızdaysa savaşıyoruz, yoksa yenilgiyi kabul edip çekiliyoruz.

Gürdamur: “Onur Belgesi”, “İstasyon” ve “Aynalar Arasında” öyküleri, kitabı bitirdikten sonra beni tekrar geri çağırın öyküler oldu. Bazen okur olarak bu- nun sebebini tam olarak bilemezsiniz. Ama az çok tahmin edersiniz. Sanırım

“Onur Belgesi”nde buruk bir çocukluk hatırasının arabeske düşmeden nasıl anlatılabildiğine, “İstasyon”da kitaplarını yakmak zorunda kalan bir adamın ve bir kadının, özetle siyasal bir arka planın klişelerden uzak tutularak nasıl öyküleştirildiğine, “Aynalar Arasında”da ise kurmacanın gereksinimlerinden bütünüyle sıyrılmış bir iç konuşmanın nasıl kotarıldığına bakmak için bu öykülere döndüm. Yani aklıma başka sebepler gelmiyor.

Dere: *Kitaba bütün olarak bakıp öykülerin kavramsal dünyasına da bir göz atalım istiyorum. Mekân ve zaman, ölüm ve yaşam, aşk ve ayrılık, hastalık, yoksulluk gibi birçok kavram ve tema işlenmiş bu öykülerde. Yazar bunlara hangi anlamları yüklemiş ve bu anlamlar metne ne katmış?*

Bildirici: Aslında bunların hepsi el ele tutuşup insanın yarasını işaret ediyor. Hatta bir öykünün ismi doğrudan bize “Bu Bir Yaradır” diyor. O öyküde bir pasaj var ki Sema Bayar’ın kitabın bütününe sinen bütün derdini anlatıveriyor sanki: “Bilirsin tuhaf yerlerinde yaraları vardır dünyanın. Çocukluğundan kalma saçma sapan yaralar. Yoksunluklar. Ölüm ve hastalıklar. Dünya çok gerçek gibi görünüyor ya aslında sakladığı bir şey var diye dudakları böyle sımsıkı. (...) Konuşsa ağlayacak dünya, konuşsa göğsünde milyonlarca mezarla yürüyen acılı bir anne olarak hâlâ nefes alıp vermenin o korkunç rezilliğini eteklerinden dökecek.” -Son cümle müthiş değil mi?- İnsanın çaresizliğine dikkat çekiyor burada ve dünyanın eteklerinden dökecek rezilliği; ölüme kol gezdirerek, sık sık çocukluğa dönerek, rüyalarla birçok kez anlatıyor. Ayrıca yüzleşmenin de dikkat çeken bir tema olduğunu da belirtmek isterim.

Erdoğan: Sözüünü ettiğiniz kavramların neredeyse tamamı bir maruz kalışa yönelik gibi, oysa kahramanların başka beklentileri var ve bu beklentiler hep dışarıdan bir etkiyle sönen balon gibi süzülüp düşüyor yere. Kırılmışlık, kırgınlık, zoraki bir vazgeçiş hâkim bu kavramlara. Bu kaybedişlerin şiirsel bir dille ifade edilmesi ve hayatın hay huyunda gözümüzden kaçan ayrıntıların büyütülerek gösterilmesi bu kavramların kullanımını son derece etkili kılmış.

Gürdamur: Kitaptaki öykülerde aşk ve ölüm, olumlu ve olumsuz bütün yorumlarıyla birlikte belirleyici iki olgu olarak öne çıkıyor. Nitekim bu iki kavramın felsefi bir mesele olarak bir öykücünün zihnini meşgul etmemesi imkânsız. Abraham Maslow, ölümsüz olsaydı insanın tutkulu bir biçimde sevmeyeceğini, söyler. Ölümle aşk arasında birbirini besleyen, beslerken tüketen ve hırçınlaştıran takıntılı bir ilişki var. Sema Bayar’ın öykülerinde karakterden karaktere sıçradığını gördüğümüz gerilimin kökeninde bu takıntılı ilişkinin fark edilmesinin sonuçları var diye düşünüyorum. Kitaptaki on yedi öykü, zaman ve mekân bakımından yaşamın bambaşka köşelerinden devşirilmiş sahneler içeriyor. Çöplüklerden kullanılmış duygular toplayan kim-

sesizlerin hayatı, lüks bir otel odasını dolduran cinnet, toprak zeminli evde geçmişini tamir etmeye çalışan kadın yahut bir fabrikada yaşanmış umutsuz aşk. Bütün bunların ele alınış biçimi, dayandırıldığı felsefi paradokslar bir bütün olarak düşünüldüğünde yazarın yerel, gündelik parçaları kullanarak okuru evrensel bir yolculuğa çıkarmaya, varoluşsal krizlerle yüzleştirmeye yeltendiğini söyleyebiliriz.

Kahraman: Bu kavramların hepsinin birbirleriyle ilintili olduğunu söyleyebiliriz. Felsefi olarak da birbirleriyle bağlantılı olan bu kavramlar kitap bütünlüğü içinde ele aldığımızda bana tek bir şeyi anlatıyor: İnsanın var olma çabasını. Elbette hayata gelmiş bir insanın en doğal hakkıdır kendi olmak, biricik olmak, yaşamının sorumluluğunu yüklenmek onun hakkıdır. Lakin hayat bize altın tepside sunulmaz. Kendi hayatımız için bile mücadele etmek zorunda kalırız. Özellikle küçük yaşlardayken yoksulluk, hastalık gibi durumlarda bazen hiç söz hakkımız olmayabilir. O zaman da başkasının hayatını yaşamak durumunda kalırız. Bayar'ın öykü karakterleri genelde bu tip kişilerden oluşur. "Onur Belgesi" ve "Tahta Kaşıklar" öykülerinde olduğu gibi kardeşlerin hastalıkları veya ölümleri üzerinden kendine biçilen yaşama tanık oluruz. "O an kendimi zamanın sahibi gibi hissediyorum." der kahramanımız. Zamana sahip olmak âna sahip olmaktır ve âna sahip olmak ise kendisi olması demektir. Âna sahip olan kişi zamana ait olabilir. Ait olmak varlık sorunsalının temelinde yer alır. Bir aileye, bir topluluğa ya da bir zamana ait olmak bizim kendimizi duyumsamamız için kaçamayacağımız bir meseledir. "İstasyon" öyküsünün ilk iki cümlesi bunu özetler niteliktedir. "Birini kaybetmek için önce ona sahip olman gerektiğini biliyordun. Ve daha önemlisi birine sahip olmak için zamana ait olman gerektiğini." Sahip olmak ve ait olmak diğer kavramları da açıklıyor bence. Ölüm ve yaşam, aşk ve ayrılık hayat terazisinde dengeye kavuşmadığında kişi ile hayat arasında uçurumlar oluşmaya başlıyor. Sema Bayar bu uçurumları iyi görmüş ve dokunaklı bir şekilde okura hissettirmiştir.

Dere: *Son olarak size önerilerinizi sormak istiyorum. Bu kitaptan yola çıkarak Sema Bayar'ın öykücülüğünü değerlendirdiğinizde yazara ne tavsiye edersiniz? Bir başka husus da Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam'ı kimlere, niçin tavsiye edersiniz?*

Erdoğan: Bu kitaptan yola çıkarak yazara söyleyebileceğimiz şey, yaptığı şeyi yapmaya devam etmesi olabilir. Kendisine bir yol açmak üzere devam ediyor zaten. Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam'ı herkese tavsiye ediyorum çünkü kendi hayatımızın iplerine dönüp bakmamızı sağlayacak kadar dikkatimizi kendimize çekiyor. Hem kendimizle hem çevremizle hem de hayatla yüzleşme cesareti bulunabilir bu öykülerde.

Kılıç: İlk kitabında güçlü, dikkat çekici bir başlangıç yapan yazara tav-

siyelerde bulunmaktan öte, beklentilerimi söyleyebilirim. Çünkü kaçınılmaz olarak, okurunda bu beklentileri yaratıyor yazar. Kitabın dilindeki çok boyutluluk, içkin derinlik ve şiire yakınlık, başka alanlarda da nasıl olur diye merak uyandırıyor. Aslında yazarın cesaretine, öyküde nerelere kadar ilerleyebileceğine tanıklık etmek istiyoruz. Bu nedenle iyi başlangıç yapan kitapların, devamı için oluşturduğu stres ve sorumluluklar daha fazla olmuştur her zaman.

Kitabın genelinde büyümlü bir evrende dolaşıyoruz; oldukça duyarlı, anlamamanın sınırlarını zorlayan, kederli, ağır olayların ve duyguların altında ezilen insan gerçeğini görüyoruz. Fakat okur olarak içimizi, zihnimizi hafifleten, acı da olsa nefes aldırın mizaha ihtiyaç duyduğumu söylemeliyim. Çünkü yazarın dili, kurgu zenginliği bu imkânı rahatlıkla veriyor bize. Biraz bu ciddiyet dağılsın, hayatın şenlikli taraflarını da görelim, yazar da bu konudaki yeteneğini ortaya koysun diye bir rahatlığa ihtiyaç duyuyoruz. Fantastik, felsefi derinliğini hissettiren, absürt öyküler Sema Hanım'ın kaleminde nasıl hayat bulur; merak ediyorum...

Bildirici: Kitapta en çok sevdiğim yani herkese “Bu yüzden okuyun!” diyeceğim şey; şu deminden beri kendilerinin varlığından değil sıklığından ve kurgunun üzerini örtmelerinden şikâyet ettiğim imgelerin, cümbüş yaratan cümlelerin bir özelliği aslında. Dil ve anlatımla ilgili bir başarı: Sema; nesneleri nesne olmayan şeylerle birbirine çarpıştırarak, teşbih ve teşhis yaparak bir anlam katmanı kuruyor bu cümlelerde. Ses, koku, zaman, rüzgâr vb. bir yere düşüyor, çarpıyor, dokunuyor. Birkaçını söylemek istiyorum: “Yüzündeki son izler de lavaboya dökülüyor.” “Zaman bu apartmanı bir fare gibi kemirmiş, cemaati dağılmış harap bir mabede dönüştürmüştü.” “Onca sözü, aniden ninenin eteğine bıraktılar.” “Kasvet narin topuklarından kaldırıma çakılıyor.”

Sevgili Sema'ya tavsiyede bulunmak haddime değil ama hatırım için neşe ve ironi kokan geniş, ferah öyküler hatta roman yazsın istiyorum. Yaralar acıtıyor; biraz merhem, biraz şifa...

Gürdamur: Kime tavsiye edebilirim? Hani İsmet Özel'in bir mısrasını emanet alarak diyebilirim ki “aynada iskeletini görmeye kadar varan” herkese. Yazara öneri meselesine gelince, herkese söylediğim şeyi tekrar etmekle yetinebilirim: Dilde, biçimde, üslupta uçurum kenarlarını yoklamaktan korkma. Evet düşüp ölebilirsin ama en güzel çiçekler orada. Kaldı ki zaten hepimiz öleceğiz. Ve insan yaptıklarından çok yapmadıklarından pişman oluyor.

Kahraman: Sema Bayar ilk kitap için çok iyi bir noktadan başlıyor öyküye. Bir tavsiyeden ziyade devamının gelmesini temenni edebilirim. Güçlü bir kalemi var Bayar'ın. Arı, duru güzel bir dille rahat rahat anlatıyor anlatacaklarını. O yüzden gönül rahatlığıyla bütün öykü severlere tavsiye edebilirim. Bunun için bir ayrıma gerek yok, okuyan herkes Bayar'ın öyküsünü sevecektir.

TUBA DERE

Kuklalar İçin -ve İplerden Sonra- Yaşam

Öyküler arasında molalar vererek, geriye dönüp bazılarını tekrar okuyup ayrıntıların tadına vararak, satırların altını çizerek, notlar alarak sevgili Sema Bayar'ın ilk kitabı "Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam"ı okudum. Hece Öykü'den tanıdığım, birçok öyküsünü dergide okuduğum yazarın öykülerini böyle güzel bir kapağın içinde, bir arada görmek okur olarak bende farklı etkiler uyandırdı, öyküler zihnimde neredeyse birbirine ulanarak başka bir okuma hazzı yarattı.

Kapağı gibi uzunca sayılabilecek ismiyle de ilgi çeken kitap on yedi öyküden oluşuyor. Bize bizden, hayatın içinden hikâyeler anlatıyor Bayar. Bu metinlerdeki emek ilk bakışta görülebilecek cinsten. Öykülerin şiirsel üslubu üzerinde titizlikle çalışılmış. Okuruna ilk bakışta kendini açmayan, sırrını ele vermeyen, dikkat ve sebat gerektiren bu öyküler güçlü tasvirlerle dokunan usta işi bir dille kaleme alınmış.

Kitap kurgu ve üslup olarak sağlam bir öyküyle başlıyor: *Cemile*. Çöp toplayıcısı bir adamın sahilde tesadüfen görüp hayatına buyur ettiği, hatta ismini bile kendisinin koyduğu bir kadınla yaşadığı, gözünden sakındığı ama adına aşk bile diyemediği, tarifsiz, nahif bir yoldaşlığın hikâyesi bu. Kurgu, kadının çöpten bulduğu bir duyguyu yorumlamasıyla gerçeklik düzleminden düşsel boyuta sığıyor. Sonrasında duygular tecessüm ederek canlı varlıklara dönüşüyor ("...korku yerinde değildi, sahibine tutunmuş, Cemile'nin kıvrıkcık saçlarının uçlarında toplanmış yatıyordu") diğer yandan geçim derdiyle, kullandılmış eşyalar gibi metalaşılıyor. Zaten kitaptaki birçok öyküde duygular; ses, koku, ışık gibi uyaranlar kişileşiyor ve gözlemlenebilir bir hâl alıyorlar. Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam öyküsünde pişmanlığın bir tadı var mesela. *Bir Kokunun Ardından*'da koku, kurguyu biçimlendiren yaratıcı bir öğeye dönüşmüş. *Küstüm Çiçekleri*'nde ses fincana düşüp kahvenin tadını kaçırıyor, bir diğeri ise yolunu tayin edemiyor.

Öykülerin çoğunda sabit bir anlatım zamanı yok ya da belli bir anlatım

zamanına sadık kalınmamış. Yalnızca geriye dönüşler değil; kahramanların hayali sayılabilecek gelecek zaman kurguları da vuku bulmuş gibi anlatılıyor ve her hâlükarda öykü sonunda çember tamamlanıyor. Zaman ve mekân sıçrayışları, anlatımın şiirsel çağrışımlarla desteklenmesi öyküleri derinleştiriyor. Sıkı ve meraklı bir okur istiyor Sema Bayar. Bazı öyküleri tam olarak kavrayabilmek ve detayları görebilmek için tekrar okumalar yapmak gerekiyor. Öykülerde konu, karakter ve kurgu -deyim yerindeyse blurlanmış- görüntülerin çatısı altına gizlendiğinden okuyucuda flu bir izlenim bırakıyor. Bu durum metinlere okur içinde mayalanmaya ve çoğalmaya müsait bir yapı kazandırıp keşif hazzı doğurabilir elbette. Başka bir deyişle Bayar'ın öyküleri esrarını okurun içinde saklıyor ya da okurun zihninde tamamlanıyor. Bu nedenle kanaatim o ki bu öyküler, düştüğü yerlerde farklı çiçekler açan birer tohum gibi, her okurda hatta her okumada farklı izlenimler ve düşünceler yaratacak. Mesela İstasyon öyküsündeki ölü saatler metaforu, tüm saatlerin 3.30'da durması ve geri sayım, siyasi suçlu olduğunu anladığımız bir mahkûmun idamını anlatırken aynı zamanda o mahkumla birlikte yaşayan bir kadının hikâyesi üzerinde de düşünme imkânı veriyor. Tabii mahkûmun ölümü, ikincil kişinin hayatında mahkumla var olan kederli bekleyişin sona ermesi ve bir bakıma kurtuluş anlamına da gelebilir.

Sema Bayar'ın bazı öyküleri için "ötekinin hikâyesi" denebilir. Bayar herkes tarafından görüne değil ötesine de bakarak travma öykülerinin ikincil kişilerini *Onur Belgesi*, *Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam*, *İstasyon*, *Tahta Kaşıklar* gibi öykülerinde ana karakter olarak konumlandırmış. Böyle yaparak belki ezberlenmiş yaşam biçimlerine, öykü anlayışlarına da karşı çıkıyor. Acı, bizzat onu yaşayan kadar hasbelkader içinde bulunmuş, yanından geçmiş olanları da etkiler. Gerçekleşmeyen bir dua ya da gerçekleşen bir dilek sebebiyle bir çocuğun, kardeşinin ölümünü bir suç gibi üstlenişini anlatan *Tahta Kaşıklar*'da yazar "Kardeşini esir eden illet senin şifan oldu. ...Hatta içten içe sevindin..." diyerek herkesin bir başka hikâyesi olduğuna işaret ediyor. Benzer bir durumu *Onur Belgesi*'nde de "...içimde omuzlarımdan o görünmez yükü atmanın tarifi zor ferahlığı, yüzümde bu ferahlıktan duyduğum utanç" diye tarif etmiş.

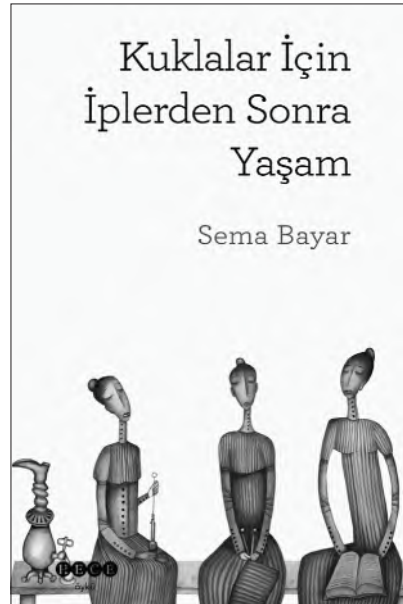
Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam öyküsünde ise geçmişe dair hiçbir şeyi hatta kim olduğunu bile hatırlamayan -dolayısıyla iplerinden kurtulmuş- yaşadığı andan ve içinde bulunduğu hikâyeden ibaret olan Bay X'le, âşık olduğu karısına özgürlük vadedip aslında özgürlüğünü elinden alarak onu kuklalaştıran sonra da ölümüne neden olan bir adamın hikâyesi anlatılıyor. Hikâye, adamın günahıyla yüzleşmesine sorgusuz sualsiz tanıklık eden Bay X'in gözünden aktarılıyor ve birinin sonu diğerinin başlangıcı oluyor.

Bayar bu tip öykülerinde kişilerin hikâyelerini görünmez bağlarla birbirine tutturmuş ya da iç içe geçirmiş, tıpkı hayat gibi. Onur Belgesi ve Tahta Kaşıklar'da acının doğurduğu başka acılar var. Yazar sanki bize "Hayat böyledir işte, herkes acıdan payına düşeni alır yahut hiç ilgisi olmayan biri de hikâyeye bir yerinden karışır." demek istiyor.

Kitaptaki öykülerde kişiler kanlı canlı gözler önüne serilmese de mekânın ve atmosferin tesiri; duygular ve olayların kişilere hissettirdikleri uzun tasvirlerle anlatılıyor. İçe dönük, sessiz, kırılğan kahramanlarına rağmen konuşkan mekânları var Bayar'ın. Mekânlar yalnızca dekor değil, duyguları yansıtan ayrıntılarla dolu. Olgun yaşlarda, çocukluğunun geçtiği mekâna dönerek geçmişiyile yüzleşen bir kahramanın hikâyesini anlatan Tahta Kaşıklar böyle bir ev tasviriyle başlıyor mesela. "Her an yıkılacakmış gibi duran ama yıkılmayan, yıkılmayı duvardaki çatlaklar boyunca içinden geçiren, ipince, sızım sızım geçiren bir evde doğdun." Dolayısıyla kahramanın dramı da bu cümlelerle yaratılan bir atmosferde başlıyor. Küstüm Çiçekleri'nde de tekrarlanan cümle, sözcük ve çağrıyla oluşturulan ritim, öyküde nevrotik bir gerilim yaratıyor. Kahramanlar kişileşmiş mekânların içerisinde ve eşyaların -mesela konuşan aynaların, ses veren duvarların- arasında, öksüren sobaların (Her Şeyin Başladığı Yer) yanında bulunuyor Bayar'ın öykülerinde. Karakter ve kurgu üzerinde adeta mekânın soluğu geziniyor.

Bayar'ın öykülerinde sıkı sıkıya bağlanan tema ve fikirler var. Aşk – ayrılık, yaşam – ölüm, geçmiş – bugün, özgürlük, hastalık, yoksulluk gibi kavramlar öykülerin içerisinde çağrışım ve imgelerle beslenerek yerini alıyor. Öykülerin birçoğunda zaman geçse de geçmişin izleri kişilerin üzerinden silinmez. Kişiler mekân -özellikle çocukluğun geçtiği mekânlar- üzerinden geçmişle hesaplaşırlar. Çocukken yaşanan yalnızlık, düştüğünde kucaklanmamışlık, başı okşanmamışlık ve sahip çıkılmamışlık yetişkinlikte de onarılamayan yaralar açar. Çocukluğu kötü geçenler bir bakıma büyüyemez. Tahta Kaşıklar'da anlatıcı "İnsanlar değişir, evler de öyle. Hatıralar ise mıhlanıp kalır." diyor.

Bayar mesajlarını okuyucusuna sorgulatarak aktaran bir yazar. Bu sor-

gulamalar bizi geçmiş yaşantıların, aileden devralınan duygusal mirasların birey üzerindeki tesirine, kişisel sınırlara ve bellek kavramına kadar götürüyor. Kitabın ismindeki kukla (özgünlük?) ve ip (özgürlük?) kavramları bile “Bir kukla için iplerden kurtuluş sahiden özgürlüğünün başlangıcı anlamına mı gelir?” diye sorduruyor. Dahası bu soruya yazar Aynalar Arasında’da kendisi cevaplar veriyor. “Çakılınca anladım iplerin bizi uçmaktan değil düşmekten alıkoyduğunu. ...İnsan bir tek kendine yaslanmalı, kimsenin kuklası değiliz bu hayatta...”

Alegorik bir öykü olan Patika’da da ‘kadının özgürleşmesi’ konusuna değiniliyor. Öyküde patika özgürlük isteminin başlangıcıdır ve ayartıcıdır; hareket kabiliyeti olmayan ağacı yol çağırır. Ağaç, hareketin sonunda bir nesneye dönüşmüştür. Anlatıcı/yazar kahramanına sorar: “Özgürlük uğruna yepyeni bir esaretin içine düştüğünü ne zaman fark edeceksin?”

Ölüm teması Bayar’ın öykülerinde farklı anlamlar içeriyor ve önemli bir yer tutuyor. Ölümle sonlanan Bir Kokunun Ardından, güçlü metaforları, çarpıcı öykü finali ile dikkat çekecek bir öykü. Ölümü klasik anlamıyla bitiş/son olmasının yanı sıra ölüm travması olarak da ele almış Bayar. Mezarlık görüntüleri ve mezar taşları ölüm travmasına eşlik ediyor. Ölümün yaşandığı evlerde aileler bu acıyı hayatlarına katık ediyorlar. Hatta dünyanın bizzat kendisi “milyonlarca mezarla yürüyen acılı bir anne” (Bu Bir Yaradır).

Patika, Tahta Kaşıklar, Küstüm Çiçekleri, Değirmen Taşı, Kasaba, Bu Bir Yaradır öykülerini sık kullanılmayan bir yolla, II. tekil şahıs yani “sen” dili ile anlatmayı seçmiş Bayar. Bu tarz öykülerin sayıca çokluğu, bunun yazar tarafından benimsenmiş bir üslup olduğunu gösteriyor. “Sen” dilinin anlatım imkânları birinci ve üçüncü şahıslar kadar geniş olmasa da Bayar’ın yakaladığı içtenlikli sohbet havası okuru öykü atmosferinde tutarak şahsına özgü bir başarı getirmiş onun metnine. Bulmadan yitirilen, mezarının yeri bile bilinmeyen sevgiliye söylenememiş sözlerin ifade edildiği Bu Bir Yaradır öyküsü ise neredeyse bir mektuba dönüşmüş; anlatıcı sevgiliyle yaşanmış birkaç güzel anın gösterişli tablosunu gözler önüne serip o anlardan geriye kalan derin kederi ifade ediyor. Bir monolog özelliği taşıyan Muzaffer öyküsünde yazar, kederli bir durumu ironik anlatımıyla renklendirmiş. Bu nedenle öykü, Bayar’ın bu tür öykülerde de başarılı olabileceğini göstermek bakımından kitapta da özgün bir yere sahip.

İlk kitaplar üzerinde çok çalışılıp emek verildiği için pek kıymetlidir. Yazar metinleriyle çok zaman geçirmiş, belki onları okur önüne çıkarmaya bir müddet cesaret edememiştir. Biz yazarları onlarla tanır ya sever, benimseriz ya da reddederiz. Kuklalar İçin İplerden Sonra Yaşam, “Sema Bayar okurları” oluşturacak kadar başarılı bir ilk kitap, bunu gönül rahatlığı ile söyleye-

bilirim. Her şeyden evvel sağlam cümleler görmek, iyi bir üslubun tadına varmak isteyen okurlar hatta bir dil zevki edinmek isteyen genç okuyucular bu kitabı okumalı. Sema Bayar'ın nesnelerin dünyasına ve eşyaya bakışını, insanla konuşan, onun duyarlılıklarına cevap veren mekânlarını, kalbe dokunup ince sızılar bırakan ifadelerini ve bizi hüzünlü hayatlarının içinden geçiren kahramanlarını sevecekler.

MEHMET AYCI

Musa Amca'nın Ayakları

Düzlük yok, insan zihninde de düzlük yok, her yer meyilli, her yer fındıklık, fındıklar uzun boylu, tepelere özenircesine uzun boylu, Ekim'in bütün renkleri kendini gösteriyor, taşlar arasına, avuç içi kadar yerlere ekilmiş mısırlar, lahanalar, ekilmiş evler, evet, evler de ekilmiş gibi duruyor bu coğrafyada, oysa beş altı kilometre aşağısı deniz, sahil, kenara bir kentçik yığılmış, orayla burası arasında dünya kadar fark var, Musa Amca yıllarca sabah o inişi inerek, akşam o yokuşu çıkarak ömrüne dikiş atmış, ömrünün yırtıklarını, eskiyen yerlerini yapıştırmış, kasabanın bütün insanlarını en iyi tanıyan o, hem yüzlerinden tanıyor hem ayakkabı numaralarından, ayaklarından, yolda giderken yağmurlu havada gördüğü her ayak izinin hangi ayakkabıya ait olduğunu bilecek kadar ilerlemiş mesleğinde, ayakların büyümesinin yazısız resimsiz kayıtlarını tutmuş kendi zihninde, çocukluğunda, gençliğinde, orta yaşında, yaşlıyken insanın ayak hallerini, ayak boyutlarını biliyor, onu aile fındıklığının alt ucundaki aile mezarlığında, kendisi için kazılmış mezara indiriyoruz, ayak tarafındayım, ayaklarını uzatmış, hayatında ilk defa ayaklarını bu kadar uzatmış, ey sevgili dünya, çok gününü gördüm, bir gün olsun ayaklarımı böyle tadınca uzatamadım, bana karışma, bu gün benim günüm dercesine uzatmış, ayak tabanıyla arasında boşluk kalmasın dercesine uzatıyor, içimden Musa Amca'nın yerine geçmek, taze toprağın o nemini ölü bedenimde hissetmek, ayaklarımı Musa Amca gibi uzatmak geçiyor, yüzünü kıbleye çeviriyoruz, ayaklarının ön yüzü de kendiliğinden kıbleye çevriliyor, mezarın ayak kısmının meyli de tam onun ayak şekline göre, toprak onu seviyor, o toprağı seviyor, yanda yeni hızardan çıkmış mezar tahtaları var, Musa Amca'ya rahat uyusun diye, adeta bir ses yalıtımı yapıyoruz, tahtaların ara boşluklarına yandaki çam ağacından kırdığımız dalları, çam pürlerini yerleştiriyor bir yakını, ağaca bakıyorum, gövdesinde yeni çıkmış reçine, kurumuş reçine, Ekim'in rengini almış reçine, Musa Amca'nın yerini önceden biliyor da alt dallarının uçlarını bugün için hazırlamış gibi bir hüznü var

ağacın da, Musa Amca'yı gömüyoruz, ayakları aklımdan çıkmıyor, o öpülesi ayakları, ömrünce kötü yola gitmeyen, günahın yoluna, haramın yoluna, hırsızın arsızın uğursuzun yoluna gitmeyen ayakları kafamın içinde dolaşıyor, ey toprak diyorum, bu adamlardan dünyada az kaldı, bu ayakların kadrini bil, bu ayaklar seni incitmedi, senin hakkını gözett, sana basarken kendinin de topraktan olduğunu bilerek bastı, seni sevdi, senin fındıklarını, cevizlerini, elmalarını, incirlerini, başka meyvelerini sevdi, senin mısırını, fasulyeni, karalahanayı sevdi, senin yaban otlarını sevdi, senin karıncanı böceğini sevdi, her şey canlı ya, en çok ayakkabıları üzölmüştür diye geçiyor içimden, o güzel tanıklığın ayrılık hüznü çökmüştür boşluğuna, burnuna, tabanlarına, Musa Amca'ya birlikte bir kuşağın anılarını da gömüyoruz, bir kuşağın ayakta kalma çabasını, zorluklara katlanma onurunu, azla yetinme, çoğa tamah etmeme erdemini, el emeği ve alın terinin soyluluğunu, bilincim akıyor, sabah, daha Musa Amca'yı musallaya çıkarmadan ağıt yakan yakınlarının bilinç akışı yöntemiyle yaşanmışlıkları anlatışına benzer bir akış bu, ağaçların da bilinci akıyor, toprağın, toprağın kokusunun, sonbaharın renklerinin, bu kendine özgü doğanın, o doğanın bir parçası olan insanların, Allah sabırlık versin derken her birinin yüzünde Musa Amca'yı tanıyan, o tanımayı sağlayan yaşanmışlığın da bilinci akıyor, her toprak atışta Musa Amca'yı değil biraz da kendimizi gömüyoruz, dostum Turan Kandemir'in gözlerine bakamıyorum, baksam gözlerimdeki bulutlar yağacak, onun bir zamanlar günde iki defa yaya kat ettiği yoldan arabayla iniyoruz, sağıma ve soluma bakıp gördüğüm her şeye Musa Amca'nın gözlerinden bakıyorum, gözlerim ayakucunda acısı bakışına vurmuş teyzemin gözlerine benziyor diye geçiyor içimden, güya oğlu beni ona götürecek, anlatacak, yazacaktım, benim gelişime de silah atacaktı, belki yaylaya çıkacaktık, teyze Karadeniz yemekleri yapacaktı benim için, yanında cigara içmeyecek, dışarı çıkacaktım dumanlanmak için, ne güzel arkadaşım var, arkadaşımın ne güzel babası var diyecektim önceden bildiğim bir bilgiyle, oğlumun ne güzel arkadaşı var diyecekti, portresini yazacaktım, nasipte ayaklarının portresini yazmak varmış, cennette yokuş iniş yokmuş, cennette insan yürümekle yaşlanmıyormuş, yorulmuyormuş Musa Amca, cennete insan alabildiğine kendi oluyormuş, senin bu dünyada olduğun gibi Musa Amca, sen artık kapının öbür yüzündesin, ayaklarını cennet çimenleri öpsün, topuğunu cennet çiçekleri gıdıkласın, yaşarsam bir gün yine mezarına gelip, az ilerideki elma ağacından bir elma yiyeceğim, dünya bu, içimde kaldı, senin canına değsin diyerek...

BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

Ç a ğ d a ş Ö z b e k Ö y k ü s ü

İSACAN SULTAN*

Haydan Gelen Huya Gider

Türkçesi: **Marufcan Yoldaşev**

Böyle olaylar şimdilerde olmaz. Olanları da geçmişin ıssız köşelerinde kalmıştır, derler.

Yine derler ki “Haydan gelen huya gider... Hey, dikkatli olun! Yediğiniz içtiğiniz toprağa gider, verdikleriniz yanınıza kalır.”

Şöyle deriz ama...

Dağ eteklerinde bir ermiş yaşarmış.

Ermiş derler ama kerametini gören yok. Kimsesi yok, bir yakını, akrabası bile yok, yaşı kaç o da belli değil, ama geceleri bazen o tarafa gökyüzünden bir avuç ışık indiği ya da o tarafa doğru yıldız kaydığı hep söylenir. Böyle durumlarda ahali kendi arasında “Ermiş meleklerle sohbet ediyor.” diye konuşurlar.

Tövbe, estağfurullah ermiş dede meleklerle neleri konuşur acaba?

Gökyüzünde burçların değişimi, gezegenlerin hareketi, ayın hilalden dolunaya doğru fevkalade düzenle değişimini mi seyreder? Sonsuz karanlıklar içinde ışık gibi mi gezinir, acaba? Belki de gecenin sabaha, sabahın geceye dönüşümünü izler durur? Bunların ona nasıl bir zevk sağladığını bilemeyiz, tabii ki ama ermişlerin kalabalıklardan uzak olmayı sevdikleri doğrudur. Sabahın köründe ekmek yapan, sokakları süpürüp temizleyen, ineğini pazara götürüp satan, gününü kahvehanelerde geçiren ve her türlü ıvır zıvırları ciddi bir şeymiş gibi konuşup lafazanlık edenlerle onun arasındaki fark ne olabilir acaba?

* 6 Nisan 1967 tarihinde Özbekistan'ın Fergana vilayetinde yer alan Rıştan kasabasının Avazbay köyünde dünyaya geldi. 1990 yılında Taşkent Devlet Üniversitesi gazetecilik Fakültesini tamamladı. *Münacat* (1990), *Aydınbulak* (1995) isimli kitapları neşredildi. C. Nerun'un *Hindistan* eserinin *Babür* kısmını, Dino Buzzati, Ryunosuke Akutagava, Ömer Seyfettin gibi yazarların eserlerini Özbekçeye tercüme etti.

İşte böyle insanlardan biri, Abdussamet isimli kişi günün birinde bağrını yere basarak yatmış ve düşüncelere dalmış: Çocuklar büyüyor. Elde avuçta bir şey yok. Bugüne kadar canını hiçe sayarak özveriyle çalıştı çalışmasına ama kenara atacak beş kuruş biriktiremedi. Her günü aynı çalışmak ve zahmet üstüne zahmet.

Ermişin rızık kendiliğinden gelirmiş. Birkaç tane koyunları da varmış. Onları özenle beslemeye de gerek yokmuş. Kendileri meradan beslenir, kendilerinden çoğalır dururlarmış. Kurt veya çakal dedikleri asla yaklaşırmış. Arada birkaç tanesi yolunu kaybedip ermişin koyunlarına yaklaşırsa da sanki elektrik çarpmışçasına geri kaçarmış. Yani bir şekilde göze görünmeyen bir güç onları yabani hayvanlara karşı korurmuş.

Hayat dediğin, adam gibi yaşamak dediğin, işte böyle olmalı!

Abdussamet uzun uzun düşündükten sonra, nihayet “O da ben de Allah’ın kuluyuz ya! Neden ona veriyor da bana yok?” demiş.

“İstediğim çok az bir şey. Azıcık bir servetim olsun yeter, kalanını kendim tamamlarım.”

“Neyse, Allah’tan umut kesilmez, hadi bir sorayım bari. Olursa ne alâ, olmazsa da eyvallah, kaybedecek bir şeyim yok ki!” diye eteğini silkeleyerek yerinden kalkmış ve yola koyulmuş.

Belli bir yol kat ederek ermişin kulübesine ulaşmış. Ermiş dedikleri bir et bir kemikten oluşan gayet mütevazı küçücük bir ihtiyarmış.

Abdussamet’i dinledikten sonra kafasını sallamış.

“Kaplumbağanın yavrusunu at yeleleriyle bağlayacaksın. Ona saman parçasını bağladıktan sonra benim söylediğim duaları tekrar edeceksin. İnşallah dileğine ermiş olursun. Ama bir şart var!”

“Nasıl bir şart olursa olsun razıyım.”

“Köydeki geçen sene selin götürdüğü köprüyü onaracaksın, hatta yenisini yapacaksın.”

“Bir değil, on köprü yapacağım!”

“Öyleyse tamam, diye ermiş dede duaya el açmış.”

Abdussamet mutlu halde evine dönmüş. Üç dört gün arayıp çölden kaplumbağa yavrusunu bulmuş, komşu köydeki at satıcısından birkaç tane at yelei almış. At satıcıları atın yelesine elletmezler derlerdi, gerçekten öyleymiş. Vermemek için her türlü bahaneyi dile getirmiş ama sonunda razı olmuş. Saman dediğin her yerde bulunur. İçlerinden kırılmamış uzun saplı samanları seçerek almış. Hepsini hazırladıktan sonra karısına “Birisi sorarsa ben evde değilim,” diye tembihlemiş ve odasına çekilerek ermiş dedenin söylediklerini yapmış. Kaplumbağa yavrusunu at yeleleriyle bağlamış ve üzerine saman parçasını koyunca kaplumbağa dönmeye başlamış. Abdussamet

ermiş dedenin öğrettiği duaları tekrarlamaya durmuş.

Birkaç gün geçmesine rağmen mucizeden haber yokmuş. Cuma günü ikinci namazı sırasında karısı birisinin onu görmek istediğini söylemiş. Abdussamet kaftanını omuzuna atıp kapıya çıkmış. Kapı önünde kendi yaşıtında bir kişi duruyormuş Yüzü cüzzamlı gibiymiş hatta sanki kaplumbağa sırtına benziyormuş.

“Abdussamet siz misiniz?” demiş gelen adam.

“Evet, benim.”

“Bunu size teslim etmemi istediler, demiş gülümseyerek.”

Yanında saman sapı gibi uzun, sıska bir kişi daha varmış. O da gülümsemiş.

“Kim? Ermiş dede mi?”

Onlar “Hayır, ermiş dede de kim? Biz öyle birini tanımıyoruz,” demişler.

“Bunu kimin verdiğini söylemezseniz, nasıl alayım ki?”

Kaplumbağa sırtı kızarak “Bana bak, ey Abdussamet!” demiş. “Servet isteyen sen değil miydin? Adını söyleyip evine kadar getiriyorsak, al işte kibarlık taslamak da neyin nesi?”

Saman sapı soğuk soğuk gülümseyerek “Bir daha görüşürüz, inşaallah” diye eklemiş.

Abdussamet zar zor razı olmuş. Onlarla vedalaşarak heybeyi içeri almış ve içine bakmış:

“Ya Allah!”

Heybenin her iki gözü dolu dolu altınmış.

Abdussamet pazara giderek iyi bir at satın almış. Görkemli atın donu öyle güzel parıldıyormuş ki bakan gözünü ondan alamıyormuş.

Evine ustaları getirmiş. Ustalar sabah akşam çalışmışlar. Aradan çok geçmeden eski, yıkık dökük evin yerinde ihtişamlı bir saray olmuş.

Terziye uğrayıp gösterişli elbiseler diktirmiş. Önce koyun keçi satın almış, sonra büyükbaş hayvanlara yatırım yapmış. İş daha da büyümüş ve bir yıllık sürüsü oluşmuş. Bağ bahçesini genişletip elma, nar, üzüm yetiştirmiş. Marangozları çağırarak selin götürdüğü köprü yerine yeni bir köprü yapmasını emretmiş.

Onca masraftan heybenin bir gözü bile yarılanmamış.

Buna rağmen altınların eksilmeye başlamasından tedirgin oluyormuş. Köprü işi nedense ertelenmeye devam etmiş. Bazen usta gelmiyor, usta gelse kütük bulunmuyor; kâh demirci ortada yok kâh marangoz. Üstelik her ağızdan ayrı öneri çıkar. Biri öyle der diğeri böyle... Düz giden işler köprüye gelince aksamaya başlamış. Tövbe estağfurullah...

Zaman geçtikçe Abdussamet'in de bu işe pek takati kalmamış. Kendi

kendine söylenmeye başlamış: Bak şu insanlara, ben onlara yeni köprü yapayım derken bunlar kendini ne zannediyorsa? Aslında günah benden git-ti! İşte gereken parayı verdim, sabırla işi takip ettim. İnsanların kendisi yanaşmıyor. Ben ne yapabilirim ki? Köprüyü yapmazsam ne olacak? O kadar gayret ettim, çalıştım çabaladım. Kime gerekirse o yaptırısın artık... Bu den-sizlere yalvaracak değilim ya...

İşte böyle düşüncelerle Abdussamet marangozlara seslenmiş: “Bir şey gerekirse eve uğrayın veririm. Bu işin ardından koşturacak zamanım da iste-ğim de yok.” Ustalar da bir şey diyemeden yere bakıp kalakalmışlar. “Tamam” demişler. Köprü de yarım yamalak öylece kalakalmış.

Abdussamet “Gerekirse, gelir elbette” diye beklemiş. Ama gelen soran olmamış.

Yıllar aynı şekilde geçip gitmiş. Abdussamet yaşlanmış.

Gösterişli atına bineyim derken güçsüz mecalsiz kalıyormuş. Çeşitli yi-yeceklerden yiyeyim derken yiyecek iştahı bulamıyormuş. Vücut denilen at boyun eğmezse sahibi ne yapabilir ki? Ancak ruhu sağlamış. Düşünmekten, hayal kurmaktan öteye geçemiyormuş. Hayatı bir filim şeridi gibi gözlerinin önünden geçiyormuş.

Allah Allah, saraylar yaptırdı bakacak gezecek hali kalmadı.

Şahane ziyafetler kurmuş ama halkın dediği olmuş: toprağıntı toprağa, suyunki suya gitmiş... Yine tek başına sırtık gibi ortada kalmış.

“Evet, hepsi gerçekmiş,” demiş sonunda. Bakalım mevlam bir yola baş-lar...

Tedirginlikle içini çekerek “Benim de sonum yaklaştı galiba,” demiş. Oğ-lunu, kızlarını, damatlarını çağırmış ve derdini ortaya dökmüş.

Abdussamet ihtiyar “Nasıpte varmış bu yaşıma geldim,” dedi. “Benim sa-yemde hayatınızı yaşadınız. Hiç bir şeyden eksiğiniz olmadı.”

Yavaşça soluklanarak “Geleceğinizi de düşündüm tabii,” demiş. “Heybe-nin bir gözü dopdolu duruyor. Ahıra girin, soldan ikinci sütunun altındaki çukura gömülü duruyor. Ancak size bir ricam olacak: köyden çıkışta bir yarısı bitmemiş köprü var. Onu tamir etmeniz gerekir.”

Çocuklar hep birlikte: “Yaa baba, bırakın böyle şeyleri, öyle demeyin.” diye gönlünü almaya çalışmışlar.

Kısık sesle “O... bir tane köprü...” dedi. “Gözüm... arkada kalmasın... Köp-rüyü tamir ettirin...”

Çocukları, damatları hep birlikte “Elbette, babacığım, içiniz rahat olsun!” demişler. “Bir değil on tane köprü yaptıracağız!”

Büyük oğul damadına seslenerek “Hadi gel” demiş. İkisi kazmaları ala-rak ahıra yol almışlar.

İkinci sütunun altında gerçekten de küçük bir çukur varmış. Oradan deri heybeyi çıkarmışlar, üzerindeki toprakları temizlemişler. Sonra heybeyi balararının yattığı eve getirmişler.

“Baba, işte getirdik.”

“Açın bakalım, ne var...”

Abdussamet ihtiyar fısıldamış.

Çocuklar heybenin gözünü açınca hayretten ağızları açık kalmış.

Ne mi görmüşler?

At yelesi, ölü kaplumbağa yavrusu... saman sapları....

O kadar...

“Ey ahali, Abdussamet dedeyi nasıl bilirsiniz?”

“İyi insandı. Halka bir köprü yaptıracığım diye çok uğraştı yapamadı. Mekânı cennet olsun!”

Abdussamet dedeyi böylece toprağa vermişler.

Kalabalık arasında iki yabancı varmış: birinin yüzü kaplumbağa sırtı gibi nasırlı, ikincisi ise saman sapı gibi uzun ve sapsarı.

Ahali:

“Mekânı cennet olsun, amin!” dediğinde o yabancılar da duaya el açmışlar.

Ancak onların duası farklıymış:

“Haydan gelen huya gider. Yiyip içtikleri toprağa gitsin, verdikleri kendine kalsın! Amin, Allahu Ekber!”

MADİNA ABDULLAYEVA*

Kaderin Oyunu**

Küçük İbrahim henüz beş yaşındaydı. Bu yaş tam insan kalbinin dünyada her şey nasıl oldu, niçin her şey böyle devam ediyor gibi sorularla dolu küçük sandığa benzediği bir çağdı. Bu küçük sandığın en büyük yerinde bir soru peyda olmuştu. Neden ben yalnızım, benim yakınlarım nerede? Bu soru kuş gibi kalbini kırarak dışarı çıkmak istiyor, onun kırılğan kalbinin duvarlarına çarpıyordu. Şimdilik küçük İbrahim acının ne olduğunu bilmese de onu oldukça yakın hissediyordu. Çocuk günden güne büyüyor, anlaması, aklı geliyor, yavaş yavaş çocukluğuyla ilgili soruların cevabını buluyordu. Kendisine endişe veren o sorunun dışında diğer soruların cevabını bulmuştu. Yetiştirme yurdunda, Kızılhaç'ta diğer yetim öksüz çocuklar gibi büyüdü. Niçin onlar büyük bir aile olamıyorlar, yalnızlıklarını birbirleriyle gideremiyorlardı?

Yıllar geçti, çocuk büyüdü; yetişkin biri oldu. Daha sonra onun hayatında yeni ilginç bir çağ olan öğrencilik vardı. İbrahim çok iyi okudu, bu yüzden hiçbir güçlük çekmeden Gürcistan'ın en iyi üniversitelerinden birini kazandı. Burada yeni arkadaşlar edildi. Bu arkadaşlarının arasından asker bir ailenin çocuğu olan Ali diğerlerinden, samimiyeti ve neşeli karakteriyle ayrılıyordu. Onlar İbrahim ile ateşle su gibiydiler. Ali hararetle yanan bir ateş, İbrahim ise sakın, soğuk su gibiydi. Bir gün okuldan dönen Ali, daha önce söylemek istediği imkân bulamadığı şeyi söylemek için İbrahim'e yetiştii,

– İbrahim dostum! Yine o sıkıcı ev ödevini yapmak için mi gidiyorsun?

– Bilim ışıktır.

– Bırak ya, sen zaten akıllısın. Eğer bilim ışıkta o zaman İbrahim sen

* 1999 yılında Rusya Federasyonu'na bağlı Kabardin Balkar Cumhuriyeti'nde dünyaya geldi. 2018 yılında lise eğitimini tamamlayarak üniversite tahsili için Kazakistan'a gitti. Kazakistan'ın Türkistan şehrinde bulunan Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Tıp Fakültesini kazandı. Çocukluğundan itibaren edebiyat ve sinemayla ilgilenmektedir. Lisede yazarlık etkinliklerine faal olarak katıldı. Karaçay Çerkes cumhuriyetinde "Ana Dilim" yarışmasında birinciliği kazandı. Moskova'da Aleksandr Puşkin'e ithaf edilen Rus dili ve edebiyatı yarışmasında gümüş madalyayla ödüllendirildi. Yazarlık ve çevirmenlik yapmaktadır. Ana dili Balkarcanın yanı sıra ileri seviyede Rusça ve Türkçe bilmektedir.

kafanla Gürcistan'ın yarısını aydınlatabilirsin.

– Komik değil Ali. Yakında sınavlar olacak. Sana da biraz çalışmak iyi gelirdi.

– Tamam şakayı bırakalım. Ben uzun zamandır seni eve davet etmek istiyorum. Anne babam seninle tanışmak istiyor.

– Bunu duymak memnuniyet verici ancak neden özellikle benimle tanışmak istiyorlar?

– Nasıl neden? Sen benim en iyi arkadaşımsın ve onlara senden çok bahsettim. Ne diyorsun, gelecek misin?

– Elbette nasıl reddedebilirim.

Cumartesi akşamı. Ali Katunadze'nin evinde akşam yemeğinde anne babası ve en iyi arkadaşı vardı. Ali'nin babası İbrahim'le yakından ilgilendi ve ona birçok soru sordu.

– Niçin özellikle mimar olmak istiyorsun? Senden çok iyi bir doktor olacağını düşünüyorum.

İbrahim düşünceye daldı.

– Aslında ben asker olmak istedim ancak beni sağlık problemlerimden, astımdan dolayı almadılar. Mimarlık benim çok ilgimi çekiyor.

– Askerlik mi?

Ali'nin babası kendi geçmişini hatırlayarak güldü.

– Askerlik sıradan bir iş değildir. Ancak sen bir kez asker olmak istersen artık ondan sonra hiçbir şey seni durduramaz. Rahmetli arkadaşım, Binbaşı Zalihanov çok iyi bir askerdı, biliyor musun? O da astımdı. Ah Alihan, onun kaderi çok ağırdı. O da senin gibi asil, sakın ve akıllı bir adamdı.

– Ona ne oldu?

– Sınırdaki çatışma çıktı, mermi göğsüne çarptı. Çok geçmeden karısı da kederden öldü. Onun küçük bir oğlu kaldı. Ben onun Gürcistan'da olduğundan emindim. Onu aradım. Onu yanıma almaya yetişemedim. Belki de onu yetiştirme yurduna gönderdiler. Biliyor musun sen bana onu andırıyorsun. Alihan da zira oğlu İbrahim'e dedesinin adını koydu.

İbrahim, Ali'nin babasının doğrudan gözlerine baktı, onlar ikisi de sustular. Onlar birbirlerine baktılar, ikisinin aklından da aynı şey geçiyordu. Ali'nin babasının elinden şarap kadehi yere düştü. O an anladığı şeye inanmıyordu. Yanında oturan çocuk onun yıllarca aradığı çocuktı. Sesini çıkarmadan kalktı ve balkona gitti. Ali ve annesi ne olduğunu anlayamadılar. Biraz sonra İbrahim kalktı ve adamın peşi sıra balkona gitti. Onlar yeniden sustular ve uzağa baktılar. Sonunda İbrahim suskunluğu bozmak istedi.

– Siz onların benim anne babam olduğundan emin misiniz?

Ali'nin babası, büyük adam, gözyaşlarının ne olduğunu bilmeyen asker,

ağladı. Kendini zor tutarak “Eminim,” dedi.

İbrahim sorular sormaya devam etti.

– Ailemden bahseder misiniz?

– Senin baban Balkar’dı. Binbaşı Alihan Zalihanov. Onun adını oğlum Ali’ye koydum. O benim en yakın dostumdu. Onun annesi Gürcü idi, ismi Nino’ydu. Biz onları romanda olduğu gibi Ali ve Nino olarak adlandırıyorduk. Anne baban öldükten sonra seni yetiştirme yurduna yerleştirdiler. Uzun zaman seni aradım ama bulamadım. Sonunda kader seni bana getirdi.

Ali’nin babası İbrahim’i anne babasının mezarına götürdü. İnanabiliyor musunuz İbrahim yetiştirme yurdunda kendisini her zaman çocukların yanında yalnız hissetmişti. İlk kez yaşamayan insanların mezarının yanında kendisini aile olarak hissetti. Evet küçük sandıktaki son sorunun cevabını da bulmuştu. Neden insan, diğer insanların yanında kendisini yalnız hissediyor? Çünkü ilk ve en önemli yurt her insanın kalbinde kendi ailesidir.

Ali’nin babası daha sonra İbrahim’i ikinci oğlu olarak gördü. Ona her şeyi, babasından kalanları verdi. İbrahim çok iyi bir mimar oldu. Artık onun bir ailesi ve arkadaşları var. Artık kalbinde hiç arzuyla özgürlüğe çıkmak isteyen bir kuş yok. O, Balkarya’da babasının akrabalarını da buldu. Kaderinin götürdüğü yerde hayatının baştan başa nasıl değiştiğini düşünüyordu.

Diplomasını alınca Gürcistan’da kimsesiz çocuklar için Ali ve Nino adında bir yetiştirme yurdu inşa etti. Bu yetiştirme yurdundaki çocukların her biri kendisi için öz idi. Onları da bir gün kaderin ailelerine kavuşturacağını ümit ediyordu. Onların gerçek kendi yurtlarının olduğu yeri, kalp yurdunu...

* Not: Öykü Rusça yazılmıştır, yazar tarafından Heceöykü için Türkçeleştirilmiştir.

HECE ÖYKÜ'DE İLKLER

ÖZAY ERDEM

Tek Kişilik Balayı

Kuşkusuz Virginia Woolf, kitabının böyle bir amaçla kullanıldığını bilmek istemezdi. Hatta hiçbir yazar bu durumdan hoşnut olmazdı. Yatak odasının duvarlarında, sos gibi ezilmiş, sinek parçaları ve toplu iğne başı büyüklüğünde kan lekeleri vardı. Gece uyumadan önce üç tanesini daha öldürmeyi başarmıştı Behçet Bey. Cinayet aleti şifonyerin üzerinde duruyordu.

Eğer kitaplar okunmak dışında ne işe yarar diye bir liste yapılırdı; ki bunların içinde güzel bir çaydanlığa nihale olmak, bir çocuğun elinde sayfaları yırtılan oyuncağa dönmek ve serinlemek için yelpaze niyetiyle kullanılmak sayılabilirdi. Ama, kabul edelim, Kendine Ait Bir Oda'nın başına gelenler kesinlikle yüz kızartıcıydı.

Eğer Behçet Bey, ebeveyn banyosundaki havalandırmayı açık bırakmamış olsaydı Tolstoy'la da böcek öldürmek zorunda kalmayabilirdi. "İnsan Neyle Yaşar?" diye sormuştu yüzyıllar önce büyük usta ve herhalde bir yatak odasında, ezilmiş haşerelerle birlikte, bütün bir gece rahatça uyumayı kastetmemişti. Şüphesiz, Kafka'nın o meşhur eseri olsaydı bununla öldürmesi hem daha muvafık hem de yeterince klişe kaçardı ama evde yoktu. Onun yerine, şifonyerin yanındaki mini kitaplıkta, Babaya Mektup duruyordu ve Behçet Bey, elbette eserin içeriğinden bihaberdi, saygısından bu kitaba dokunmamıştı.

Sadece yatak odasında karşısına çıkmıyordu böcekler. Gece bir aralık tuvalete gitmek için uyanmış ve lavabonun ışığını açınca, fayans üzerinde, sağa sola kaçışan minik böcekler görmüştü. Ayrıca bıyığı andıran antenleri vardı bu tuhaf varlıkların. Ayağındaki plastik terlikle hiç düşünmeden ezip bir kenara itmişti onları.

Öldürdüğü hiçbir sineği ya da böceği rüyasında görmezdi Behçet Bey. Zaten eskiden beri düş âlemiyle pek arası yoktu. Ama bu sabah her zamankinden farklı, huzursuz bir şekilde uyandı. Çünkü uzun zaman sonra bir rüya görmüştü. Alnında biriken terler ve ani sıçrayış bunun bir kâbus olduğunu gösteriyordu.

Rüyasında Ayfer Hanım'ın kayıp kolyesini arıyordu. Önce evde başlayan arama sonra şehrin sokak ve caddelerine taşınmıştı. Her yere bakıyor, herke-se soruyor ama kimse böyle bir kolyeyi görmediğini söylüyordu. Üstelik dev sivrisinekler gökyüzünden tarama yapıyor, kedi büyüklüğündeki böcekler de altına bakılmadık taş, içine girilmedik çöp kovası bırakmıyordu. Çok geçmedi, yorgunluktan tükenmiş bir halde, parktaki banka oturdu. Ama boynundan sarılan bir el, ki iskelet gibi kupkuruydu, bir şeyi çekip aldı. Küçük bir çığlıkla yerinden fırlayıp baktı Behçet Bey. Gözleri karanlık deliklere dönmüş ve içinden yosunlar fışkıran kayın validesini hemen o saniye tanıdı. "Hırsız," dedi cırtlak sesiyle haddinden fazla yaşamış kadın, "sen çaldın kızımın kolyesini."

Çarşafı üstünden atarak yatağında doğruldu Behçet Bey. Gayriihtiyari elini boynuna götürdü. Sonra odanın duvarlarına ve yerdeki böcek ölülerine baktı. Belki bunları temizlemeden yattığım için kâbus gördüm diye düşündü. Ardından komodinin üstüne bıraktığı telefonuna uzandı ve saatine baktı, sabahın yedisiydi. Ayfer Hanım'ın aramasına yarım saat vardı.

Yüzünü buruşturarak kalktı ve terliklerini ayağına geçirip tuvalete gitti. Böceklerin enkazını, karıncalar hummalı bir çalışmayla temizliyordu. Parçalanmış gövde ve bacakları gruplar halinde sürükleyip Behçet Bey'in neresi olduğunu merak etmediği yuvalarına götürüyorlardı.

Mutfağa geçip çay koydu. Tezgâhın temiz ve düzenli hali gözüne ilişince memnun oldu. Her ne kadar böcekler ve sinekler konusunda vurdum duymaz bir tavır sergilese de Behçet Bey bu konuda hassastı. Ona göre bulaşık yıkamak, yıkadıklarını seleye dizmek terapi gibi bir şeydi. On sekiz gün boyunca keyifle yapmıştı bu işi ve neden kadınların biriken kirli tabaklar yüzünden söylendiğine bir anlam verememişti. Belki de ev hanımlarının yıl boyunca yaptığı bir işi, erkekler kısa süreliğine yapınca bünyelerine iyi geliyordu.

Tenekedeki balı tabağa dökerken telefonu çaldı. Uzayan kısmı parmağıyla makara gibi toplayıp ağzına götürerek yaladı. Ayfer Hanım'dı elbette arayan kişi, açtı. İlk olarak kolyesini sordu karısı. Her gün Behçet Bey'in onu bulmak için evin altını üstüne getirdiğini zannediyordu çünkü. "Misafir odasına üçüncü kez baktım ama bulamadım," diye cevap verdi. Sonra konu Behçet Bey'in bankadaki müdürü Pınar'a geldi, "Şimdiden git konuş, bu sene yoğunluk falan anlamam ben," dedi Ayfer Hanım. "Tamam tamam," deyip kısa kesmek istedi kocası. Sonra da işe geç kalacağını, daha kahvaltı bile yapmadığını söyleyip kapattı.

Ayfer Hanım her sene üç haftalığına annesinin yanına köye giderdi. Patates ekimine yardım eder, dedesinden kalma iki katlı taş evi temizler ve annesinin kış için yapılacak işlerini görüp öyle dönerdi. Bu seferki gidişinde o çok sevdiği yaprak kolyesini takmak istemiş ama nereye koyduğunu bir türlü

hatırlayamamıştı. İşte her sabah Behçet Bey'i, işe gitmeden, hem uyandı mı diye kontrol etmek hem de kolyesini sormak için arıyordu.

Oturma odasındaki masayı kahvaltılıklarla donattı Behçet Bey. Ağır davranmıştı, iş yerinde mesai sekizde başlıyordu ve sadece on dakikası kalmıştı. Eğer bankanın alt dairede bir bürosu yoksa muhakkak geç kalacaktı. Az sonra kaynamış çaydanlığı ocaktan alıp Genç Werther'in Acıları'nın üstüne bıraktı.

Ayfer Hanım'ın bir süpermarketten aldığı bu kitaplar artık her yayınevinin bastığı ve set halinde çok ucuza sattığı eserlerdi. Sağlıklı yaşam için her gün bir kaşık zerdeçal tavsiye edilmesi gibi, huzurlu bir ruh için de her gün yarım saat kitap okumalıydı insanlar. Bundan böyle kasiyerler barkod makinelerine sadece domatesi, pirinci ve tavuk göğsünü değil Gogol'u, Çehov'u, Tolstoy'u ve daha nice müteveffa yazarı da tutup okutuyordu.

Behçet Bey, Ayfer Hanım evdeyken, her akşam yorgani karnının üstüne çekerek, bu kitaplardan okumak zorundaydı. Bazen, günün onca boş ve verimli zamanını es geçip neden şimdi diye sorardı. Tabii içinden yapardı bu sorgulamayı. Yarım saat geçince tamam deyip ışığı söndürmesini isterdi karısı. Bitti mi peki, bitmedi. Tam dalacakken kolundan dürtüp uyandırılırdı. Vızıltısını duydum derdi Ayfer Hanım. Artık o sinek öldürülmeden hayatta uyuyamazlardı. Behçet Bey bir centilmen gibi yumuşak yatağını terk eder ve ilkel bir av başlardı oda içinde. Bir sineği alkışlayarak yakalamak onu aptalca gösteriyordu. Nefret ediyordu bu durumdan. Ayrıca daha önce aldığı sinekliği de çöpe atmıştı Ayfer Hanım. Cesedin hiçbir yeri kirletmesini ve iz dahi bırakmasını istemiyordu. Sadece sinekler değildi Behçet Bey'in görev alanı. Bir seferinde yatak odasında boş boş gezinen minik bir böceği gazete kağıdıyla almayı başaramamıştı ve kavanozun içine süpürtmüştü karısı. O şekilde balkona çıkarıp dışarıya atmıştı. Ayfer Hanım sinek ve haşerelere karşı normal bir insandan daha duyarlıydı. Evin her köşesinde bolca serpilmiş bir böcek ilacı tozuna rastlayabilirdiniz. Hem sadece yazın değil kışın da böyleydi hayatları. Ortada hiç sinek yokken vızıltısını duydum diyerek kocasını uyandırır ve odada sonuçsuz bir arayış başlardı.

İşte zavallı Behçet Bey'in tek soluk alma vakti Ayfer Hanım'ın annesinin evine gittiği o üç haftalık zaman dilimiydi. Ama son birkaç yıldır bunu da kaybetmekten korkuyordu talihsiz adam. Kayınvalidesi çok yaşlanmıştı çünkü. Yüz yaşına girip de uzun yaşamın sırları için uzatılan mikrofona; yoğurt, tereyağı ve temiz köy havası demesine az kalmıştı. Araları pek iyi sayılmazdı ama bir gece çalan telefonla vefat haberini almaktan da ödü kopuyordu. O zaman ne yapardı, Ayfer Hanım muhakkak patates tarlalarını ve o taş evi satıp bir daha köye gitmezdi.

Eskiden böyle değildi karısı. Kızları Nesrin evlendiğinden beri, beş yıl

oluyordu, kafayı haşere ve sineklere takmıştı. Hani emekli olunca boşluğa düşen erkekleri duymuştu Behçet Bey ama evladı dünya evine girince takıntıları ortaya çıkan bir kadına, üstelik kendi eşiydi, ilk kez şahitlik ediyordu.

Kahvaltıdan sonra bulaşıkları yıkadı. Ardından oturma odasına geçip duvardaki saate baktı, dokuza geliyordu. Kanepenin altına doğru süpürülmüş kağıtlar dikkatini çekti. Eğilip hepsini tek tek topladı. Dün akşam ziyaretine gelen torununun marifetiydi. Sayfaları deste haline getirip kapağın arasına yerleştirirken zavallı Amok Koşucusu diye düşündü.

Saat on bire doğru evden çıktı. İlk olarak kahvehaneye uğradı. Televizyonun karşısında toplanmış arkadaşlarıyla bir bardak çay içti. Baktı kimse konuşmuyor, pürdikkat herkes ekranı takip ediyordu, kalkıp çarşıya indi. Cadde boyunca uzun bir yürüyüş tutturdu. Sonra aktar dükkânı işleten dostuna uğradı. Adetiydi, kahve ikram etmeden bırakmazdı. Ama bu seferkini pek beğenmedi, yapan eleman aceleye getirmişti. Ağzının tadı bozulmuş halde oradan da kalktı.

Eve geldiğinde vakit ikindiye yaklaşıyordu. Üstünü değiştirip oturma odasına geçti. İçerisi havasız kalmıştı, bu yüzden pencereyi açtı. Sonra kitaplıktan Halil Cibran'ın Kum ve Köpük eserini çekip suratına doğru salladı. Biraz serinler gibi olunca koltuğa oturdu. Günlerim birbirinin aynı, tıpkı devrilen domino taşları gibi, akıp geçiyor diye düşündü. Bu cümleyi eşinin zorla okuttuğu bir kitaptan öğrenmişti. Sanırım beğendiği ve aklında kalan tek ifade buydu. Belki de her gün aynı şeyleri yaptığı için ona göre zaman hızlı akıyordu. Tuhaftır ki bu monoton hayatından memnun hatta çok mutluydu Behçet Bey. Ama Ayfer Hanım'ın gelmesine iki gün kaldığını anımsayınca canı sıkıldı.

Eşinin yokluğunda geçen bu on sekiz günde sinek öldürme konusunda seri bir katil ustalığına ve duygusuzluğuna erişmişti Behçet Bey. Birkaç metre öteden kitabı fırlatarak hedefini tam isabetle vuracak kadar mahirdi. Karısı eve döndüğünde Kendine Ait Bir Oda'nın eski ve yıpranmış haline bakıp o yokken de okumaya devam ettiğini zannederek mutlu olacaktı kuşkusuz. Hem sadece sinek değil bir insanı da kitapla etkisiz hale getirebileceğine inanıyordu Behçet Bey. Mesela bir gece eve hırsız girdiğini hayal ediyordu. Dostoyevski'nin Suç ve Ceza'sını raftan çekip bütün gücüyle davetsiz misafirine doğru fırlatıyordu. Küt! Adam kafasına tuğla yemiş gibi bir anda yere yığılıyordu.

Behçet Bey bazen avucuna gülle gibi yerleştirerek fırlatıyordu kitabı. Bazen de sırt kısmından tutarak bumerang gibi. Eğer sinekler bacaklarında kaşınıttan yaralar meydana getirecek kadar çıldırtmasaydı o da böyle davranmazdı. Üstelik nasıl bir cinslerse artık hiçbir sinek ilacı fayda etmiyordu. Ayfer Hanım'ın sürekli kullandığı spreyler yüzünden bağışıklık kazanmış olmalıydılar.

Kalan iki günü de benzer şekilde geçirdi Behçet Bey. Son gün kızı ve torunu geldi ziyaretine. Etrafı toparlayıp temizledi Nesrin.

Cuma sabahına tuhaf bir hüznle uyandı zavallı adam. Tüm odaları birer birer dolaştı. Kahvaltıyı hazırlarken Ayfer Hanım aradı. Hayır, giyinme odasında da yoktu kolye, beşinci kez elbise dolabını kontrol ettim, dedi. Tamam o zaman, gelince ben kendim bakarım deyip kapattı karısı.

İçindeki o tuhaf hüznle dışarıya çıktı yaşlı adam. Bu sefer ne kahveye uğradı ne de aktara. Öğleden sonra muhakkak gelmiş olurdu karısı. Gidiyordu Behçet Bey için on bir ayın sultanı. O gün akşama kadar eve ayak basmadı. Saat altıdan sonra işten çıkar gibi gelip kapıya vurdu. İçeriye girince keskin bir temizlik kokusu genzini yaktı. Nesrin'in yaptığını yeterli bulmamış diye düşündü. Sonra köşe başlarında yeni dökülmüş böcek ilaçları gördü. Bu yüzden olacak önüne konan bamyayı biraz kaşıklayıp kenara itti. Ayfer Hanım bu protestoya aldırmadan, "Pınar'la konuştun mu, tamamını kullanacaksın izninin değil mi?" diye sordu. "Konuştum," dedi isteksizce, "ayarlayacak." Hah şöyle der gibi başını salladı karısı. "Bu yaz uzun uzun, kafam rahat bir şekilde tatil yapmak istiyorum."

Behçet Bey her sene yıllık izninin yirmi gününü eşi kayınvalidesine girdince kullanırdı. Tabii gizlice. Geriye kalan on günle de temmuz ayında tatile çıkarlardı. Her seferinde bankanın yaşadığı iş yoğunluğunu bahane eder, yıllık izninin tamamını kullandırmadığını söylerdi karısına. Ayfer Hanım bunu bir türlü anlamak istemezdi. Sonuçta bilgisayar başında tuşlarla hallolan bir şeydi yaptıkları ve haklıydı da. O zaman kocası onu teselli ederdi. Emekliliğine ne kalmıştı şunun şurasında. Sonra istedikleri kadar tatil yapabilirlerdi. Ama geçen yıllardan farklı olarak daha şimdiden onu sıkıştırmaya başlamıştı Ayfer Hanım. Bakalım bu defa paçayı nasıl kurtaracaktı Behçet Bey?

Daha üç ay var temmuza diye düşündü. O zamana kadar hevesi azalır ve bu kadar üstüne gelmez. Köyden yeni geldi hem, çok yorulmuş olmalı. Zaten kolyesini de bulamamış, bir yerden hayata saldırmak istiyor.

Behçet Bey bu düşüncelerle yatağa giderken o gece uyumadan önce yine bir kitap okuma seansına yakalandı. Yıpranmış kendine Ait Bir Oda'yı bırakıp Gogol'un kitabını aldı raftan. Birkaç sayfayı anlamadan okudu. Sonra birden, vızıldayarak üstünden geçip karşı duvara konan sineği gördü. Hiç düşünmeden, doğuştan gelen bir refleks gibi, hışımla elindeki kitabı fırlattı.

Tam isabetti.

Ayfer Hanım dehşetle baktı duvara yapışmış sineğe. Tam sinirden patlayacaktı ki kitabın arasından kayıp düşmüş, yerde parıldayan yaprak kolyesini gördü.

En sevdiği takısı Gogol'un Palto'sundan çıkmıştı.

AYSEL CENGİZ

Şehirli Gelin

Baharda on sekizine girmiş olan Nuriye odanın bir köşesinde oturuyordu. O şiddetli def sesini, büyük gürültüyü duyuyor ama gözleri hiçbir şey görmüyordu. Başına büyük bir başörtüsü takmış, gözünün önünde çimildik¹ duruyor, uykusu geldiği için de gözleri kapanacak gibiydi.

Haydi kalk, çabuk ol!

Nuriye'nin her yanını kadınlar sarmıştı. Sanki rüyadaymış gibi davranan Nuriye siyah giysili, başında doppası² olan bir yiğide bakmaya başladı. Bu yiğit kalın, çatık kaşlı ve sert bakışlıydı. İlk bakışta kibirli ve sinirli birine benziyordu.

Bir ara Nuriye arabaya bindiğini, arabanın ay ışığı eşliğinde garip bir hayalî boşlukta beşik gibi sallanarak gittiğini hissetti. Atın homurtusunu, yanındaki kadınların fısır fısır konuşmalarını duydu:

Soruşturdun mu?

Evet, bunlar saygın kişiler.

İstemsizce başını kadınlardan birinin omzuna koyar gibi oldu ve gözleri kapandı...

Gürültü yapan kadınların sesi yükselmeye başladı. Nuriye gözünü açtığı anda, arabanın engebeli yolda hâlâ beşik gibi sallanarak hızla gittiğini fark etti. O sırada güneşin doğduğunu gördü. Uzaktan horozların ötüşü, köpeklerin havlamaları geliyordu.

Şükür! Sonunda geldik.

Etrafta güneşten rengi atmış kerpiç duvarlar, çift katmanlı ağır kapılar görünüyordu. Araba durdu. Yüksek eşikli kapının önündeki düzlükte ateş yanıyor, yaşlı-genç adamlar, kadınlar, başları ve ayakları çıplak çocuklar toplanmış duruyordu. Nuriye ateşin yanında duran o akşamki çatık kaşlı yiğitle tekrar göz göze geldi. Yiğit onu arabadan indirip ateşin çevresinde dolandırdı.

¹ Gerdeğe girilen odayı ayıran perde.

² Özbeklerin taktığı geleneksel el yapımı ve işlemeli bir şapka.

Nuriye yine odanın bir köşesinde oturdu. Yine defin sesini, şiddetli gürültüyü duyuyor, gözü hiçbir şeyi görmüyordu. O gün çocukluğuyla, ane-baba eviyle, arkadaşları ve şehirle vedalaştığını hissetti. Çocukken annesi öldüğü için üvey anne elinde büyüdüğünü hatırlayıp hüznünlendi. Nedense babasının yanına iş için gelen, ara ara bakıştığı parlak yüzlü, yetenekli genci de hatırladı. Şehirle birlikte hayatındaki bütün değerli anılarla da vedalaşmış gibi hissetti. “Şehre gideceğim” diye düşündü.

İzin verirlerse iyi, yoksa kaçıp giderim!

O zamanlar savaş bitmiş, hayatın kırılan kanatlarını yavaşça silkeleyip uçmaya çalıştığı yıllardı. İyi bir ailenin herkese nasip olmadığı bu zor dönemde, Nuriye kocası Kadircan’dan da babası Müslüm ve annesi Akile’den de ilk günden beri sevgi ve şefkat gördüğü için bunun kıymetini bilmesi gerektiğini düşündü. Düşün gecesindeki tatsızlık çabuk unutulmuştu.

Nuriye küçük cüsseli olduğu için oyuncak gibi küçüktü. Buğday rengi teni, güzel yüzü, parlak gözleri ona güzellik katar; narin elleri onun ne kadar hassas olduğunu gösterirdi. Nuriye evlendiğinden beri şehirdeki bir işte çalışıyor, evde de işlere yardımcı oluyordu. Ama tıpkı şehirli biriydi. Ağır işleri yapan köy kızlarına benzemiyordu.

Nuriye’nin gelin olarak geldiği bu ev iki kapılıydı, biri sokak tarafına diğeri bahçe tarafına açılırdı. Eşikten başlayan yol bahçenin arasından geçirdi, bahçenin ilerisi uçsuz bucaksız bir pamuk tarlasıydı. Evden tarlaya doğru her adım atıldığında irili ufaklı pamuklar uçuşup insanın eline geliyor, âdeta çalışmaya davet ediyordu. Gelinin süt sağmayı, yoğurt yapmayı, tarlada çalışmayı öğrenmesi gerekiyordu. Nuriye ya bu köy hayatına alışacak ya da şehre geri dönmesi gerekecek, başka çare yok!

Bereketli güz günleri gelip çattı. Nuriye günden güne kaynanasından ev işlerini öğreniyordu. Dikkatlice ot ayıklamak, süt sağmak ve mutfak işleri de onun sorumluluğundaydı. Ama kaynanası da boş durmuyordu. Dağ gibi güçlü olan yaşlı kadın avluda emin adımlarla yürür, evden kilere terastan bahçeye çoğunlukla yalınayak dolaşır, kâh dut ağacının gölgesinde kâh evin çatısında görünürdü. Akile Anne dinlenirken bile gözleriyle iş arardı. “Şehirli gelin sen otur bizim köy işleri sana ağır gelir, ben yaparım.” derdi Nuriye’ye.

Kayınpederi Müslüm’ün de evde yapacak işleri vardı. Yaşlı adam iki elini arkasında birleştirip bahçede durur, bahçe ve tarlayı tek başına idare ederdi. Kalın, çatık kaşları altından şefkatle bakar, o da Nuriye’ye destek olurdu.

Kızım kendini fazla yorma, varsın iş bitmesin.

Güz geldiği için evden birinin pamuk toplayıp dermeye gitmesi gerekiyordu. Her işi yapmak için kendini ortaya atan Akile Anne bunda da hemen tarlaya atıldı. Ama Nuriye kaynanasını durdurdu:

Hayır, ben giderim, dedi utanarak.

Ama o pamuk toplamanın ne kadar zahmetli olduğunu bilmiyordu. Onun harcadığı zaman ve yorulduğu kadar başka kişiler yüz, iki yüz kilo pamuk toplarken o anca on beş, yirmi kilo pamuğu harmana götürebiliyordu. Köy işlerindeki beceriksizliği yüzünden insanların önünde çok utanırdı.

Bir gün çekinerek kocasına bu durumdan yakındı. Kadircan ise gülümseyerek annesinin sözlerini tekrarladı:

Evde otursan olmaz mı? Bizim köy işleri sana ağır geliyor.

Nuriye artık Kadircan'ı tanınmasına, sevmeye başlamasına rağmen bu sözüne biraz alındı. Ona acıyarak, yapamaz gözüyle bakıldığında Nuriye her zaman “benim diğerlerinden ne eksikim var” diye düşünüp aksini ispat etmeye çalışırdı. Pamuk meselesinde de böyle oldu. Nuriye başkalarına bakarak hasat yapmanın yolunu yordamını öğrenmeye çabaladı. Nihayet güzün sonlarına doğru diğerlerinden geri kalmadan işini yapabiliyordu.

Yıllar ardı ardına geçmeye başladı. Nuriye pamuk işinde kendini öyle geliştirdi ki namı gazetelere kadar yayıldı. Nuriye ipek böceği yetiştiriciliğinde de ün salıp para ve bir elbiselik ipek kumaş ödülüyle ödüllendirildi.

Nuriye'nin bir oğlu oldu. Güz akşamlarının birinde Müslüm Baba bahçeden eve yorgun argın gelip yerine uzandı ve hayata gözlerini yumdu. O sene ihtiyar adamın tören, taziyesiyle geçip gitti.

Sonraki yıl baharda özünde şehirli olduğunu bir an bile unutmayan ve evlendiğinden beri kocasıyla birlikte şehre gitme düşüncesini aklından çıkaramayan Nuriye, bu konuyu kocasına anlattı. Kadircan da “Annemle konuşup bir bakalım” dedi düşünceli bir hâlde. Akile Anne dışarıdaki oturakta boynunu bükmüş oturuyordu.

Siz isterseniz gidin ama ben gelmem.

“Seni nasıl yalnız bırakalım, babamla konuşuruz hep birlikte gidelim işte” diyerek kaynanasını da gitmeye ikna etmeye çalıştı Nuriye. Yaşlı kadın tekrar dedi ki:

Hayır ben gelemem ama siz gidebilirsiniz. Benim yerim artık babanızın yanı, ben onu bırakıp nasıl giderim?

Bugüne kadar dişini sıkıp sabreden Nuriye biraz daha dayanması gerektiğini düşündü. Belki yaşlı kadın fikrini değiştirir. Onu ikna etmek zor, yalnız bırakıp gitmek daha da zor!

Aradan yine yıllar geçti...

Nuriye şehri özlediğinde gidip iki üç gün kalıp döner böylece kendi kendine teselli bulurdu. Bir sene yaz ayında, oğlu Behram'ı da yanına alıp şehre gitti. Akşam olduğunda çocukluğunun geçtiği evde, sofranın etrafında oturuyorlardı. Beklenmedik bir anda babası kızına “Akralardan buraya

yakın yerde küçük bir ev kaldı bize, eğer gelmek isterseniz yer var. Ne dersin gelecek misin artık?” dedi. Nuriye bu soruya hemen cevap veremedi, bir süre sessizlikten sonra “Bilemiyorum” dedi kararsızlıkla.

Burada yer var artık gerisi size kalmış.

Nuriye birden içinden bir ateşin yanıp söndüğünü hissetti. Oğlunu alıp şehre getirince onu mutlu edeceğini düşünmüştü ama şimdi Behram’a bakıyor bunu başaramadığını görüyordu. Sonra gözlerinin önünden küçük küçük fidanlar, kırmızı çiçeklerle bezenmiş nar ağaçları, kocasının sevinçle bahçeye koyduğu bal arısı kovanları, uçsuz bucaksız tarla, bembeyaz pamuklar, kay-nanası ve kayınpederinin sonsuz uykuda olduğu köyün aşağısındaki tepelik hepsi teker teker geçer gibi oldu. Nuriye hayatının işte bunlar olduğunu düşündü.

“Ee canım, susup kaldın” dedi babası gülümseyerek.

Şehir çok güzel, ömrümce hep burada olmak isterdim baba ama şimdi görüyorum ki ben şehirde doğup köyde insan olmuşum... Köyden buraya nasıl gelirim?

Babası sessizliğe gömüldü. Nuriye ertesi gün oğlunu da alıp köye, asıl yuvasına doğru yola çıktı.

NURSULTAN TAŞ

İstasyon Kafe'nin Müdavimleri

Olağan zamanlardı, şehrin bazı sokaklarında yürüyen insanların üstüne hâlâ is kokusunun sindiği zamanlar... Şimdi karşımda gudubet gibi dikilmiş insana had bildiren cinsten gökten inme devlerin yerine, yerden bitme kulübeler vardı. İçinde sobası yürekler gibi sıcacık, havalar şimdiki gibi soğudu mu dumanı tüten hani. O kulübelerden biri İstasyon Kafe'ydi. Kahvehaneden halliceydi, müdavimleri kendi gibi mütevazı olsa da bir çay içimlik zamanlarda briyantinli saçlar, röfleli saçları bekler; takunyalar stilettolarla birlikte tahta döşemeleri ezerdi. Şimdi önümde meyyit gibi serili, yağmurun sorgusuz sualsiz ıslattığı paslı tren yolunun kıyısında, şu öksüz gibi boynu bükük istasyona komşuydu bu mekân. Masaları dışarı taşar, tezgâhında börekler, kurabiyeler günlenirdi. Ocağında bir de çorba kaynardı. İki yanı camekânla çevriliyken kapının karşısı mutfak namına kullanılır, kalan duvar da kitaplar ve dergilere ev sahipliği yapardı. Kapının dışına emaneten iliştirilmiş masaya, her sabah aynı saatlerde eğreti bir duruşla ben otururdum. Ahşap sandalyeye sırtımı bile yaslamaz, öne eğilmiş halde bacağımı diğeri üstüne atar yeleşimin cebine sığdırdığım sigarayı, çakmağı, kâğıdı, zarfı ve kalemi çıkarır özenle masaya dizerdim. Sigara küllükte tüterken delikanlı çayımı bırakır; ben sanki içmeme laf edilmiş gibi "Bıraksam iyi şu mereti de, iştel!" der, çayın ilk yudumunu geciktirmez illa ağzımı yakardım. Çaycı on sekizinde var yok bir delikanlıydı, ben kırkında bir ihtiyardım. Malulen emekliydim, ruhuma sinmiş emeklilik, dizlerim ta o zamandan çekmez olmuştu hayatın yükünü.

Çayın tazelenme vakti geldiğinde masada mürekkebi yeni kurumuş uzak illerden müjde bekleyen bir mektup dururdu. O zaman bahtiyarlıkla biraz geri yaslanır, başımı kaldırır içeri ne zaman girdiğini görmediğim kızıcağıza bakardım. O da erkenden gelir, sessizce oturur, dergilerin sayfası arasında kaybolurdu. Genç kız hediye gelen süslü not defterine, doğum günü pastasını da burada kesmişlerdi, oradan bildiğim dışı deri kaplamalı metal zımbalı not defteri, düş kırığına merhem diye yolunu kaybetmiş bir şiirin yi-

kık dökük mısralarını yazardı, derginin ucu katlanmış melül yaprağına bakarak. Ben ise mektup yazardım, önümde serili tren yolunun kadim sessizliğini dinlerken. İstesem telefon da edebilirdim ama ruhum istemezdi, malulen emekliydim, ruhum yaralanmıştı benim. Eskiler olsa mektup yazardı diye düşünürdüm. Annem de babama mektup yazardı, gurbet zamanı. Yeşili solmuş, bozuk fermuarı beyaz yorgan ipiyle dikili hantal valizle babam Almanya'ya gidince. O gidiş esaslı bir gidişti. Arkasından ağlamadım, annem benim yerime de ağladı, Asiyeye de başladı hiç susmamacasına. Asiyeye, benim ablam, o zamanlar abla demezdim hoş evlenene kadar gene demedim, evlenince değişiyor işler. Allah rahmet eylesin Asiyeye ne vakit beni görse perişanlığıma bakıp gene ağlardı. Özledim, derdi de bilirdim. İşleri batırmama, yuvmı dağıtmama, çocuklarıma baba olamayışına ağlardı. Ben babalığı gitmek sanırdım, nereden bileyim? Annem mektup yazardı, bir kış başı, bir de yaz başı. Mevsim dönümlerinde hatırlardı babamı, zamanın geçtiğini oradan bilirdi belki de. Mektuplarında kelimeler önce mürekkep diye siteme batırılır, şikâyetler birbiri ardınca sıralanırdı, ne var ki cümleler karşılığını bulamayacağı için buruk kalır; kâğıt orta yerinden katlanır göğüs üstüne sıkıştırılırdı. Gurbete şikâyet bir türlü ulaşmazdı. Çekmeceden yeni kâğıt çıkar, gönderilecek mektupta haller iyi, özlem çok anlatılır, selamlar umutla eklenir; görev yerine getirilirdi. Annemin göğsüne bastırıldığı mektuplardan yazardım ben de. Gönderemeyeceğimi bilerek. İstesem mesaj da atabilirdim ama eskiler olsa yapmazdı, ben de eskiydim, yeniliği kaybolmuş bir eşya gibi atılmışım kenara. Yine de yazılan her içine kapanık cümle gibi yazdığım mektuplar da müjdesini beklerdi. Belki bir gün okuyucusunu bulur da bir deli kalem çıkıp cevabını yazar, diye.

İkinci bardağımyı bitirirken, yoldan simitçi çocuk geçerci hiç aksatmadan; elimi uzatır, bir simit isterdim. Çocuk esmer teninde yorgunluk birikmiş, gözlerine bıkkınlık sinmiş halde omzundaki ayaklığı indirir, başında taşıdığı tepsiyi alelade üstüne kor bir simidi seçip parasını vermemi beklerdi. O meteliksiz zamanlarımda anahtarların şakırdadığı cebimden zoraki çıkardığım bozuklukları denkleştirmeye çalışırdım, sonunda eksik fazla atardım tepsiye. Çocuk, "Ama biliyorsun abi bir buçuk..." derdi. Eksik de olsa fazla da olsa bunu söylerdi. "Hadi bereket versin." deyip uğurlardım simitçiyi. Sıcak simidin mektup üzerine dökülen susamlarını bir araya toplarken, yanına taze çay söylemek o zamanki tek sevincim olsa da çaycı bu sevinci kursağımda bırakır, "Abi iki haftadır, birikti bak!" derdi. Bunu öylesine söylemezdi, orda olmamdan nefret ettiğini ilan ederek söylerdi, o genç yüzünü buruşturur, gözlerini yana devirirdi. İçim ezilirdi, açlıktan, parasızlıktan yine de aldırış etmiyor gibi bakardım. "Biliyorum oğlum biliyorum, Murat Abin biliyor ne zaman ödeyece-

ğimi.” diye geçiştirirdim. Delikanlı kafa çevirir üçüncü bardağın çayı mutlaka tabağa dökülürdü. Hiç sevmezdim tabağa dökülen çayı çünkü mektup benek benek olur, masada bir günde eskir, yaşlanırdı. Peçetesi de olmazdı ki fakir masaların. Tabaktakini yere dökerdim, bekletmeden. Duvarın dibinde büzüşmüş kedi yerinden sıçrar, onu gören pervazdaki serçeler uçuşurdu. Kedinin o haline gülmeden edemezdim. Şaşkın şaşkın bakar, bir gerinir geri yerine yerleşirdi. Kuşlar yerinden olurdu ama böylece onların payını hatırlar simidin yarısını parça parça yere atardım. Rızkı peşinde sevinçle uçuşan kuşları seyrederken gönülsüz getirilen o çay masada soğurdu. Sonra üşüme gelir içeri her zamanki yerime geçerdim. Simitçi geldikten sonra başlardı gün.

Çok geçmeden dedesinin elinden kurtulup koşturan Efecan rüzgârı eserdi kafede; masamdaki kâğıtlar saniyenin onda biri kadarcık zamanda uçuşur, ayakları masadan kesilmeden tutardım. Mektubun bir anlığına da olsa kanatlanıp uzak illere gideceğini düşünür, korkuyla karışık bir sevinç hisseder Efecan’ın gelmesine memnun olurum. Onun çocuk heyecanları, yaşamın canlılığını hatırlatırdı. Efe, prize yakın masaya oturur, dedesi arkasından koluna sıkıştırdığı gazetesi, elinde buruşturduğu kasketiyle söylene söylene gelirdi. Yaşlı adam çayını söylerken “Toruna da bir oralet” der, Çocuk “Hayır, dede ya!” diye bağırır. “Ben yeşil çay istiyorum!” diye tuttururdu. Delikanlı küçücük çocuğun yeşil çayla ne işi olacağına şaşırmış gibi yapar, her seferinde bir daha sorardı, “Yeşil çay mı?” Olaya hâkim olduğumdan “kivi çayı kivi” diye araya girer böylece dedeyle de göz göze gelir selamlaşırdım. Delikanlı da delici bakışlarını bana çevirir, biz de biliyoruz herhalde diye içinden söylenirdi. Onun derdi çocuğa istediği çayın yeşil çay olmadığını öğretmekti herhalde. Ben yine sesimi çıkarmaz öylece otururdum.

Yaşlı adam gürültüyle gazetesini açarken gözü onlara dalan genç kız zamanı geçmiş, dergiye geri döner satır sonlarında gözü kapiya takılmaya başlardı. Arkadaşları her zaman gecikir, vize ödevi son güne kalır, kız yetişir inşaallah diyerek iç geçirir okuduğu sayfaya geri dönerdi. Ben de Süleyman Abi’yi beklerdim, o vaktini geçirmeden gelirdi. Onu ayakta karşılar, oturana kadar bekler, konuştuğunda başımı büküp gövdemle ona doğru eğilerek dinlerdim. Mahallenin yalnızlığına aldanıp pek itibar etmediği Süleyman Abi’yi benden başka böyle can kulağıyla dinleyen olmazdı. Hüdhüd’ün hikâyesini anlatırdı elinde bastonu, başında hiç çıkarmadığı eprimiş toprak rengi beresi ile aksakallı Süleyman Abi. Hikâyesine başlamadan önce içeceği üç bardaklık çayın parasını peşin peşin masaya bırakır yaşlı sırtını sandalyeye öyle yaslayabilirdi. Delikanlı onun parasını alırken gene benim gözlerimin içine bakardı, içim ezilirdi ama anlamazdan gelir hikâyecime kulak kesilirdim. Onunsa gözleri Efe’yi arar ona heyecanla “Gel gel!” der, başkalarının da dinlemesine

sevinirdi. Çocuk elinde tableti oturduğu yerde istese de istemese de zaten bir kulağı hikâyecide olurdu. Yine de gel davetini dudak bükerek reddeder, “Simurg’a bugün de giden olamayacak nasılsa, Hüdhüd kendine yoldaş bulursa söylersiniz” der, kayıtsızca oyununa geri dönerdi.

Süleyman Abi yaşlarında ama ondan çok daha dinç bir adam içeri girerdi sonra, hikâye başlamadan yetişirse, “Süleyman Usta, kuşları bugün de mi düşürmeyeceksin yola?” diye çıkışırdı. Bizimki, huzursuzca beyaz sakalını sıvazlar, “Onların bahanesi çok yolları uzun. Daha düşemezler Simurg’un yoluna.” derdi. Hikâyeye sürekli kendinden bir şeyler katar bir türlü sonunu getiremezdi. Soruyu soran takım elbiseli mahallenin fiyakalı ağabeyi ise, Süleyman Abi’nin hikâyesinin sonunu çoktan unuttuğunu düşünür, daha fazla ses etmez kendi köşesine otururdu. Merak dolu bakışlarını delikanlıya çevirir “Yav ne zaman yakacaksınız sobayı, donuyor millet burada?” der. Delikanlı da: “Bir iki haftaya yakarız, dedi Murat Abi” diye gözlerini kaçırarak cevap verirdi. Kar düşmeden o bir iki hafta gelmez, insanlar kabanlarıyla oturur, içleri ırsın diye durmadan çay içerlerdi. Bu da mekân sahibinin işine gelirdi. Murat arada bir uğrar iki laflar iki de laf ıstır, başka işler peşinde koşardı. “Senin bu Usta’nın da günahı çok he demedi demeli!” derdi takım elbiseli adam delikanlının arkasından; “Baksana cehennem ateşi onu şimdiden sarmış, şu soğuğa soba yakılmaz mı yav?” Delikanlı boynu bükük, “Kahveni getireyim mi abi?” der geçiştirirdi. “Yok!” derdi adam, “gelsin gelecek olan öyle.” Her seferinde başka birini bekler uzaktan gelen amcaoğulları bitmezdi. Kafenin diğer köşesinde genç kız tüm diyalogları takip eder, hepsinin bitiminde kapıya daha bir öfkeyle bakardı. Sonunda arkadaşları gelir, kızcağızın yüzünü bürüyen kasvet bir anda dağılır, içerisi olağan hareketliliğine kavuşurdu. Sesler birbirine karışınca herkes daha doğal konuşmaya başladılar.

Süleyman Abi’den, Hüdhüd’ün çırpınışlarını dinlerken kendi halim gözümün önünden geçer, planladığım ama bir türlü kuramadığım işe ailemi, akrabalarımı ikna edemeyişime yanardım. Hüdhüd gibi devamdan vazgeçmemeyi umar, her gün iş bulmaya diye evden çıkıp burada aynı planları zihnimde döndürüp durmama Hüdhüd’ten cesaret bulurdum. Belki de tüm o didinmelerim, tekrar eden sonuçsuz uğraşlarım beni yolumdan alıkoyan adi tutkumdan başka bir şey değildi. Hüdhüd ben değildim, onun dil döktüğü bencil kuşlardan biriydim. Bunu ne zaman anladığımı kendime bile itiraf edemem. Ancak bugün bu âtil istasyonda Efekan’ı gördüğümde aklımdan geçen tek şey buydu. Süleyman Abi’nin acısıyla birlikte. O acıyı yıllardır taşıyorum içimde. Tüm mutluluklarıma katık ediyorum. Tüm hüznülerimin arkasında bir dağ da onun yokluğu. Ama bugün o dağ un ufak oldu da altında kaldım.

Yıllar önce, o eski olağan zamanlarda kendi derdimle yoğrulurken İstasyon Kafe'nin müdavimlerinden Süleyman Gülsoy, her sabah olduğu gibi namaz sonrasında yaslandığı bastona dayanarak sandalyede uyuya kalmış, güneşin hepten içeri dolması ile tek göz evinde kurak bir saksıdan doğrulan tespih çiçeği gibi hamdele çekerek uyanmış. Mutfak tezgâhının altına gerilmiş muşambayı aralayıp arkasından bir kütük üstünde duran tek sapı kırık tavayı, ayçiçek yağını ve yumurta kolisi içinden üç iri yumurtayı tek tek alıp özenle küçük tüpün başına sandalyesi ile yerleşmiş, kendinin ve Kocabaş'ın kahvaltısını hazırlamış. Tavadaki yumurtanın azını yarım ekmekle yiyip kalanını dışarı çıkarken Kocabaş'a vermek üzere ayırmış. Bulaşıkları tezgâhta bir sudan geçirip, kanepeye yerleşirken yanı başındaki sehpa üzerinde duran kitaplardan birine uzanıp pencerenin perdesini adamakıllı sıyırdıktan sonra kitabın sayfalarında kaybettiği satırları aramaya koyulmuş. Ezbere bilme-se seçemezmiş harfleri ya, ihtiyarlık işte deyip arada bir kafasını sallamış yine de. Nicedir gözlüksüz okur, en son aldırıldığı gözlüğü nerede bıraktığını hatırlamazmış. "Heh!" demiş o sabah. "Artık anladı bence, hikâyenin sonuna gelebiliriz." Yüzünde müşfik tebessümüyle yerinden kalkmış, askıda duran kışlık kabanına göz gezdirmiş daha zamanı gelmedi, diye düşünmüş. Sirtında keçe yeleği başında beresi ona yetiyormuş. Kocabaşın yalını alıp üç ayağıyla çıkmış evden. O gün evden son çıkışı olduğunu bilemezmiş, Kocabaş'ı severken şöyle bir göz ucuyla evinin dökülen sıvalarına bakmış, açık kalan perdeye iç geçirmiş, içerinin perişanlığı da görünür hep şimdi ya neyse, demiş. Sanki Allah'a ismarladık der gibi romatizmalı kolu belli belirsiz havaya kalkmış. Evin mütevazı bahçesinin tahta kapısı arkasından son kez kapamış. Yaşlı adam ağır ama kendinden emin adımlarla istasyonun yolunu tutmuşken yeleğinin cebinde çay için ayırdığı paraları yoklamış. Yüzünde tebessüm hepten belirmiş. Huzurluymuş, anlatacağı hikâyeyi düşünüyor, bugün ufaklık da dinleyecek diye içinden geçiriyormuş. O dinleyicilerine kavuşmayı bekliyormuş, dinleyiciler de hikâyeciye. Ne var ki yolunu şaşırmış bir otomobil ters yönden gelerek o günün tüm rutinin bozmuş.

Yaşlı adamı yerde arabanın önünde gören simitçi tezgâhı bırakıp İstasyon Kafe'ye geri dönmüş, haberi yürek burkan bir bağırıyla yaymıştı. Çaycı delikanlı, Efekan ve dedesi, üniversiteli genç kız, tren saatini bekleyen yolcular hepsi koşa koşa yola çıktılar, ben olduğum yerde donup kaldım. Başım alev almış yanıyor, ayaklarım buz kesmiş gibi donuyordu. Sanki araba bana çarpmış içimde kalan son canlılığı ezip geçmişti. Gidenler geri gelmeyince ağır aksak ben de düştüm peşlerine. Ambulansın acı cılgılığını işittim, onu götürüyorlardı. İnsanların uğultusu, umutsuz yüzler, vahlanıp sızlananlar hepsi üstüme üstüme geliyordu. Soluğu telefon kulübesinde aldım. Sibel'i aradım,

hüngür hüngür ağlıyordum. Geliyorum dedim. İyi, dedi. Gidiyorum dediğimde de aynısını söylemişti ama o an onu düşünmedim. İstasyondan memlekete bir bilet aldım. O gün burayı son görüşümdü.

Yıllar sonra kalan borcum düştü aklıma ne var ki ben dahil her şey değişmişti. Tren seferleri ikiye düşmüş, istasyonu ıssız bir grilik bürümüş, tüm sevimliliğini yitirmişti. Kafenin yerini alelade bir büfe almış, arkadaki mahalle kentsel dönüşüme uğramıştı. Hepimiz dönüşmemiş miydik? Önce yıkılıp sonra yapılan birikinti kentlere benzemiştik. Güvenlik görevlisi önüme geçip, iyi olup olmadığımı sorana kadar saatin kaçta kaçını eğreti büfeye bakarak yağmurun altında geçirdiğimin farkında değildim. Ama üstümdeki pardösünün rengi koyulaşmış, başımda biriken su saçlarımın arasından gözüme ve enseme yol bulmuştu. İyi değildim, uzun uzun baktım güvenlikçinin yüzüne, o da bana baktı. Onun bakışları manasız değilmiş en azından, beni gözü bir yerden ısıyor, tanımaya çalışıyormuş. Çıkardım, dedi sevinçle; “İstasyon Kafe’den Efecan ben. Hatırladınız mı? Dedemle gelirdim.” “Evet, evet!” içimdeki heyecanı yansıtamadığım sesimle söyledim. Trene bindiğimden beri onları düşünüyordum oysa karşılaşmak bir lütuftu. Daha dikkatli baktıkça karşımdaki bu olgun yüzde o küçük çocuktan izler bulmak keyifli geldi. “Gelin şöyle içeri geçelim.” dedi, Efecan. Peşine düştüm, yeni yürüyen bir çocuk gibi yağmurun ağırlığında ezilerek takip ettim o diri adımları.

Güvenlik kulübesine girdik. Beni iki sandalyeden birine oturttu. Eline aldığı en temiz görünen kupayı sıcak suyla çalkaladı, buharın havada savruluşundan gözümü alamıyordum. Bana sıcak olduğuna emin olduğum bir bardak çay doldurdu, büyük bir kibarlıkla elimde tutmama yardım etti. Donmuştum. “Yıkıldı” dedi, “İstasyon Kafe. Arka taraflara yeni kafeler açtılar. Murat Abi başka iş kurdu. Oto Yıkama. Daha çok kazanıyormuş. Yaşlandı o da artık. Karşılaştık geçenlerde, İzmir’e gidiyormuş, torun görmeye. Sizi iyi gördüm ama. Hatırladığım gibi değilsiniz.” Başımı sallamakla yetindim. Ben sustukça anlatmaya devam etti, sessizliğin konuşmasını istemiyor gibiydi. “Bende size ait bir şey var biliyor musunuz?” Öyle deyince gözlerinin içine baktım, evet onda benim yalnızlığımın hatırası vardı. Şahitlikti bu, iz bırakırdı, gözleri ayna gibi o vakitleri yansıtıyordu. İnsan bakışları ile zamanı cebinde taşıyordu. Susmaya devam ettim. “Kaza günü mektubunuz masada kalmış, bir daha da gelmediniz, dedemle aldık onu veririz diye, nasip olmadı. Aslında o mektup sayesinde hatırlıyorum sizi.” Öyle ya mektup, diyebilirdim. Mektubun akıbetini duymak da eski bir dostun halinden haber almakla aynı şeydi. “Okuduğum ilk mektup sizinkiydi. Bir de...” dedi. Gülümsedi, sonra utanır gibi başını eğdi, “İlk mektubumu da size yazmıştım” dedi. “Öyle mi?” dedim bu sefer sesime biraz sevinç karışmıştı. “Gönderilmeden kaldı o da ama kitap-

ların arasına koymuşum geçenlerde hanım buldu, okuduk güldük beraber. Hikâyenin kalanını yazmışım, aslında Simurg yokmuş, kuşlar birleşip yola düşünce Simurg olmuşlar.” Yüzümde bakışlarımla destekleyemediğim kendi halinde bir tebessüm yayılmayı sürdürüyordu. İçimde hayret vardı. “Süleyman Amca’dan duyduğum kadarıyla işte.” dedi. O anda “Ne?” dedim, araya girmeliydim. “Nasıl?” “Hastanede anlatmıştı. Güzel Adamdı. Kazadan sonraki gün, şükür ağır bir kaza değilmiş, dedemle ziyaretine gitmiştik. Kızı gelmiş İstanbul’dan, buradaki evi de perişanmış zaten, damat insafli çıkmış da yanlarında götürmüşler. Dizinden de ameliyat olmuş, bastonu falan bırakmış diye söylemişti Murat Abi.” Öyle mi? diyebildim, dümdüz bir sesle. İçimdeki duyguları hiçbir kelimenin sırtına yükleyemezdim.

SELMA MAŞLAK

Türkan'ın Kirpikleri

Bir bat ikide çık. Bir daha bat iki kere üçte çık. Bir daha bat ikide çık. İşte sana Türkan Şoray kirpiği. Kirpikler beşgen bir dairenin etrafında dönüp duruyor. Tığa doladığın her sıkı iğne boğazına dolanıyor. Arada bir kirpiklerinden süzülen yaşlar Türkan'ın kirpiklerine değıyor. Başını kaldırmıyorsun kendini o beşgen daireye gömmüşsün. Dairenin dışına çıkarsan yakalanacaksın, yakalanmadan öfkelenmenin yolunu böyle bulmuşsun. Ne vakit içinde bir fırtına başlasa eline ören bayanını alıp sağanakları ilmeklere geçiriyorsun.

Bata çıka gömüldüğün beşgenlerden beş tane oldu. Takım dediğin ya altılıdır ya on ikili! Sıraya girmiş insanların kanıksanmış rutinlerden biri. Porselen yemek seti satılır ya altılı ya on ikili, çatal bıçak takımı ya altılı ya on ikili... Hepsi çift sayı! Seni bir çift yapmaya kararlı el âlem çiftleri gibi. Teker teker satılanlar da var elbet ama meraklı kalabalıkların gözünde arzıendam etsin istiyorsan takımı tamamlamalısın. Kalabalıkların gözüne, hele de annenin gözüne hiç güvenin yok. Kim ne derse desin sen beşgeni beşte bırakmaya kararlısın.

Çocukken de böyleydin. Göze görünmemeyi göze girmeye tercih eder saklambaçlarını ören bayanlarla oynardın. Ebruli iplerini alır, asma yapraklarının bağa çevirdiği balkonunuzun en dip köşesine çekilir, kendini zincirlerle vururdun. Bir bat birde çıkar, bir bat birde çıkar hep birden birin çıktığı uzayıp giden zincirlerle düşüncelerin de uzayıp giderdi. Yeni moda bu ebruli iplerle hayallerin alacaları; komşu kızın porselen bebeğine, mahallenin girişindeki pastanenin vitrinini süsleyen çilekli yaş pastaya, her 23 Nisan'da yabancı çocuk misafir etmeyi başaran bir sokak ötedeki gizemli köşke, babanla isim şehir oynarken bavulsuz dolaştığınız şehirlere, havalı isimlere, 'Gaye'ye, 'Simge'ye ve çocuk aklınla daha pek çok şeye dönüşürdü. Sevdiğin saklambaçlara bazen de kırmızı bir teyp eşlik ederdi. Abinle 'record' tuşuna 'play'le diz çöktürür seslerinizi dinlemekten vazgeçilmiş kasetlere sakladınız. İki kişilik koronuzun şefliğini büyük bir gururla taşıyan abin paket lastiğinden yaptığı

kanunu çalardı, sense şarkıların canına okurdun! Sesler pencerenin önündeki ortancaların küpelilerin içinden geçer, kırlentlerin üzerinde karşılıklı oturan kanaviçe kızların saçlarında eser, duvardaki guguklu saatin guguğuna çarpar en son kulaklarınıza yapışırdı. Uzun uzun gülerdiniz. Neye güldüğünüzü unuttur, güldüğünüze gülerdiniz ta ki yan komşunuz sıska aksi adam duvarı dövene kadar. En büyük meziyeti sessizlik olan annen bir anda ortaya çıkıverir, varlığını gözleriyle kafanıza kazırdı. Kasetler çocukluğunun duyulur seslerini, zincirler de duyulmayanlarını kaydedip durdu. Ne kasettekileri sildin ne zincirleri söktün; ne o sıska adamı affettin ne de babanı! Büyüdükçe zincirlerin de büyüdü, modeller evrildi, çevrildi; elti eltiye küstü, kimisi kanser oldu, kimisini örümcek boğdu. Sen hep çarkifeleğe hasret!

Otuz yıldır aynı evde aynı kanepede uyuyorsun. Değişen tek şey kanepenin seyyar örtüleri. Konu komşu vazgeçeli çok oldu bu sarıp sarmalama sevdasından ama malum annen hayatını saramamanın acısını biraz senden biraz eşyadan çıkarıyor. Ayak bastığın her yere halı yürümüş; koltuklara, sehpalara, televizyona zehirli sarmaşıklar gibi dolanmışlar. Öyle ki sarmaşıkların altındaki gerçek hallerini unutmuşsun. Duvarlar yıpranmış bazı noktalardan ele veriyor kendini. Sabahları küçük bir noktadan kavlayan badananın, üzeri örtülmüş yaşanmışlıkları ortaya serdiği üç kat rengine bakarak uyanıyorsun. Bir batıyorsun maviyle çıkıyorsun, bir batıyorsun sarıyla, bir daha batıyorsun ördek yeşiliyle, en son kese kâğıdıyla sıkılıyorsun. Bir çıt sesiyle doğrulan kanepede geçmişini hizaya sokuyor, her şeyin üzerini böylesine kolay örtüyor. Oysa çok iyi biliyorsun her ailenin bir sırrı vardır, ev halkının görüp de görmediği konuşup da konuşmadığı. İşte 'mavi'li günler o sırrın söküldüğü, babanın bir kış akşamı eve gelmediği ve gelmeyeişlerine yaz akşamlarını ertesi yılın kış akşamlarını ve sonunda her akşamı eklediği günler... Koyu maviliklerde bavulsuz dolaştığınız şehirleri bavulla dolaşmaya karar verdiği günler... Bavuluna sakladığı kelimelerini hiçbir zaman duyamadığın günler... Devrile devrile yürüyen her adamda onu gördüğün devrik günler... Taş oturmuş yüreğinin kırkinci odasındaki kırkinci mumu kese kâğıdıyla harlıyorsun. Sönmeye yakın bulanık ateşte hep birden birin çıkmadığını görüyorsun. Artık Türkan'ın kirpiklerinden sen sorumlusun.

Bir bat ikide çık. Bir daha bat iki kere üçte çık. Bir daha bat ikide çık.

İkisi salona bağımlı, biri bağımsızlığını ilan etmiş üç odalı evinizde dünyalardan bir gün başlıyor. Duvarlara güneşin ilk ışıklarından önce çay kokusu doğuyor. Henüz oturmamış çiğ çay kokusu. Annen çoktan uyanmış. Mutfaktan sesler geliyor. Aslında sen de epeydir uyanıksın. Ama hep yaptığın gibi mutfaktan gelen sesleri bekliyorsun, günü harcamaya başlamak için. Beşgen dairenin etrafında dolandırıp durduğun Türkan'ın kirpiklerini sehpaye bırakıp

ayağa kalkıyorsun. Perdeyi sıırıyorsun yavaşça, acelen yok nasılsa, günler alabildiğine uzun, alabildiğine aynı. Pencereyi sonuna kadar açıyorsun. Küflenmiş beyaz demir parmaklıkların ardındaki incir ağacının yaprakları sonbaharın rüzgârıyla sallanıyor. Kara kuru Ankara'nın iklimini şaşırmış yemişsiz ve münasebetsiz incirleri! Apartmanların güneş görmeyen, duvarlarına yosun yürümüş kuzey ve nemli cephelerinin sevilmeyen yırtık yapraklı ağacı. Yalnızlığı, arkalarda kalmışlığı, zeminlerin sülüklü yapışkan hayatını anlatan incir ağacı! Sonbaharın serin yüzü içini titretirken karşıdaki ağacın ocağınıza dikilme ihtimalini düşünüyorsun. Baban bir gün bu ağacı kesmek istemişti de komşunuz o sıska adam engel olmuştu. Göz ucuyla köşedeki sehpaye bıraktığın tığın ucundaki Türkan'a bakıyorsun. O gün kurtulsaydık bu ağaçtan köklerini köklerimizden alsaydık belki ocağımız yükseklerle doğru tüterdi. Ne dersin Türkan? Örümcek ağlarına bu kadar yakın yaşamazdık belki!

Odandan çıkıyorsun. Salona mahkûm odandan! Eşikteki paspasın üstünde oyalanıyorsun biraz da. Dikdörtgen örgü paspasta çocukken çok sevdiğin mavili pembeli beli büzgülü örgü elbiseni, abinin kardan adamı süveterini, babanın yün çoraplarını, annenin yaz kış üzerinden çıkarmadığı gri yeleklerinden birini görüyorsun. Renk geçişlerinde Türkan'ın da sökülmüş kirpiklerini fark ediyorsun. Ah Türkan diyorsun neden söktürürsün ki kendini? Yine annemin çok mühim işleri'ne alet olmuşsun. Sökülmüş kirpiklerinle ortada kalırsın da kimse almaz seni!

Salondaki bilmem kaç metrekafe Isparta halısı çıplak ayaklarına batıyor. Halıyı hızlıca yürüyüp koridora çıkarken yemek masasındaki Türkan'a göz kırpmayı ihmal etmiyorsun. Masanın tamamını kaplayan, kare motifli, sütlü kahveli örtünün kenarlarından sarkan Türkan'a. Türkan kaldı mı böyle senin gibi ağ iplerine dolanmış kirpikler? Şimdilerde her şey naylon, ipler de. Korkma Türkan, kirpiklerine naylon değdirmem pamuklara sarıp ağ iplikleriyle büyüttüm ben seni. Bir bat ikide çık. Bir daha bat iki kere üçte çık. Bir daha bat ikide çık. Ah Türkan diyorsun sen de olmasan... Yeni dantelalar hep fistodan!

Salonun açıldığı uzun ince koridorda gelgitlerin başlıyor. Koridorun sonundaki mutfığa yöneliyorsun. Başka bir paspas da koridoru tam ortadan bölen çıkış kapısının önünde var. Bu seferki daire biçiminde. Renkler merkezden dışarıya doğru genişleyerek büyük bir yelpaze oluşturuyor. "Bakayım burada hangi yırtık sökükle kişiler var Türkan?" diyorsun. Kırmızı hırka. Dayının büyük kızından küçük kızına oradan da sana geçen kol ağızları işlemeli gezici hırka. Giymem diye tutturmuştun da yine annenin kocaman açılan gözlerine yenik düşmüştün. Babaannenin iç cepleri sarı leblebi ve kuru üzüm dolu kahverengi yeleği. Halanın şişko kocasının karışık renkli süveteri bile var.

Sahi en son ne zaman görmüştün o karışık adamı. Babanın eve gelmediği günden bir gün önceydi. Soğuk havada kapı önünde tartışıyorlardı. ‘Borç’ diyorlardı ‘tefeci’ diyorlardı ‘kefil’ diyorlardı. Anlamıyordun. Babanın kıpkırmızı yüzünde okuduğun derin sancıydı tek anladığın. Şişko adamın süveterinden zorla kurtarıyorsun kendini. Ooo üst kat komşumuz Şükran Teyze’den de bir parça. Neydi o? Yeşil haroşe kazak. Şükran Teyzeler taşınırken arkasından bir tas suyla birkaç gözyaşı dökmemiş miydin? Bak bir de kimse yok diyor-dun Türkan. Meğer ne kadar da kalabalıkımız ne kadar şenlikliyimiz evimiz! Neden söylemiyorsun Türkan? Ölen, ölmeyen, ölmeden ölen herkes gelmiş. İnsan sökülmüş evimize. Aynı şişin içinde aynı ilmeklerden geçerek ters düz olmuşlar. Hepsine ayağını basıp geçiyorsun.

Çayın kokusu değişmeye başlıyor. Tavşankanı oturmuş bir çay kokuyor artık. Değişen koku, eşyayla münasebetini biraz abarttığını hatırlatıyor. Plastik ayakkabılığa, duvarda asılı takvimlere, banyonun önünde serili başka bir paspasa bakar gibi yapıp mutfağa giriyorsun. Annene “günaydın” diyorsun. O da içinden “günaydın” diyor. Tezgâhın karşısındaki duvara yapışık küçük masaya kahvaltıyı hazırlamış şimdi de akşam yemeğinin telaşında. Soyup doğradığı patlıcanları tuzlu suya yatırıyor. Ne aceleci kadın. Zamanı alt edilmesi gereken bir düşman gibi görüyor. Hep meşgul. Babanın ansızın ellerinize bıraktığı boşluğu kendince icat ettiği çok mühim işlerle doldurmaya çalışıyor. Yıllardır boşlukla baş edebildiğini zannediyor. Fakat bugün farklı bir meşguliyet seziyorsun. Tezgâhın bir ucunda üzeri bezle örtülmüş mayalanmaya bırakılan hamur diğer ucunda misafir takımları. Masaya oturuyorsun. Annen “Sallanma bugün işimiz çok” diyor. Çıplak ayakların birden ileri atılıp masanın altındaki su bidonlarına ve onların yanındaki başka ıvır zıvırlara çarpıyor. -Masanın altı bile boşluğa direniyor.- Şaşıryorsun. Sizin işiniz hep çoktur zaten. Neden dillendirdi bunu. “Akşama misafirlerimiz var, abinleri de çağırdım.” Abimleri de çağırdıysa... Eyvah Türkan! Yine aynı ince meseleler. Haydiii bize hayırlı işler. Bol kazançlar, temiz kısmetler. ‘Eli yüzü düzgün’ler. ‘Yaşın geçmesin’, ‘annenin yüzü gülsün’ler. Ama annen tek kalırsa nasıl güler. Olsun, sen çift ol da! İçini bir sıkıntı kaplıyor. Kafanı ellerinin arasına alıp kahvaltı masasına bakıyorsun. Zeytin ve peynirin yanında, dünden kalan biraz kızartma, haşlan(ama)mış yumurta, kıvamını almadan ocaktan indirilmiş taneleri suyundan ayrı yüzen özleşmemiş reçel. Olmamışlık, yarımılık gözüne ne batıyor. Sahi Türkan yarım tek midir, çift midir?

Bir bat ikide çık. Bir daha bat iki kere üçte çık. Bir daha bat ikide çık. Sonun geldi Türkan modellerden model beğen kendine. Boynumu geçir en yüksek tırabzandan salladığın ağ ipine. Boşluklar dolar belki ben de örümceklere düşünce!

ANNEMİ BİR UĞULTUYA YASLADILAR

ÖZLEM GÜNER

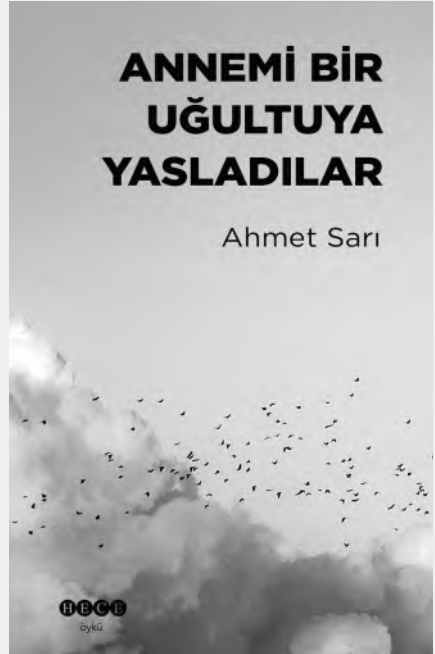
"Kenan, hani yağmur yağmadan insan hisseder, yüzüne yağmurun çisesi iner ya. Hani insan göğe bakınca gökte bulutların lav gibi kaydığını görür ya. Hani güneş boynu eğik çekilir, yerini havada asılı kalmış kızgın damlacıklara bırakır ya. Bunu hissetmiyorum, biliyorum bunu, zan değil Kenan, eminim bundan: sular kabaracak."

Kimi bir kışa gibi, kimi etkileyici bir şiir, kimi tek paragrafta tamamlanmış bir olay, kimi bir dua, çoğu ise sıradan insanların dikate değer hayatlarından kesitler sunan, geleneğin modernle harmanlandığı öykülerden mütevellit *Annemi Bir Uğultuya Yasladılar*, Ahmet Sarı'nın yedinci öykü kitabı olarak geçtiğimiz ekim ayında Hece Yayınları'nda okurun ilgisine sunuldu.

Hakikatin tek değil birçok yüzü olduğunu fark etmiş, kalemini karmaşık olan rüyaya, bilinçdışına, efsaneye, menkıbeye uzanan yollara koşan yazarın, "*anormallikler psikolojisine kapılmış karakterlerin trajik, garip ve tuhaf*" öykülerini ritmi bozmadan, soluğu kesmeden, düş gücünün dolambaçlarını, inceliklerini yetkin bir biçimde verdiği öykülerde, dilin ise sadece bir anlatım aracı olmadığı aynı zamanda estetik bir malzeme olarak ön plana çıktığı görülür.

Ahmet Sarı öykülerinde şiirsel bir dile yaslanmış satırlar, ustalıklı örülmüş tasvirler, farklı dünyalardan varlıklar, sembolik anlamlar yüklenmiş eşyalar, çok katmanlı zaman ve mekân anlayışı, okura zengin bir dokuma tezgâhında olduğunu hissettirir.

Öykülerde eşyanın özel bir yeri vardır. "Musa'nın Göğe Uzun Uzun Bakmasıdır" öykü-

sünde saat, yavaşlayan, duran hayata özlemi; “Açık Bağcıklar” hikâyesinde ise ayakkabı, disiplinli bir annenin tahakkümünü simgeler. “Musluk, kirazlı toka, kapı önü ağırlığı, Sürmene (bıçağı), İnanmak (Madam Coco saati), sensorlu lamba” gibi öykülere adını da veren nesneler kahramanın psikolojisini yansıtan, atmosferi oluşturan temel husustur. Hatta “Kapı Önü Ağırlığı” hikâyesinde gerilimi, çatışmayı ve devingenliği sağlayan, kurguyu belirleyen merkezi unsur alışveriş esnasında alınan penguen şeklindeki kapı önü ağırlığıdır.

Kitaptaki öyküler sınıflandırma yapılamayacak ölçüde çeşitlilik arz etse de ön plana çıkan üç anlatım türünün olduğu görülür. Yazarın, yazar olma kimliğini aşikâr kılarak öykü kahramanına dönüştüğü, kendisinden izleri net biçimde sunduğu postmodern öyküler; sanatsal yönü ağır basan, etkileyciliği yüksek “Yakarış” başlıklı şiirsel öyküler; sıradan insanların gündelik hayatlarının küçük ayrıntılarına yer verilen, yaşamlarından kesitlerin sunulduğu durum öyküleri. Bu farklı renk ve dokudaki öykülere yazarın gerçekliğin ötesine giden geniş hayal gücü, tasvirdeki başarısı da eşlik eder.

Kitaba ismini veren cümlemin geçtiği “Annem ve Babam Hacca Gitmeyi Çok İstiyorlar” öyküsünde yazar, kurada isimleri yıllardır çıkmayan kahramanların durumunu şöyle tasvir eder: “Güz gelince tarlanın dört tarafındaki kavak ağaçlarından dökülen gazelleri toplama telaşesi; büyük tarlada toprak daha doğurgan bir yeniden doğuşla serpilsin diye anızların yakılması, başakların sararması, buğday denizi, tandırda lavaş, közde kumpir, sopsöğük derede karpuz annemin ve babamın aşırı Hacc isteğini hafifletti.” (s. 39)

Düş ve gerçeğin iç içe geçtiği, zamanda yolculukların gerçekleştiği, okurun bizzat öyküye dâhil edildiği bir yaklaşım çizen Sarı’nın öykülerinde “ey okur” nidası bir leit-motif olarak belirir. Kurgu içinde kurgunun olduğu, bir kahraman olarak yazarın öyküde konumlandığı bu öykülerde anılarını da önemli bir kaynak olarak kullanır yazar. “Gölge” adlı öyküsü Almanya’da yaşadığı döneme dair otobiyografik unsurlar içerir. Akademisyen kimliği, yaşadığı şehirler, tanık olduğu hayatlar, çocukluk anıları öykülerde yer bulmuştur.

Hem gelenekten beslenen, hem postmoderne kapı aralayan, yaşamdan kesitleri yakalayan, şiirsel dile yer veren, fantastik olanı da baş üstünde tutan, dinî ve tasavvufi temaları öne çıkaran, çok yönlü bir hikâye dünyası kuran yazarın öykülerini tek bir türe, bakışa, geleneğe ait kılmak mümkün değildir. Kendine has özellikleriyle ritmini bulmuş öyküler yazan Ahmet Sarı, *Annemi Bir Uğultuya Yasladılar* kitabında bu ritmi artırarak sürdürür.

UÇURUMDA BİR GÖMÜ

AYŞE HİCRET KARAKAYA

Şiir, deneme, öykü, çocuk kitapları ve dergilerde yayımlanan yazılarıyla tanıdığımız Mustafa Uçurum'un otuz öyküden oluşan kitabının adı *Uçurumda Bir Gömü*.

Uçurum'un öykülerinde öncelikle dikkat çekici bir unsur olarak içtenlik göze çarpar. Yazar, samimiyetle gerçeklik arasında güçlü bir bağ kurar.

Öykü kişilerinin toplumun içinden, yanı başımızdaki kişiler olması ile merak unsurunun diri tutulması arasında bir denge sağlamıştır. Samimiyeti oluştururken kahramanların iç dünyalarını şiirsel bir anlatımla zenginleştirir.

Mekân ve zaman unsurları belirgindir. Toplumu derinden etkileyen zaman dilimleri üzerinden anlatılan olaylar, mekânların sahiciliğiyle birleştirilir.

Yazar, gün içerisinde yaşadığımız ancak üzerinde düşünmediğimiz durumlar, olgular ve yer yer metaforlarla bezeli öykülerinde bazen yüzümüzde yeni oluşan bir çizgiden, bazen bir deniz fenerinden yola çıkarak zihnimize yeni bilinç durumları, yeni bakışlar ve duyular yaratır.

Bir çizgi deyip geçme. Hayatımız hep çizgilerin elinde. Alın yazımızın çizgileri üstünde yürüyüp gidiyoruz. O çizgiler bizi alıp götürüyor gideceğimiz menzile. Ne zaman ki yüzümüze de düşüyor çizgi işte o zaman yalpalamaya başlıyoruz.

Öykü kişilerinin hayata bakışı, kişilik yapısı ve iç dünyalarında olup bitenler çözümlemelerle ayrıntılı bir şekilde gösterilir.

Birçoğumuzun özlemini duyduğu, büyüklerinden dinlediği ya da bizzat yaşadığı köy hayatını; ekmek, şeker ve tüp kuyruklarını; kanallarla beslenen tarlaları, cırcır böceklerini, toprak yolların kenarında bir ömür geçiren söğüt ağaçlarını da görürüz Uçurum'un öykülerinde.

Öykülerinde psikolojik öğelere de sık sık yer veren Uçurum, kurgu içerisinde toplumsal bağların, aile ilişkilerinin öykü kahramanları üzerindeki büyük etkisini gözler önüne serer. Yazar, dede, anne, baba figürlerine atıfta bulunurken, bu kişilerin hayatlarımız üzerindeki büyük etkilerini olaylar silsilesi vasıtasıyla okurun çözümlemesine bırakır.

“Dedem eve gelmeyecek değil mi baba?” dedim. Babam kıpkırmızı gözleri ile öyle bir baktı ki bir anda derin bir uçuruma düştüm sandım. “İnşallah oğlum.” dedi. Nedense her zaman bana büyük bir güven veren ‘inşaallah’ sözü bu kez beni uçurumun dibine yuvarlamıştı.”

Şair yönüyle de tanıdığımız Uçurum, öykülerinde yer verdiği şiirlerle âdeta bir şölen yaşatmaktadır okuruna.

KAMBURUMA ÜÇ SEBEP

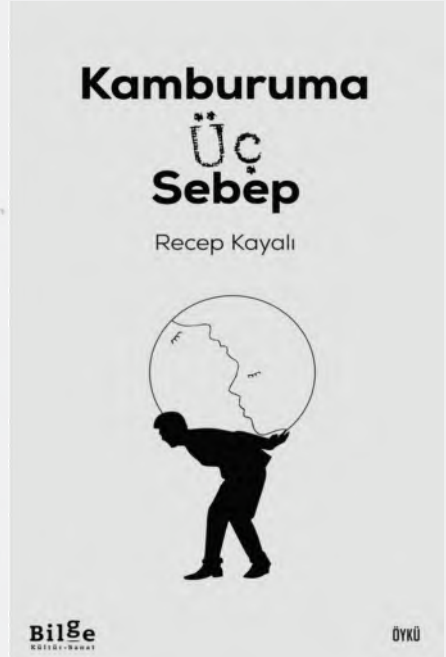
HURİYE EMRE

Recep Kayalı'nın üçüncü kitabı *Kamburuma Üç Sebep* Ekim ayında öykü severlerin beğenisine sunuldu. Eser boyunca Spinoza'nın "Yürümek düşündürmektir." cümlesinden hareket edencesine yürüyüş yapmayı seven, yürüyüşe sığınan ve yürüyüşle hayattan sıyrılan Kayalı karakterleri gibi bizler de yollara düşüyoruz. Bu yollarda tanıdık simalar karşılar bizi. Bakışlarla ötekileştirilmiş, gölgede kalmış insanlar, reddedilen sevgililer, terk edilen ya da ebeveynleriyle bağ kuramamış çocuklar... Bu insanların yaşadığı öykü sokaklarına doğru yürürüz.

İlk sokağımız, kitaba ismini de veren *Kamburuma Üç Sebep*'te kızının hıçkırığından kalbine kırbaçlar inen bir baba karşılar bizi. Ama kırbacı sadece gözyaşı ya da eller vurmaz. Bakışlar da vurur. "Gözün ağırlığı hiçbir ağırlığa benzemez. Bu yükleri kaldıramıyor sırtım." der kahramanımız. Gözün şiddetinden korunmak için görünmez olmayı seçer: "Görünmez olmayı öğrenmek zorunda kalmış bir adamım. İnsanların gözleri bana değmesin diye yok olmayı öğrendim yaşamım boyunca."

Ancak diğerleri görünmezlik iksiri ni bozar ve kahramanın kızının varlığıyla unuttuğu sırtındaki mirası ona hatırlatır. Kahraman için kendinden önce kızı vardır. Kızına anlattığı masallarla, efsanelerle, hikâyelerle sırtındaki kırbaçların acısını hafifletmeye çalışır.

Sokağı adımlamaya devam ederken birden gözlerimiz gökyüzüne kayar. *Gökte Uçan Hüma Kuşu*'nu seyrederek. Acıyla, hüznle, sabırla ama en çok da sevgiyle yoğrulan bir hayatın göklere yansımasıdır Hüma Kuşu. Evladını kendisine verilmiş bir ceza olarak algılayan ve bir türlü kendini toplayamayıp sonunda solan bir anne, sevgi ve merhamet timsali bir baba. Sıla derin yetenekleri olan bir çocuktur. Kimse görmez ondaki yeteneği. Sadece babası inanır ona. Bu öyküyle inancın, sevginin neler yapabileceğini gözlerimiz dolarak okuruz. Kayalı bu öyküde insanın alçaltıcı şükür duygusuna da dikkat çeker: "Üçümüz bir parka, lokantaya gittiğimizde insanların kalp kıran, o meraklı, bizi zehirleyen, gözleriyle kızımızın arasında geçtiğimizde göğsümüzde kurşun yarası açan acıma dolu bakışları..."

Sıla'ya baktıktan sonra kendi çocuklarının başlarını okşamaları... Kendi çocukları böyle bir ucubeye benzemediği için Allah'a şükretmeleri..." Bu öyküyle Kayalı, özel çocukları olan ailelerin yaşadığı manevi sıkıntıları ve gizil tacizi başarıyla anlatıyor. Öyküdeki dikkat çeken bir diğer husus ise Kayalı'nın çizdiği baba karakteri. Pasif ya da sadece para kazanıp evin geçimini sağlayan bir baba figürü yok karşımızda. İşe giderken kızını da yanında götüreren, her saniye onunla ilgilenen bir baba. Recep Kayalı öykülerinde özellikle erkek karakterleriyle olanı da olması gerekeni başarılı bir biçimde resmediyor. Aslında öykülerinde iyi insan olmaya misaller veriyor.

Persona Non Grata, içindeki hayvanı fark eden ve onu aramaya başlayan, o hayvanı sadece şiirle sakinleştiren şairin hikâyesi. Bu hikâye aslında sadece o şairin değil yazmaya gönül vermiş herkesin hikâyesi. Az ötede bir kuyu. Kuru inatlarımız. Boş inançlarımız, sorgusuz sualsiz itaatlerimizle o kuyuya attıklarımız. *Kör Kuyulardan Çıkartılan Hikâye*'de bir çocuğun tasavvurundaki kahraman babayı, celladı, mezarını izleyen insanları, ölümleri sorgulamayan halkı çarpıcı ve yalın bir dille yüzümüze vurur Kayalı. *Önce Dağlar Kar Tutar* öyküsünde kendini bir yere, en önemlisi bir eve ait hissetmeyen nahif bir yazarın öyküsü anlatılır. Bu durumu annesinin evinin kapısında şu cümleyle anlatır: "Ne içerdeyim, ne dışarda." O eve ait değildir çünkü babası yoktur. Ama babasının evine de dâhil değildir. Babasına olan kini büyümüş hesaplaşma zamanı gelmiştir. Kayalı öykülerinde baba-oğul ilişkisinin önemine sıkça değinir. Evlat için babanın ne demek olduğunu, babanın ne kazandırıp ne kaybettireceğine öyküleriyle ayna tutar.

Sokağın sonunda bir sirk. Neşenin yakışmadığı bir yüz. Yüzünde maskesiyle Eyüp. Kayalı, *Çürüyen Gölgeler Sonatı* isimli öyküsünde Eyüp'ün feneriyle korku ya da noksanlıklarımızı kullanarak para kazanan, makamını sağlamlaştıran insanlara fener tutuyor. İronik, bir o kadar gerçekçi bir dille bizi o kasabanın içine alıyor. Öyküye dâhil olunca Eyüp'ün önündeki aynayı kırmak, onu oradan kurtarmak yapacağımız ilk iş oluyor. Ve sokakta yatılı bir okul. Kayalı, *Fikret Üçlemesi*'yle yatılıya verildiği için ailesine tavır alan, evden uzakta kalmanın acısıyla evdekilere gönül koyan çocuklara ses olur. Öfkeyle, kızgınlıkla, yalnızlıkla ruhunu ezen çocuklara. Saptığımız bu yolda gördüğümüz son yüz ise emekli postane memuru Kenan. *Kenan Üçlemesi*'nde rüyasından elinde bir hurmayla uyanan Kenan'ın büyü öyküsü anlatılır. Kenan'ın hüznü, bir o kadar da eksik öyküsündeki acıyı, unutulmuşluğu ve yalnızlığı gözümüze sokmadan kelimelerle hissettirir Kayalı. Rutine dönüşen hareketlerle yaşamaya devam etsek de her gün en az bir defa biz de Kenan gibi düşünürüz: "Yine de hayatın tek seferlik bir hak oluşu canını sıkıyordu."

Recep Kayalı, kurgusu, ironik dili, ilginç öykü başlıklarıyla öyküsünü sağlam bir zemine oturtuyor. Kurguladığı mekân ve atmosfere uygun ritimle okuyucunun öyküden bir an bile uzaklaşmasına fırsat vermiyor.

İSTANBUL ÖYKÜLERİ¹

MERVE ŞABAN

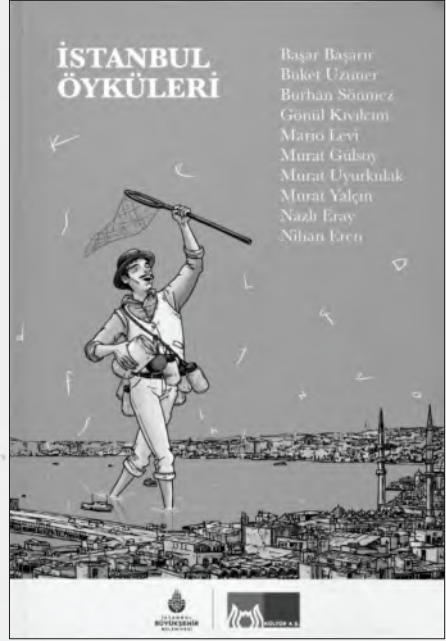
Edebiyatımızın simge şehri İstanbul; her daim sevilen, âşık olunan, sığınılan, gücenilen, küsülen, kaçılan ama asla yok sayılamayan... Üzerinde yaşanan bir toprak parçası, sessiz ve cansız bir varlık, sınırları belli bir mekân değil elbette İstanbul. Olup biten her şeyi belleğine kaydeden, belleğine kaydettikleriyle kimliğini sürekli yenileyen, capcanlı ve ruhu olan bir şehir İstanbul... Üzerinde hayat bulmaya çalışan milyonlarca insanla beraber uzun bir öykünün ana kahramanı...

Her birimizin İstanbul'a dair hiç değilse bir cümlesi yok mudur? Elbette her yazarın, şairin de İstanbul'a yazdığı onca öykü, roman ve şiir var. Her birinde de farklı, bambaşka İstanbullar... Üzerinde yaşayan herkesin kendine ait, kendine has bir

İstanbul'u var aslında. Kimine göre kucaklayıcı ve birleştirici, kimine göre acımasız ve adaletsiz, kimine göre rengârenk, kimine göre kapkaranlık bir İstanbul'la beraber üzerinde yaşayan insan sayısı kadar İstanbul var... *İstanbul Öyküleri* adlı bu kitapta da pek çok İstanbul var: eski, yeni, özlenen, değişen ve dönüşen İstanbullar...

Kitap on farklı yazardan on öyküyü içeriyor. İlk olarak Başar Başarır, "Ebabil Kabri" adlı öyküsünde kimi kesimlerce fırsatın ve fırsatçılığın şehri olan İstanbul'un, günümüzdeki tartışmalara göndermeler de yaparak sadece bir toprak parçasına indirgenemeyeceğini hatırlatıyor. Buket Uzuner ise "Karantina İstanbul" adlı öyküsüyle hâlâ etkisinde olduğumuz korona virüsün ilk günlerinden bize sesleniyor. Bir İstanbul aşığının gücendiği İstanbul'una karantina günlerinde dönüşünü ve onunla uzaktan, mesafeli ama anıların sıcaklığıyla hasret giderişini okuruna sunuyor.

Burhan Sönmez "2121 İstanbul" adlı fantastik öyküsünde, artık görmeyen İstanbulluların gören "hayalci"lerin varlığına tahammül edemediği uzak ya da yakın gelecekte bir distopyayla İstanbul'u bambaşka bir yere taşıırken Gönül Kivılcım, "Romantik Bir İstanbul Yazı" öyküsünde bir başka, öteki ya da içindeki İstanbul'da dilediği gibi yaşamının müm-

¹ *İstanbul Öyküleri*, Ed. Barış Cezar (İstanbul: İBB Kültür AŞ, Eylül 2020).

künlüğünü sorguluyor. Mario Levi ise “O Evler Dile Gelseydi” öyküsünde çocukluğundaki İstanbul’un renklerini; bugüne ait kalabilmek için unutmak, bugünün İstanbul’unun hoyratlığından kaçmak için hatırlamak istiyor sanki.

Murat Gülsoy, “Bu Şehir Bir Uçurum” öyküsüyle İstanbul’un eski güzelliklerini bize sunmadığı bugünlerde; eski İstanbul’u semt semt, sokak sokak ve çocukluktan ilk gençliğe arşınlarken İstanbul’u İstanbul yapan mekânlarda okurlarıyla beraber geziniyor. Murat Uyrukulak, “Düşen Gözlük, Güllü Madalyon” öyküsünde uğursuzluklarına inanmış iki insanın basiretsizliklerini şans eseri yenerek mutluluğu yakalamasını Yeşilçam’ın sıcaklığını hatırlatan bir samimiyetle ince ince örüyor.

Murat Yalçın, “Muhtar” öyküsünde İstanbul’un sokaklarının gerçek sahiplerinden birinin hayatından kesitleri okuruna sunarken Nazlı Eray, “Beyoğlu Bu Çocuğu Hatırlıyor Musun?” öyküsünde, İstanbul’un simge mekânlarından olan, kendisinin de “Seni sevdiğim gibi hiçbir yeri sevedim.” dediği Beyoğlu’nun yaşayan tarihine ışık tutuyor.

Son olarak Nihan Eren “Sille” öyküsüyle belki de yıllardır yeni bir başlangıç ya da kaçış için ilk adres olan İstanbul’un sillesini gösteriyor okuruna. Sillesi yense de yine koltuğunun altına sığınılan bir anne gibi çizdiği İstanbul’u anlatırken sevgiden mi, çaresizlikten mi yoksa başka bir yol bilinmediğinden mi sığındığını ise okuruna bırakıyor.

Yazarlar için derin bir imge olan İstanbul, bu kitaptaki her bir öyküde kendi öyküsünü âdeta yeniden kuruyor. Her öyküde de bambaşka bir kimliğe bürünüyor. Öykülerdeki sayısız İstanbul’da yol almak, kaybolmak ve belki de kendinizi bulmak için okumakta geç kalmayınız.

FERHAT NOTLARI

MÜZEYYEN ÇELİK

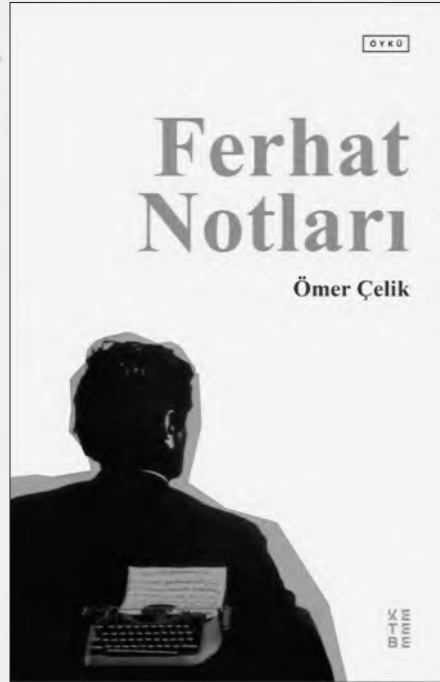
Ömer Çelik'in ikinci hikâye kitabı *Ferhat Notları* geçtiğimiz ay Ketebe Yayınları aracılığıyla okuyucusuyla buluştu. Ömer Çelik genç ve dinamik bir kalem. Bir yandan da köklerine derinlemesine bağlı. Hikâyelerin tamamında hem bu dinamikliği hem de geleneğin temsilcisi olduğunu açıkça görebiliyoruz.

Kitap hacimli yapısıyla da dikkati çekiyor. Romanların bile git gide inceldiği bir dönem için *Ferhat Notları* yüz altmış dört sayfa gibi bir ebatla, dolu bir eser olduğunu da okuyucuya fısıldıyor. Kitapta yazarın çeşitli edebiyat dergilerinde yayımlanmış on beş hikayesi yer alıyor. Hikayeler genellikle uzun. Hatta yazar biraz daha çabalasa bunları romana doğru ilerletebilirmiş.

Hikâyelerdeki kahramanlar hem çok yönlü hem de pek çok kesimden. Çok geniş bir skalası var kahraman kadrosunun. Bunun yanı sıra kahramanların hepsi de gerçek yaşamda yer alan gerçek kişiler olma vasfını da üzerinde taşımış. Biz bu kahramanlarla bir yerlerde muhakkak karşılaşmışız gibi hissediyoruz. Öğretmenler, öğrenciler, akademiden kahramanlar, ozanlar, anneler, babalar, eşler, arkadaşlar ve robotlar. Yazar yazdığı fantastiğe yakın hikâyesinde robotları bile bize yakın bir kahraman olarak sunmayı başarmış.

Mekân olarak da hikayelerin genellikle Anadolu'dan izler taşıdığını söylemek mümkün. Hikâyeleri İstanbul'a ya da diğer büyükşehirlere sıkıştırmamış. Kahraman çeşitliliği gibi mekân çeşitliliği de oldukça geniş. Mekân demişken daha özele indirgediğimizde sokaklar, evler ve her kademeden okul da yazarın mekân tercihleri arasına girmiş. İnsan mekândan bağımsız ele alınmamış. Âdeta mekanlar insanları yoğurmuş.

Dil ve üslup ise yazarın yeteneğini ve üstün başarısını gözler önüne serdiği bir alan haline gelmiş. Yazar hikâye yazmak için dünyaya gelmiş. Dildeki ve anlatımdaki yetkinliği bunu apaçık ortaya koymuş. Bu işi severek ve tutkuyla yaptığı da o kadar belli ki. Baktığı her olaya, tanıdığı her insana hikâye diyerek bakmış sanki. Bu da anlatımını inanılmaz

içten yapmış ve rahatlatmış. Hiçbir zorlama, özentî yok üslubunda. Tamamen kendi ruhundan kopup gelmiş. Kullandığı benzetmeler, zaman zaman şairaneliğe kaysa da bunun dozunu kaçırmamış. Buradaki yeteneğini üslubunu renklendirmede bir araç haline getirmiş ve bunu da gayet yakıştırmış.

Ferhat Notları'nda dikkatimi çeken bir diğer özellik de yazarın edebiyat tarihimize ve edebî geleneğimize olan hakimiyeti. Kendi ana dilinde eser ortaya koymaya niyetlenen her yazarın belki önemsemediği belki de gözden kaçırdığı en önemli meseleye yazar oldukça hâkim. Bu da yazara gelenekten kopmadan geleceğe yürüme amacı katmış. Bir yandan yeni edebiyatımız hakkında bilgi sahibiyken diğer yandan halk şiir geleneğimiz de karşımıza çıkıyor. Bu da yazarın çok yönlü bakışının bir tezahürü olmuş.

İnsana dair her şeyin bazen derin bir hüznle bazen muziplikle bazen de bilgelikle bize aktarıldığı hikayeler geleceğe sesleniyor. Dil ve anlatımdaki titizlik de yazarın gelecekte kendine iyi bir yer edineceğine dair okuyucuya ipucu veriyor.

K İ T A P L I K S Ö Y L E Ş İ L E R İ

MESUT DOĞAN'LA UNUTULMUŞ SESLER ODASI ÜZERİNE

KONUŞAN: CAHİD EFGAN AKGÜL

Kindir Mesut Doğan. Öykücülüğü ve şairliği dışında neler yapar? Nerede yaşar? Nasıl yaşar?

Uzun yıllardır Eskişehir'de yaşıyorum. Hastane yöneticisiyim. Daha çok toplam kalite yönetimi ile ilgilendim. Bu konuda danışmanlık ve eğitimler verdim. Böylece hem yurt içi hem de yurt dışında birçok yeri görme imkânım oldu. Kurum olarak yurt içi ödüllerden sonra iki kez Avrupa kalite ödülü aldık. *Endülüs* kitabı ve *Çin Kadar Uzak Can Kadar Yakın Şehirler* kitabı bu süreçte ortaya çıktı. Bu faaliyet alanı bana edebiyatta çok önemli olan gözlem, tahlil ve süreç mantığını sağladı. Karakterlerin detayına odaklanmayı öğrendim. Her görünen olayın mutlaka arka planı ve geri planındaki etmenleri görmeye başladım. Halen burada yaşıyorum. Bir yere gideceğim ama nereye gideceğimi bilemiyorum.

Öykülerinize geçmeden önce Türk öykücülüğü üzerine genel bir değerlendirme alabilir miyiz?

Türk öykücülüğü son dönemde çok iyi ve renkli görünüyor. Birçok şair ve yazar da bu canlılığa bakıp öyküye yöneliyor. Genelde dergiler etrafında kümelenen öykü yazarları birbirlerinden çok etkileniyor gibi duruyor. Özellikle genç öykü yazarları okudukları diğer öykü kitaplarından fazlasıyla etkileniyor ve bunu yazdıklarına çok belli ederek taşıyorlar. Bu durumda ise gerçek yetenekler ve sesler ortaya çıkamıyor.

Kimi öyküleriniz baba-oğul çatışması üzerine kurulmuş olmasına rağmen, sessiz ve derinden akan bir "anne yarısı" da hissediliyor. Babaların sesinin yüksek çıkmasına rağmen annelerin suskunluğundaki etkiyi yaratamıyor. Bir öykünüzde anlatıcı "Babamın sesi soğuk bir rüzgâr gibi üzerimde esip gürliyor." diyor. Neler söylemek isterseniz bunun üzerine?

Türk toplumunda baba faktörü hep baskın duruyor. Önceden uzun vadede hep annelerin kazandığına inanırdım ama şu son zamanlarda bunun doğru olmadığını gördüm. Babalar esip gürleyerek yüz metrelik koşuları kazansalar da annelerin hep maraton koştuğunu düşünürdüm. Bunu bana doğru gösteren şey ise annelerin o tarifsiz sabrı ve suskunluğuydu. Oysa yaşam yarışı henüz bitmeden bu tür değerlendirmeler yapmak doğru değilmiş. Belki anneler yarışı kazanıyor ama onları alkışlayacak bir seyirci olmuyor. Çünkü babaların tahribatı tüm şartları değiştirmeye yetiyor. Büyük resme baktığımda şunu gö-

rüyorum; annelerin bizim sabır ve suskunluk diye adlandırdığımız duvarların arkasına çekilmeleri ve babaların her tavrına gizli onay vermeleri yaşamda ailenin ve başka insanların hayatını alt üst edebiliyor. Bu davranış şeklini ölene dek değiştirmeyen anneler son demlerde bunu anlasalar da artık durdurulamayacak bir selin önündeki insan gibi çaresiz aynı davranışı devam ettiriyorlar. Oysa yaşam müşterek ve anneler babaların yanlış yaptığı işlerde mutlaka bunu söyleyebilmelidir. Kısa ca babaların da kulağını çekecek birileri olmalı diyorum hayatta. Her şeyin bir emanet olduğunu birileri onlara hatırlatmalı.

Bazı karakterleriniz taşranın sıkıntısı içinde hapsolmuş ancak buna rağmen "büyükşehir"de boğulmaya da teşne görünüyorlar. Günümüz toplumu da böyle mi sizce? Boğulacaksak büyük denizde mi boğulmalıyız? Nasıl çıkarız bu "çember"den?

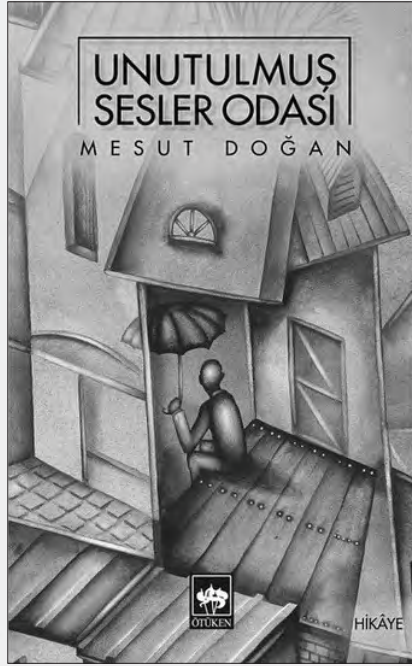
Elbette büyük denizde boğulacağız. Ömrü boyunca yaşadığı ilçeden veya köyden dışarı çıkmamış birini düşünün. Kimseyle fazla görüşmeyen, kimseye akıl danışmayan ve her yaptığını doğru sanan bir insan. Halk tabiriyle "yeri, yaş eşek dışkısından, göğü yıldızdan tanıyan" bir baba düşünün. Zamanla her yaptığını haklı gören, kimseyi dinlemeyen bir karaktere dönüşüyor ve etrafını da o şekilde kuruyor. Oysa akıl akıldan üstündür, başka insanların da nasıl yaşadığını yaşamı nasıl kolaylaştırdığını görmek ve bilmek gerekir. Tecrübeyle öğrenmek en maliyetli ve riskli iştir.

Öyküleriniz aynı tesbihin taneleri gibi. Hem birbirinden ayrı hem de birbirine bir iple bağlı. Onları birbirine bağlayan "ip" nedir? Tema mı, karakterlerin ruh benzerliği mi?

Toplumun çıkmazları aslında. Bunlar hiç geçmeyen hastalıklar gibi insanımızın peşini bırakmayan gölgeler. Her dönemde gündemde olmaları da belki bu yüzden. İnsan değişmiyor, kendisini değiştirmekte direniyor. Eleştiri ve nasihate gittikçe kapalı hale geliyoruz. Bu yüzden acı çekiyoruz. Önümüzde ve arkamızda geçilecek sonsuz bir çöl dururken sayısız filozofun ve bilim adamlarının kafa yorup içinden çıkamadığı üç günlük ağaç gölgesi bizi de çok meşgul ediyor.

"Unutulmuş Sesler Odası" öykünüzde anlatıcı "Bir sesi yoktu. O seslerden kendine bir ses yapmak istiyordu. Ya da kendine bir ses bulmak. Hangi sese benzemeliydi sesi?" diyor. Siz aradığınız sesi buldunuz mu?

Bulmak mümkün mü? Bulan var mı? Kendimizi ve sesimizi bulabilseydik dünya başka bir yer olurdu. Neyi kaybettik ve neyi bulacağız? Aradığımız şey bizim değil. O bile

aleyhimize şahitlik yapacak. Hepsi emanet. “Sesin nerde kaldı her günkü sesin” diyordu A. Muhip Dranas.

“Arkamız Uzun Önümüz Kısa” başlığı, kurgusu ve içeriğiyle çok güzel bir öykü. Cümleler varoluşu kurcalayan birer çilingir âdeta. İrademiz elimizde mi yoksa iplerle oynatılan kuklalar mıyız? Belki bu bağlamda “yapay zekâ” üzerine de birkaç cümle kurmak istersiniz

O öyküde “Kaptan Cyborg” lakaplı bilim adamı Kevin Warwcik de geçiyor. Kendisini İstanbul’da bir kongrede canlı dinlemiştim. Orada birçok meslek grubunun kısa zaman sonra işsiz kalacağını tüm işleri robotların yapacağını anlatmıştı. Çok doğru. İnsanın elinde ne var? Hiçbir şey. Nasrettin Hoca’nın bugüne dek benim istediğim hiçbir şey olmadı demesi boşuna değil. En küçük sıkıntı karşısında dünyası kararın insanda neyin iradesi olsun. Her şey sınırlı ve ipimiz kısa tutulmuş. Zaten az olan iradeyi de etkileyen, onu bir şey yapmaktan alıkoyan o kadar çok caydırıcı etken var ki.

“Kuyudaki Adamlar” öykünüzde “kuyu” ve “rüya” anlatısı üzerinden edebiyat ve felsefe tarihine de bir selam gönderiyor gibisiniz. Hz. İbrahim’den Babil kralı Nebukadnezar’a; Beydaba’dan Hoca Ahmet Yesevi’ye; Mevlâna’dan Thomas More’a; Schopenhauer’dan Tolstoy’a; Sartre’dan Simone de Beauvoir’e kadar gidip geliyor öykü. Bu bağlamda metninizi sırtını verdiği dayanaklar ve kaynaklar üzerinden kendi yazın maceranızı ilişkin bize neler söylemek istersiniz? Neler okursunuz, nasıl yazarsınız?

Bu öyküde yer alan benzetmeler bütün bir insanlığın dramını anlatıyor aslında. Dünya sazlığına, çöplüğüne ne dersiniz deyin atılan insanın ne yapması nasıl yaşaması gerektiğini kurcalıyor. Ama sonunda bir reçete veriyor aslında. Bunu gençlerin anlaması şimdilik zor ama ilerleyen yaşlarda her insan fazla bir akla gerek olmadan vasat bir duyuş ve hissedişle bunu anlıyor. İnsan olmanın ne denli zor ve başa bela bir şey olduğunu. Önünde ve arkasında sürekli dertler ve sıkıntılarla gidip gelen insanın dramını. Her yazar yazdığı şeylerin kapsamının büyük olmasını, daha çok insana yol göstermesini ister. Kimileri de uçsuz bucaksız bir azınlığı. Bu öyküdeki ikilem tüm insanlığı kapsayan bir soruna parmak basıyor. Öykü yazarken hemen oturup yazamıyorum. Aylarca kafamda konu dolaşıyor. Onu anlatmaya yardımcı olacak eserlere bakıyorum. Daha önceden altını çizdiğim paragraflara. Bazen yeni bir kitap alıyorum. Geçmişteki filozofların görüşleri de bu şekilde. Onları da öyküde gereken yerde kullanmak için okuyorum. Onların görüşleriyle konuyu bir nevi desteklemek için.

Dilimize “şiişel” demek öykülere haksızlık olur mu bilmiyorum ama bütün harflere, kelimelere, cümlelere sızan bir şair duyarlığı da var sizde. Ölçerek, tartarak, yontarak ilerliyor her satırınız. Bu hassasiyeti nasıl edindiniz? Bu konuda yeni öykücülere neler tavsiye edersiniz?

Üzerinde çok uğraşmak gerekiyor. Şairlik yönünüz de varsa bu zaten anlatıma kendisi gizlice sızıyor. Bir de benzer konuları ilgili türün en iyi yazarları nasıl ele almış nasıl etkili anlatmış onlara da bakmak gerekir. Şiir yazmaktan kalma bir hassasiyet diyelim. Kelimelerle sürekli daha derine inmeyi deneme, basit ve anlaşılır kelimelerle.

Mesut Doğan nasıl yazar? Hangi ortam ve şartlar onu yazmaya iter? Yazarken bir rutini var mıdır?

Çok fazla yazamıyorum. Şiirde ilham bekleme alışkanlığı öyküde de sürüyor. Bir konu yakalama onu aylarca kafada evirip çevirme ve en zoru oturup ilk cümleyi yazma eylemi. Öyküyü de şiir yazar gibi uzun sürede ilham desteğiyle ve daha az kelimelerle yazmaya çalışıyorum. Yazarken bir rutin yok. Bunu dergiler zorluyor daha çok. Ama o da bir yerden sonra bir yere kadar. Yazarken tıkanma mutlaka oluyor. Bunu başka yazarların tıkanıdığım yerle ilgili yazdıklarını okuyunca aşıyorum.

Teşekkür ederim.

MİNYATÜR SAVAŞLAR

Halil Coşkun

Roman, 463 Sayfa

“On iki ayın her biri için bir resim yapmıştı Buharî ve her manzaranın ortasına, birbirlerini derin bir aşkla sevdikleri açıkça belli olan bir kadın ve bir erkek resmi yerleştirmişti, albümün adı oradan geliyordu, Defter-i Şeyda, Âşıklar Defteri.”

“Adam bir minyatür satmak için gelmiş İstanbul’a, burada tanıdığı kimse yokmuş, resmi satın alacak olan müşterisi şüpheli biriymiş, adresini vermemiş kendisine. İşin bu kısmı biraz karanlık, ama açık olan şu ki bu şüpheli şahıs çağırılmış Şemsi’yi İzmir’den İstanbul’a. Şemsi resimle gelmiş ve aynı gün öldürülmüş. Resim kayıp ve elimizde hiçbir ipucu yok.”

“Her suç geride bir koku bırakır, bütün mesele, o kokuyu fark edecek duylulara sahip olabilmektir.”

www.hece.com.tr

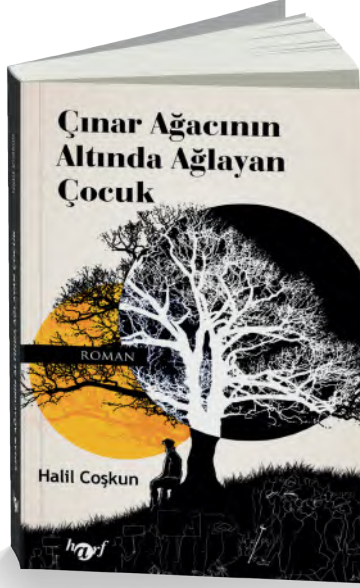
bilgi@hece.com.tr

[heceyayinlari](#)

Konur Sokak 39/1 Kızılay/Ankara Tel: (0312) 419 69 13 Faks: (0312) 419 69 14

harf

Çınar Ağacının Altında Ağlayan Çocuk

Halil Coşkun

Roman, 413 Sayfa

1 Mayıs 1977, Taksim Meydanı...

“O gün orada korkunç şeyler oldu. O facianın orta yerinde çok tuhaf bir şey gördüm.”

Böyle diyordu yaşlı gazeteci.

Yıllardır o tuhaflığın nedenini anlamaya çalışıyordu.

Her şey çınar ağacının altında başlamıştı aslında.

Ve sırrı yine o ağaç çözecekti.

HECEOYKU-102

ISSN 1304-7604

9 771304 760006

26.00 ₺